

~~B/4 66 M. 13~~

160

~~11/10~~

100

~~B/4 66 M. B~~
160

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ "ΕΚΛΕΚΤΑ ΕΡΓΑ," ΑΡΙΘ. 20

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΘΕΟΤΟΚΗ

Η ΖΩΗ ΚΑΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ
ΤΟΥ ΚΑΡΑΒΕΛΑ

ΗΘΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ

1920

Η ΖΩΗ ΚΑΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΑΡΑΒΕΛΑ

I.

Ὁ Ἀργύρης καὶ ὁ Γιάννης, οἱ Στατήριδες, ἦταν ἀδέρφια. Ἀμοίραστοι ἀκόμα, ἑκατοικοῦσαν, μὲ τὴ φαμιλιά τους καθένας, στὸ ἴδιο σπίτι, ψηλά, στοῦ χωριοῦ τὴ γειτονιά ποῦ ἀνέβαινε ὡς στὴ μέση μιανῆς ράχης. Καὶ τὸ σπίτι τους ἦταν διορθωμένο καὶ κάτασπρο· μονόπατο ἀπὸ τὴ μπροστινὴ μεριά του, κατὰ τὸν κατήφορο, χαμῶγι ἀπὸ τὴν ἄλλη· μακρὺ, χαμηλό, μὲ τέσσερα πράσινα καινούργια παράθυρα ἀπὸ μπρός, πάνουθε ἀπὸ μία μεγάλη ξύλινη κληματαριὰ καταπράσινη. Κάτου ἀπὸ τὴν κληματαριὰ μία πλατειὰ μεγάλη πόρτα ἔμπαζε στὰ μαγαζιά καὶ στὸ στάβλο, ὅπου τὴ νύχτα ἐρχόνταν τὰ πρόβατα, ἡ γίδα καὶ τὰ δύο γουρούνια, ἐνῶ ἡ καθαντὸ μپασιὰ τοῦ σπιτιοῦ ἦταν ἀνοιγμένη στὸ πίσω μέρος, σ' ἓνα μεγάλο δωμάτιο μὲ δύο παράθυρα, στὴ μέση τοῦ σπιτιοῦ, ποῦ εἶχε δεξιὰ κι' ἀριστερὰ δύο ἄλλα δωμάτια μικρότερα, τοῦ Ἀργύρη τὸ ἓνα, τοῦ Γιάννη τὸ ἄλλο.

Ἦτανε κ' οἱ δύο ἀδερφοὶ παντρεμένοι ἀπὸ χρόνια. Ψηλὸς ὁ πρῶτος, σαράντα χρόνων ἄντρας, ὠχρὸς πολὺ, παχύς, μ' ὀλοστρόγγυλο πρόσωπο, μὲ πολὺ μικρὰ καστανὰ κι' ἀνήσυχα μάτια, μὲ καστανὸ μου-

στάκι, ὄχι πολὺ μακρὺ, ξυρισμένος, μὲ χοντρὰ χεῖλη, μὲ παχυὰ μεγάλα χέρια, καὶ μὲ πολὺ μεγάλο στομάχι, ποῦ τοῦ σήκωνε, ὡς στὰ στραγάλια, τὰ χοντρὰ μαῦρα βρακιά του, καὶ ποῦ δὲν ἄφινε νὰ θηλυκῶνεται ὅλα τὰ κουμπιὰ τοῦ γελέ του καὶ τῆς χοντρῆς γιακέτας του. Χειμῶνα καλοκαῖρι, ὁ Ἀργύρης ἐφοροῦσε μάλλινα χοντρὰ ροῦχα, γιατί ἐνόμιζε πῶς ὅλες οἱ ἀρρώστιες παίρνουν ἀρχὴ ἀπὸ ἓνα κρουλόγημα, καὶ ἔλεγε συχνὰ πῶς ὁ ἄνθρωπος κρουλογοεῖ τὸ καλοκαῖρι εὐκολώτερα παρὰ τὸ χειμῶνα, καὶ πολὺ πλιὸ εὐκόλα ἓνας σακάτης, σὰν αὐτὸν τὸν ἴδιον, ποῦ τὸ ἄσθμα τὸν ἐτυραννοῦσε ἀπὸ χρόνους τώρα, κάθε μέρα, καὶ μάλιστα ὅταν ἐθύμωνε, ὅταν ἐβανότουν νὰ δουλέψει, ἢ ὅταν ἀνάβαινε τοῦ σπιτιοῦ του τὸν ἀνήφορο. Γιὰ τοῦτο κιόλας εἶχε πάντα μαζῆ του ἓνα χοντρὸ γυριστὸ ραβδί, καὶ δὲν ἔβγαζε ποτὲ ἀπὸ τὸ στορογγυλό του τὸ κεφάλι τῆ μεγάλης ἀρχοντικῆ του ψάθα, κ' ἐκουβέντιαζε χαμηλόφωνα πάντα γιὰ νὰ μὴν κουράζεται, μὲ μιὰ ψιλὴ γυναικεία κι' ἄσκημη φωνή· καί, θέλοντας νὰ φαίνεται πάντα σοβαρὸς καὶ μετρημένος, ἐμιλοῦσε ἀργὰ ἀργὰ, σηκώνοντας τὸ κεφάλι του, κλειόνοντας τὰ μικρά του τὰ μάτια καὶ κάνοντας νὰ τρέμουν τὰ βλέφαρά του.

Ὁ Γιάννης τοῦμοιαζε βέβαια πολὺ, μὰ ἦταν κιόλας πολὺ διαφορετικὸς του καὶ πολὺ πλιὸ νέος. Ἦταν χοντρὸς κ' ἐκεῖνος, μὰ χαμηλότερος, γερὸς καὶ ροδοκόκκινος· εἶχε χοντρὴ φωνή, ἦταν πλιὸ πρόστυχα ντυμένος κ' εἶχε πλιὸ πρόστυχους καὶ πλιὸ ἀμελέητους τρόπους. Τὰ μικρά του καστανὰ μάτια ἦταν πρόσχαρα, μισόκλειστα καὶ ὑγρὰ πάντα, καὶ τὰ κόκκινα χεῖλη του χαμογελοῦσαν ἀδιάκοπα κι' ἄφιναν νὰ

φαίνονται τὰ μαυροκίτρινα δόντια του· τὸ μουστάκι του ἔπεφτε στὸ πηγούνι του στρογγυλαίνοντας· καὶ συχνὰ ἔβαστουῖσε τὴ μεγάλη του ψάθα στὸ χέρι, ἀφίνοντας νὰ φαίνονται τὰ καλοχτενισμένα σγουρὰ καὶ μαῦρα μαλλιά του· συχνὰ κιάλας, ὅταν ἦταν ζέστη, ἔφοροῦσε ριχτὴ τὴ γιακέτα του στὸν ἕναν ὦμο καὶ ἄφινε ἀνοιχτὸν τὸ γελέ του καὶ τὸ σουφρωτὸ καὶ ἄσπρο ποκάμισό του, καὶ ἔφαινότουں τότες τὸ τριχωτὸ καὶ ἠλιοκαμένο στῆθος του. Καὶ ἦταν δουλευτῆς ὁ Γιάννης ξακουσμένος στὸ χωριό, καὶ ἔχόρευε καλύτερα ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄντρες τοῦ χωριοῦ, μετὰ τὴ χαμηλὴ του τὴν ψάθα γυρισμένην πρὸς τὸ ἕνα αὐτὶ καὶ πάρα μικρὴν γιὰ τὸ στρογγυλὸ του μεγάλο κεφάλι. Τὸν παρανόμιζαν ὅλοι Σκουφᾶ, καὶ τὸ παρατσούκλι τότες συνηθίσει ἀπὸ μικρὸς, τόσο ποῦ δὲν τοῦ κακοφαινότουں.

Ἐκόντενε τὸ μεσημέρι, καὶ ἦταν ἀρχὴ τοῦ καλοκαιριοῦ. Ὁ Ἀργύρης εἶχε ξανάφθει στὸ σπίτι, εἶχε πιθώσει σὲ μίαν ἀγκωνὴ τὸ χοντρὸ ραβδί του, εἶχε ἀνασηκώσει, πάνου ἀπὸ τὸ καταϊδρωμένο μικρὸ καὶ πολὺ παχὺ μέτωπό του, τὴ μεγάλη του ψάθα, εἶχε πέσει μὲ ὅλο του τὸ βάρος πάνου σὲ μίαν καρέκλα, σιμὰ στὸ μεγάλο τραπέζι ποῦ ἦταν στὴ μέση τῆς κάμαρας, καὶ ἄπλωσε τὰ χοντρά του τὰ πόδια, βαστώντας ψηλὰ τὸ στρογγυλὸ του κεφάλι καὶ φυσῶντας μετὰ τὰ ὠχρά του τὰ χεῖλη. Ἦταν λαχανιασμένος ἀπὸ τὸν ἀνήφορο, καὶ μετὰ τὸ μαντίλι του ἔκανε ἀέρα στὸ πρόσωπό του, καὶ ἔφερεν ἀπὸ δῶ καὶ ἀπὸ κεῖ τὸ κεφάλι. Ἐκαμε καμπόση ὥρα γιὰ νὰ συνέρθει, καὶ τέλος ἐπῆρε μίαν βαθειὰ πνοή, ἀνοιγόκλεισε τρεμουλιαστὰ τὸ βλέμμα του, καὶ μετὰ τὴν ψιλή του φωνὴ ἔκραξε:

— Νύφη! Νύφη!

— Ὅριστε! τοῦ ἀποκρίθηκε μία ὠραία γυναίκα φωνὴ ἀπὸ τὸ μαγειριό, ποῦ ἦταν σ' ἓνα ἄλλο ξεχωριστὸ σπιτάκι, ξάγναντα στὴν πόρτα, ἀκουμπημένο ὅλο στὸ πλάγι τῆς ράχης.

Καὶ σὲ μία στιγμή ἐμπῆκε στὴ μεγάλη τὴν κάμαρα μία ψηλὴ, μελαχροινὴ, νόστιμη γυναίκα, ποῦ δὲν ἦταν πλιὰ πολὺ νέα. Τὰ μάτια τῆς ἦταν ζωηρὰ καὶ μαῦρα, τὰ μάγουλά τῆς ἀζάρωτα ἀκόμη καὶ ροδοκόκκινα, τὰ λιανὰ μικρὰ τῆς χεῖλη πολὺ κόκκινα καὶ κεῖνα. Ἐφοροῦσε ἀδιόρθωτη στὸ κεφάλι τὴν ἀσπρὴ μπόλια τῆς, κ' εἶχε ἀνασηκωμένο ὡς στὸ γόνα τὸ μάλλινο φουστάνι τῆς, ποῦ τ' ὄχε ντεμένο στὴ ζώνη καὶ ποῦ ἄφινε ἔτσι νὰ φαίνεται τὸ μουντὸ καὶ μακρὸ ποκάμισό τῆς.

— Τί, τί ὀρίζεις; τὸν ἐρώτησε πάλι μιλῶντας τόσο μπερδευτὰ ποῦ δύσκολα ἓνας ξένος θὰ τὴν καταλάβαινε.

— Πρῶτ' ἀπ' ὅλα νερό! τῆς εἶπε παίρονοντας κοντὲς γλίγωρες ἀναπνοῆς καὶ χτυπῶντας τὴ γλῶσσα του στὸ ἀλόξερο στόμα του.

— Ν..ν.. νερό; τοῦ ἀποκρίθηκε μ' ἓνα περγελαστικὸ χαμόγελο. Τὰ πολλὰ νερὰ ποῦ πίνει σὰν κάρλακας, αὐτὰ, ἀμιά, σ' ἀρρωσταίνουνε.... Σέπουνε, ἄκου το, τὰ σωθικά καὶ φυσικὸ εἶναι. Ἰδὲς τὸ ξύλο: στὴ νότια τί θὰ κάμη; θὰ βαστάξῃ ἓνα δύο χρόνια... δέκα χρόνια, ὁ κόσμος ὅλος! στὸ ὕστερο θὰ σαπεῖ ὡς καὶ κεῖνο, ποῦναι, μάτια μου, ξύλο.. Νᾶχες φέρει λίγη κουνιά, σουκানা κ' ἐγὼ συντροφιά! ἀμὴ νερό, ἐγὼ δὲν τὸ πίνω, ποτέ μου! ποτέ μου, οὔτε καὶ στὴ βρύση, ποῦ πάω!... Καὶ ποιὸς ἀπὸ τοὺς νοικοκυρέους πίνει νερό, ὄξω ἀπὸ τοῦ λόγου σου;... Οἱ διακοναρέοι μοναχά. Ἐγὼ, γιὰ μέρος μου, πουλῶ κάπου κάπου

κανένα αὐγὸ ἀπὸ τσοὶ κοτίτσες μου, κ' ἔτσι ἡ κουνιὰ ἦ τὸ ρακὶ δὲ μοῦ λείπονται ποτέ· κάθε αὐγὸ κι' ἀπὸ μία γουλιὰ... Μ' ἀνασταίνει! Καὶ τ' ἀπόγιομα κάποτες... ναῖσκε, τὸ πίνουμε! . . .

Καί, λέγοντας ἔτσι, τοῦχε γεμίσει ἀπὸ τῆ στάμνα, ποῦταν ὀρθὴ στὸ παραθύρι, ἓνα μεγάλο ποτήρι καὶ τοῦ τόχε δώσει στὰ χέρια.

— Μὴν πιεῖς ἀκόμα, τοῦ ξανᾶπε, γιατί εἶσαι ἀναμμένος. Μπορεῖ νὰ σὲ κάμει χειρότερα! Καὶ οἱ ἀρρώστιας, ὁ Θεὸς φυλάξοι, εἶναι κολλητικὲς!

Μὰ ὁ Ἀργύρης δὲν τὴν ἄκουσε κ' ἔπια ὅλο τὸ νερὸ μὲ μία ρουφηξιά, παίρνοντας στὸ ὕστερο μία βαθειὰν ἀνάσα καὶ κλειόντας ἀπὸ εὐχαρίστηση τὰ μικρὰ του τὰ μάτια. Ἐσφούγγισε ἔπειτα τὸ μουστάκι του μὲ τὴν παλάμη τοῦ χεριοῦ του, κ' εἶπε:

— Καὶ τὸ φαί; εἶναι ἔτοιμο;

— Ὅπου κι' ἀνεῖναι, ἦ νοικοκυρά σου θὰ μᾶς κράξει, τοῦ ἀπάντησε.

Κ' ἔπειτα ἐσώπασαν κ' οἱ δύο. Τὸ ἄσθμα τοῦ Ἀργύρη ἐπράυνε κ' ἐμπόρεσε νὰ συλλογιστεῖ καμπόσες στιγμές. Ἀνοιγόκλεισε τὰ μικρὰ του τὰ μάτια, ἔγυρε πρὸς ἀπάνου τὸ στρογγυλὸ του μεγάλο κεφάλι, κ' ἐρώτησε:

— Πές μου, νύφη: γιὰ τὴ δουλειὰ ἐμίλησες;

— Ναί, τοῦπε ἀδιάφορη, στραβώνοντας τὰ κόκκινα χεῖλη της· μὰ, ὡς φανεῖ, δὲ γένηται τίποτα! Ἐμίλησα μὲ τὴν ἀδερφή μου τὴν παλαδιά, μὰ τίποτα! Τᾶπε, λέει, τοῦ παπᾶ της, περιττὰ εἶναι. Γιὰ τὸν πατέρα μας, λέει, θέλει ἢ δὲ θέλει, εἶναι ἀδιάφορο· γιατί, λέει, τί θὰ κάμει ὁ κακορίζικος. Μὲ τὸ στανιὸ ἢ μὲ τὸ θέλημα πρέπει νὰ ὑποταχτεῖ! Μὰ ὁ παπᾶς,

λέει, τοῦ χρειάζεται τὸ σπίτι· ὅλο τὸ σπίτι· κ' ἂν ἐπιμένουμε, λέει, νὰ πάρουμε κ' ἐμεῖς μερτικό, τότες, λέει, δὲ γένηται, λέει, τίποτα. Τίποτα! Ὁ παπᾶς θὰ παντρέψει τώρα τὸν υἱό του, γιατί θέλει νὰ τότε κάμει κι' αὐτόνε παπᾶ· καὶ γιὰ νὰ μὴν ἔχουνε ὅλοι τους στενοχώρια, θὰ σηκώσει κι' ἄλλο ἓνα πάτωμα στὸ σπίτι. Τοῦ χρειάζεται... Ποῦ νὰ μᾶς δώσει τὸ μισό!.. Καὶ λογαριάζει ποῦ ἂ δὲν τὸ μοιράσει τώρα, θὰ καταφέρει μὲ καιρὸ τὸν πατέρα μας νὰ τῆς κάμει γράμματα, κ' ἔτσι θὰ μείνει τὸ σπίτι τῆς παπαδιᾶς. Αὐτὰ εἶναι ποῦ θέλουμε. Ἄν ὅμως ἐμεῖς τοὺς ἀφίνομε ἀπὸ τὰ τώρα τὸ σπίτι γιὰ δικό τους, ἢ παπαδιά θέλει ν' ἀποζημιώσει μὲ χτήμα, κ' ἢ μοιρασιά γένηται... μαγάρι κι' αὔριο... Ἐγὼ φυσικὰ δὲν τῆ δῶκα λόγο, γιατί μοῦ φαίνεται βαρὺ τὸ πρᾶμα· τί λές; Νὰ μὴν πάρω κ' ἐγὼ δύο κεραμίδια ἀπὸ τὸν πατέρα μου, κι' ἂς ἔχουμε σπίτι τὸ μισὸ ἀπὸ τοῦτο... Κ' ὕστερα ἤθελα νὰ πάρω καὶ τὴ ρώτησή σας. . . τοῦ ἀντρός μου, παναπεῖ τοῦ λόγου σου τί μπαίνεις;...

Ὁ Ἀργύρης τῆς ἔρριξε μία λοξὴ ματιὰ κ' ἐγένηκε χλωμότερος. Καὶ τὴν ἴδια στιγμὴ ἐμπῆκε κι' ὁ Γιάννης στὸ σπίτι μὲ τὴ γιανέτα ριχτὴ στὸν ἓνα του ὄμο, μὲ τὸ ποκάμισό του ἀνοιχτὸ στὸ ἠλιοκαμένο στηθος του. Ἦταν γερὸς καὶ ροδοκόκκινος. Κ' ἡ Μαρία τὸν ἐδέχτηκε μ' ἓνα χαμόγελο, τὸν ἐκοίταξε ἀπὸ τὴν κορφή στα πόδια καμαρώνοντάς τον, κ' ἔρριξε μία ματιὰ καταφρονητικὴ στὸν ἀδερφό του.

— Καλῶς τὰ κουβεντιάζετε! τοὺς εἶπε ὁ Σκουφᾶς.

Κ' ἐγέλασε: «Χά! χά! χά!» μὲ μισοκλεισμένα μάτια.

Ὁ Ἀργύρης τὸν ἐκοίταξε κατάματα σοβαρὸς, σὰ νᾶθελε νὰ τότε γκρινιάξει.

— Πάλε, τοῦπε, δὲν εἶσαι στὰ σύγκαλά σου· ἔ;
Πάλε σήμερα θάβρηκες κάποια παρέα καὶ τῶτσουξες·
ἔ; Ποῖν τὸ γιόμα· ἔ; ἓνα περσότερο! . . . ἔ;

Ἡ Μαρία ἐκούνησε τὸ κεφάλι της κ' ἐκοκκίνισε. Τὰ
λόγια τοῦ Ἀργύρη τῆς κακοφαινόταν. Αὐτὴ δὲν
ἤθελε νὰ τῆς ἀποπαίρνει τὸν ἀντρα της, ποῦ δὲν
ἦτανε καὶ μικρὸ παιδί! Κι' ἂν ἔπινε, καλὰ ἔκανε·
ἤξερε νὰ ξετάζει τῶβολο, κ' εἶχε δίκιο νὰ διασκεδάζει
ὅπως ἤθελε! Ἄδεια δὲν τοῦ χρειαζότουνε βέβαια!...
Καὶ τοῦπε σοβαρά:

— Μοῦ μιλεῖ, ξέρεις, γιὰ τὴ μοιρασιά μὲ τὴν ἀδε-
ρή μου, ξέρεις...

— Ὁ πατέρας τους, εἶπε ὁ Ἀργύρης ἀνοιγοκλειόνα-
ταστὰ βλέφαρα καὶ ζυγίζοντας κάθε του λόγο, δὲν εἶ-
ναι χρεία νὰ ρωτηθεῖ· ἔτσι λέει ὁ παπᾶς, κ' ἔχει φυσικὰ
δίκιο. Γιατί, σὶ γένει ἡ μοιρασιά, ἡ κάθε μία ἀπὸ
τὲς ἀδερφάδες μπαίνει εὐτὺς στὸ μερίδιό της· καὶ τί
θὰ κάμει τότες ὁ γέρο νοδάρος; θὰ θυμώσει; Ἐχ!
ὅπως θὰ τοῦρθεῖ, ἔτσι καὶ θὰ τοῦ περάσει. Θὰ θε-
λήσει νὰ μπαίνει στὰ χωράφια, στὸ ἔλιές, στὰ σπίτια
του! . . . ἔ, ἄς μπαίνει! ποιὸς θὰ τόνε μποδήσει! Νὰ
πουλήσῃ ὅμως τὸ χτήμα του, ἂ, δὲ μπορεῖ!... Καὶ
ποιὸς τ' ἀγοράζει; ποιὸς εἶναι ἐκεῖνος ὁ ξένος ποῦ
θάμπαινε ἄκραχος σὲ ξένα ἰντερέσα; θάτανε τρε-
λὸς γιὰ δέσιμο!... νὰ παχτώσει, τὸ ἴδιο πάλε, δὲ
βρίσκει... Τὸ ὅλο λοιπὸν στὴν ὑπόθεση εἶναι ἡ δια-
φορὰ γιὰ τὸ σπίτι. Ὁ σύγαμπρός σου, ὁ παπᾶς, τὸ
θέλει ὅλο δικό του κ' ἀποζημιώνει φυσικὰ μὲ χτήμα·
τόρα στέκει σ' ἐσὲ νὰ παραδεχτεῖς τὴ μοιρασιά, καὶ
γένεται, λέει, ἀμέσως!... Ἐγὼ ἡ γνώμη μου εἶνε πῶς
σὲ συμφέρει!....

— Μωρὸ κάμετε ὅ,τι θέλετε ! εἶπε μ' ἓνα γέλοιο ὁ Γιάννης, ποῦ ἔβαρουτόν του ὡς καὶ νὰ συλλογιστεῖ· ἄς δώκει ὁ παπᾶς ὅ,τι θέλει· λὲς ποῦ ἐμὲ μὲ γνοιιάζει ; Οὔτε τότσο ! — Κ' ἔκαμε νὰ σημάνει στὸ δόντι του τὸ νύχι τοῦ μεγάλου δάχτυλός του.— Δόξα σοι ὁ Θεός, ἐδῶ μέσα ἔχουμε ψωμί μπόλικο· γιατί νὰ βάνω ἔγνοιες στὸ μυαλό μου ; γιὰ νὰ χτικιάσω ; Ἄ ὄχι ! Ὁ Γιάννης φυλάει τὴν ὑγεία του, γιατί ἀγαπάει τὸ Γιάννη του, τὸν ἀγαπάει πολύ, μὰ πολύ !...

Κ' ἐγέλασε δυνατά.

Ὁ Ἀργύρης δὲν τοῦ ἀπάντησε, ἀπόμεινε σοβαρός, κ' ἔπειτα ἀπὸ λίγες στιγμὲς ἀνασήκωσε τὸ κεφάλι του, ἀνοιγόκλεισε πάλι τὰ μάτια, κ' εἶπε χαμηλόφωνα :

— Τί κάνει ἡ Καραβέλαινα ;

— Ὦχ ! εἶπε ἡ Μαρία στραβώνοντας τὸ στόμα· ἡ κακομοῖρα, ζεῖ καὶ δὲ ζεῖ ! Ὦς ἀπόψε, ὡς αὔριο...

Κ' ἐγύριζε τὸ δεξιὸν χεῖρ μ' ἀνοιχτὰ ὅλα τὰ δάχτυλα.

— Κοῦμας ! εἶπε ὁ Γιάννης· ἡ καλὴ ἡ γειτόνισσα...

— Καλὴ· ναί ! εἶπε σοβαρὰ ὁ Ἀργύρης κουνῶντας τὸ κεφάλι· καλὴ καὶ γιὰ μᾶς ἴσως !... Ἄν καταφέρναμε ὅ,τι σᾶς εἶπα, κ' ἀποχτούσαμε ἐμεῖς τὸ σπίτι τοῦ Καραβέλα, ἀνάγκη δὲ θάχαμε ἀπὸ ἄλλα σπίτια. Καλύτερο μάλιστα εἶναι τὸ κτῆμα, γιατί ἡ γῆς δίνει διάφορο ! Ἄς μοιράζετε τότες ὅπως θέλει ὁ παπᾶς ! Κι' ἂν ἀλήθεια ἡ Καραβέλαινα πεθάνει, ὁ Θεοσχωρὲς ἔστηνε, τὸ πρᾶμα δὲν εἶναι, ἐγὼ λέω, κ' ἀδύνατο ! Μένει ὁ Καραβέλας μοναχός του, καὶ μπορεῖ νὰ θελήσει ν' ἀπακουμπιστεῖ σ' ἐμᾶς...

— Ἐχει ἀνιψίδια ποῦναι σὰν παιδιὰ του, εἶπε ὁ Γιάννης καθίζοντας στὸ κατώφλι τῆς πόρτας καὶ κοι-

τάζοντας ὅξω· γιατί βάζει ὁ νοῦς σου τέτοιες ἰδέες ;
Τί τήνε θέλεις τὴν ἀδικία ;

— Θὰ τὸ πάρεις τοῦ λόγου σου στὸ μερτικό σου
τοῦ Καραβέλα τὸ σπίτι, εἶπε ἡ Μαρία μὲ κακωσύνη·
ἔμεῖς δὲν τὸ θέλουμε !

— Τὸ παίρνω ! εἶπε ὁ Ἀργύρης ἀδιάφορος· τὸ
παίρνω ! γιατί ὄχι ; Τὸ ἴδιο κάνει· τί τὸ ἓνα μισό, τί
τὸ ἄλλο ! Σὰν τὸ πάρουμε, φυσικὰ θὰ τὸ γκρεμίσου-
με καὶ θὰ τὸ χτίσουμε καινούργιο κολλητὰ σὲ τοῦτο,
ὅμοιο μὲ τοῦτο· θὰ τὰ κάμουμε τὰ δύο σπίτια ἓνα·
καὶ τότες...

— Ἄ Ἀργύρη ! τὸν ἀντίσκοψε ἡ Μαρία· δουλεύει
ὁ νοῦς σου γιὰ νὰ μοῦ ξεθεώσεις πάλε τὸ Γιάννη μου
στὴ δουλειά ! Σὰν εἶναι κούτιακας καὶ σ' ἀκούει !
Ἐπρεπε Γιάννης νάμαι ἐγώ ! Θάδινα δύο μοῦτζες
ὀρθὰ κι' ἀνάποδα... ἔτσι ! Μὰ αὐτὸς ἀπὸ τὴν ἀρχή
του εἶναι ἀνέμυαλος, ραγιαῖς σου, ὁ κακορίζικος ! Καὶ
θὰ μοῦ τὸν ἀδυνατίσεις !

Ὁ Γιάννης ἐγέλασε.

— Ἄ δὲ δουλέψουμε, δὲ ζοῦμε ! εἶπε σοβαρὰ ὁ
Ἀργύρης.

— Ἐμεῖς τρῶμε, εἶπε ἀναστενάζοντας ἡ Μαρία, κι'
αὐτουνοῦ τοῦ κακότυχου τοῦ βγαίνει ἡ πίστη στὴ
δουλειὰ ὅλη μέρα !

— Μὰ ποιὸ εἶναι τὸ κεφάλι ποῦ δουλεύει, κυράτσα
μου; εἶπε περήφανα ὁ Ἀργύρης κιτρινίζοντας.

— ὦ, ἡσυχάστε, εἶπε βαρεμένος ὁ Γιάννης· μὴν
ἀρχινήσετε ὡς καὶ σήμερα πάλε ! Κάθε μέρα βρίσκετε
τούτην τὴν ὥρα, ποῦ θὰ φαρμακωθοῦμε, γιὰ νὰ μα-
λώσετε καὶ νὰ φαγωθεῖτε ! Ἄμε, στὸ Θεό σου, Μα-
ρία, στὸ θέλημά σου· ἄμε στὸ καλό !...

— Καλύτερα, εἶπε ἡ Μαρία, νὰ μοιράζατε ὡς κ' ἐσεῖς ἀπὸ τὰ τώρα, καὶ ν'ἀξερε ὁ καθένας τὸ δικό του... ὄχι ἔτσι ! Τώρα πάλε καρτερεῖτε τσοὶ κληρονομῆς τοῦ Καραβέλα ! ὦ Θε μου ! θ' ἀποχτήσουμε ἐμεῖς, θὰ δουλέψουμε ἐμεῖς, καὶ θὰ μοιράσετε ἔπειτα !

— Ἀκοῦς, ἀκοῦς ! εἶπε ὁ Ἀργύρης συγχυσμένος. Ἔτσι μοῦ πρέπει ! Ἄς εἶχα γνώση ἀπὸ ξαρχῆς ἄς εἶχα μοιράσει ἀπὸ τότες ὅ,τι σᾶς ἀπόκτησα, θάτανε σήμερα ὅλο δικό μου ἔμὲ καὶ τῶν παιδιῶν μου !

— Ὅλα ἀπὸ τὴ ράχη του ἐβγήκανεεε ! εἶπε ἡ Μαρία δείχνοντας τὸν ἄντρα της. Ἐσὺ δὲ μορεῖς νὰ δουλέψεις δὲ φταιῖς οὔτε σύ !

— Ἦρθανε, εἶπε ὁ Ἀργύρης, ἄσοδες, δυστυχίες, δίσεχτοι χρόνοι ὁ κόσμος ὅλος ἐπεινοῦσε ὡς καὶ οἱ ἀρχόντοι ἔδῶ μέσα δὲ σᾶς ἔλειψε ποτὲ τίποτα ! Πέστε το : τίποτα ! Κι ὅλο ἀποχτούσαμε ἴτε μία, ἴτε δύο, ἴτε δέκα ἐλιές ἴτε ἓνα χωράφι ἴτε πέτρα γιὰ τὸ σπίτι ποῦ θὰ χτίσουμε κ' ἐκάμαμε κατάσταση ! Δόξα σοὶ ὁ Θεός ! Μέρα νύχτα ἐγὼ εἶχα αὐτὴν τὴν ἀρίδα σ'ὸ μυαλό μου γιὰ τὰ παιδιὰ μου καὶ γιὰ τὰ δικά σας... Θέλετε τώρα νὰ μοιράσουμε ; Τώρα ;... Μάλιστα μένω ὡς κ' ἐγὼ φχαριστημένος. Τί μᾶς ἄφηκε ὁ πατέρας μας ; Τὸ ξέρεις, Γιάννη ! Τ' ἄλλα μας τ' ἀδέρφια, τὰ πρῶτα, ἐβαστάζανε τὸ καλύτερο πρᾶμα γιὰ τὸν ἑαυτό τους ἄυτὰ εἶχανε καὶ τὸ προικιὸ τῆς μάννας τους μᾶς βγάλανε ἀπὸ τὴ μέση καὶ μᾶς ρίξανε ἔδῶ μὲ τὴ μάννα μας, σ' ἓνα παλιόσπιτο ἰατι, τὸ ξέρεις, Γιάννη, δὲν ἦταν ἔτσι αὐτὸ τὸ σπίτι ἐγὼ τόκαμα ! Καὶ τόσους χρόνους σᾶς εἶχα στὴν πλάτη μου, καὶ τὴ μάννα μας κ' ἐσὲ ποῦ ἦσυνε ἀνήλικος... κι' αὐ-

τὴ ἦτανε γριὰ καὶ παράξενη... Ποιὸς ἄλλος ἀδερφὸς ἔκαμε ὅπως ἐγὼ ; Καὶ δὲν ἐπῆγα χόρια μου, παρὰ σοῦφτιασα τὸ σπίτι, σοῦκαμα κάμαρη καλύτερη ἀπὸ ἀπὸ τὴν ἐδικήνε μου· κ' ἐγὼ σ' ἐπάντρεψα, κ' ἐγὼ ὡς τώρα ἐφρόντισα γιὰ τὰ παιδιὰ σου· καὶ σὺ ξέγνοιαστος ὕπνο καὶ διασκέδαση ! Κι' ὅθε τὰ βγάλει ἡ ἄκρη !... Τώρα θέλετε νὰ μοιράσουμε· μάλιστα· νὰ μοιράσουμε !...

— Τὶ εἶναι αὐτὰ ποῦ τοῦ λές ! εἶπε θυμωμένη ἡ Μαρία· ὅλα ἐγινήκανε μὲ τὸν ἴδρο του, μὲ τὸν κόπο του, αὐτουνοῦ τοῦ κούτιακα, ποῦ σ' ἀκούει σ' ὅ,τι τοῦ πεις !... Εἶσαι ἐσὺ καλὸς νὰ τὸ δουλέψεις ; ἔλα πές το ! Δὲν εἶσαι ἄρρωστος ; ἄρρωστος λέει ; τόσα χρόνια τώρα, ὅλο ἔτσι παιδεύεσαι, ὁ δυστυχησμένος, ὅλο ἔτσι !... μπχ ! μπχ !... καὶ δὲ θὰ ζήσης πολὺ... Μὰ δὲ μπορῶ, διάολε κάνε, ν' ἀκούω τὰ παράξενα !

Ὁ Ἄργύρης ἐγίνηκε κίτρινος σὰ νεκρὸς κ' ἐγέλασε ἕνα ἄσκημο γέλοιο.

— Ἡσύχασε, καυμένη γυναῖκα, εἶπε ὁ Γιάννης· μὰ εὔρηκες πάλε τὴν ὥρα ! ὦ, ὦ !

— Ἄς λέει, ἄς λέει, εἶπε ὁ Ἄργύρης· τὴν ἀκούει ὁ Θεὸς ἀπὸ πάνου ἀπὸ τὰ κεραμίδια ἐμὲ δὲ μοῦ κάνει τίποτα ! Τόσα χρόνια τὴν ἔχω μαθημένηνε· ὁ ἀδικημένος εἶμαι γώ· ἐγὼ ὁ ἄρρωστος· ναί !... Μὰ κοιτάχτε νὰ κάμετε τὴ μοιρασιὰ μὲ τὸν παπᾶ, γιατί οὔτε μπορῶ, οὔτε θέλω ν' ἀδικήσω τὰ παιδιὰ μου... Ὅταν μοιράσουμε, ἢ σήμερα ἢ αὔριο, πρέπει νὰ τὸ ξέρετε : τὰ μοιράδια δὲ θᾶνε ἴσια... φυσικὰ ὄχι !

— Δὲ θᾶναι ἴσια ;... εἶπε ἡ Μαρία ξαναθυμώνοντας· δὲ θᾶναι ἴσια, γιατί φυσικὰ θὰ πάρεις ἢ ἀφεν-

τιά σου τὸ λιγώτερο, ἀφοῦ καὶ δὲν ἐδούλεψες! Δὲ σ' ἄφηκε, βλέπεις, ἢ ἀρρώστια σου! Μωρὸ δὲν κοιτάξεις, δυστυχημένε Ἀργύρη, ποῦ θὰ ζήσεις λίγο, καὶ θέλεις ἀκόμα νὰ βογγάει κι' ὁ ἀδερφός σου ἐναντίο σου, ὅπως τόσοι καὶ τόσοι ἄλλοι, ποῦ τοὺς ἀδίκεψες;

— Για νὰ τρῶτε ἐσεῖς καλά! εἶπε ὁ Ἀργύρης γελῶντας πικρά.

— Χρεία ποῦ σ' εἶχε ὁ νοικοκύρης μου! εἶπε ἡ Μαρία μὲ θυμὸ καὶ περήφανα· αὐτὸς μᾶς θρέφει ὅλους, αὐτὸς!... ὡς καὶ προχτὲς τοῦ πῆρες πάλε τοῦ καϋμένου τὰ δέκα τάλλαρα, ποῦ τοῦ μείνανε ἀπὸ τὸ νεγότησιο του μὲ τὸ μοσκάρι πῶσφαξε. Κ' ἔφερε καὶ τὸ κρέας στὸ σπίτι· κ' ἐφάγαμε ὅλοι· καὶ τὸ Σαββάτο θὰ ξανασφάξει· μὰ αὐτὴν τὴ φορὰ δὲ θὰ ἴδεις οὔτε λεφτό, οὔτε ἓνα λεφτό! Ἄ, τίποτα. Ἐχω καὶ γὼ θυγατέρες καὶ θὰ τσοῖ προικίσω· πότε καρτερῶ; Τὰ θηλυκὰ μεγαλώνουνε γλίγωρα, εἶνε θεριά· πότε θὰ τσοῦ κάρω λίγο παννὶ κι' αὐτουῶνες; Ἀμὴ τί; νὰ σοῦ τὰ χαριώσῃ ὅλα πάλε στὰ χέρια σου, αὐτὸς ὁ κούταυλος ὁ Γιάννης; Ξύπνα, ξύπνα, μωρὲ Γιάννη, Κουτόγιαννε, Σκουφᾶ, ξύπνα!...

Κ' ἐπίασε τὸν ἄντρα της ἀπὸ τὸν ὦμο καὶ τὸν ἐτίναξε δυνατά. Ὁ Ἀργύρης ἔχασε τότε τὴν ὑπομονή του, ἐκιτρίνισε περισσότερο κ' ἐγέλασε:

— Χα χά! Ἐνα εἶναι τὸ σπίτι, ἓνας θᾶναι πικεφαλῆς! Δὲ μπορεῖ νὰ κάνει καθένas ἐδῶ μέσα τοῦ Θεοῦ του! Καλὰ ποῦ σᾶς ἀφίνω νᾶχετε χώρια τὲς κότες σας, τ' ἀρνιά της ἢ κάθε μία, τὴ γίδα της· τώρα χώρια καθένas καὶ τὸ πουγγί του; θὰ πᾶμε ὅ-

μορφα! ἄ, ρουμπαραρούμι!, ἔτσι ἀρέσει τῆς ἀφεντιᾶς τῆς!...

— Μοιράστε τὸ λοιπό! νὰ ξέρει καθέννας τὸ δικό του· ἐγὼ τὸ λέω τώρα δέκα χρόνια! εἶπε ἡ Μαρία, βάζοντας τὸ ἓνα τῆς χέρι στὴ μέση καὶ σκύφτοντας λίγο.

— Μπρός! νὰ μοιράσουμε! εἶπε ὁ Ἀργύρης γλωμὸς καὶ τρέμοντας· μὰ ὄχι βέβαια ἴσα κ' ὅμοια! Κρατῶ στὸ χαρτὶ τοὺς λογαριασμούς μου· καθενοῦ καὶ τὰ ἔξοδά του καὶ τὰ ἔσοδά του. Ἐγὼ ἔχω περσότερο χτήμα, γιὰτὶ ἡ προῖκα μου εἶναι μεγαλύτερη· καὶ δὲν ἔχω παρὰ δύο παιδιὰ, κ' ἔχετε τέσσερα!...

— Τὰ θυμήθηκε! ἐφώναξε ἡ Μαρία· μὰ τζά! μὰ τζά! τὰ ξυλοπάντουρα τῆς μούμιας του! Βά, βά, βά, βά!

Κι' ἀνοιγοκλειόντας τὸ στόμα, ἔκανε τὴ μαίμου μ' ὄλο τῆς τὸ πρόσωπο.

— Τοῦ μούμιας; εἶπε χολεμένος ὁ Ἀργύρης· καὶ οἱ ἐλιές τῆς; καὶ τὰ χωράφια τῆς; καὶ τὸ λουτροβειό τῆς; καί...

— Τὰ δουλεύουμε ἐμεῖς! τοῦ φώναξε ἡ Μαρία σιμώνοντάς τον μὲ τὸ κεφάλι καὶ χτυπῶντας στὴν ἀριστερὴ τῆς παλάμη τὰ τρία πρῶτα δάχτυλα τοῦ ἄλλου χεριοῦ τῆς· ὄλο μ' αὐτὰ μᾶς βγαίνεις ὄξω! Ἐβαρέθηκα καὶ νὰ σ' ἀκούω, Ἀργύρη ἀδικητή!...

— Δὲν τήνε διορθώνεις; εἶπε τοῦ ἀδερφοῦ του ὁ Ἀργύρης κατασυγχισμένος.

— Καὶ τί νὰ τῆς κάμω; ἀπάντησε ὁ Γιάννης σηκώνοντας τὲς πλάτες· δὲν τὴν ἀκούς πῶς κάνει! σὰν Ἄρειος;

Κ' ἐγέλασε.

— Τὸ λοιπὸν εἴσαστε σύμφωνοι! εἶπε ὁ Ἀργύρης κάνοντας νὰ σηκωθεῖ.

Μὰ αὐτὴν τὴ στιγμὴ ἐμπῆκε μέσα στὸ σπῆτι ἡ Χρυσάνθη ἢ γυναικὰ του. Ἦταν μισόκοπη, ὡς σαράνταπέντε χρόνω, μὲ λίγα δόντια στὸ στόμα, στεγνὴ καὶ ζαρωμένη, μὲ νεκρὰ βαθουλωμένα μάτια. Τὰ λίγα τῆς μαλλιά εἶχαν ἀρχίσει ν' ἀσπρίζουν κάτω ἀπὸ τὴ μπόλια τῆς, καὶ τὸ κεφάλι τῆς ἔσκυπτε κομματί πρὸς τὰ ἔμπρός, κ' ἔτρεμε πάντα σὰν ἐμιλοῦσε, κ' ἦτανε πάντα ὠχρὴ στὴν ὄψη.

— Τί ἔχεις, μωρὴ, καὶ βρίζεις; εἶπε τῆς Μαρίας θυμωμένη.

Ἡ ἄλλη τῆς ἔρριξε μία ματιά, σὰ γιὰ νὰ τήνε φοβίσει, κ' ἐφώνηξε μιλῶντας τάχα τοῦ ἀντρός τῆς:

— Μάλιστα! ἐβγήκε πάλε ὁ κύρ Ἀργύρης μὲ τσοὶ περηφάνιες του! Μάλιστα! Ἐπῆρε πλούσια γυναικὰ! Ἀλιμάνκου γυναικὰ!

Καὶ μὲ τὸ δάχτυλο ἔδειξε τὴ Χρυσάνθη χωρὶς νὰ τὴν κοιτάξει.

— Εἶμαι καλύτερὴ σου! εἶπε ἡ Χρυσάνθη· καὶ ξέρεις πόσο; ἐδῶ καὶ τὴ χώρα καὶ πιλιότερο!.. Μὰ κάθε μέρα, μωρὴ, νὰ βρίσκεις τούτην τὴν ὥρα γιὰ νὰ συγχύζεις τὸν κακομοίρη τὸν ἄντρα μου γιὰ νὰ μὴν τοῦ πιάνεται φαί! Γιατί ἔτσι, μωρὴ; γιατί;

— Φαί! ἐπεργέλασε ἡ Μαρία· αὐτὸς παχαίνει μὲ τὸ ἀδικιές του! — Κ' ἐφούσκωσε μ' ἀέρα τὰ μάγουλά τῆς. — Δὲν τότε γλέπεις ποῦ ἐγένηκε ὄλος μία κέλπα καὶ δὲν εἶναι καλὸς ν' ἀνεβεῖ οὔτε ἓνα ἀνηφοράκι; Κοίτα τότε! Εἶναι ἄρρωστος ὁ κακομοίρης· καὶ δὲ θὰ σοῦ ζήσει· ὄχι, μὰ τὸ Θεό! Φαίνεται. Καὶ γι' αὐτὸ εἶναι καὶ κακός! Φτονάει τσοῦ γερούς! Ἔχει μέσα του αὐτὸ τὸ φαρμάκι, κ' ἡ κακοσύνη του τὸν ἔφαε! Καὶ σ' ἐχτίκισε ὡς κ' ἐσένανε! Εἶσαι χτικιασμένη, ναί, ναί! Γι' αὐτὸ εἶσαι σὰν τὸ κιτρινάγγουρο!...

— Ἡ ἀφεντιά σου ἢ ὠμορφὴ! τὴν ἐπερογέλασε πικραμένη ἡ Χρυσάνθη· γι' αὐτὸ ἔκαμες ὅσα ἔκαμες... Ἐλα, τσῶπα, γιατί θ' ἀρχινήσω κ' ἐγὼ τὸ τετραβάγγελο! Λές ποῦ τ' ἀλησμόνησε ὁ κόσμος. Ἐτσι λές ἔ; Γελίεσαι· δὲ θυμᾶσαι ποῦ δὲν εἶχες παντρεμὸ καὶ ποῦ, λείποντας ὁ Ἀργύρης κ' ἐγὼ νὰ σὲ δώκουμε τοῦ ἀδερφοῦ του, θᾶμενες ἀνύπαντρη, κούτσουρο, γιατί δὲ σ' ἐπαιρνε κανένας; Καὶ τοῦ δίνεις τώρα τὸ σπολλάτη! Γειά σου! Καλὰ κάνεις! Δὲν τὰ θυμᾶσαι ὅσα ἔκανες μὲ τὸν ξάδερφό σου; Ἦταν ὠμορφος κ' ἐκεῖνος, ἔ; Καὶ σ' εὐρίσκανε μέσα στὲς σουδές... καί, καί, καί... Κ' ἔπειτα σ' ἐρωτεύτηκε ἡ ἀφεντιά του, γιατί εἶσαι ὠμορφη, καὶ τὰ κατσουλώθηκε αὐτὸς ὅλα τὰ κέρατα!.. Κοπιάστε τώρα νὰ φᾶτε, Παναγιά μου! μ' αὐτὴν τὴ σύγχυση, μ' αὐτὴν τὴ σύγχυση!..

— Μωρὴ μούμια! τῆς φώναξε θυμωμένη. Βὰ βὰ βὰ! Σᾶς ἔφαε, σοῦ λέω, ἢ κακοσύνη σας, τὸ σωτερικό!... — Κ' ἐχτύπησε τὰ στήθια της. Καὶ ξακολούθησε μὲ περισσότερο θυμὸ: — Ὅσα λές τὰ γράφω ἐκεῖ! Καὶ σηκώνοντας τὸ πόδι ἐχτύπησε ζωηρὰ τὴν πατοῦσα της ἀπὸ πίσω. — Σ' ἐχτίμασε, μωρὴ, ὁ Ἀργύρης! Πάει, σ' ἐχτίμασε! Ἰδέξ, μωρὴ, τὸ μάγουλό μου στάζει αἶμα, τώρα ποῦ εἶμαι θυμωμένη· κ' ἄς μὴ φέρνει ποτὲ κρασί στὸ σπίτι ὁ Ἀργύρης· κ' ἄς τὸ φέρνει κρουφὰ γιὰ σένανε! Λές καὶ δὲν τὸ ξέρω ἔ; Ἐγὼ δὲν κτρινίζω σὰ θυμῶνω, καὶ κοιτάχτε τὰ μούτρα σας ἐκεῖ πέρα στὸν καθρέφτη, κοιτάχτε τα κ' οἱ δύο!... μὰ κοιτάχτε τα! Καὶ κοίταξε παληκάρι ποῦ μὲ κοιμᾶται ἐμένανε! Εἶναι κ' αὐτὸς ροδοκόκκινος, ὡς τὸ ρόιδι, ποῦ νὰ μοῦ ζήσει! Ἰδέξ τονε! Ὁ φλίβερος ὁ Ἀργύρης οὔτε στὸ νύχι του! Σάπιος ὅλος· πλεμόνα· βωζιασμένος ὁ κακόμοιρος! — Κ' ἔφτυσε χάμου. — Καὶ θὰ πεθάνετε μωρὴ, σύντομα κ' οἱ δύο σας, οἱ

δυστυχισμένοι, καὶ θὰ πρέπει νάχουμε ἐμεῖς τὰ παι-
διά σας, τὰ ὄρφανά! καὶ θάρθω ἀπὸ πάνου ἀπὸ τὰ
μνήματά σας καὶ θὰ χορεύω ἔτσι, ἔτσι, ἔτσι!—Κ' ἔρ-
ριξε χάμου τὴ μπόλ'α τῆς κ' ἐβάλθηκε ζωηρὰ νὰ χο-
ρεύει κἀνοντας μὲ τὴ φωνή τῆς τὸ βιολί.

— Πρέπει αὐτὴ ἡ ἱστορία νὰ τελειώσει! εἶπε ὁ
Ἀργύρης ἰδρωμένος ἀπὸ τὸ θυμὸ του καὶ μὲ φωνὴ
πῶτρεμε καὶ ποῦχε γίνεи ψιλώτερη. Ἄ δὲ μπορεῖς ἐσὺ
Σκουφᾶ, νὰ τῆς βάλεις γνώση, ἔ τότες τῆς βάζω ἐγώ!..
Τόχαμε πεῖ μία ἄλλη φορὰ κ' ἔπρεπε ἔτσι νὰ κάνουμε
πάντα μας, ὅταν οἱ δύο νοικοκυρὲς μαλώνουνε· δέξου
ἐγὼ τὴ δική σου κ' ἐσὺ τὴ δική μου!...—Κι' ἀγριο-
τοίταξε τὴ Μαρία λαχανιασμένος.

— Θάτανε, ἐφώναξε ἡ Μαρία, πάλε κερδεμένη ἡ
μούμια σου, γιατί ὁ Γιάννης μου εἶναι καλός, ἔχει
καλὴ καρδιά καὶ συμπνεῖ. Μὰ ἐσύ;... Κύριε φύλαττε!

— Ἐγὼ πεινάω ὅμως! εἶπε γελῶντας ὁ Γιάννης.

— Καὶ βιαστικὰ ἐσηκώθηκε, κ' ἐβγήκε ὄξω, χωρὶς οὔτε
νὰ κοιτάξει ὀπίσω του.

— Μωρὲ Στατήρη, κρατωμένε ἀπὸ γενεὰ σὲ γε-
νεά! τοῦ φώναξε, ἐνῶ ἔφευγε, χτυπῶντας τὸ κῶδι τῆς
ἡ Μαρία. Ἐπειτα βλέπεις! Στὸ κρεββάτι κάνουμε
τὸ λογαριασμὸ μας! Ἐγὼ σοῦ τὰ φυλάω!

— Βάρ' τῆς! εἶπε τάντρος τῆς μὲ χαρὰ ἡ Χρυσάν-
θη· βάρ' τῆς γιὰ ν' ἀγιάσεις!

— Μωρὴ μούμια! τῆς ἐφώναξε ἡ Μαρία. Βά, βά,
βά, βά, βά!

— Πρῶτα ἐσένανε, εἶπε ὁ Ἀργύρης τῆς γυναικός
του· γιατί μπαίνεις ἐσὺ στὴ μέση; Γιὰ νὰ μᾶς ἀ-
κούει, ἔ, ὁ κόσμος;. Καὶ λέγοντας ἔτσι τῆς κατάφε-
ρε ἀνάποδα ἓνα καλὸ χαστούκι.

Ἡ Χρυσάνθη ἐβάλθηκε ἀμέσως νὰ κλαίει μὲ παρά-
πονο· ἐκάθησε χάμου. σιμὰ στὴν κασσέλα καί, ἀκ-

κουμπῶντας στὸ σκέλασμα, ἔκρουσε τὸ πρόσωπό της ἀνάμεσα στὰ χέρια της.

— Τώρα κ' ἦ ἀφεντιά σου ! εἶπε πάλι μὲ κόπο καὶ λαχανιασμένος ὁ Ἀργύρης κι' ἄδραξε ἀπὸ τὸ γιάδεμα τὴ Μαρία καὶ τὴν ἐτίναξε δυνατά.

Ἐκείνη ἔβγαλε πρῶτα μίαν ψιλή, μεγάλη φωνὴ καὶ τοῦπε σφίγγοντας τὰ δόντια της :

— Ἀνάθεμα τὸ γένος σας, Ἀργύρη!

Κ' ἔφώναξε:

— Βοήθεια κόσμε ! Ὁ Ἀργύρης θὰ μὲ σκοτώσει ! Κόσμε, ὁ Ἀργίρης ! ὁ Ἀργύρης !

Μὰ αὐτὸς δὲν ἐφοβήθηκε τὲς φωνές της καὶ τὴν ἐτίναξε ἀκόμη, καὶ τοῦπε : — Μωρέ! δὲν τὰ βάνω κάτου, μωρέ Ἀργύρη ! Ναί, ναί· εἶσαι σάπιος ὄλος· δὲ μορεῖς οὔτε νὰ βαρῆσεις, κακομοίρη μου ! Για, ἄντρας ! Πῶς ἐκιτρίνισες, μωρέ ! πάει, ἀπέθανες, ἔσκασες ! ὁ ἄλλος ὁ κόσμος, σὰ θυμώνει, κοκκινίζει, κ' ἐσὺ γίνεσαι σὰν τὸ φλέρονα ! ἂ ἐσύ. . . . Μὴ βαρεῖς, σοῦ λέω. μὲ τόση δύναμη, κακομοίρη ! Φάουσα λοιπὸ στὰ χέρια σου ! Μὴ, σοῦ λέω, γιατί σὲ λίγο θὰ σουῖρθη τὸ κόλπο ποῦ σοῦπε ὁ γιατρός ! Πάει ὁ Ἀργύρης ! Ἐδείλιασες ! Οὐ ! οὐ ! οὐ !...

Μὰ ὁ Ἀργύρης δὲν εἶχε τώρα πλιὰ πνοή ! Ὁ κόπος κι' ὁ θυμὸς τὸν εἶχε κάμει νὰ ιδρώσει, καὶ τὸ πρόσωπό του ἦταν κατακίτρινο σὰν τοῦ πεθαμένου. Τὴν ἄφησε ὀλομεμιάς, ἔσωριάστηκε ἀπάνου στὴν καρέκλα του κι' ἀνάγυρε πρὸς τὰ ὀπίσω τὸ στρογγυλὸ του κεφάλι, ὅλο φυσῶντας μὲ τὰ χλωμά του τὰ χεῖλη καὶ γυρεύοντας μὲ τὸ βλέμμα βοήθεια.

— Μοῦ τὸν ἐσκοτώσες, φόνισσα ! οὐρλιαξε ἡ Χρυσάνθη ποῦ εὐρέθηκε εὐτὺς σιμά του. Τί τοῦκαμες ! ὦ ποῦ νὰ σ' τὸ πλερώσει ὁ Θεός ! — Κ' ἐζύγωσε κλαίοντας τὸν Ἀργύρη καὶ τοῦ χάϊδευε τὸ κεφάλι καὶ μὲ τὴ μπόλια της τοῦκανε ἀέρα στὸ πρόσωπο, κοιτάζοντας

τὸ ἀνήσυχο κιτρινιασμένο μάτι του. — Μοῦ τὸν ἐσκότωσες!

— Στὸ γέρον τὸ διάολο! ἐφώναξε μὲ μῖσος ἢ Μαρία κ' ἔβαλε τὰ γέλια.

Καὶ κάνοντας τὴ χεροῦμένη, ἐβγήκε χορεύοντας ἀπὸ τὴν πόρτα, πηγαίνοντας στὸ μαγειριὸ γιὰ νὰ γεματίσῃ.

— Γιὰ τὰ καλὰ ποῦ τοὺς ἔκαμα, ἐπιθύριζε μὲ κόπο ὁ Ἀργύρης, παθαίνω τώρα ὅλα αὐτά,

Κι' ἀνάγυρε τὰ μάτια του ἀφίνοντας μόνο νὰ φαίνεται λίγο τὸ ἀσπράδι. Κ' ἔπειτα ἀπὸ κάμποση ὥρα ἀγωνία ξανᾶπε τῆς γυναικὸς του χαμηλόφωνα.

Θὰ πάω νὰ ξαπλωθῶ! Οὐφ! οὐφ!

Καὶ μὲ πολὺν κόπο κατόρθωσε νὰ σηκώσει τὸ βαρὺ κορμί του ἀπὸ τὴν καρέκλα, κι' ἀκκουμπώντας στὸ χέρι τῆς γυναίκας του, ἐσύρθηκε ἀργὰ ἀργὰ ὡς στὴν κάμαρά τους, κ' ἐκεῖ ἀπλώθηκε μεμιάς στὸ ψηλὸ κρεβάτι, κι' ἀνοίξε τὰ φορέματά του γιὰ νὰ παίρνει ἐθκολώτερα τὴν πνοή του. Ἡ Χρυσάνθη τοῦβγαλε τὰ παπούτσια κ' ἔμενε ὀρθὴ σιμὰ του κι' ἀμίλητη.

— Πήγαινε, τῆς εἶπε σὲ λίγο· τώρα εἶμαι καλύτερα. Ἀλλοιῶς αὐτὴ μᾶς ἀφίνει νηστικούς. Καὶ κοιτάξε σου νὰ φυλάξεις καὶ τὴ μερίδα τοῦ Καραβέλα. Κράξε τότε καὶ δὸς του τήνε. Καὶ πὲς του νᾶρθει ὡς ἐδῶ νὰ τότε κουβεντιάσω.

— Τὶ καλὴ ψυχὴ! εἶπε μὲ θαυμασμὸ ἀναστενάζοντας ἡ Χρυσάνθη· δὲν κοιτάζει ὁ καῦμένος τὸν ἑαυτοῦ του, ἐδῶ ποῦ τὸν ἔριξε ἡ κακοςύνη τῆς ἐκεινῆς καὶ φροντίζει νὰ κάμει ψυχικὰ τοῦ Καραβέλα! Τὶ καλὴ ψυχὴ! Θὰ πᾶς μιὰ μέρα ὀλοζώντανος στὸν Παράδεισο! Κ' ἐβᾶλθηκε νὰ κλαίει τρέμοντας μὲ τὸ κεφάλι. Ὡ τί σοῦ κάνει αὐτὴ ἡ φαμιλιά! τοῦ ξανᾶπε καὶ σὺ νὰ μὴ θέλεις νὰ πᾶς χῶρια σου καὶ νὰ τσοῦ μπουτζώ-

ξεις καὶ νὰ ἡσυχάσεις! Γιατί νὰ μὴ θέλεις τὴν ἡσυχία σου; γιὰ τὸ καλὸ τους, ἔ;

— Αὐτοὶ δουλεύουνε, ἐψιθύρισε πικρὰ ὁ Ἀργύρης· χῶρια μας ἐμεῖς θὰ βάλουμε ξένους ἐργάτες καὶ τότες ξένοι θὰ δουλεύουνε, ξένοι καὶ θὰ τρῶνε. Ἔλα πηγαινε!

Ἡ Χρυσάνθη ἔμεινε ἀκόμη μία στιγμὴ ὀρθὴ μπρὸς στὸ κρεβάτι, καὶ κοιτάζοντας σκεφτικῆ τὸν ἄντρα της· ἐκούνησε πικρὰ τὸ κεφάλι καὶ τέλος οἰγὰ οἰγὰ ἐβγήκε σκυφτὴ ἀπὸ τὴν κάμαρη.

Στὸ μαγειριὸ ὁ Γιάννης, καθισμένος σ' ἓνα στενὸ μακρὸ ξύλινο μπάγκο, μπρὸς σ' ἓνα ἄστροτο τραπέζι, καὶ γυρισμένος κατὰ τὸν τοίχο, σὲ τρόπο ποῦ ἔστρεφε τὰς πλάτες του εἰς τὴν πόρτα, ἐσκίπτε ἀπάνου στὸ βαθὺ χοντρὸ του πιάτο κ' ἐτρῶγε ἀκόμη μ' ὄρεξη, γεμίζοντας ζοιμιὰ τὰ κρεμαστὰ μοιστάκια του, χτυπώντας τὰ χεῖλη του, κάνοντας θόρυβο μὲ τὰ ρουθούνια του, ὅπως καὶ ὅταν ἐκοιμῶνται. Κ' ἡ Μαρία ἦταν καθισμένη σιμὰ του, ἀλλὰ τοῦγενε τὰς πλάτες, ἀκκουμπώντας στὸ τραπέζι, κρατῶντας μὲ τὸνα χεῖρι ἀπάνου στὰ γόνατα τὸ πιάτο της καὶ μὲ τ' ἄλλο ἓνα ξύλινο κουτάλι. Καὶ δὲν τοῦ μιλοῦσε.

Μπρὸς εἰς τὴν μικρὴν πόρταν ἐκαθόταν κατὰ γῆς μὲ ἀπλωτὰ τὰ ξυπόλητα πόδια της ἢ θυγατέρα της κ' ἔρραφτε. Ἦταν κορίτσι δεκατεσσάρων χρόνων· ξανθὴ, ψηλὴ καὶ ὡμορφῆ· τῆς ἔμοιαζε εἰς τὴν κορμοστασιὰ καὶ στὸ ροδοκόκκινο χρῶμα. Ἦναι ἐβαστοῦσε τὸ κεφάλι σκυμμένο πολὺ πάνου στ' ἄσπρο πανί της, ποῦ τὸ τέντωνε σφίγγοντάς το ἀνάμεσα στὰ γόνατα, κ' ἐφαινόταν νὰ προσέχει πολὺ τὰς ψιλὰς βελονιὰς της. Δὲν εἶχε μπόλια στὸ κεφάλι, εἶχε ἀνασηκωμένα τὰ μανίκια της καὶ γύρω στὸ λαιμὸ της ἐκρεμόνταν οἱ κλωστὲς τῆς δουλειᾶς της. Ἀπέναντί της κ' ἀκουμ-

πῶντας στὸν τοῖχο, ἐκαθότουν κατὰ γῆς, στὸν ἴδιον τρόπο, κι' ὁ Ἀντρέας, ἓνα μεγάλο παιδί δεκάξη χρόνων, ψηλὸ ψηλὸ κι' ἀδύνατο, μὲ πάρα μεγάλα λιγνὰ πόδια, σκευρωμένο στὲς πλάτες, μὲ διάφανο δέρμα κι' ὄμορφα μάγουλα, ἀλλὰ μὲ πολὺ μεγάλο στόμα καὶ πολὺ μεγάλα δόντια κάτου ἀπὸ τὰ κόκκινα χεῖλη.

Ἦταν ξανθὸς ὁ Ἀντρέας μὲ μάτια μεγάλα καὶ γλαρα, πιτισμένα μὲ χρυσὲς καὶ κόκκινες κουκκίδες. Τὰ δύο ξαδέρφια ἦταν ἀγαπημένα ἀπὸ μικρὰ κ' ἔπαιζαν πάντα μονάχα τους· τώρα ἐπειραζόνταν μεταξύ τους, ἐχωράτευαν, ἐκρουφογελοῦσαν, ἐκοιταζόνταν κατὰματα.

Ὁ Ἀντρέας τὴν ἐτσιμποῦσε κάπου κάπου, τὴν ἀγκάλιαζε κάθε τόσο, ἐπροσπαθοῦσε νὰ τῆς βγάλει μέσα ἀπὸ τὸν κόρφο τὴ χάντρα ποῦ ἐκρεμότουν στὸ μαῦρα γαῖτάνι τοῦ λαιμοῦ της, κ' ἡ Μαρία, ποῦ δὲν εἶχε ξεθυμώσει ἀκόμη, τοὺς ἔριχνε λοξὲς ματιές, ἀλλὰ δὲν ἔλεγε τίποτα, γιατί δὲν ἠθέλε οὔτε τώρα νὰ κάμει τὴ θυγατέρα της νὰ βάλει στὸ νοῦ της τὴν πονήρια.

Ἔτσι εἶχε ὀρμηνέψη ὁ Ἀργύρης, ἔτσι εἶχε ἀποφασίσει κι' ὁ Γιάννης γελῶντας.

Ἄξαφνα ἡ Μαρία ἔκραξε: — «Ὀλγα!» μίαν ἄλλη πολὺ μικρότερη θυγατέρα της, ποῦ ἔπαιζε ὄξω ἀπὸ τὴν πόρτα μὲ τοὺς δύο μικροὺς ἀδελφοὺς της. Τὸ κορίτσι, ὄμορφη παιδούλα ἔντεκα χρόνων, ντυμένη κι' ὄλας σὰ μεγάλη γυναῖκα, ἦρθε μέσα κ' ἡ μητέρα της τότες τῆς εἶπε:

— Νά, μωρή! πάρε ἐδὼ μιὰ δεκάρα, κι' ἄμε νὰ μοῦ φέρεις λίγο κρασί, γιὰ νὰ ξεσκάσω! Πλύνε πρῶτα τὴ μποτίλια! Καὶ κοίταξέ σου, μωρή, μὴν πιεῖς οὔτε στάλα στὸ δρόμο, γιατί ἀλιὰ στο κόκκαλό σου!

—Μάλιστα! εἶπε ντροπαλὰ τὸ κορίτσι κ' ἔγερνε τὰς πλάτες νὰ νὰ φύγει.

—Οἱ ἄντρες μας, εἶπε πειραχτικὰ ἡ Μαρία πίνουνε στ' ἀργαστήρι' ἐμεῖς τίποτὰ! Θέλουνε μὲ νερὸ νὰ περάσουμε. Κι' ὁ Ἀργύρης ὡς τόσο φέρνει κρυφὰ τῆ μούμιας του!....

Ἐο Γιάννης ἐγέλασε, ἐσφόγγισε μ' ἓνα πανὶ τὰ κρεμαστὰ μουστάκια του κ' εἶπε:

— Δὸς της καὶ γιὰ μὲ μιὰ ἄλλη δεκάρα!

Ἡ Μαρία ἐτύλιξε τὸ πρόσωπό της στὴ μπόλια της, τοῦ γύρισε ἀπότομα τὰς πλάτες κ' εἶπε:

—Νὰ τοῦ πῆς ἔτσι, Ὀλγα, νὰ στείλει τὸν κύρ Ἀργύρη τὸν καλὸ τὸν ἀδελφὸ νὰ τοῦ φέρει ὅσο θέλει! Ναί, αὐτόνε ποῦ δὲν τοῦ ἀφίνει ποτὲ λεφτὸ στὴν τσέπη! Ἀκοῦς ἐκεῖ, ἀκοῦς ἐκεῖ! Χαχά! Κάνουμε ποῦ λησιμονήσαμε κι' ὅλας ὅτι ἐγίνηκε τώρα λίγο! Ἄ ἐγὼ, ξέρεις, δὲ συμπαθῶ εὐκόλα, Ὀλγα! Νὰ τοῦ φέρει ὁ κύρ Ἀργύρης, ἀφοῦ τοῦδωκε κι' ὅλας τὴν ἐξουσία νὰ δέρνει!.... Ἄς τὸν ἔχει καὶ γυναῖκα του.

Τὰ δύο μεγάλα παιδιὰ, ἡ Ἀμαλία κι' ὁ Ἀντρέας, ἐγέλασαν ἀπὸ καρδιᾶς, διασκεδάζοντας μὲ τὸ θυμὸ της κι' ὁ Γιάννης ἔκαμε πῶς δὲν ἄκουσε· μόνο ἔσκυψε ἀπάνου στὸ τραπέζι κ' ἐμάσραινε τὸ λαιμὸ του πασκίζοντας νὰ τῆς ἰδῆ τὸ πρόσωπο. Αὐτὴ μὲ τὴν ἄκρη τοῦ ματιοῦ της τὸν εἶδε, ἐκοκκίνισε καὶ τοῦ γύρισε πάλι ἀπότομα τὸ κεφάλι. Καμπόσες στιγμὲς δὲν ἐμίλησε κανένας. Ὁ Γιάννης ἀποτέλειωσε τὸ φαγητὸ του, ξανασφούγγισε τὸ στόμα του μὲ τὸ κουρελιασμένον πανί, κ' ἔγυρε σιγὰ σιγὰ ὡς πρὺ ἀγγίξε μὲ τὸν ἀγκῶνα τὴ γυναῖκα του. Αὐτὴ ἐκοκκίνισε πάλι, ἐκοίταξε ὀλόγυρά της, ἀπίθωσε τὸ ἄδειο πιάτο της στὸ τραπέζι, τὸσπρωξε μ' ὀρμὴ ὡς στὴ μέση, ἐσηκώθηκε ἄξαφνα καὶ βάζοντας τὰ χέρια στὴ ζώνη της εἶπε:

— Σήκω μωρὴ Ἀμαλία, σήκω, νὰ πᾶς κάτου μὲ τὰ ζᾶ σου. Θὰ μὲ κάμετε σήμερα νὰ σκάσω! Παίρνεις τὴ δουλειά σου κάτου κ' ἔτι ράφεις κ' ὄλας... Τάφινεις τὰ ζᾶ νὰ φοφᾶνε τῇ πείνας! εἶναι ἄμαρτία ἀπὸ τὸ Θεόνε!....

— Πᾶμε μαζῇ! τῆς εἶπε ὁ ξάδελφός της.

Καὶ στὴ στιγμὴ εὐρέθησαν ὀρθοὶ κ' οἱ δύο.

— Δὲ μᾶς χρειάζεται! Δὲ μᾶς χρειάζεται! τοῦτε πεισμομένη ἡ Μαρία καὶ κουνῶντας τὸ κεφάλι της, ἐγὼ δὲν τὰ θέλω αὐτὰ τὰ ξετροχαρῖκια! ὅλη μέρα ὀντραντᾶς κατόπι της! ἐγὼ τὰ βαριέμαι αὐτὰ τὰ ποίματα! τὴν ἔμεγαλώσατε! Κ' ἔπειτα ξέρουμε ποιανοῦ εἶσαι γιός! Μχ, μχ!

— Ὁχ, εἶπε γελῶντας ὁ Γιάννης καὶ πασκίζοντας ν' ἀνοίξει μὲ κάποιον τρόπο κουβέντα· ἀδέρφια εἶνα· σὰν ἀδέρφια! τί τοὺς βάζεις στὸ νοῦ τὴν πονήρια!

— Μωρὴ Ἀντρέα, εἶπε εὐτὺς ἡ Μαρία, μιλῶντας ἐλίτηδες μονάχα τ' ἀνιψιού της, τὸ σὸί σας, μωρέ, εἶνε πάρα βρωμερὸ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ του, καὶ θέλω νὰ φιλάμαι!

Ὁ Ἀντρέας ἐγέλασε πειραγμένος· ἔπειτα ἔσκυψε κ' ἐπιθύρωσε στ' αὐτὴ τῆς ξαδέρφης του·

— Σὲ σμίγω κάτου! Ἄμε!

Καὶ τὰ δύο ξαδέρφια ἐκοιτάχτη ἀν κατὰματα καὶ ἐχαμογέλασαν. Κι' ὥστόσο ἡ Μαρία ξακολουθοῦτε·

— Ἐγὼ, μωρὴ Ἀντρέα, εἶμαι γιναῖκα ἐξυπνη! Δὲν ἀλλάζω τὸ μυαλό μου μὲ τοῦ καλύτερου ἄντρα! Νᾶτανε κ' οἱ ἄλλοι σὰν ἐμένανε!..

Καὶ σε μιὰ στιγμὴ ἐρώτησε κοιτάζοντας ὄξω ἀπὸ τὴν πόρτα:

— Ποῦ πᾶνε, μωρὴ, ἀνάθεμά σε, τ' ἀδέρφια σου;

— Σκολειό.

— Ἀμὴ ἢ κυρὰ ἀδερφή σου, Ἀντρέα; Ἄ, αὐτὴνε-
τὴνε ψιλομαθαίνετε; ἔ; θὰ μπεῖ, βλέπεις, σὲ μεγάλο
σπίτι! Χὰ χά! Μὰ καμιὰ φορὰ ἄλλα μετροῦει ὁ γαῖ-
δαρος κι' ἄλλα ὁ γαῖδουριάρης! Τὸ ἀλησμονήσατε
φαίνεται!

— Αὐτὴ, εἶπε γελῶντας ὁ Ἀντρέας, πάει κάτω ἀπὸ
τὴν ὥρα ποῦ ἀρχίσατε τὸν τράκο· οὔτε δὲν ἐγεύτηκε·
ἐπῆρε λίγο ψωμὶ μαζῆ της. Αὐτηνῆς δὲν τὸ ἀρέσουνε
οἱ φωνές... δὲν τὴ διασκεδάζουνε...

Κ' ἐγέλασε δυνατὰ κ' ἐτήραζε τὴν Ἀμαλία, ποῦ
σκυμμένη τώρα ἐμάζευε τὴ δουλειά της καὶ τὴν ἐβαζε
μέσα σ' ἓνα ἄδειο στρογγυλὸ καλάθι.

— Μὴ χασομερᾶς! τῆς εἶπε ἡ μητέρα της. Ἐλα, ἔλα!

Ἐκείνη ἐφόρεσε τὴ ρόκα της γιὰ νὰ κάμει τὸ
δρόμο γνέθοντας, ἐπῆρε στὸ κεφάλι τὸ καλάθι, ἐβγῆκε
ἀπὸ τὴν πόρτα καὶ γιὰ καμπόση ὥρα ἀκόμη ἀκούο-
τουν μέσα στὸ μαγειριὸ ἡ φωνὴ της ποῦ ἐμαύλιζε τ'
ἀρνιά γιὰ νὰ τὴν ἀκολουθήσουν.

Αὐτὴν τὴ στιγμή ξαναῤῥθε ἀπὸ τὸ μαγαζὶ κ' ἡ
Ὅλγα μὲ τὸ κρασί κ' ἐφώναξε μπαίνοντας μέσα:

— Επλάκωσε κι' ὁ Καραβέλας!

— Κακὴ φάουσα στὸ στόμα σου! τῆς ἐφώναξε
θυμωμένη ἡ μάννα της, πούχε τὸ σύστημα νὰ κατα-
ριέται συχνὰ τὰ θηλυκὰ παιδιὰ της· δὲ σοῦπα, μωρὴ
ἀγγελοκρουσμένη, νὰ μὴν τότε λές ἔτσι; Ἄ σ' ἀκούει
θὰ σηκώσει ἐπανάσταση! Αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ κακο-
φαίνεται, τὸ ξέρεις· τότε κάνει σκυλί! γιατί δὲ βαστᾶς
τὴ γλῶσσα σου; Μπά, μπά, μπά! Κ' ἔπειτα εἶναι
γέροντας ἄνθρωπος, καὶ πρέπει νὰ τότε σέβεται, σὰν
πατέρα σου· καλύτερα ἀπὸ τὸν πατέρα σου!

Κ' ἐγυρε πρὸς τὸ Γιάννη κ' ἔκαμε περγελῶντας:
Πφ! πφ!

— Κ' ἔπειτα, ξακολούθησε, αὐτὸς θὰ μᾶς κάμει καλό·

τὸ ξέρεis, γιατί σᾶς τῶπα· καὶ μπορεῖ νὰ μᾶς τὸ κάμει τὸ καλό!...

—Ἡ μάννα σου ἔχει δίκη! εἶπε σοβαρὰ ὁ Γιάννης κλειόντας κωμικὰ τὰ μάτια του.

Κι' αὐτὴν τὴ στιγμή ἐπρόβαλε στὴν πόρτα σιμώνοντας μ' ἀργὰ πατήματα ὁ Καραβέλας. Ἦταν ἄντρας ἐξήντα χρόνων, μὰ ζωηρὸς ἀκόμη καὶ γεμᾶτος, ὑγεία. Ἀσπρομάλλης, χαμηλὸς, γεμᾶτος, δυνατὸς, μὰ σκευρωμένος λίγο, κόκκινος στὸ πρόσωπο, μὲ μάτια λίγο θολά, μεγάλα καὶ κοκκινισμένα κάπως, μ' ἄγρια μακρονὰ φρύδια, ποῦ'χαν ἀσπρίσει καὶ κεῖνα καθ' ὡς καὶ τὸ μακρὸν καὶ ἀραιὸ μουστάκι του, καὶ μὲ ροδοκόκινα χοντρὰ κι' ὁμορφα χεῖλη, ἐφοροῦσε μιὰ γαλάζια, χοντρή, πλατειά, βαμπακερὴ βράκα, ποῦ τοῦ κατέβαινε ὡς στὸ γόνα, ἄσπρες λερεὲς κάλτσες, καὶ τσαρούχια χωρὶς φοῦντες στὰ πόδια, ἓνα μεγάλο πάνινο ζωνάρι γαλάζιο στὴ μέση, κ' ἓνα σταυρωτὸ μαῦρο τζιποῦνι, ποῦ τρεῖς ἀσημένια κνυμπιά τὸ βαστοῦσαν κλεισμένο καὶ στὸ κεφάλι βαθυὰ μιὰ μεγάλην ψάθα μὲ κατεβασμένο τὸ γῦρο, χωρὶς καθόλου κορδέλλα· κ' ἡ ψάθα τοῦκρυβε ὅλο τὸ πρόσωπο καθὼς περπατοῦσε σκευρωμένος.

—Καλὸ στὸ Θωμᾶ! εἶπε ὁ Γιάννης μ' ἓνα χαμόγελο.

—Καλὸ στὸ Θωμᾶ μου! εἶπε γλυκότροπα ἡ Μαρία.

—Καλή σας μέρα! τοὺς ἀπάντησε ἀναστενάζοντας ὁ γέρος καὶ κοιτάζοντας τὴ γυναῖκα.

Ὁ Ἄντρέας ἐγέλασε κάτω ἀπὸ τὴ μύτη του. Ἐσυλλογίστηκε τί θὰ γενότουν ἐκεῖ μέσα ἂν ἐφώναζε κανεῖς τὸ γέρο μὲ τὸ παρατσούκλι του, ἐκοίταξε καλὰ τὴ Μαρία, ἐκατάλαβε πῶς κανένας πλιὰ δὲν τὸν ἐπρόσεχε κ' εἶπε μὲ τὸ νοῦ του: «Ἐγὼ πάω!» Κ' ἐβγήκε ἀπαρατήρητα ἀπὸ τὴν πόρτα.

—Καὶ ἡ Ἀγγέλῳ πῶς περνάει; ἐρώτησε σοβαρὰ ἡ Μαρία.

—Ὦχ, ὦχ! εἶπε ὁ Θωμᾶς· ζεῖ καὶ δὲ ζεῖ! Ὦς ἀπόψε, ὡς αὔριο... —Καὶ λέγοντας ἔτσι ἐγύριζε ἀπὸ τὴ μιὰ κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τὸ δεξί του χέρι καὶ μ' ἀνοιχτά ὄλα τὰ δάχτυλα. —Καὶ νὰ σᾶς πῶ, ξακολούθησε, νὰ σᾶς πῶ, Μαρία μου, καλύτερα νὰ πάει στὸ καλὸ μία ὥρα ἀρχήτερα, τώρα ποῦ ἐγίνηκ' ἔτσι. Εἶχε πάρα γεράσει. Πάρα πολὺ! Δὲν ἐφελοῦσε πιά γιὰ τίποτα! Μὰ γιὰ τίποτα! —Κ' ἐχαμογέλασε πονηρά. —Καὶ τώρα μάλιστα, τὲς ὕστερες μέρες, δὲν κρατιέται πιλιό: βρωμέζεται, φτου! μοῦ σάπισε ὄλα τὰ στρώματα, ποῦ νὰ σᾶς τὰ λέω... ποῦ!

Ἡ Μαρία ἔφτυσε κ' ἐκείνη κατὰ γῆς καὶ μὲ τὴν ἄκρη τῆς μπόλιας τῆς ἐσφούγγισε τὰ χεῖλη τῆς. Ὁ Γιάννης ἐγέλασε μιὰ στιγμή κ' εἶπε:

—Πῶς κατανταίνει ὁ ἄνθρωπος!.

—Ἐπαραγέρασε, ἐπαραγέρασε! ξανάπε ὁ Καραβέλας κοιτάζοντας κατὰμματα τὴ Μαρία.

—Κ' ἔτσι, καῦμένε Θωμᾶ, τοῦπε ἐκείνη, θὰ μείνεις τώρα μοναχός σου· καλόγερος!..... Καῦμένε Θωμᾶ!

—Ποιὸς ξέρεи τί μοῦ μέλλεται! εἶπε ὁ Θωμᾶς ἀπλώνοντας τὰ χέρια καὶ μαζεύοντας τὲς πλάτες. Ποιὸς ξέρεи!

—Στὴν ἡλικία σου! ἔκαμε γελῶντας ὁ Γιάννης.

—Παίρνεις τάχα μέτρα νὰ πάρεις ἄλληγε; τὸν ἐρώτησε γελῶντας ἡ Μαρία. Μὰ τὸ ναί! εἶναι κοτσανάτος ὁ Θωμᾶς, κι' ἄς εἶναι προεστός!

—Ἄν εὔρω καμίανε, εἶπε γελῶντας ὁ γέρος, μισόκοπη βέβαια, ἔτσι σὰν τοῦ λόγου σου, ἄς ποῦμε, δὲ ξέρω τί θάκανα!

—Ἄ! σ' ἀρέσω, τοῦπε ἡ Μαρία κοιτάζοντας μὲ

πεισμο τὸν ἄντρα τῆς κατάματά καὶ πιάνοντας τὰ κόκκινα μάγουλά τῆς. — Κ' ἐγέλασε. — Πίνεις Θωμᾶ μὲ σιτα;

Ὁ Γιάννης ἐγέλασε ἀπὸ καρδιάς γιὰ πολλὴν ὥρα.
— Δὲν ἐγεύτηκα ἀκόμα, ἀποκρίθηκε ὁ Θωμᾶς.

Αὐτὴν τὴ στιγμὴ ἐμπίκε στὸ μαγειριὸ ἡ Χρυσάνθη, ὠχρὴ σὰ λείψανο, σκυφτὴ, τρέμοντας ὄλη. Ἡ Μαρία τῆς ἐροῖξε μιὰ ματιὰ γεμάτη μῖσος καὶ τῆς ἐγύρισε τὸ κεφάλι μὲ περιφρόνηση. Ἡ ἄλλη ἐταράχτηκε καὶ ἐκτριάνισε περισσότερο, μὰ ἐχαιρέτησε τὸ Θωμᾶ, τὸν ἐρώτησε κ' ἐκείνη γιὰ τὴν ἄρρωστη, κ' ἔπειτα τοῦλε:

— Ὁ νοικοκύρης μου ἀκουσε πῶς ἦσουν ἐδῶ καὶ μ' ἔστειλε γιὰ νὰ σὲ φιλέψουμε τὴ μερίδα σου, ἀφοῦ δὲ μαγειρεύεις σπῖτι σου, τώρα μὲ τὴν ἄρρωστεια. Σοῦ τὴν ἔχουμε φυλαμένη!

— Σπολλάητή σας, ἀπάντησε ὁ Θωμᾶς. Ἄλλὰ νὰ μ' ἀφήσετε κ' ὄλας νὰ φάω ἐδῶ μέσα ἂν τὸ πάρω ἐκεῖ, πρέπει νὰ δώκω καὶ τῆς ἀδερφῆς μου, ποῦ βαϊλεύει τὴν ἄρρωστη. Καὶ τότες... Αὐτὴ ἄς φάει ψωμί!... ἀλλὰ σήμερα δὲν ἔχω οὔτε ἀπὸ κείνο. Δώστε μου ἓνα δανεικό!

— Ἐχουμε κάποιο καρβέλι! εἶπε ἡ Μαρία κ' ἐδάγκασε ἄξαφνα τὰ χεῖλη τῆς.

— Καρβέλι! Καρβέλι! εἶπε ὁ Θωμᾶς κοκκινίζοντας ὀλομεμῖας καὶ κοιτάζοντας γύρω του.

— Καρβέλι! ξανάπε κ' ἐκατάλαβε πῶς ἐκόντετε νὰ βγεῖ ἀπὸ τὰ ὄριά του καὶ πῶς δὲν ὄριζε πλιά τὸν ἑαυτό του, γιὰτὶ ἡ λέξη ἐκείνη ἔμοιαζε στὸ παρατσούκλι του.

Οἱ δύο συνυφάδες ἐλησμόνησαν μεμῖας τὴν ἐχθρα τους κ' ἐκοίταξαν κατάματα ἡ μία τὴν ἄλλη. Κι' ὁ Γιάννης μετὰ βίως ἐρωτοῦσε τὰ γέλοια. Ἄλλὰ

κι' αὐτὸς ἐσυλλογίστηκε ἀμέσως πῶς ὁ γέρος δὲ θὰ ἠμέρωνε ποτὲ πλιά, ἂν καταλάβαινε ποῦ κ' ἐκεῖνοι τὸν κοροΐδευαν, κ' ἐμπόρεσε νὰ κρατηθῆ ὡς τὸ τέλος. Καὶ τώρα ἡ Μαρία μὲ σοβαρὸ πρόσωπο ἐκατέβασε ἀπὸ τὸ κρεμαστὸ κανίστρι ἓνα μεγάλο, χαμηλὸ κίτρινοκόκκινο ψωμί, ἐνῶ ἡ Χρυσάνθη ἀμίλητη τοῦ κένωνε τὸ φαί του στὸ πιάτο καὶ τοῦ τῶφερνε στὸ τραπέζι, σιμὰ στὴ θέσῃ ὅπου ἀκόμη ἐκαθότουν ὁ Γιάννης, κ' ἐπῆγε κ' ἐκάθισε σιμὰ στὴ γωνιά μ' ἓνα κομμάτι ψωμί στὸ χέρι. "Εβγαλε ἔπειτα σ' ἓνα πιάτο τὸ λίγο μαγειρεμένο φαί ποῦ ἀπόμενε κι' ἄρχισε νὰ τρώει ἀργὰ ἀργὰ, γιὰτὶ δὲν ἐμποροῦσε εὐκόλα νὰ μασήσῃ. Κι' ὁ Καραβέλας ἄρχισε κ' ἐκεῖνος κ' ἐτρωγε σιωπηλός.

Σὲ λίγο τοῦπε ἡ Μαρία γιομίζοντάς του ἀπὸ τὸ κρασί της τὸ μισὸ ποτήρι:

— Πιέ!

— Στὴν ὑγείά σας! εἶπε ὁ Καραβέλας, παίρνοντας τὸ ἀπὸ τὰ χέρια της.

— Καλὴ ψυχὴ! τοῦπε ἡ Χρυσάνθη μὲ τὴν τρεμάμενη φωνή της.

Ὁ γέρος τῆς ἔριξε μιὰ λοξὴ ματιὰ φέροντας τὸ ποτήρι στὰ χεῖλη. «Ἄ ὄχι,» ἐσκέφτηκε, «δὲν ἠθελε νὰ πεθάνει».

— Στοι χαρὲς σου, Θωμᾶ!— τὸν ἐχαιρέτησε ἡ Μαρία χαμογελῶντας καὶ κλειόντας του τὸ ἓνα μάτι.

Αὐτὸς τὴν εὐχαρίστησε μὲ μιὰ γλυκειὰ ματιὰ, ἐνῶ ἔπινε τὸ κρασί του. Ὁ Γιάννης ἐγέλασε πάλι.

— Κ' ἐγὼ τὸ ρέστο! ξανᾶπε ἡ Μαρία, φέροντας στὸ στόμα της τὴ μπουκάλα. Κανένας ἄλλος, τίποτα. "Ἄς πᾶνε ν' ἀγοράσουνε ὅσοι ἔχουνε λεφτά! Τὸ μαγαζὶ πουλεῖ.... Στὴν ὑγεία σου Θωμᾶ!

Κι' ἀναποδόγυρε τὸ κεφάλι βαστώντας μὲ τὸ ζερ-

βὶ χέρι τὸ γιάδεμά της, καὶ μὲ τὸ μπουκάλι ἔχυνε σιγὰ σιγὰ στὸ στόμα της τὸ κρασί.

Ἐπειτα ἐσώπασαν ὅλοι κ' ἐκοίταζαν τὸν Καραβέλα ποῦ ἔμασσοῦσε μὲ περίσοια ὄρεξη. Καὶ σὲ λίγο ἡ Χρυσάνθη τοῦλε χαμηλόφωνα :

— Ὁ νοικοκύρης μου μοῦ μίλησε νὰ πᾶς νὰ τὸν εὔρεις μέσα σπιτί, ποῦ σὲ προσμένει. Τὸν ἐσυγχύσανε πάλε σήμερα, ποῦ νὰ τ'ὄβρουνε ἀπὸ τὸ Θεόνε! καὶ δὲν ἐμπόρεσε νὰ φάει ὁ καημένος. Ἐπесе στὸ κρεββάτι κ' ἦτανε ὄλην τὴν ὥρα πλαγιασμένος, μεταβιάς τώρα ἐσηκώθηκε, γιατί θέλει νὰ σοῦ μιλήσει. Σ' ἀγαπάει, Θωμᾶ, ὁ νοικοκύρης μου· εἶναι καλὸς ἄνθρωπος ὁ καημένος· ὅλο στὸ στόμα του σ' ἔχει ὅλη μέρα σὲ μελετᾶ. Ὡς καὶ τὴ δύστηχη τὴ νοικοκυρά σου.

Ὁ Θωμᾶς ἔχαμογέλασε ἀνάμεσα σὲ δύο μπουκκιές.

— Θὰ πάω, τῆς ἀπάντησε μὲ τὸ στόμα γεμάτο.

Κ' ἡ Μαρία κοιτάζοντας μὲ μῖσος τὴ Χρυσάνθη ἐψιθύρισε :

— Ἡ ὀχιά! ὁ κακὸς ὁ ἄνθρωπος!

Ἐπειτα πάλι ἐσώπασαν ὅλοι. Ὁ Θωμᾶς ἀπόφαγε χωρὶς νὰ προφέρει πλιά οὔτε μία λέξη. Ἡ Μαρία ἐπηγαινοερχότουν στὸ μαγειριὸ συνάζοντας τὰ ξύλινα κοντάλια, τὰ χοντρά πιάτα, τὰ σιδερένια μαχαιροπήρουννα, τ' ἀγγεῖα ὅπου εἶχαν μαγειρέψει, γιὰ νὰ τὰ πλύνει· ἐσκούπησε ἔπειτα τὸ προαύλι κ' ἐγέμισε ἀπὸ τὴ στάμνα νερὸ ἓνα μέγανον κάδο. Ἡ Χρυσάνθη ἀποκοιμιότουν, ἐνῶ σιγὰ σιγὰ ἔμασσοῦσε τὸ φαγίτης· ὁ Γιάννης ἐτοιμαζότουν νὰ κατεβεῖ στὰ μαγαζιά.

Τέλος ὁ Καραβέλας ἐσφούγγισε τὸ στόμα του, ἐσηκώθηκε κ' ἔκαμε τὸ σταυρό του:

— Παίρνω, εἶπε, πρῶτα τὸ ψωμὶ αὐτὸ τῆς ἀδερφῆς

μου, καὶ πηγαίνω κατόπι ἀμέσως νὰ βρῶ τὸν Ἀργύρη!

—Ὅπως ὀρίζεις, τοῦπε δειλὰ ἡ Χρυσάνθη· σὲ προσμένω.

—Γειά σου! τοῦπε ἡ Μαρία μ' ἓνα χαμόγελο.

Αὐτὸς τῆς ἔπιασε τὸ χέρι καὶ τῆς χαμογέλασε εὐτυχισμένος.

—Ἀπόψε, εἶπε, τὸ πολὺ αὔριο, μᾶς ἀφίνει γειές!

Κ' ἔχαμογέλασε πάλι.

Σὲ καμπόση ὥρα ὁ Θωμᾶς εὐρισκότουν μὲ τὸν Ἀργύρη στὴ μεγάλην κάμαρη τοῦ σπιτιοῦ κ' ἐσυνομιλοῦσαν σοβαρὰ κ' οἱ δύο τους. Ὁ Ἀργύρης ἦτανε κίτρινος ἀκόμη κ' ἀνάπνεε μὲ πολλὴ δυσκολία, ξαπλωτὸς στὴν καρέκλα του κ' ἀγκουμπῶντας στὸ χέρι τὸ χοντρό του κεφάλι. Ὁ Καραβέλας ἔστεκόκουν ὀρθὸς μπροστά του.

—Μὴν τὰ παίρνεις ὅλα κατάκαρδα, τοῦλεγε τοῦτος. Ἐγὼ σ' ὀρμηνεύω σὰν παιδί μου· μὴν παίρνεις τόσες χολοτάραξες· κάνεις κακὸ τοῦ ἑαυτοῦ σου νὰ ποτίζεσαι χολὴ ὅλη μέρα! Ποῦ θὰ τελειώσεις; Γλέπεις ἐγὼ; ξεθυμαίνω γλίγωρα· τὰ ρίχνω ὅλα πισώπλατα κ' ἔτσι εἶμαι ἀκόμα σὰν παιδί. Ὅχι;

—Ἀχ, εἶπε ὁ Ἀργύρης, αὐτὴ ἡ νύφη μου! Εἶναι πάρα ἀψιά! τί τὸ θέλεις! Βρίζει κάνει, φωνάζει!...

—Σὰν ἄλογο ἀπὸ στάβλο! εἶπε ὁ Καραβέλας, καὶ τὰ μάτια τοῦ ἄστραψαν. Κ' ἐπρόσθεσε σκεφτικὸς ἔπειτα ἀπὸ λίγες στιγμές: Οἱ γυναῖκες θέλουνε ξύλο! Τὸ ξύλο μοναχὰ τὲς μαϊνάρει. Τὸ ξύλο, λέει ἦτανε μὲς στὸν Παράδεισο· ναί, μὲς στὴ μέση. Τὸ λέει καὶ τὸ τ' οπάρι· ποιὸ τροπάρι δὲν ἠξέρω, γιατί δὲν εἶμαι βέβαια θεολόγος, μὰ ὥστόσο!.. Καὶ δὲν πρόπει οἱ ἄντρες ποτὲ νὰ συγχύζονται, νὰ χολοταράζονται, νὰ φαρμακώνονται, νὰ ποτίζουντι χολές..

ἂ ὄχι! Ὁ θυμὸς ἄλλο πράμα· ὁ ἄνθρωπος κοκκινίζει, φωνάζει, κάνει, χτυπιέται καὶ ξεθυμαίνει. Οὐφ!.. Ἡ χολὴ ἄλλο· αὐτὴ καθίζει μέσα στὰ σωθικά, συμμαζεύεται στὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου, τήνε κιτρινίζει, σὰ φλερόνι, καὶ τήνε σαπίζει!... Νὰ τὴ κερδίξει ἓνας ποὺ χολεύεται... Ἐγὼ, παιδί μου, δὲ χολεύομαι ποτέ μου· δὲν εἶμαι γλέπεις, ἐσωτερικὸς ἄνθρωπος· δὲν ἔχω κακὸσύνη, δὲ βαστάω μέσα μου πάθος! ὄχι. Καὶ τὴ γρηά μου, σὰν ἐθύμωνα, τὴν ἐκοπάνιζα· ἂ! τὴν ἔδερχα κανονικά. Σὰν ἔφταιγε, παναπεῖ! Δὲν τῆ χάριζα καμία, καμία, μὰ τὸν Ἅγιο! Ἄμῃ τί; Μάλιστα τώρα ὕστερα, ποῦχε γεράσει καὶ δὲν ἐφελούσε, μὲ συμπάθειο, πλιὰ γιὰ τίποτα... Ἄς ἐπῆγαινε στὸ καλὸ μιὰ ὥρα ἀρχήτερα· τί νὰ τῆ κάμω; κάλλιο αὐτὴ παρὰ ἐγὼ! Δὲν εἶναι ἔτσι; Κοῖμα στὰ βυζανταρούδια ποῦ θάφινε κατόπι της! Χά, χά, χά,!

Κ' ἐγέλασε.

— Αὐτὴ τώρα πάει, τοῦπε ὁ Ἀργύρης κλειόντας τὰ μάτια του καὶ σὰ φοβισμένος ἀπὸ τὴν ἰδέα τοῦ θανάτου. Καὶ φυσικὸ εἶναι, ἀφοῦ ἐγέρασε. Μὰ ἤθελα; νὰ σὲ ρωτήσω: ἐφρόντισες καθόλου γιὰ τοῦ λόγου σου· Αὐτὸς ποῦ πάει δὲν τοῦ χρειάζεται πλιὰ τίποτα μὰ ὅποιος ἀπομένει, θὰ φάει, θὰ πιεῖ, θὰ ζήσει.....

— Ἐκαμα, ἀποκρίθηκε ὁ Καραβέλας, ὅτι μ' ὀρμήνευες, εἶναι καιρὸς τώρα. Ἦτανε τότες ἀκόμα καλά. Καλά; ξωθιό μας! Ἐσερνότουνε ἀκόμα ὅπως ὅπως!.. Δὲν εἶναι παρὰ ἕξη μῆνες στὴν κοίταση. Ἐπῆγαμε ἀντάμα στοῦ νοδάρου κουτσάκι, κουτσάκι· ἐκάμαμε ὅσο δύο ὥρες ὡς ποῦ νὰ φτάσουμε· καὶ πόσος εἶναι ὁ δρόμος; μία σκεπετιά; ναὶ καὶ ὄχι. Ὁ κόσμος μᾶς ἐκοίταζε κ' ἐγελοῦσε. Ἐγὼ ἔβραζα μέσα μου, μὰ δὲν ἔλεγα τίποτα, ἄλλοιὼς θὰ μ' ἀρχίζανε

μὲ τὰ παρανόμια . . . Οὐφ! . . . Ὅστοςο ἐπήγαμε. Κ' ἐκεῖ ὁ νοδάρος, ὁ συμπέθερός σου, μᾶς ἐκατάστρωσε ἓνα ζωντοβούλι' γράμματα, παναπεῖ, ὅπως τὰ γράφουνε ὅσοι ξέρουνε. ποῦ ἔλεγανε πῶς ὅποιος ἀπὸ τοὺς δυὸ μας πρωτοαπεθίνησθε θάφινεκληρονόμοτὸν ἄλλονε. Ἄν ἀπέθαινα ἐγώ, ἔμενε παναπεῖ κληρονόμα ἢ ἄφεντιά της... Μὰ πῶς θ' ἀπεθίνησκα, μάτια μου, πρῶτος ἐγώ; Αὐτὴ καὶ τότες μετὰ βιάς εἶχε τὴν πνοὴ στὰ δόντια, ἐγὼ ἤμουνα καὶ εἶμαι γερός καὶ καλός... κ' εἶμαι καὶ πλιὸ νέος... κ' ὕστερα εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου, ἂν πάλε μοῦ ἦτανε γραμμένο, ἔ, καληώρα μου τότες!... τί εἶχα νὰ κάμω; Μὰ νὰ ποῦ γένεται ὅπως ἔλεγα. Τήνε κληρονομιάω τώρα ἐγώ. Ἄ λίγα πράματα, λίγα, νὰ ζήσεις! Σὰν τὰ λές προικιά καὶ τὰ χωριάτικα! Μὰ ὡς τόσο... γιατί νάχω σήμερα ξένους στὸ σβέροκο μου; κανγαδες, σκοτούρες σπίτι μου μὲ τοὺς κληρονόμους, λογαριασμούς, πράματα, χίλια βιάσανα!... καὶ νὰ δίνω πίσω τὰ ποκάμισά της, ποῦ τὰ χάλασε ἐδῶ καὶ εἴκοσι ἢ τριάντα χρόνια! ἓνα, ἓνα, ὅσα γράφει ἢ ἄρεσκιὰ μου, ὅσα ἔφερε! Μάτια μου, νόμος κι' αὐτός! Ἐκεῖνος ποῦ τὸν ἔκαμε ἠθέλε πνίξιμο!... Πνίξιμο, λέει; Πνίξιμο, ὅπως ὅλοι ὅσοι κάνουνε νόμους!... Τώρα οἱ κληρονόμοι της θὰ μείνουνε ὅμως μὲ τὸ δάχτυλο βυζάνωντας! Κ' ἔχει ἡ ἀδερφή της ἢ καλότυχη ἓνα κοπάδι. παιδιά* αὐτὴ δὲν ἦτανε στεῖρα, σὰν τὴν Ἀγγέλω... μοῦλλαχε ἐμένανε αὐτὸς ὁ λαχνός* ἔχει ἐκεῖνη δύο γιούς, ἄντρες ἴσα μὲ κεῖ πάνου, καὶ δὲν ξέρω πόσες θυγατέρες* ἓνα ξαφνικό!...

— Τέσσερις! εἶπε κλειῶντας τὰ μάτια του ὁ Ἄργυρης ποῦ ἐγνώριζε ὅλα τὰ σπίτια καὶ καθενοῦ τὴν ἰδιοκτησία. Μὰ βάλε καὶ κάτι ἄλλο στὸ νοῦ σου, Θωμᾶ: ἐγὼ σ' ἀγαπάω σὰν πατέρα μου... τόπες κι' ὁ ἴδιος...

—Τὴν εὐχὴ μου νᾶχεις! τοῦ ἀπάντησε μ' ἓνα πο-
νηρὸ χαμόγελο, πῶς δὲν τὸν ἐπίστευε· τὸ ξέρω
τὸ ξέρω ποῦ μ' ἀγαπᾷς! σπολλάτη σου! — Κι' ἀνάμι-
νε μία στιγμή προσμένοντας ν' ἀκούσει τί θᾶλεγε ὁ
Ἀργύρης. — Λοιπὸν τί θὰ μοῦ πεῖς; τὸν ἐρώτησε. Ἐγλύ-
τωσες, λές, ἀπὸ τοὺς κληρονόμους της, μὰ φυλάξου
τώρα ἀπὸ τοὺς δικούς σου. Καλά κι' ἄξια εἶναι τᾶνι-
ψίδια σου, καλὴ κι' ἄξια ἡ ἀδερφή σου, καλὸς κι' ἄξι-
ος ὁ ἄντρας τη; καὶ τίμιο τὸ σπίτι τους; ποιὸς λέει τὸ
ἐναντίο; Ὅλοι φρόνιμοι ἀνθρώποι! Μὰ θὰ θελήσου-
νε ὡς κι' αὐτοὶ νὰ σὲ πύθουνε σπίτι τους, γιὰ νὰ σὲ
γεροκομήσουνε· ἔτσι θὰ πύθουνε φυσικά! καὶ φυσικο
εἶναι νὰ πᾶς μαζί τους.. Τὶ θὰ κάμεις μοναχός; Νὰ
πᾶς, νὰ πᾶς! Ναί... Μα... Καὶ ποιὸν ἄλλον ἔχεις
παρὰ τ' ἀνιψίδια σου, νὰ σοῦ ζήσουνε! . . .

— Νὰ μοῦ ζήσουνε· τὸν ἀντίσκοψε ὁ Θωμᾶς πει-
ραγμένος· νὰ ζήσουνε, ἂ θέλουνε, τ' ἀφέντη τους καὶ
τῆς μάννας τους! . . .

— Καὶ ποιὸν ἄλλους ἔχεις, ἀφοῦ εἶσαι ἄτεκνος;
Μά, μὰ... Καημένος Θωμᾶ, θὰ μπῆς σ' ἄσκημα νεροῦ,
βαθεῖα πολὺ καὶ θολά! καὶ ποῦ νὰ ξεβγεῖς ἀπόκει;
Ἄσκημη ἢ θέση σου, ἀν πᾶς μαζί τους! Ἐκεῖ μέσα,
στοῦ γαιπροῦ σου, εἶναι μαζεμένη τόση πολυκοσμία,
τόση κοσμοῦρα, σ' ἓνα στενόχωρο σπίτι· καθέννας ἐκεῖ
μέσα ἔχει καὶ τὴ γνώμη του ἀπὸ μία γνώμη καθέννας·
ποῦ ναῦρεῖς ἄκοη! Κ' εἶναι ἄντρες τ' ἀνιψίδια σου·
οἱ τρεῖς· τὸ τέταρτο ἀκόμη ἀνήλιχο· αὔριο μεθαύριο
παντρεύονται, καὶ θὰ πέσει, θέλεις δὲ θέλεις, σὲ χέρια
νυφάδωνε... Εἶναι καὶ κοπέλλες ἐκεῖ μέσα.. γιομᾶτο κό-
σμο τὸ σπίτι! δὲ χωραεῖ ὅλους, οὔτε τώρα. Φυ-
σικά θᾶρθουνε κ' ἐδῶ καποιοι. Σιγὰ σιγὰ ἔπειτα
θὰ μποῦνε στὸ χτήμα σου γιὰ νὰ σοῦ τὸ δου-

λέφουνε, θὰ εἰποῦνε· καὶ κόπιασε τότες βγάλ' τους. Δὲ σοῦ λέω, παναπεῖ, νὰ μὴν πᾶς μαζῆ τους, μὰ . . . Ἄκουσέ με, Θωμᾶ : Δὲν εἶναι τάχα καλύτερα νὰ πάρεις καιρὸ νὰ ἰδεῖς πῶς πᾶνε τὰ πράματα καὶ ν' ἀποφασίσσεις ; Ὅχι εὐτὺς ἀμέσως, μπουμ-μπάμ ! Μὲ τὸν καιρὸ δὲν εἶναι λές, καλύτερα ;

Κι' ὄλο μιλῶντας ἔτσι ἀνοιγοκλειοῦσε τὰ μάτια κ' ἔχαμγελοῦσε.

— Τόχω καὶ γὼ στὸ νοῦ . . . θὰ κατοπερνοῦσα !

— Μὴ βιαστεῖς !

— Ἐγνοια σου ! Ἄφησέ με νὰ κάμω ἐγώ . . . Τὸ κακὸ εἶναι μοναχὰ ποῦ τὸ γέννημά μου θέλει σκάλισμα, ὁ ταμπάκος μου μᾶζεμα, βούρλιασμα, ξέραμα, τόπιασμα ! ὄλο δουλειές ! κ' οἱ δουλειές θέλουνε χέρια καὶ τὰ χέρια ἔχουν ἔξοδα ! Κ' ἐγὼ, τώρα μορεῖς νὰ τὸ φανταστεῖς, δὲν ἔχω ! Ποῦ νὰ ταῦρω ; Ἡ ἀρρώστεια τῆ γερόντ' σᾶς μου ἐβάσταξε ὄλα μου τὰ θελήματα ὀπίσω. Ἦθελα νὰ βάλω ἔχτες ἢ ἐσήμερα δύο τρεῖς ἐργατίκισσες, μὰ ποῦ ν' ἀφήκω τὸ σπίτι ; Νὰ τήνε κλείσω μοναχὴ της μέσα ; . . . Βλέπεις λοιπόν, ἂν εἶχα μαζῆ μου τ' ἀνιψίδια μου, οἱ δουλειές μου θάτανε τώρα καμωμένες . . .

— Μὴν πονοκεφαλιέσαι ! Αὔριο, αὔριο, σοῦ στέρνω ἐγὼ τὲς δύο συγάμπρισσες, τὸν ὑγιό μου, τὴ θυγατέρα μου καὶ τὴν ἀνιψιά μου καὶ σοῦ κάνουνε ὄλες τὲς δουλειές στὸν ἀέρα ! Ἄν τόχες πεῖ πρωτῆτερα, τέτοια ὠρα θάτανε ὄλες καμωμένες· μὰ ἡ μέρα ἀπέρασε σήμερα· κι' οὔτε αὔριο δὲ θὰ μπορέσουμε, γιατί, καθὼς λές, θὰ πεθάνει ἀπόψε . . . ὄχι ; Ἄς καρτερέσουμε λοιπόν γιὰ τὴν ἄλλη μέρα . . . Ἔερεῖς, Θωμᾶ, τί γυναικᾶρα εἶναι ἡ νύφη μου ; τὴ γῆς αὐτὴ τήνε τρώει ! Ἄντρας δὲν τὰ βγάζει πέρα κανένας μαζῆ της ! . . .

— Γυναίκα! εἶπε ὁ Καραβέλας καὶ τὰ μάτια του ἄστραψαν.

Ὁ Ἀργύρης τὸν ἐκοίταξε μὲ τὰ μικρὰ ζωηρά του μάτια, ἐκούνησε τὸ κεφάλι κ' ἐχαμογέλασε. Μὰ ὄλο μὲ μιὰς ἐγένηκε σκυθρωπός, γιατί ἐθυμήθηκε ποῦ ὁ θάνατος ὀλοένα ἐζύγωνε στὴ γειτονιά τους, καὶ ἐσυλλογίστηκε πῶς κι' ὁ ἴδιος ἦταν ἄρρωστος ἄνθρωπος καὶ πῶς σὲ λίγο βέβαια θ' ἀνέβαινε πάλι ὁ θάνατος τὸ πλάι τῆς ράχης καὶ γιὰ κεῖνον. Κ' ἡ ἰδέα τοῦ θανάτου τὸν ἔκανε πάντα νὰ τρέμει. Κ' εἶπε:

— Λοιπὸν πεθαίνει; Ἀλήθεια πεθαίνει; Ἀλήθεια ἀπόψε; Ποιὸς ξέροι ποιά ὥρα;

— Ναί! ἀποκρίθηκε ἀνυπόμονα ὁ Καραβέλας, σὰ φοβισμένος μὴν τὰ λόγια τοῦ Ἀργύρη τὴν ἐβαστούσαν ἀκόμα στὴ ζωὴ μὲ μαγικὴ δύναμη κ' εἶναι ὥρα νὰ πάει στὸ καλό! Εἶναι καλὸ καὶ γι' αὐτήνε, ποῦ παιδεύεται, ἢ δύστυχη, σὰ νάχε κάμει τὰ μεγαλύτερα κακά! Καλὸ καὶ γιὰ μᾶς! . . . Οἱ φλαρέοι οἱ φράγκοι κάνουνε καλά! Αὐτοὶ, λέει ὁ κόσμος, κ' εἶναι παναπεὶ ἢ ἀλήθεια, κάνουνε τὸ χροῖσμα τους τὴν ὕστερη ὥρα χροῖσμα; ξωθιό μας! κόλαση! Κι' ἂν ὁ ἄρρωστος ἀργεῖ νὰ πεθάνει, ἀφοῦ τότε χροῖσανε, γιὰ νὰ μὴν τυχὸ ζήσει καὶ γιατρευτεῖ ἔπειτα, ὁ φλάρης τότε πιάνει ἀπὸ τὸ λαρύγγι καὶ τότε μένει. Νὰ σοῦ πῶ, κάνουνε καλά οἰκονομᾶνε ἔτσι τοῦ ἀνθρώπου καμπόσα βάρσανα!

— Τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ξανᾶπε σκεφτιζὸς ὁ Ἀργύρης σὰν τὸ χόρτο τοῦ κάμπου! πράσινο σήμερα, αὔριο ξερό, ἅμα πατήσει ὁ Ἀλωνάρης! Κάνουμε, κάνουνε σὲ τούτη τὴ ζωὴ, σὰ νάμαστε γιὰ πάντα μας στὴ γῆς, καὶ δὲν ἀνανογιούμαστε ποῦ μοναχὰ διαβαίνουμε! Ἀδικιές, πλεονεξίες, κλεψιές, ὅλα τὰ κάνουμε! Κ' εἶναι τόσο γλυκειὰ ἡ ζωὴ, κι' ὁ θάνατος μᾶς τρο-

μάζει τόσο! Μᾶς τρομάζει!... Κι ὄλομεμιὰς ἐρχεται τὸ μῆνυμά του, καὶ πρέπει νὰ τὸ ἀκούσουμε, θέλουμε δὲ θέλουμε. Πρέπει! Πρέπει ν' ἀφήσουμε, θέλουμε δὲ θέλουμε, αὐτὸν τὸν ὄμορφον κόσμον κι' ὅλα του τὰ καλὰ καὶ ποιὸς ξέρει τί βρῖσκουμε στὸν ἄλλον κόσμον... Ἄσκημα ὅμως ἔτσι! Μυστήριο!...

Ὁ Θωμᾶς ἐσήκωσε τὲς πλάτες.

— Πάω νὰ ἰδῶ, εἶπε, τί γίνεται αὐτὴ ἡ γυναῖκα. Λεῖπω καμπόση ὥρα.

— Ἐχε στὸ νοῦ σου ὅσα σοῦλα! τοῦ φώναξε ὁ Ἀργύρης, ἐνῶ ἔβγαινε ἀπὸ τὴν πόρτα.

— Μὴ σὲ μέλει! τοῦ ἀποκρίθηκε.

III.

Ἦτανε νύχτα βαθεῖα. Τὸ χωριὸ ὅλο ἐκοιμότου, καὶ μόνο μέσα στὸ σπῖτι τοῦ Θωμᾶ ἀγρυπνοῦσαν ἀκόμα αὐτὴν τὴν ὥρα. Ἐνα μαῦρο λυχναρί, κρεμασμένο ἀπὸ ἕνα καρφί σιμὰ στὸ κρεββάτι, ἔγλυφε μὲ τὴν κόκκινη φλόγα του τὸν παλιὸ γδαρμένον τοῖχον, τὸν ἐμαύριζε ἀδιάκοπα, κ' ἐπάσκιζε μὲ τὸ δειλὸ του φῶς νὰ νικήσει τὰ σκοτιάδια τοῦ σπιτιοῦ. Στὴ γωνιά ἡ φωτιὰ εἶχε σβῆσει, καὶ τὰ δύο χοντροὰ δανλιὰ ἐκοιτόνταν ἀπάνου στὴ στάχτη σὰν ξεψυχισμένα. Κ' ἦταν μέσα στὸ σπῖτι ὅλα κατάμαυρα. Μαύρη γυαλιστερὴ ἡ γωνιά, ὡς ἀπάνου στὴ στέγη, ἀπὸ τὴν ἀθάλη μαῦροι οἱ παλιωμένοι τοῖχοι, πῶδειχναν τὲς πέτρες τοὺς μαῦρο τὸ πατημένο χῶμα τοῦ σπιτιοῦ· μαῦρα τὰ δοκάρια καὶ οἱ ἀραιὲς σανίδες τῆς στέγης ἀπὸ τοὺς καπνοὺς πολλῶν αἰῶνων· μαῦρο τὸ κόνισμα πάνουθε ἀπὸ τὸ κρεββάτι. Καὶ τώρα ἐφαινότου ὡς κι' ὁ ἀέρας μαῦρος, παρόμοιος σὲ ψιλὴ πυκνὴ ἀθάλη, σκορπισμένη σ' ὅλο τὸ σπῖτι, κ' ἐθάμπωνε τοῦ λυχναριοῦ τὸ φῶς. Κι' αὐτὴ ἡ μαυρίλα ἐμύριζε βαρεῖα ἀπὸ καπνοὺς, ἀπὸ χυμένο κρεασί, ἀπὸ πρόβατο καὶ τράγο, καὶ ἀπὸ μίαν ἄλλη ἀηδιαστικὴ ὀσμὴ ποῦ ἐρχότου ἀπὸ

τὸ κρεββάτι. Τὸ λυχνάρι τὸ φώτιζε. Ἦταν ψηλὸ κι' ἀκάθαρτο, πάνου σὲ δύο ξύλινα στρίποδα. Καὶ μέσαθε ἀπὸ τὸ παλιό, σκισμένο καὶ λιγδερὸ πάπλωμα, κι' ἀπὸ τὸ λερὸ χοντρὸ σεντόνι, ἔβγαινε ἓνα γέρικο, λιγνό, σουρωμένο πρόσωπο, τὸ πρόσωπο τῆς γυναῖκας τοῦ Θωμᾶ, ποῦ ἔψυχομαχοῦσε. Ἀπὸ τὰ ψιλὰ ὠχρότατα χεῖλη τῆς ἔβγαινε κάθε τόσο ἓνας βόγγος μουγγὸς κι' ἀδύνατος. Τὰ μάτια τῆς ἦταν κλειστὰ μέσα στὲς βαθουλωμένες κι' ἀπλυτες κῶχες τους· ἡ μύτη τῆς ἦταν μακρυνά, κίτρινη, διάφανη, ψιλή σὰ λεπίδι, κι' ἀνοιγοκλειοῦσε συχνὰ συχνά, κι' ὅλο τὸ ἀθλακωμένο μικρὸ κι' ἄσκημο πρόσωπό τῆς ἐγυάλιζε ἀπὸ τὸν ἴδρω. Σχετῆνιστα τᾶσπρα μαλλιά τῆς ἔφευγαν μέσα ἀπὸ τὲς λερὲς μέριζες, τῆς σκέπαζαν ταῦτιά, κολλοῦσαν στὰ βαθουλωμένα μάγουλά τῆς, στάσαρκο μέτωπο, φυτίλια ἀπὸ δώ, φυτίλια ἀπὸ κεῖ, καὶ στὸ λαιμὸ τῆς ἔφαινότου κ' ἐξεχώριζε ξερός, σὰν ἀπὸ ξύλο, ὁ λάφυγγας, ποῦ κάθε τόσο ἀνεβοκατέβαινε. Καὶ τὰ χεῖρια τῆς, μαῦρα, ζαρωμένα, κοκκαλιάρικα, παλιωμένα ἀπὸ τὴν ἐργασία κι' ἀπὸ τὴν ἀρρώστεια ἐψηλαφοῦσαν ἀδιάκοπα τὸ λιγδερὸ πάπλωμα, ἐσηκωνόνταν ἀνήσυχα ὡς στὸ κεφάλι τῆς, σὰ γιὰ ν' ἀδράξουν κάτι, καὶ ξανάπεφταν σιμὰ στὸ κορμί τῆς, ποῦ κάπου κάπου ἓνας τρόμος τὸ τίναζε ὀλόκληρο. Καὶ ἡ ἀρρωστη ὅλο ἐβογγοῦσε.

Ὁ ἄντρας τῆς ἦρθε σιμὰ στὸ κρεββάτι, ἐστάθηκε ὀρθὸς καὶ τὴν ἐκοίταξε.

— Δὲν πιστεύω νὰ βγάλει τὴ νύχτα! εἶπε κουνῶντας τὸ κεφάλι.

Μία ἄλλη γριὰ γυναῖκα, ἡ ἀδερφή τοῦ Θωμᾶ, ποῦ καθότου κραιπουριασμένη σιμὰ στὴ σβημένη γωνιά, στὸ σκοτάδι, καὶ ποῦ ἀκκουμποῦσε τὸ κεφάλι τῆς στὸν τοῖχο κ' ἔπαιρνε κάθε τόσο λίγον ὕπνο, τοῦ ἀποκρίθηκε νυσταγμένη:

— Ποιὸς ξέρει !

Ἡ ἐτοιμοθάνατη ἐτινάχτηκε στὸ κρεββάτι της, ἐβόγγησε βαθιὰ δύο τρεῖς φορές, καὶ φοβισμένη μισοάνοιξε τὸ ἓνα της μάτι, ἐκούνησε τὰ χεῖλη της, σὰ ν᾿ἠθέληε νὰ μιλήσει, κ' ἐπροσπάθησε τοῦ κάκου νὰ καταπιεῖ τὸ σάλιο της.

— Θὰ διψάει ! ξανᾶπε ὁ Θωμᾶς.

Ἡ ἀδερφή του σηκώθηκε ἀπὸ τὴ θέση της, ἐχασμουρήθηκε, ἔτριψε τὰ μάτια της, κ' ἐσύρθηκε σκυφτὴ ὡς σ' ἓνα τραπέζι, ποῦ ἦταν σιμὰ στὰ πόδια τοῦ κρεββατιοῦ καὶ ποῦ στὸ σκοτάδι δὲν ἐφαινότου.

— Νὰ τῆς δώσουμε, εἶπε μιλῶντας μὲ τὴ μύτη λίγο κορδιάλο ;

— Κορδιάλο ! ἐγέλασε ὁ Θωμᾶς· τὸ κορδιάλο μοναχὰ τῆς λείπει ! Αὐτὴ εἶναι πεθαμένη κιόλας· δὲν τήνε βλέπεις ; Νὰ τὴν ἀνάπνευε, νὰ λές, ὁ Θεὸς γλήγορα γιὰ νὰ μὴν τυραννιέται· τί τὴ θέλει τὴ ζωὴ ἔτσι ; γιὰ νὰ τὴν κάμουμε νὰ ζήσει περισσότερο ; Βρέξε της μοναχὰ λίγο τὰ χεῖλη, γιὰ νὰ μὴ φρύνγεται ἡ καρδιά της, καὶ φυλάξον μὴ σοῦ πνιγεῖ !

Ἡ ἄρρωστη ξανατρόμαξε, σὰ ν᾿ἔχε καταλάβει, καὶ ἀνοιγόκλεισε τὸ ἓνα της μάτι.

Ἡ ἄλλη γοιᾶ ἔφερε ἓνα ποτήρι κ' ἓνα ξύλινο κουτάλι. Τὸ γέμισε νερὸ μέσαθε ἀπὸ τὸ ποτήρι καὶ τ᾿ᾔφερε στὰ χεῖλη τῆς ἐτοιμοθάνατης. Ἀνέβηκε ἔπειτα κ' ἐκάθισε στὸ κρεββάτι βαστῶντας τὸ ποτήρι στὸ ἓνα χέρι καὶ τὸ κουτάλι στ᾿ ἄλλο, καὶ γιὰ καμπόση ὥρα ἐκοίταζε σκεπτικὰ τὸ κίτρινο πρόσωπο τῆς ἄρρωστης ποῦ σὲ λίγο θ' ἄφινε τὸν κόσμον. Τέλος ἐκούνησε πικρὰ τὸ κεφάλι κ' εἶπε :

— Καημένη Ἀγγέλω ! πᾶς κ' ἐσύ, πᾶς μὲ τσοῦ πολλούς ! Ἦσουνε καλὴ γυναῖκα, κί ἄς εἶχες τὴ παραξενιές σου . . . Πᾶς ὡς τόσο διορθωμένη, ξεμολογημέ-

νη καὶ κοινωνημένη. Καὶ ὁ ἄντρας σου δὲ σο ὕχει κατὰ βαρος, γιὰ τὸν ἐτίμησες ὁμῶς ! Κοῦμα ποῦ δὲν τοῦ κάμες κι' αὐτουνοῦ τοῦ κακομοίρη ἓνα παιδὶ γιὰ τὰ γεράματά του ! Ποιὸς θὰ τότε γεροκομήσει ; Ἐχει ἀνιψίδια, ναί, τὰ παιδιὰ μου, μὰ δὲν εἶναι τὸ ἴδιο· αὐτὸς ὡς τόσο σ' εὐχαρίστησε ἀπ' ὅλα καὶ καθ' ὅλα, καὶ στὴ ζωὴ καὶ στὸ θάνατο !

Ὁ τρόμος ἐτίναξε πάλι τὴν ἐτοιμοθάνατη σίε-
κρημη. Τὰ μάτια της ἐπλημμύρισαν δάκρυα, καὶ μὲ
σβημένη πνοὴ τὰ χεῖλη της ἐψιθύρισαν :

— Πεθαί . . .

Κι' ἀκολούθησε ἓνας βόγγος βαθύς.

— Τώρα θὰ τῆς κοπεῖ ἡ καρδιά, εἶπε ἡ ἄλλη γιὰ
μὲ χτυποκάρδι.

Κι' ἀνάμειναν τὰ δύο ἀδέρφια ἀπὸ στιγμή σὲ
στιγμὴ τὸ τέλος. Παντοῦ ἡ σιωπὴ ἐβασίλευε. Μία
σιωπὴ ποῦ τὴν ἄκουαν κ' οἱ δύο εἰς βοῆ μέσα στ'
αὐτιά τους. Τὸ λυχνάρι ἐσπιθηροβόλησε· ἐγαμήλωσε
τὸ φῶς του, ἐκάπνισε, ἀνάλαμψε πάλι, κ' ἡ κόκκινὴ
του φλόγα ἐβάρθηκε νὰ χορεύει . . .

Μακρὰ μακρὰ ἀκούστηκε τὸ ἀλίχτισμα ἐνοῦ σὺ-
λου. Μέσα στὸ καλύβι τοῦ Θωμᾶ ἢ στὸ στάβλο τοῦ
Ἀργύρη κάποιο ζῶ ἀναταράχτηκε· στὴ στέγη τοῦ σπι-
τιοῦ κάποιο ποντίκι ἐπερπάτησε κἀκνίας νὰ κυ-
λήσει ἓνα ἀπάσβεστο κ' ὕστερα πάλι ἡ σιωπὴ ἐβασίλευ-
ψε, μία σιγαλιὰ ποῦ ἀκουότουν ἀδιάκοπα.

— Δὲν τέλειωσε ἀκόμα ! εἶπε ἀνυπόμονα ὁ Θωμᾶς.

— Ἀκόμα ! ἀποκρίθηκε ἡ ἀδερφή του· ὁ Θεὸς
θέλει νὰ τὴν παιδέψει σὲ τούτην τὴ ζωὴ γιὰ νὰ βροῖ
ἀνοιχτὴ σὲ λίγο τὴν πόρτα τῆς παραδείσου !

Ἡ ἐτοιμοθάνατη ἐδάκρυσε πάλι.

— Μᾶς ἀκούει ! εἶπε ὁ Θωμᾶς.

— Μᾶς ἀκούει! εἶπε ἡ ἀδερφή του ἀδιάφορα. Θέλει δὲ θέλει θὰ πεθάνει!

Τώρα ἡ ἐτοιμοθάνατη ἀνικινήθηκε ὅλη, τὰ χέρια της ἔπαιξαν, ἀνοίξε περίτρομα τὰ θολωμένα μάτια της, ἐκοίταξε τὸ Θωμᾶ καὶ τὴν ἀδερφή του, καί, σὰ νάχε ξαναδυναμώσει ἄξαφνα, ἔρριξε πρῶτα δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὸ λυωμένο κεφάλι της, ἐπῆρε δύο τρεῖς φορές τὴν πνοή της, ἐκατάπιε μὲ δυσκολία, καὶ εἶπε:

— Δὲ μπορῶ! δὲ μπορῶ!... φφ! φφ!

Κ' ἐπροσπάθησε τοῦ κίκου νὰ σηκωθεῖ καὶ νὰ καθίσει στὸ κρεβάτι.

— Μὰ δὲ μπορῶ! φφ!... φφ!... ξανᾶπε ἰδρόνοντας.

— Σὲ λίγο ἠσιγάζεις καὶ γιὰ πάντα! τῆς εἶπε σοβαρὰ ἡ ἄλλη γοιὰ κουνώντας τὸ κεφάλι σὲ λίγο!...

— Καὶ τῆς ἔπιασε τὸ χέρι γιὰ νὰ μὴ χτυπιεῖται. — Στὸν ἄλλον κόσμο δὲν εἶναι οὔτε πόννοι, οὔτε λύπες, ἐκεῖ ποῦ θὰ πᾶς! Σὲ λίγο...

— Δὲ μπορῶ, μὰ δὲν μπορῶ!... ξανᾶπε ἀδυνατισμένη ἡ ἐτοιμοθάνατη καὶ ἀπλώθηκε σὰ λιγοθυμημένη στὸ κρεβάτι.

— Ἀπέθανε; ἐρώτησε ὁ ἄντρας της.

— Ὁχι, εἶπε ἡ ἀδερφή του.

Κι ἀκολούθησε πάλι νεκρική σιωπή. Ἐπρόσεχαν καὶ οἱ δύο πῶς ἔπαιρνε ἄταχτα τὴν πνοή της, κάθε μορφασμὸ πῶκαναν τὰ φρυμένα χεῖλη της, κάθε κίνημα τοῦ λαρυγγιοῦ της, κάθε μικρὸ ἀνοιγόκλεισμα τοῦ ματιοῦ της, προσμένοντας καὶ οἱ δύο τὸ γλήγορο τέλος της. Καὶ γιὰ μία στιγμή ἡ σιγαλιὰ τῆς νύχτας ἐζωντάνεψε. Σὲ κάποια γειτονιά τοῦ χωριοῦ ἕνας πετεινὸς ἐλάλησε, μία, δύο, τρεῖς φορές, καὶ ἐσώπασε. Καὶ τοῦ ἀποκρίθησαν σὲ μία στιγμή ἀπὸ διάφορα μέρη δύο, ἔπειτα τρεῖς, ἔπειτα καὶ ἄλλοι πολλοὶ πε-

τεινοί, καὶ τὸ λάλημα ὅλο εἰσίμωνε ἀπὸ γειτονιὰ σὲ γειτονιά, σ' ὅλο τὸ χωριό, καὶ τώρα ἀκούσθησαν ξάστερα καὶ βροντερὰ τὰ λαλήματα τοῦ πετεινοῦ τῆς γειτονιάς τους, καὶ πλιὸ ξάστερα ἀκόμα ἐβγήκαν μέσα ἀπὸ τὸ στάβλο τοῦ Ἀργύρη δυνατὰ καὶ χαρμόσυνα. Κ' ἔπειτα τῆς γειτονιάς τὰ ὀρνίθια εἰσίγασαν, κι' ἀκούστηκαν πάλι τὰ μακρινώτερα λαλήματα, ὡς ποῦ σὲ λίγο πάλι ἡ σιγαλιὰ ἀπλώθηκε κ' ἐβασίλευσε.

— Πρῶτο λάλημα ὀρνιθιοῦ! εἶπε ἀσυλλόγιστα ὁ Θωμᾶς.

Ἡ ἐτοιμοθάνατη ἀνοίξε τὰ μάτια, κ' εἶδε τὸν ἄντρα τῆς σιμά τῆς. Τὸν ἐκοίταξε καμπόσες στιγμὲς κατάμματα, καὶ τοῦπε μὲ ἀδύνατη φωνή, βραχνά, βραχνά: — Μ' ἐβάλεις ἀποκάτου ἀπὸ τῆ γῆς, Καραβέλα!

Ἐκεῖνος, ἀκούοντας αὐτὸ τῶνομα, ἐβγήκε ἀμέσως ἀπὸ τὰ ὄριά του, ἐκοίταξε θυμωμένος τριγύρω του, ἀκουσε τὸ αἷμα νὰ τοῦ ἀνεβαίνει στὸ κεφάλι, ἔκατάπιε μὲ δύσκολία καί, μὴ μπορῶντας νὰ κρατηθῆ, ἐσήκωσε ψηλὰ τὸ γρόθο του, ἀνοίξε τὰ μάτια του, ἔκαμε δύο βήματα ὀπίσω, κ' εἶπε:

— Ὡς κ' ἐδῶ! μὰ ὡς κ' ἐδῶ ποῦ θὰ σκατοψοφήσεις, θὰ μὲ πειράξεις! Ἀνάθεμα τὴν ψυχὴ ποῦ θὰ δώκεις τοῦ Διαόλου!

— Ὦξω ἀποδῶ! ἐφώναξε τρομαγμένη ἡ ἀδερφή του· τότε μελετᾶς ἐδῶ, τέτοια ὥρα, ποῦ θὰ τῆς βγεῖ ἡ ψυχὴ! Ὁ ἀναθεματισμένος κάθεται τώρα κάπου ἐδῶ τρογύρου γιὰ νὰ τὴν ἀρπάξει, ἂν μπορέσει, τὴν ἁμαρτωλὴ ψυχὴ! . . . Φτού του, φτού του! . . . Κε, ἐσὺ τότε κράξεις; Μὴ δὲν ξέρεις τί χάρη τοῦκαε! . . . Φτού του, φτού του!

Τὰ μάτια τῆς ἐτοιμοθάνατης ἐθόλωσαν.

— Καραβέλα! ξανᾶπε μὲ σβησιμένη πνοή.

Αὐτὸς ξαναθύμωσε, ἔτριξε τὰ δόντια, ἐσήκωσε τὸ χέρι του γιὰ νὰ τὴ χτυπήσει, μὰ, μετανοιώνοντας ὀλομειιάς. ἔτρεξε κι' ἄνοιξε τὴν πόρτα σὰ ν᾿ἄθελε νὰ φύγει.

— Ἐκεῖ ποῦ θὰ πᾶς, εἶπε, δὲν ξέρω ποῦ, πὲς τοῦ πατέρα σου, πὲς τῆς μάννας σου ποῦ ἀκόμα ὡς τὰ σήμερα τοὺς ἀναθεματίζω! . . .

Κ' ἐκίνησε γιὰ νὰ φύγει.

— Ποῦ πᾶς; τοῦπε ἡ ἀδερφή του κατεβαίνοντας ἀπὸ τὸ κρεββάτι καὶ πιάνοντάς τον ἀπὸ τὸν ὄμο· μοναχὴ μου ἐδῶ δὲ μένω, γιὰτὶ σκιαζομαι! . . . Μά, καημένε Θωμᾶ, γιὰτὶ τήνε ξεσυνερίζεσαι; οὔτε ξέρει πλιά τὶ λέει, οὔτε σ' ἀκούει πλιά! . . .

— Ἀὰχ! ἔκαμε ὁ Θωμᾶς σφίγγοντας νὰ δόντια του.

— Καραβέλα! ξαναψιθύρισε ἡ ἄρρωστη ἀπὸ τὸ κρεββάτι.

Ἡ ἄλλη γιὰ τῆς ἔφραξε τὸ στόμα.

— Ἀνάθεμά σε, ἀνάθειά τὸν πατέρα σου ἀνάθεμά τῆ μάννα σου, ἐτραγούδησε ὁ Καραβέλας, σηκώνοντας τὴ φωνὴ σὰ γ᾿ἄφαλλε, καὶ χτυπώντας μὲ τὸ πόδι του τὸ ρυθμὸ. Ἀνάθεμά σε!

Κ' ἔμεινε ὀρθὸς στὴν πόρτα του, κοιτάζοντας ἕνα ἕνα τὰστέρια. Ἐβλέπε λίγα μονάχα, σ' ἕνα μικρὸ κομματί τοῦρανοῦ, γιὰτὶ τὸ πλιά τῆς ράχης, μὲ τὰ ψηλὰ μαῦρα κυπαρίσσια καὶ τᾶλλα τὰ δέντρα, ποῦ αὐτὴν τὴν ὥρα ἔφαινόταν χαμηλωμένα, σὰ σκοταδερεῖς μᾶζες μέσα στὸ διάχυτο φῶς τῆς ἀστροφεγγιάς, τοῦ-κρουβε τὸ περισσότερον μέρος. Ἐμεινε ἔτσι καμπόση ὥρα. Μέσα στὸ σπίτι τώρα κανένας πλιά δὲν ἐμιλοῦσε. Ἀφοκράστηκε κι' ἀνάμεινε, περιμένοντας ν' ἀκούσει ἀπὸ τὸ στόμα τῆς ἀδερφῆς του τὸ τέλος. Ἀνάμεινε ἀκόμα, καὶ στὸ ὕστερον εἶπε ἀνυπόμονος:

— Ἀπέθανε ;

— Ἀκόμα, ἀπάντησε ἡ ἄλλη· δὲ θ' ἀργήσῃ πολὺ!

— Τί ὥρα νᾶναι ; ἐρώτησε τὸν ἑαυτό του στενοχωρημένος, κ' ἐξανακοίταξε τᾶστρα . . . Ὡς κ' οἱ πετεινοὶ σφάλλουνε ! ἔμουρμούρῃσε. . . Κάποτες λαλοῦνε τρεῖς ὥρες πρὶν φέξει !

Τᾶστέρια πῶβλεπε δὲν τὰ γνώριζε· καὶ τᾶλλα δὲν ἐφαινόταν. Μὰ ὀλομεμιὰς εἶχε ἡσυχάσει κ' ἀνάπνεε μ' ὄλη του τὴ δύναμη τὸν ψυχρὸ καθαρὸν ἀέρα τῆς νύχτας. Ἀπὸ τὲς σοῦδες ἐβράζαν χιλιάδες βατράχοι, ὅλοι μὲ μία φωνή, ἀφίγοντας κάθε τόσο στιγμὲς χωρὶς κανένα κράξιμο· πάνθ' ὅσα δέντρα ἐτροίλλιζαν οἱ γρούλλοι

— Τί ὥρα νᾶναι ; ξανᾶπε σκεφτικός. — Κ' ἐθύμωσε ἄξαφνα, γιατί δὲν μπορούσε νὰ καταλάβει. Κ' εἶπε πειραγμένος : — Οἱ ἐλιές τοῦ κόσμου, οἱ ἄκλερες, καὶ τὰ περιβόλια τοῦ ἀρχόντου, ἀνάθεμα τὸν πατέρα του, μᾶς κρύβουνε ὡς καὶ τᾶστρα! — Μὰ ἐμετάνοιωσε ἄξαφνα γιὰ τὴν κατάρα καὶ ξανᾶπε σὲ μία στιγμή : — Γιατὶ τὸν ἀναθεμάτισα ; τούτην τὴν ὥρα, τὸν καλὸ τὸν ἀνθρώπο ; — Κ' ἐθυμώθηκε τὸ γέρον ἀρχοντα, μὲ τὴν ὁμορφὴ κ' εὐγενικὰ θωριά του, μὲ τὰ κάτασπρα γένεια του, μὲ τοὺς γλυκοὺς του τρόπους, μὲ τὸ ἀγαθὸ χαμόγελο καὶ τὴν ἀγαθὴ, συμπονετικὴ ματιά του. — Τέτοια ὥρα ! ξανᾶπε μὲ τὸ νοῦ του· σὲ λίγο ἢ Ἄγγέλω θὰ τὸν ἀπαντήσῃ στὸν ἄλλον κόσμο, κ' ἂν μ' ἄκουσε, θὰ τοῦ τὸ πει ! . . . Μὰ ἐκεῖ, παναπεῖ, αὐτὴ θᾶναι κινρά. κ' ὁ ἀρχοντας δούλος ! Ἔτσι λέει τὸ Βαγγέλιο !

Καὶ βγήκε ὄξω, κ' ἔκαμε τὸ γύρο τοῦ σπιτιοῦ, κ' ἐσταμάτησε στὸν κῆπο του γιὰ νὰ ἴδει στὴν Ἀνατολή ἂν ἐβγαίνε ὁ Αὐγερινός, καὶ πασκίζοντας ἀπὸ ἄλλους ἀστερισμοὺς νὰ μαντέψῃ τὴ θέσῃ τῆς Πού-

λιας, γιατί τὰ γέρικα μάτια του δὲν ἔβλεπαν πλὴν τὰ μικρά της ἀστέρια.

— Εἶναι, εἶπε τέλος, ξαναμπαίνοντας στὸ σπῆτι, τρεῖς ὥρες νὰ φέξει! . . . Τρεῖς ὥρες ἀκόμα! . . .

Ἐκοίταξε ὀλόγυρά του. Ἡ ἄρρωστη ἀνάπνεε ἀκόμη ξαπλωμένη στὸ κρεβάτι. Ἡ ἀδερφή του εἶχε ξανακαθίσει σιμὰ στὴ γωνιά, κ' ἔπαιρνε πάλι κάποιον ὕπνο. Αὐτὸς ἔβγαλε ἀπὸ τὸ ζωνάρι του μερικὰ φύλλα καπνοῦ τυλιγμένα κ' ἓνα μικρὸ μαχαῖρι, ἐκάθησε στὸ στρίποδου τὴν ἄκρη, ποῦ ἔξεγε ἀπὸ τὸ κρεβάτι, ἔσπρωξε μὲ τὸ κορμὶ του τὸ στρώμα τόσο ποῦ ἐφάνηκε μιὰ σανίδα, ἐπλάκωσε μὲ τὰ τρία δάχτυλα τοῦ ζερβιοῦ χεριοῦ του τὸν καπνὸ, καὶ μὲ τὸ δεξί του χέρι ἐβάλθηκε νὰ τὸν κόφτει ψιλὰ ψιλὰ, στὸ κόκκινο φῶς τοῦ λυχναριοῦ. Κι' ὅταν ἐτέλειωσε, τὸν ἔμασε μ' ἐπιμέλεια σὲ μία του φοῦχτα καὶ τὸν ἔβαλε στὴ μεγάλη τσέπη τῆς γιακέτας του. Ἐπειτα ἔβγαλε ἀπὸ τὴν ἴδιαν τσέπη ἓνα κομμάτι σιγαρόχαρτο, καὶ μὲ τὰ τριμμάτα, ποῦχαν ἀπομείνει ἀπάνου στὸ σανίδι, ἔφτιασε ἓνα χοντρὸ καμπούρικο σιγάρο, ποῦ τῶβαλε στὸ στόμα κ' ἐσηκώθηκε καὶ τῆναψε στὴ φλόγα τοῦ λυχναριοῦ. Ἐτράβηξε τέλος δύο τρεῖς ρουφηξιές, ἐκοίταξε πάλι τὴν ἄρρωστη, κ' ἦρθε κι' αὐτὸς κ' ἐκάθησε στὴ γωνιά, ξάγναντα στὴν ἀδερφή του, κι' ἀκουμπώντας στὸ χέρι τὸ κεφάλι του, ἐκάπνιζε.

Κι' ὡς τόσο ἡ ἐτοιμοθάνατη ἔλεγε τώρα πάλι λόγια δικά της. Ἐμλοῦσε μὲ τὸν πατέρα της, μὲ τὴ μάννα της, μὲ τὰ πεθαμένα της τᾶδέρφια. Ἐλεγε πῶς ἦταν ἀκόμη παιδάκι, ἔκραζε τᾶλογό τους, ποῦ εἶχε ψοφήσει εἴκοσι χρόνους πίσω, καὶ κάθε τόσο ἔβογγουσε καὶ κάθε τόσο ἐκλαιγε. Κι' αὐτὸς τὴν ἀκουε ἀδιάφορος.

Τώρα εἶχε ἀνοίξει τὸ μάτι της κ' ἔλεγε πάλι:

— Ἐνα ἀστέρι ! ὦ ἕνα ἀστέρι!... Λάμπει ἀπὸ ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ κεραμίδια... Ἐδῶ βέβαια τὸ σπίτι θὰ στάξει... Εἶναι καρφωμένο στὸν οὐρανό, μὰ ἐγὼ τὸ βλέπω.. καὶ δὲν προβατεῖ.. στέκεται ἀσύλευτο... Γιατὶ δὲν προβατεῖ καὶ κεῖνο ; — Μάννα, ποῦ εἶσαι ;.. γιατί γιατί, μάννα, σ' ἔδιωξε ὁ Θωμᾶς ; γιὰ νὰ μὴ μ' ἀλλάξεις οὔτε σύ, καὶ νὰ μὲ φᾶνε ζωντανὴ τὰ σκουλήκια, πρὶν κατεβῶ στὸν τάφο... Εἶμαι μικρὴ κοπέλλα ἀκόμα... μικρὴ ἢ καημένη· πὼς νὰ τοῦ φύγω ἀπὸ τούτη τὴ φυλακὴ ;.. Γιατὶ πετοῦνε ἐδῶ γύρω στὸ φῶς τοῦ καντηλιοῦ τόσες λευτεριδες ;.. θέλουνε νὰ τὸ σβήσουνε, καὶ θὰ τὸ σβήσουνε, πάει !.. Μὰ στὴ φλόγα καίνε τὰ φτερά τους !... ὦ πόσες μαῦρες ἀράχνες ἐδῶ μέσα· μοῦ δαγκάνουνε τὰ μάτια· ὦ πὼς τες φοβοῦμαι ! ὦ, ὦ ! — Μοῦ φεύγει τὸ κεφάλι,.. θὰ μοῦ τὸ πάρεις καὶ θὰ τὸ κυλήσεις ἀπὸ τὴν κορφὴ τῆς ράχης ὡς τὴν ἀμμουδιά· ἔ ; Ἄσπλαχνε Χάρε ! ... Δὲν εἶναι κανένα κοντά μου ; ὦ, ὦ !...

Κ' ἡ κόκκινη φλόγα τοῦ λυχνarioῦ ἀνεβοκατέβαινε κ' ἐκάπνιζε, κ' ἔριχνε τὸ τσιμπλασμένο φυτίλι κάθε τόσο μικρὸς σπιθούλες καὶ κάθε τόσο ἐχαμήλωνε τὸ φῶς. Μία χοντρή καύτρα, σὰν ἀναμμένο κόκκινο καρβουνο, εἶχε σταθεῖ πάνω στὸ φυτίλι, κ' ἔκανε λιγώτερο λαμπρὴ τῆς φλόγας τὴ λάμψη. Καὶ κάθε φορὰ ποῦ τὸ φῶς ἐψήλαινε, κατέβαινε ἔπειτα περισσότερο, σὰ νάθελε μονομιᾶς νὰ σβήσει, κ' ἀνέβαινε πάλι σὰ νὰ μὴν ἤθελε οὔτε κεῖνο νὰ πεθάνει. Κι' ὁ Θωμᾶς, ποῦ ἐκάπνιζε πάντα τὸ τσιγάρο του, ὅλο ἀποφάσιζε νὰ σηκωθεῖ νὰ ξεφυτίλῃ τὸ λυχνάρι καὶ νὰ τοῦ δώσει λίγο λάδι, κ' ὅλο ἀνάβαλλε τὴ στιγμὴ, κρίνοντας πὼς τὸ φῶς του ἠμποροῦσε ἀκόμα νὰ βαστάξει λίγη ὥρα, καὶ σὰ νὰ ἐφοβότου μὴ πὼς μ' αὐτὸ τὸ λάδι ἐμάκραινε καὶ τὴ ζωὴ τῆς ἐτοιμοθάνατης· καὶ τὰ μάτια του ὡς τόσο ἦταν βαρεῖα ἀπὸ

τὸν ὕπνο, κ' ἐκλειοῦσαν γλυκὰ ἀνάμεσα σὲ μία τραβη-
ξιά καὶ σὲ μίαν ἄλλη.

Καὶ ἡ ἐτοιμοθάνατη ἐσώπαινε καμπόσες στιγμὲς
καὶ ξανάρχιζε· καὶ τὸ φῶς ὅλο ἀνεβοκατέβαινε· κ' εἶχε
γίνει τώρα σὰν ἕνας μικρὸς σκοτεινὸς ἀέρας γύρο στὸ
καρβουνιασμένο φυτίλι, καὶ τέλος δὲν ἐπαίξε πλιά,
πάρξῃ ἦταν παρῆτοιμο νὰ χωνέψει, δίπλα σ' ἐκείνη τὴ
ζωὴ ποῦ μαζῆ τοῦ ἐσβηνότουν. Καὶ τὸ τσιγάρο ἔπεσε
ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Θωμᾶ, καὶ τὸ κεφάλι του ἀκούμπη-
σε στὸν τοῖχο. Ἀποκοιμήθηκε βαρεῖα κ' ἐρονχάλιζε...

Τὸν ξύπνησε ἡ ἀδερφή του, ποῦ τὸν ἐσκούντησε
δυνατὰ. Μέσα στὸ σπίτι ἦταν σκοτάδι ἄφεγγο, καὶ
μόνο κάποια χαρμαδα δειλὰ δειλὰ ἐφώτιζε.

— Δὲν ἀκούεται, τοῦπε· θάχει πεθάνει!

— Χαράζει! εἶπε ὁ Θωμᾶς κοιτάζοντας τὴ στέγη·
γλυκοχαράζει!

Κ' ἐσηκώθηκε ὀρθὸς μὲς στὸ σκοτάδι, ἐτανίστηκε
κ' ἐχασμουρήθηκε δυνατὰ.

— Κάμε φῶς! τοῦ ξανάπε ἡ ἀδερφή του

Αὐτὸς δὲν ἀπάντησε, καὶ νυσταγμένος ἀκόμα ἐπῆ-
γε κ' ἀνοίξε τὸ παράθυρο. Ἡ ἀνατολὴ γλυκόφεγγε
πάνου ἀπὸ τὰ σκοτεινὰ βουνά, ποῦ ἐκρουβαν τὰ οὐρα-
νοθέμελα. Κάποιο σύγνεφο στὸν οὐρανὸ ἐρόδιζε ὠχρὰ
ὠχρὰ. Στὰ δέντρα ἄρχιζαν νὰ λαλοῦν κάποια πουλιά.
Τὰ ὀρνίθια τοῦ χωριοῦ ἐκοκόριζαν πάλι ἀπὸ γειτονιὰ
σὲ γειτονιὰ. Ἐδῶ κ' ἐκεῖ πατήματα ἀκουόνταν στοῦ
χωριοῦ τὸ δρόμο. Στὴ γειτονιὰ τους κάποια πόρτα
ἀνοίγε· κάποιος γείτονας ἔβηχε· σὲ κάποιο σπίτι ἐκου-
βέντιαζαν κιάλας.

Μέσα στὸ σπίτι ὅμως ἐμπῆκε φῶς πολὺ λίγο. Τὸ μικρὸ
παράθυρο μόνο ἐσκεδιάστηκε τετράγωνο στὴ μαυρίλα
τοῦ σκοταδιοῦ καὶ δὲν ἐξεχωρίζοτον τίποτα, οὔτε ἄν-
θρωπος, ἂν περπατοῦσε. Κ' ἡ ἀδερφή τοῦ Θωμᾶ εἶχε

σιμώσει ὥστόσο τὸ κρεββάτι, καὶ ψαχουλευτα ἔπιασε τὸ χέρι τῆς Ἀγγέλωσ, κ' εἶπε ἀναστενάζοντας :

— Ἐχει κρυώσει ! ὁ Θεὸς σχωρέσ' τηνε ! ἀπέθανε!

Καὶ σὲ μιὰ στιγμή ξανᾶπε :

— Κάμε φῶς ! Ἐγὼ πάω νὰ κράξω τὴ σαβανώτρα γιὰ νὰ τὴ ντύσουμε· δὲ μπορῶ μοναχὴ μου !

Κ' εὔρηκε τὴν πόρτα κ' ἦταν ἔτοιμη νὰ βγεῖ ὄξω. Μὰ ἔσταμάτησε μιὰ στιγμή καὶ τοῦ ξανᾶπε μιλώντας σιγὰ σιγὰ, σὰ γιὰ νὰ μὴν τὴν ἀκούσουν :

— Ὅστόσο ὅ,τι ἔχεις νὰ κρύψεις, κρύψε το. Νά, ξημερώνει. Καὶ σὲ λίγο θάναὶ δὴ οἱ κληρονόμοι της, κ' ὅ,τι ἦτανε δικό της θὰ τὸ πάρουνε... Μὰ γιὰτι νὰ τὸ πάρουνε ἐκεῖνοι, χωρὶς νὰ κοπιᾶσουνε, χωρὶς νὰ τὴ βοηθήσουνε οὔτε καὶ στὰ τελευταῖα :...

— Μὴν ἔχεις ἔγνοια, τῆς ἀπάντησε βρίσκοντας στὸν τοῖχο τὸ λυχνάρι, καὶ ξεκρεμῶντας τὸ ἢ συχωρεμένη μούκαμε γράμματα στὸ νοδάρο· κ' ἔτσι δὲν παίρνει κανένας τίποτα.

Κι' ὥστόσο εἶχε βάλει λάδι στὸ στεγνὸ λυχνάρι, κ' εἶχε γύρει τὲς πλάτες στὸ λείψανο γιὰ νὰ μὴν τὸ ἰδεῖ μονομιάς, ὅταν θὰ πρωτάναθε τὸ φῶς, κ' ἔτριψε ἓνα σπύρο στὸ κουτί του.

— Κανένας τίποτα, ξανᾶπε πονηρά, βάζοντας στὸ νοῦ του πῶς κ' ἡ ἀδερφή του τὸν ὀρμήνευε γιὰ νὰ πάρει τῆς γριᾶς του τὰ ρούχα γιὰ τὲς θυγατέρες της.

Κι' ὥστόσο τὸ φῶς εἶχε ἀναλάμψει καθάριο τώρα. Ὅλα ἦταν ὅπως πρὶν στὴ θέση τους, μόνο ἀπὸ τὸ κρεββάτι δὲν ἔβγαινε πλιὰ κανένας βόγγος, κανένα μουρμούρισμα.

Ἡ γυναῖκα ἔφυγε, κ' ὁ Καραβέλας ἐκουνούσε κατόπι της τὸ κεφάλι. Κι' ἔπειτα, ἀποφεύγοντας ἀκόμη νὰ τηράξει τὸ λείψανο ποῦ ἦταν τόσο σιμά του, ἤρθε στὸ παράθυρο, ἔστριψε πάλι ἓνα χοντρὸ καμπούρικε

τσιγάρο, κ' ἔσκυψε ὄξω, πιθώνοντας τὸ κορμί του στοὺς ἀγκῶνες του. Δὲν αἰστανότουν οὔτε λύπη, οὔτε στενοχώρια, μὰ οὔτε καὶ χαρὰ γιὰ τὸ θάνατο τῆς Ἀγγέλως του.

Ἦξερε μόνο πῶς αὐτὸς ὁ θάνατος θάταν ἢ αἰτία ποῦ θάλλαζε τέλεια τὴ ζωὴ του. Θὰ καλυτέρευε, θὰ χειροτέρευε ; Ποιὸς τ' ὄξερε ; Τὸ βέβαιο ἦταν πῶς ἢ ἀρρώστεια τῆς γρηᾶς εἶχε σταθεῖ μακροννή, πολὺ μακροννή μάλιστα γιὰ τὸ μικρό τους τὸ σπίτι κ' ἀφοῦ ἔπρεπε νὰ τελειώσει μὲ θάνατο. Τώρα ὡς κ' αὐτὴ εἶχε λυτρωθεῖ, κ' ὁ ἴδιος εἶχε λυτρωθεῖ. Εἶχαν βασανιστεῖ κ' οἱ δύο τους. Ἔτσι ἐξορκίζονταν, κ' ὡς τόσο δὲν τολμοῦσε νὰ κοιτάξει ἀκόμα τὸ λείψανο, παρὰ τὸ φανταζότουν μὲ κάποιο ἀόριστο φόβο ξαπλωμένο στὸ κρεβάτι, μὲ μισοανοιγμένα μάτια, μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα, ξεχτένιστο, σ' ὅλη του τὴ γερωντικὴ ἀσκημάδα.

Ὁξω τώρα ὅλη ἢ Ἀνατολὴ εἶχε ἀσπρίσει. Χιλιάδες τὰ πουλιά ἐκελαδοῦσαν ἀπάνου σ' ὅλα τὰ κλαριά. Τὸ χωριὸ εἶχε ξυπνήσει. Παράθυρα καὶ πόρτες ἀνοίγνταν κάθε στιγμή. Ἀκουόνταν φωνές ἀνθρώπων, γυναικῶνε ποῦ ἐκραζαν τὰ ὄρνιθια τους νὰ τὰ ταγίσουν, ποῦ ἐμαύλιζαν τ' ὄρνιθιά τους, ποῦ ἐμάλωναν τὰ παιδιὰ τους ἀντροῶνε ποῦ ἐκεντοῦσαν στὸ δρόμο τάλογα, ποῦ ἐγελοῦσαν στοῦ χωριοῦ τὰ μαγαζιά παιδιῶνε ποῦ ἐκλαιγαν. Ἦτανε τέλος πάντων μέρα. Καὶ ὁ ἥλιος σὲ λίγο θάβγαινε. Κι' ὁ Καραβέλας δὲν ἐφοβότουν τώρα πλιὰ μὴν τὸν ζύγωνε πισώπλατα τὸ φάντασμα τῆς γυναικὸς του, μὰ, χωρὶς νὰ τὸ θέλει, ἐσυλλογιζότουν ἀκόμα τὴν περᾶσμένη ζωὴ τους, μία ὀλάκαιρη ζωὴ! . . . Καὶ τώρα αὐτὴ ἦταν στὸ ἄλλον κόσμο, σ' ἓναν κόσμον καλύτερον βέβαια ἀπὸ τοῦτον, μὰ τὸν κόσμον αὐτὸν ὁ ἴδιος δὲν ἤθελε νὰ τόνε γνωρίσει ἄ-

κόμα, καὶ ἐπροτιμοῦσε νὰ μὴν τὴν γνωρίσει ποτέ, ἀλλὰ, ὅταν τέλος θὰ τὸν ἔβλεπε καὶ θ' ἀντάμιωνε ἐκείτην πεθαμένη γυναῖκα του, αὐτὴ ἄλλη γνώρα δὲ θὰ τοῦδινε παρὰ ἓνα χαιρέτιο: «Κάπου μ' εἶδες, κάπου σ' εἶδα!»

Γιὰ τὴν ὥρα ὅμως ἦτανε ξαπλωμένη, νεκρή, στὸ κρεβάτι τους. Ποῦ θὰ κοιμότουσαν αὐτὸς τὸ βράδυ, μέσα σ' ἐκεῖνο τὸ ἴδιο σπῆτι, ὅλον εἶχε ξεψυχήσει; Κι' ἀκόμη δὲν τὴν εἶχε κοιτάξει. Ὡ, θὰ τὴν ἔβλεπε; πῶς δὲ θὰ τὴν ἔβλεπε; Εἶχε τὴν ὥρα του. Ἄς ἐβγαίνε πρῶτα ὁ ἥλιος.

Ἄξαφνα ὁ γαῖδαρός του ἐγγάρωσε στὸν κῆπο. «Τὸ δύστυχο τὸ ζῶ» εἶπε μὲ τὸ νοῦ του, «ἀ δὲν τοῦ ρίξω λίγο χόρτο, θὰ μείνει δεμένο νηστικό ὅλη μέρα!» Κ' ἐλησμόνησε τότες καθε ἄλλη του σκέψη καὶ ἐγύρισε ἄξαφνα γιὰ νὰ βγεῖ ἀπὸ τὴν πόρτα καὶ τότες πρωτόπεσαν ἀθέλητα τὰ μάτια του ἀπάνου στὸ λείψανο. Ἦτανε ἄσκημο, ὅσο τὸ φανταζότουσαν, καὶ ἀσκημότερο ἀκόμη. Ἡ γυῖά του εἶχε ξεψυχήσει μ' ἀναγυρισμένο τὸ κεφάλι, στραμμένη πρὸς τὸν τοῖχο καὶ τὸ στόμα τῆς εἶχε ζαβώσει, εἶχε ἀνοίξει καὶ εἶχε βαθουλώσει καὶ εἶχε ἀκόμη ἀνοιχτὰ τὰ γυάλινα μάτια τῆς; τὸ πρόσθιο τῆς ἦταν μαῦρο καὶ τὰ πιθέματά τῆς μολογοῦσαν τὴν τρομερὴ ἀγωνία.

— Ἄγ! ἀναστέναξε ὁ Θωμᾶς, καὶ ἐσταυροκοπήθηκε, καὶ ἔσκυψε καὶ τῆς ἐφίλησε τὸ ἄσφαρο κίτρινο μέτωπο.

Κ' ἔπειτα τῆς ἐοκέπασε τὸ πρόσωπο μὲ τὴ δίπλα τοῦ λεροῦ σεντιονιοῦ, καὶ ἐβάδισε πρὸς τὴν πόρτα. Ὁταν ἄξαφνα ἐσιλλογίστηκε πῶς ἡ ἀδερφή του μὲ τὴ σαβανώτρα θ' ἀνοίγαν τὴν γασέλα, γιὰτὶ ἔπρεπε νὰ ντύσουν τὸ λείψανο, καὶ θὰ μπορούσαν αὐτὲς νὰ κλέψουν ὅ,τι ἤθελαν ἀπὸ τὰ προικιά τῆς. Κ' ἔτσι ξαναῶθε κάλι στὸ κρεβάτι ἔβαλε τὰ χέρια του κάτω ἀπὸ

τὰ σκελάσματα, ἐπῆρε ἀπὸ τῆ ζώνῃ τῆς πεθαμένης τὰ κλειδιά, ἐπῆγε κι' ἀνοίξε ὁ ἴδιος τὴν κασέλα, ἐδιάλεξε ἀνάμεσα στὰ στιβασμένα φορέματα τ' ἀσπρόρουχα ποῦ ἔπρεπε νὰ τῆς φορέσουν, ξανακλείδωσε τέλος, ἔβαλε τὰ κλειδιά στὴν τσέπη του, ἐκοίταξε παντοῦ μὴν ἦταν τίποτα παραιτημένο, ἐφύλαξε στοῦ τραπεζιοῦ τὸ συρτάρι τὸ ξύλινο κουτάλι καὶ δύο χοντρά πιάτα, ἔβαλε στὸ ράφι τὸ γυάλινο ποτήρι, ἔχυσε ἀπὸ τὸ παρράθυρο τὸ τελευταῖο γιαιτρικό, ξανάβαλε τὸ φλασκὶ στὸ ράφι, κ' ἐβγῆκε γιὰ νὰ ταγίσει τὸ ζῶ του.

Μὰ ἐγύρισε ὀπίσω ἀμέσως μὲ τὴν ἀδερφή του καὶ τὴ σαβανώτρα, μίαν ἄλλη γριά, δυνατὴ γυναῖκα κι' ἄσκημη στὸ πρόσωπο, κ' ἐστάθηκε στὴν πόρτα. Οἱ δύο γριὲς ἄρχισαν ἀμέσως τὸ ἄχαρο ἔργο τους. Ἀνασῆκωσαν τὴν πεθαμένη, καὶ μία ἀηδιαστικὴ ὀσμὴ ἐχύθηκε σ' ὅλο τὸ σπίτι, τόσο ἄσκημη ποῦ κ' οἱ τρεῖς τους ἀθέλγητα ἐσφάλισαν τὴ μύτη τους.

Ἐπειτα οἱ γυναῖκες ἄρχισαν νὰ τὴ γδύνουν. Καὶ σὲ κάθε κίνημά τους τὸ νεκρὸ κεφάλι ἐγεῖνε ἀπὸ τὴ μία μεριά, ἔπεφτε στὴν ἄλλη, ἐσκυφτε ἐμπρὸς ἢ ἀναποδογερνότου, καὶ ἀπὸ τὸ πεθαμένο στήθος ἐβγαίνε κάποτε ἕνας βόγγος. Ἀξάφνα οἱ δύο γυναῖκες τὴν ἄφισαν νὰ πέσει κ' ἐτράβηξαν μὲ τὰ δύο χέρια τους τὰ μάγουλά τους.

— ὦ, ὦ, δυστυχία της! εἶπαν.

— Γιατί; εἶπε ὁ Θωμᾶς.

— ὦ, ὦ Θωμᾶ! εἶπε ἡ σαβανώτρα· τὴν ἄφηκες καὶ τὴν ἔφαγαν ζωντανὴ τὰ σκουλήκια!

— Ἐγώ; εἶπε ὁ Θωμᾶς.

— Γι' αὐτὸ ἐμύριζε! εἶπε ἀναστενάζοντας ἡ ἀδερφή του.

Ὁ Θωμᾶς ἐφτυσε κατὰ γῆς κ' ἐβγῆκε ὄξω ἀηδιασμένος γιὰ νὰ ταγίσει τὸ ζῶ του. Κ' ἔμεινε πολλή-

ρα στὸν κῆπο του. Κι' ὅταν τέλος ξανάριθε μέσα, τὸ λείψανο ἦταν συγυρισμένο, ξαπλωμένο ἀπάνου σ' ἓνα κάτασπρο σεντόνι, καλοχτενισμένο, ντυμένο ὅλο στ' ἄσπρα. Πάνου στο σεντόνι καὶ τὰ φορέματα ἦταν σκορπισμένα λειμονόφυλλα καὶ φύλλα ἀπὸ ἓνα ἄλλο βότανο ποῦ ἐμύριζε σα ρόδο. Κι' αὐτὴν τὴ στιγμή ἡ σαβανώτρα ἔσκυψε στ' αὐτὴ τῆς πεθαμένης, καὶ χαμηλόφωνα τῆς εἶπε τρεῖς φορές:

— Βάστα, Ἀγγέλω, τὸ λαό σου, μὴ ντροπιᾶσεις τὴ γενιά σου!

— Τί τοῦ λέει; ἐρώτησε ὁ Θωμᾶς τὴν ἀδερφή του.

— Τὴν ξορκίζει, τοῦ ἀποκοιθήθηκε, γιὰ νὰ μὴν τῆς σπάσει ἡ ψειροθήκη.

Ἦταν ἀκόμα πρῶτ'. Ὁ Καραβέλας ἐκαθότουν στὸ πέτρινο χαλασμένο σκαλοπάτι τῆς πόρτας του, ποῦ ἦταν τώρα ὀρθάνοιχτη, κ' ἐκάλμιζε σιωπηλὸς ἓνα χοντρὸ καμπουρικὸ σιγάρο. Μπροστά του ἔστεκότουν ὀρθὸς ὁ Ἀργύρης, χοντρός, ὠχρός, παχὺς, μεγάλος, ἀκουμπώντας στὸ χοντρὸ ψαβδί του, ποῦ τὸ κρατοῦσε μὲ τὸνα του χερὶ πίσωπλατά, κ' ἐκοίταζε ὀλόγυρά του κ' ἐπρόσεχε τί ἐγενότουν μέσα στὸ σπίτι ἦταν γεμᾶτο κόσμος. Ὁ Ἀντρέας καὶ ἡ Ἀμαλία ἐκαθόνταν στὴν πόρτα τοῦ μαγειριοῦ, ἐπειραζόνταν, ἐτοιμιόνταν κ' ἐγελοῦσαν. Τὰ δύο ἀγόρια τῆς Μαρίας ἐπαιζαν μὲ τὰ χόματα στὸ προαύλι· ἡ Ὀλγα καὶ ἡ Ἀγλαΐα, ἡ θυγατέρα τῆς Χρυσάνθης, ἐμαύλιζαν τὰ ζῶα γιὰ νὰ τὰ πάρουν στὸν κῆπο.

Μέσα στὸ σπίτι τοῦ Καραβέλα, στὸ κρεββάτι, ἦταν ξαπλωμένο τὸ λείψανο, μικρὸ, ἄσκημο, κίτρινόμαυρο, μὲ βαθθουλωμένα μάγουλα, μὲ στραβὸ τὸ στόμα, κ' ὅλο ντυμένο στ' ἄσπρα. Τέσσερις γυναῖκες

γριές μὲ σοβαρὸ πρόσωπο, ἔστεκόνταν γύρω στὸ κρεββάτι καὶ ἔπαραιτηροῦσαν τὸ λείψανο καὶ ἔκουνουσαν κάθε τόσο πικρὰ τὸ κεφάλι.

Πάνου στ' ἄσπρα σάβανα καὶ μάλιστα στὴ μπόλια τοῦ κεφαλιοῦ ἔτρεχαν ἀνήσυχες ἕνα πλήθος ψεῖρες παρόμοιες σ' ἄσπρα μερμήγκια· ἕνα κερί ἔκαιε σιμὰ στὸ κρεββάτι· τὸ μαυρισμένο κόνισμα ἦταν ἅπανου στὸ λείψανο. Τὸ σπῆτι ἐμύριζε ἀπὸ νεκρολίβανο καὶ ἀπὸ χυμένο κρασί· κανένας δὲν ἔκλαιγε.

—Τί καλὴ γειτόνισσα! ἔλεγε ἡ Χρυσάνθη, καὶ τὸ κεφάλι τῆς ἔτρεμε. Τὴν ἐχάσαμε! ὁ Θεὸς σ' ἠχορέσ' τηγε! ὁ Θεὸς σ' ἠχορέσ' σε, Ἄγγέλω!

—Τί καλὴ γυναῖκα! τί καλὴ νοικοκυοῦσα! ἔλεγε ἡ ἀδερφή τοῦ Καραβέλα, ἐκείνη ποῦ τὴν εἶχε περιποιηθῆ· καλὴ γιὰ τὸν ἄντρα τῆς, καλὴ!

—Ἡμαστε, ἔλεγε μία ἄλλη γριά, μικρὴ καὶ καμπουριασμένη, πέντε ἀδερφάδες· τώρα ἀπόμεινα ἐγὼ μοναχὴ μου στὸν κόσμον· ὅλες τὸ ἄλλες τὸ ἔκοψε ὁ Χάρος! Τεῖ τρεῖς ἀνύπαντρες εἶναι χρόνια καὶ χρόνια, μάννα μου! Καὶ ἀπὸ τὴ σκληθρὰ τοῦ πατέρα μας μοναχὴ ἐγὼ ἔχω παιδιά, ζωὴ νάχουνε! Ἡ καημένη ἡ Ἄγγέλω μου ἦτανε σταῖρα, ἡ σκοτεινὴ! Ἡ μάννα μας τὴν ἔδωκε τοῦ Θωμᾶ καὶ δὲν τοῦ τῶπε καὶ ἔκαμε ἄσκημα ἡ συχωρεμένη, γιὰ τὴν ἐτράβηξε πολλὰ μ' αὐτὴν τὴν αἰτία ἡ Ἄγγέλω μου. Εἶχε δικιο ὁ ἄνθρωπος! ἔπαντρεύτηκε γιὰ νὰ κάμει παιδιά.—Τώρα ἡσύχασες Ἄγγέλω γιὰ πάντα! Ὁ Θεὸς σ' ἠχορέσ' σε!

Καὶ ἔκουνουσε πικρὰ τὸ κεφάλι.

—Ὦχ, ὦχ! εἶπε ἡ σαβανώτρα· ὅλοι ἔτσι θὰ πάμε! Ἐχουνε περάσει τόσες καὶ τόσες ἀπὸ τὰ χέρια μου! Καὶ τί παίρνει ὁ ἄνθρωπος μαζὴ του; Τὴν κακοσύνη του μοναχὰ ἢ καὶ τὰ καλά του τὰ ἔργα. Ὁ, τι

λέμε τουτηνῆς, αὔριο θὰ μᾶς τὸ ποῦνε καὶ μᾶς, ἀπὸ πάνου μας! Ἄν εἶγε στὸ νοῦ του ὁ ἄνθρωπος τὸ θάνατο, δὲ θάκανε ποτέ του τὸ κακό!

Σιμὰ στὴ σβησμένη γωνιὰ ἐκαθότουν, πάνου στὸ χοντρὸ ξύλο, ὁ Γιάννης, παχύς, ροδοκόκκινος, μὲ μισόκλειστα μάτια καὶ παρέτοιμος πάντα νὰ μιλήσει· καὶ μαζῆ του ἐστέκονταν τρεῖς νέοι, οἱ ἀνιψιοὶ τοῦ Καραβέλα καὶ τῆς πεθαμένης.

Πάνου στὴ μάρη κασέλα, στὰ πόδια τοῦ κρεββατιοῦ, ἐκαθότουν μὲ χρεμάμενα τὰ πόδια τῆς ἡ Μαρία καὶ σιμὰ τῆς ἡ ἀδερφή τῆς ἡ παπαδιά, μία γυναῖκα μισόκοπη, μὲ ζωωμένο πρόσωπο, μὲ λίγα δόντια στὸ ξεθωριασμένο τῆς στόμα, ζωηρὴ καὶ περήφανη. Οἱ δύο ἀδερφάδες ἐκουβέντιαζαν γιὰ τὲς δουλειές τους. Ἐμιλοῦσαν μπερδευτὰ κ' οἱ δύο, τόσο ποῦ ἕνας ξένος δύσκολα θὰ τὲς ἐκαταλάβαινε.

—Γιὰ τὴ μοιρασιά, ἐφιθύρισε ἡ Μαρία, ἐμιλήσαμε μὲ τὸν Ἀργύρη.

—Μὲ τὸν Ἀργύρη! εἶπε ἡ παπαδιά κοιτάζοντας ἄγρια τὴν ἀδερφή τῆς· καὶ δὲ μοῦ λές, τί μπαίνει ὁ Ἀργύρης στὰ ἰντερέσα μας; Ἐκουτιάθηκες κ' ἐσύ, μωρή, ἐκεῖ μέσα!

—Μὰ δὲν τὸ ξέρεις παπαδιά, τῆς ἀπάντησε μ' ἕνα κούνημα τοῦ κεφαλιοῦ τῆς, ποῦ αὐτὸς ὁ μπόγιας ὀρίζει ὅλα; Ὁ ἄντρας μου δὲ θέλει νὰ μοιράσει μὲ τὸν ἀδερφό του, γιατί, λέει, τὸ σπίτι πάει καλά, ὅπως πάει κ' εἶναι, παναπεῖ. ἡ ἀλήθεια. Κάθε μέρα κάτι ἀποχτάει ὁ χαντακωμένος ὁ Ἀργύρης! Ὁ ἄντρας μου δουλεύει ὁ κακομοίρης, μὰ στὰ χέρια του, ἂν ἦτανε αὐτὸς νοικοκύρης, θὰ γενόντανε ὅλα καπνός! Εἶναι χαλαστῆς ὁ Γιάννης μου, καὶ τὸ ξέρει, καὶ γι' αὐτὸ φοβᾶται νὰ πάει χώρια του· φοβᾶται, λέει, μὴν

πεινάσουμε· ξέρεις τὸ Γιάννη μου, εἶναι ἄνθρωπος χουσός!

—Καὶ τοῦ παίρνει, εἶπε πειραχτικά ἡ παπαδιά, τὸ ρώτημα κ' ὅταν θὰ σὲ κοιμηθεῖ;

—Οὐφ! ὄλο ἀπὸ φτὰ ἔχεις στὸ νοῦ σου, σὰν παπαδιά ποῦσαι. Δὲ βλέπεις μπροστά σου τὸ λείψανο; Πώ, πώ, πώ!

Κ' ἠθέλησε νὰ γελάσει.

—Καὶ φυσικά, εἶπε ἡ παπαδιά κοινῶντας τὸ κεφάλι της, θέλει ὡς καὶ σπίτι ὁ σιὸρ Ἀργύρης, γιὰ νὰ μὴ σᾶς δώσει ἀπὸ τὸ πατριό τους! Εἶναι μεγάλος, γλέπει, παχύς, ψηλός, χοιτρός, καὶ τὸ μισὸ δὲν τότε χωράει. Ὁλος σαπούρα εἶναι!

—Ὁχι, μᾶς ἀποζημιώνετε, λέει, μὲ χτήμα.

—Θὰ τὰ πῶ τοῦ παπαῖ! εἶπε ἡ παπαδιά, καὶ κοιτάζοντας τὸ λείψανο ἀναστέναξε ὡς κ' ἐκεῖνη.

Καὶ κουνῶντας πικρὰ τὸ κεφάλι της ξανᾶπε δυνατά:

—Σὲ λίγο θάναί ἐδῶ οἱ παπάδες καὶ θὰ τήνε πάροννε, μάτια! καὶ θὰ τήνε θάψουνε ἀποκάτου ἀπὸ τὴ γῆς, ἐκεῖ ποῦ θὰ πᾶμε ὄλοι μας!

—Ὁλοι μας! εἶπε κ' ἡ Μαρία ἀναστενάζοντας.

—Σὲ λίγο! εἶπε σκεφτικά ἡ ἀδερφή τῆς πεθαμένης, σὰ νὰ τὴν εἶχε ξαφνίσει αὐτὸς ὁ λόγος.

Κ' ἐκοίταξε ὀλόγυρά της κ' ἐκάρφωσε τὰ μάτια της στὴν κασέλα κ' ἔκραξε:

—Θωμᾶ!

—Τί μ' ὀρίζεις; τῆς ἀποκρίθηκε αὐτὸς ἀπὸ τὴν πόρτα, ὅπου ἐκαθότου, γυρίζοντας τὸ κεφάλι του πρὸς τὸ σπίτι καὶ βγάζοντας ἀπὸ τὸ στόμα ἓνα πυκνὸ σύγνεφο καπνοῦ.

Ἡ γυναῖκα τὸν ἐσίμωσε σιγὰ σιγὰ, προχωρῶντας σκυμμένη ὡς στὴν πόρτα.

—Θωμᾶ, τοῦπε, ποῦ εἶναι τὰ κλειδιά τῆς κασέλας;

Ὁ Καραβέλας εὐρέθθηκε ὀλομεμιὰς ὀρθός, ἀνέβηκε τὸ σκαλί, τὴν ἐκοίταξε κατὰμματα καὶ θυμωμένος τῆς εἶπε, χτυπῶντας τὴν τσέπη τῆς χοντροῦς του γιακέτας:

—Ἐδὼ εἶναι· ἐδὼ μέσα!

—Ξέρεις, τοῦπε ἢ γριά, κι' ἄς μὴ σοῦ βαρβαίνεται, ξέρεις, τὸ πρᾶμα τοῦ συχωρεμένης εἶναι τώρα δικό μας· ὅτι κι' ἂν εἶχε καὶ δὲ θὰ σοῦ κάμουμε ξεσυνέριες, ἂν λείπει κάτι ἀπ' ὅσα ἐπῆρε. Εἶναι ἐδὼ τὰ παιδιὰ γιὰ νὰ κουβαλήσουνε τὰ πράματά της.

—Ἄ, οἱ κληρονόμοι της, εἶπε περγελαστικά ὁ Θωμᾶς.

—Καὶ δὲν εἶναι ξένοι! εἶπε γλυκότροπα ἢ γριά γυναῖκα· εἶναι ἀπὸ τὸ αἷμα της... Ἀφοῦ παιδιὰ δὲν ἔκαμε, αὐτοὶ θὰ τὴν...

—Κάτι σκατὰ σὰς ἄφηκε! τὴν ἀντίσκοψε ἀπότομα ὁ Θωμᾶς θυμωμένος.

—Ἀδιάντροπε! ξετσιώπτε! τοῦπε ἐκείνη ἀναστενάζοντας. Εἶδες διάκριση, εἶδες πρᾶμα! Οὔτε τὸ λείψανο δὲ σέβεται ὁ ἀφορεσιμένος. Ποιὸς ξέρει πῶς τὴν ἐκατάφερε! Αὐτὸς τὴν ἔβαλε ἀποκάτου ἀπὸ τὴ γῆς, τὴν κακομοίρα! Μὰ ἔγνοια σου, Θωμᾶ, θὰ βρεθεῖς κακὰ στὰ ὕστερά σου!

Κ' ἐπειτα ἀπὸ μιὰ στιγμή τοῦ ξανάπε κουνῶντας ἀπάνου κάτου τὸ ἓνα της χέρι, σὰ νᾶθελε κάτι νὰ κόψει:

—Καραβέλα σὲ λένε, καὶ Καραβέλας εἶσαι!

—Καραβέλας! Καραβέλας! εἶπε ἐκεῖνος κοκκινίζοντας ὅλο μὲ μιὰς καὶ μὴ μπορῶντας νὰ κρατήσῃ τὸν ἑαυτό του· ὦ, ποῦ νὰ γένω Καραβέλας γιὰ νὰ κόψω τὰ κεφάλια τῶν παιδιῶνε σου! Ἐμὲ μὲ λένε Θωμᾶ, Θωμᾶ Καψίλη. Καραβέλα λένε τὸ μπόγια,

τὸ ξέρεις! Μᾶς ἐκόπιασε κ' ἡ ἀφεντιά της ἐδώ, κληρονόμα, μὲ τὰ παιδιά της, γιὰ νὰ μᾶς βροῖσει!

Κ' ἐσήκωσε τὸ μεγάλο δάχτυλο τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ του καὶ τὸ χόρευε μαζεύοντας τὲς πλάτες.

—Μάλιστα, μάλιστα! Καὶ δὲν κοπιάζει νὰ ρωτήσῃ πρῶτα τὸ νοδάρο καὶ νὰ ἴδῃ τὰ γράμματα εἶναι καμωμένα!

Κι' ὅλο μὲ μιάς ἠσύχασε καὶ καθίζοντας πάλι στὸ σκαλί του ξακολούθησε μὲ τὴν πλιὸ γλυκεῖά του φωνή:

—Ὁ καημένος ὁ πατέρας τὸ Ἄγγέλω μου, ὁ Θεὸς σ'χωρέσ' τογε, ἦτανε κερατᾶς! φυσικὸς κερατᾶς! Ἐνα ὄμορφο κέρατο τοῦ τὸ φύτεμα ἐγὼ τοῦ καημένου μὲς στὴ μέση ἀπὸ τὸ μέτωπό του ἐκεῖ! Μχ! Ἡ καημένη μου ἡ Ἄγγέλω μ' ἀγάπησε, γλέπεις! Ἄς ἀφήκουμὲ κατὰ μέρος τοὶ δόξες τὸ ἄλλης ἀδερφῆς σας... πφ! πφ! καὶ μὲ τὸν ξαδερφό σας τὸ μακαρίτη, καὶ μὲ τὸν ἄρχοντα, καὶ μὲ ποιόγε δὲν ἀκούστηκε!.. Ποῦ νὰ τὰ λέμε τώρα! Ποῦ! Καὶ οἱ ἄλλες οἱ ἀδερφάδες σας ποῦ ἐμείνανε ἀνύπαντρες κ' ἀπεθάνανε; ἀκόμα σέρονται στὸν κόσμον τὸ νομά τους. Πῶς νὰ λησμονηθεῖ! Ἄ, καλὰ πέταυρα καὶ κεῖνες! μι! μι!

Κ' ἐκλείσε τὰ τρία δάχτυλα τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ του καὶ τὰνεβοκατέβαζε γυρομένα πρὸς τὰ πάνου.

—Καὶ παλαιόθε ὅλες οἱ θεῖές σας κ' οἱ παλαιές σας; ὅλες μία σειρά, οἱ καημένες! Φυσικὸ εἶναι· ποῦ πέφτουνε τὰ μῆλα; Ἀποκάτου ἀπὸ τὴ μηλιά! Λίγο παρέκει, λίγο κατὰ κεῖ, μὰ πάντα ἀποκάτου, πάντα!..

Μέσα στὸ σπίτι μετὰ βιᾶς ἐκρατοῦσαν τὰ γέλοια. Ἡ ἀδερφή τῆς πεθαμένης, ὠχρὴ καὶ θυμωμένη, δὲν ἤξερε πλὴν τὴ νὰ κάμει. Ἐκοίταξε ὅλους, τὸν ἕναν κατόπι στὸν ἄλλον, σὰ νὰ ζητοῦσε προστασία, ἔκαμε

νόημα στὰ παιδιά της ποῦ ἀμέσως ἐσηκωθῆκαν ἀπὸ τὴ γωνιά, ὅπου ἀκόμα ἐκαθόνταν, ἤρθε σιμὰ στὸ λείψανο, ἔκαμε τὸ σταυρό της, ἔσκυψε κ' ἐφίλησε τὴν εἰκόνα πρῶτα καὶ κατόπι, μὲ πολλὴ προσφύλαξη, γιὰτὶ ἐσιχαινότου, ἀνάλαφρα τὸ μέτωπο τῆς πεθαιμένης κ' ἐβγῆκε ἀπὸ τὸ σπίτι. Τὰ παιδιά της τὴν ἀκολούθησαν.

— Ἀδιάντροπε Καραβέλα, τοῦ ξανάπε θυμωμένη φεύγοντας καὶ φτυόντας κατὰ γῆς.

Αὐτὸς ξανάρχισε πάλι τὸ βροῖσιμο στὸν ἴδιον τρόπο μὲ χαϊδευτικὴ φωνή, καὶ τέλος τῆς εἶπε :

— Σταμάτα, νὰ χαρεῖς τὰ μάτια σου, νοικοκυρά μου ! Νάτος ὁ νοδάρος, ρώτησέ τονε ἂν σὰς ἄφηκε τίποτα.

Κ' ἔδειξε μὲ τὸ δάχτυλό τὸ δρόμο ποῦ ἀνέβαινε τὴ ράχη.

Καὶ πραγματικὰ ἀνέβαιναν τώρα τὸν ἀνήφορο κάμπσος κόσμος. Πρῶτοι πρῶτοι, τέσσεροι ἄντρες νέοι, γιορτιάτικα ντυμένοι μὲ φράγκικα ροῦχα, ἔφερναν τὸ νεκροκεῖβρατο, βαστῶντας το μ' ἓνα χέρι καθένας, κι' ἀστειευόνταν κ' ἐγελοῦσαν μεταξύ τους. Κατόπι τους, καὶ σὲ καμπόση ἀπόσταση, ἐρχόνταν οἱ τρεῖς παπάδες τοῦ χωριοῦ, μὲ τὸ μαλακό, σταυρωτὸ σκοῦφο στὸ κεφάλι, μὲ τὰ παλιωμένα ράσα τους, ποῦ ἡ πολυκαιρία τάχε πρασινίσει, καὶ μαζῆ τους, τέταρτος, ὁ νοδάρος ὁ πατέρας τῆς Μαρίας καὶ τῆς παπαδιάς, ἓνας ἄνθρωπος πολὺ γέρος, ψηλός, σκευρωμένος, μὲ ἓνα χοντρὸ ραβδί στὸ χέρι, μὲ μία μεγάλη παλιά ἀρχοντικὴ ψάθα στὸ κεφάλι. Ἦταν κι' αὐτὸς φράγκικα ντυμένος. Ἡ παλιά του γιακέτα εἶχε σταθεῖ κάποτες καστανή, κ' ἦταν ξεφτισμένη, σὲ πολλὰ μέρη, καὶ μπαλωμένη σὲ πολλὰ μέρη, καὶ μάλιστα στοὺς ἀγκῶνες, μὲ ροῦχο ἀπὸ ἄλλο χρῶμα, πρασινωπό, ἀπὸ κάποιο παλιὸ ράσο τοῦ γαμπροῦ του καὶ τὰ σειρωτὰ

πανταλόνια του ἦταν μπαλωμένα καὶ κεῖνα στὰ γόνατα κι' ἀπὸ πίσω, στὸν ἴδιον τρόπο. Κ' ἦταν στεγνὸς πολὺ ὁ νοδάρος, καὶ τὸ πετσί του ἦταν διάφανο, καὶ τὰ μάγουλά του ροδοκόκκινα ἀπὸ χίλιες φλεβίτσες ποῦ ἔφαινόταν σὰ δίχτυ ἀπὸ τριχάρια κάτου ἀπὸ τὸ διάφανο δέρμα του· κ' ἦταν κόκκινη κιόλας ἡ ἄκρη τῆς μεγάλης κ' ἴσιας μύτης του, ποῦ ὄλο ἀνοιγοκλειοῦσε, καθὼς ἔπαιρνε τὴν πνοή του. Καὶ οἱ κῶχες τῶν ματιῶν του, ποῦ ἦταν ἀκόμη ζωηρὰ καὶ μαῦρα, καὶ τὰ μηλίγγια του, δίπλα στ' ἄσαρκο ζαρωμένο μέτωπό του, ἦταν βαθουλωμένα πολὺ, καθὼς καὶ τὰ στεγνὰ μάγουλά του· κ' ἦταν κόκκινα τὰ ψιλὰ του χεῖλη καὶ ψαλιδισμένο τὸ μικρὸ κάτασπρο μουστάκι του. Οἱ τρεῖς παπάδες ἐμιλοῦσαν μὲ τὸ νοδάρο σοβαρὰ καὶ μεγαλόπρεπα, κ' ἔμεγαλοφωνοῦσαν κάνοντας διάφορες χειρονομίες, κ' ἐξέταζαν ἐκείνην τὴν ὥρα τὸ μεγάλο καὶ φοριχτὸ μυστήριο τοῦ θανάτου.

Κατόπι τους ἐρχόνταν καμπόσα παιδιὰ, ξυπόλητα τὰ περισσότερα καὶ ξεμανίκωτα· ἐγελοῦσαν κ' ἐμετωρίζονταν μεταξύ τους. Ἐνα ἔβαστοῦσε τὸ ἀσημένιο θυμιατήρι, ἓνα ἄλλο τὸν ἀσημένιο σταυρὸ βγαλμένον ἀπὸ τὸ κοντάρι του, ποῦ τὸ κρατοῦσε παραμάσκαλα· κι' ἄλλα παιδιὰ ἔφερναν τὰ χρωματιστὰ ἄμφια τῶν παπάδων διπλωμένα καὶ γυρισμένα ἀνάποδα καὶ τ' ἁγιασματάρια τους· καὶ τέλος ἀνέβαιναν μαζῆ τὸ δρόμο μία εἰκοσαριὰ ἄνθρωποι γιὰ ν' ἀκολουθήσουν τὸ ξόδι.

Καὶ ἡ ἀδερφή τῆς πεθαμένης, βλέποντας τὸν κόσμο, ἐστάθηκε γιὰ νὰ μὴν περάσει ἀνάμεσα στοὺς ἄντρες στὸ στενὸ τὸ δρόμο, κ' ἐπερίμεινε. Τώρα οἱ παπάδες κι' ὁ νοδάρος μαζῆ τους εἶχανε φτάσει μαζῆ μὲ τὸ νεκροκρέββατο στὴν πόρτα τοῦ Καραβέλα.

κ' ἐνῶ οἱ τέσσεροι ἄντρες τὸ μπαζαν στὸ σπίτι, τοῦτος, πρὶν ἀκόμα χαιρετήσῃ, ἐφώνησε :

—Κύρ νοδάρε, ξήγησε τῆς νοικοκυρᾶς—ἐδὼ ἂν ἔχει δικαίωμα· ξήγησέ της, γιατί με φορτώνεται· θέλει, ναὶ καὶ ναὶ, νά ναι αὐτὴ κληρονόμα !

Κι' ὁ νοδάρος μὲ τὴν ψιλή, τρεμάμενη, σβημένη φωνίτσα του, ποῦ μεταβιᾶς ἀκούοιτον καὶ ποῦ ἔβγαινε σὰν ἀνάλαφρη πνοὴ ἀπὸ τὰ ροδοκόκκινα μισρὰ του χεῖλή, ἐνῶ ὅλο τὸ πρόσωπό του ἐφαινόταν νὰ γελάει, γιατί τέτοια ἦτάν ἡ ὕψη του ὡς κι' ὅταν ἦταν λυπημένος ἢ θυμωμένος, εἶπε :

—Ἐγώ, ἐγὼ ἕκαμα τὸ ζωντοβούλι, ἐπέροσι, ἐπέροσι σὰν τώρα ! εἶναι, εἶναι καθολικός κληρονόμος ὁ Θωμᾶς, ὁ Θωμᾶς στὰ στὰ παντοῖα ἀγαθὰ της ! Μάλιστα !

—Βλέπεις; εἶπε ὁ Καραβέλας, μούκαμε διάταξη ποῦ δὲν τήνε κόφτει οὔτε ἡ Ὅστρια !

Τώρα οἱ παπάδες εἶχανε φορέσει τὰ φελόνια τους μπρὸς στὴν πόρτα, κ' ἕνας ἕνας ἱεροφορεμένος ἐμπαινε στὸ σπίτι. Τὸ λείψανο ἦταν κιόλας ξαπλωμένο στὸ χαμηλὸ μαῦρο νεκροκρέββατο, καὶ οἱ τέσσεροι κλοντυμένοι νέοι ἦταν στὴ θέση τους, παρέτοιμοι νὰ τὸ σηκώσουν. Οἱ παπάδες ἔβηξαν, εὐλόγησαν, ἐθιμιάτησαν, παίρνοντας θέση γύρω στὸ λείψανο, κ' εἶπαν καθένας ἕνα τρισάγιο, ἐνῶ οἱ γυναῖκες κ' οἱ ἄντρες ποῦ ἦταν μέσα στὸ πῖτι, ἐσταυροκοπιόνταν ἀδιάκοπα κι' ἀναστενάζαν. Ὁ Καραβέλας εἶχε μείνει ὄξω κ' οἱ ἀνθρώποι ποῦχαν ἔρθει μὲ τοὺς παπάδες τοῦδιναν ἕνας ἕνας τὸ χέρι, βγάνοντας μὲ τᾶλλο τὴν ψάθα, ἀπὸ τὸ κεφάλι. Τὸ παιδί, ποῦχε τὸ σταυρό, τὸν ἔστησε στὸ κοντάρι, ἐκεῖνο μὲ τὸ θυμιατῆρι ἔτρεξε καὶ τὸ γέμισε ἀθρόακι στὸ μαγειριὸ τοῦ Ἀργύρη, καὶ τὸ πῆρε μέσα στὸ σπίτι.

Κατόπι ἄρχισαν οἱ συνηθισμένες ψαλμουδιές, κι'

ὁ κόσμος ἐστάθηκε ξεσκουφωτός. Ἐσταυροσκοπήθηκαν ὅλοι, καὶ ὅλα τὰ στόματα εἶπαν: «Ὁ Θεὸς σ' ἠωρεῖς τὴν!» Κ' ὕστερα ἀπὸ λίγες στιγμὲς ξαναφάνηκαν ὅσω οἱ παπᾶδες, ἐπῆραν θέση πίσω ἀπὸ τὸ σταυρό, σὲ μιὰ γραμμὴ καὶ οἱ τρεῖς του, ὁ καθένας μ' ἓνα χοντρὸ σβημένο καινούργιο κερὶ στὸ ζερβὶ χέρι καὶ μ' ἓνα λιανὸ καὶ ἀναμμένο στὸ δεξιόν τους. Τὸ παιδί μὲ τὸ θυμιατίζρι ἔτρεξε καὶ τὸ ἔδωκε τοῦ ψηλοῦ παπαῖ, ποῦ ἦταν στὴ μέση, καὶ τοῦ φίλησε τὸ χέρι.

Μία στιγμὴ ἀνάμειναν ὅλοι: καὶ τέλος ἐβγήκε ἀπὸ τὴν πόρτα τὸ ἀλαφρὸ νεκροκορέββατο στὸν ὦμο τῶν τέσσερων ἀνθρώπων, πηγαίνοντας ἀπάνου κάτου καθὼς τοῦτοι κατέβαιναν τὸ χαλασμένο σκαλοπάτι.

— *Ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα!* ἄρχισαν ψάλλοντας οἱ τρεῖς παπάδες, καὶ τὸ ξόδι ἐξεκίνησε.

Ὁ κόσμος ἀνάμεινε ἀκόμη μία στιγμὴ, γιὰ ν' ἀκολουθήσει πρῶτος ὁ Καραβέλας. Καὶ τοῦτος ἐτήραζε τώρα ὀλόγυρά του, εἶδε τὸ λείψανο μὲ τοὺς παπάδες, ποῦ ἔφρουγε στὸν κατήφορο καὶ ἔστενοχωρήθηκε καί, σὰ νὰ παίρνε στὴ στιγμὴ ἀπόφαση, ἐφώνησε βιαστικὰ μέσα στὸ σπίτι:

— Καλὲς νοικοκυρὲς, κοπιάστε τώρα στὴν εὐκὴ τοῦ Θεοῦ! Σπολλάητήσας θὰ κλείσω τὸ σπίτι μου· ποιόνε θὰ παρηγορήσετε ἐδῶ μέσα!

Οἱ γυναῖκες ἐκοίταξαν ἢ μία τὴν ἄλλη γιὰ μία στιγμὴ, ἀναποφάσιστες, καὶ τέλος ἀκολουθήσαν ὅλες μαζὴ κάποιαν ποῦ ξεκίνησε πρώτη. Ἐβγαίνουν ὅλες πιάνοντας μία μία τὸ χέρι τοῦ γερόντου, ποῦ ἀνυπομονοῦσε, καὶ λέγοντάς του:

— Ζωὴ σὲ λόγου σου.

Κι' αὐτὸς ἐχαιρετοῦσε μὲ τῶνα χέρι, καὶ ἐβαστοῦσε μὲ τᾶλλο τὴν πόρτα ἀπὸ τὸ μεγάλο κλειδί της. Ἀπ' ὅλες ὕστερη ἐβγαίνει τώρα ἢ ἀδερφή του, ποῦ καὶ κεί-

νη τὸν εὐκήθηκε καί, σταματῶντας σιμά του, τοῦπε μὲ παρόπινο :

— Τόσες μέρες Θωμᾶ, τὴν ἐβαῖλεψα ἐγώ· καὶ μὲ διώχνεις ἔτσι τώρα ; Τὸ ἐλάχιστο ἄφησέ με νὰ πάρω τὰ φορέματα της !

Ὁ Θωμᾶς ἄνοιξε θυμωμένος τὰ μάτια του.

— Ἄφησέ με νὰ κλείσω, τῆς εἶπε· ἐφύγανε· δὲ βλέπεις ; Εἶνε τώρα ἡ στιγμή ; οὐφ, οὐφ ! Ἔρχεσαι ἄλλη ὥρα !

Κ' ἐβλαστήμησε χαμηλόφωνα.

Ἡ γριὰ ἀδερφή του ἐπέρασε ἀργὰ-ἀργὰ ἀπὸ μπρός του, στρέφοντας ἄλλοῦ τὸ πρόσωπο· κ' ὁ γέρος, ἄμα τὴν εἶδε ὄξω, ἐτραβήξε μ' ὄρμη τὴν πόρτα του, τὴν ἐκλείσε μὲ θόρυβο, τὴν ἐκλείδωσε βιαστικά καὶ μουρμυρίζοντας, κ' ἔτρεξε νὰ σμίξει τὸ ξόδι ποῦ κατέβαινε τὸν κατήφορο τῆς ράχης. Κι' ὁ κόσμος σιωπηλὸς τὸν ἀκολούθησε.

V

Εἶχε περάσει κ' ὅλας τὸ γμισὸ καλοκαίρι, κ' ἦταν ἀργὰ πρὸς τὸ βράδυ. Ὁ Βοριᾶς ἐφυσοῦσε δροσερός, κ' ὁ οὐρανὸς ἦταν γαλάζιος ὅλος καὶ χωρὶς οὔτε ἓνα σύνεφο. Πέρα ἢ θάλασσα ἐφαινότου ἀφρισμένη, καὶ τὰ βουνὰ ἀπόπερα θαμπά, ἡλιολουσμένα, μὲ σκοτωμένο κίτρινο χρῶμα. Τὸ χορτάρι εἶχε ξεραθῆ παντοῦ κ' ἐκυμάτιζε σιρίζοντας. Τὰ κινπαρίσια ἐχτυπιόνταν τόνα μὲ τᾶλλο, σκύφτοντας κάθε τόσο πρὸς τὴ γῆ.

Κι' ὁ Καραβέλας ἐκαθότου στὴ δροσιά, μοναχὸς του, στὸ πέτρινο γαλασμένο σκαλοπάτι τῆς πόρτας του. Ἐφοροῦσε μακρὰ ἄσπρα γένεια, γιατί ἐβαστοῦσε ἀκόμη τὴ λύπη τῆς γυναίκας του : κ' ἐκεῖ

ποῦ ἑκατότουν ἐσκάλιζε μὲ τὸ στρογγυλὸ κοπίδι του μία ρόκα. Εἶχε ξύσει πρῶτα μ' ἐπιμέλεια τὸ ἴσιο, χλωρό, ἐληΐττινο βλαστάρι, κι' ἀπὸ τὴ μέση κι' ἀπάνου εἶχε χαράξει πέντε ζωνάρια, ἀνασηκωτὰ τὰ τρία, βαθουλὰ τᾶλλα δύο, καὶ μὲ προσοχὴ ἐσκάλιζε τώρα στὰ τέσσερα πατώματα, μὲ τὴ μύτη τοῦ κοπιδιοῦ, λοξὲς γραμμὲς ποῦ ἀντισταυρωνόνταν καὶ μέσαθε ἀπὸ τὰ μικρὰ τετράγωνα ποῦ σχηματίζονταν ἔτσι, ἔβγαζε μικρὰ κομματάκια ἀπὸ τὸ ξύλο. Κι', ὅλο δουλεύοντας, ἔτραγουδοῦσε μονότονα :

*Ὅμορφο ποῦνε τ'ὄμορφο πέντε φορὲς καὶ δέκα,
Κι' ἀπ' ὅλα τὸ καλύτερο ὁ ἀντρας μὲ τὴ γυναῖκα.*

Καὶ ξανάρχιζε ἀδιάκοπα τὸ ἴδιο τραγούδι.

Ἦταν ἐκεῖ καθισμένος ἀπὸ πολλὴ ὥρα. Κ' ἦταν ἡ ὥρα ποῦ τοῦ χωριοῦ οἱ γυναῖκες ἐπήγαιναν εἰς τὴ βρύση. Κ' ἓνα μπουλούκι ἐπρόβαλε εἰς τὴν κορφὴ τῆς ράχης. Ἐρχόνταν ἀπὸ τὴν πίσω μεριὰ τοῦ χωριοῦ, γιὰ νὰ κατεβοῦν τὸ δρόμο ποῦ περνοῦσε μπρὸς εἰς τὴν πόρτα τοῦ Καραβέλα. Οἱ γυναῖκες ἐγελοῦσαν μεταξύ τους κ' ἐμιλοῦσαν μεγαλόφωνα. Εἶχαν ὅλες δίπλα τὴν ἀδεία στάμνα τους στὸ κεφάλι, κοπέλλες ἀνύπαντρες οἱ περισσότερες, νέες γυναῖκες κάποιες, καὶ μία ἡλικιωμένη προεστὴ μαζῇ τους· κι' αὐτὴ ἐφαινότουν σὰ νὰ ὀδηγοῦσε ὅλες τὲς ἄλλες.

«Τὰ ἀπανωμερίτια!» εἶπε μὲ τὸ νοῦ του ὁ Καραβέλας· «ἡ χάβρα καὶ ἡ λάβρα! Εἶχα λησμονήσει ποῦ θὰ διαβαίνανε κι' ἀπόψε!». Κι', ἀκούοντας τὲς φωνὲς τους, ἡ πρώτη του ὁρμὴ ἦταν νὰ σηκωθεῖ καὶ νὰ μπεῖ ἀμέσως μέσα εἰς τὸ σπίτι, μὰ δὲν τόκανε γιὰτὶ δὲν ἤθελε νὰ φανεῖ, πῶς τὲς ἐξέσφρευγε. «Ἄν ἀρχίσω ἔτσι» ξανάπε μὲ τὸ νοῦ του «θὰ μὲ πάρουνε στὸ μεζέ· καὶ τότες; Καλὸ ξημέρωμα!» Καὶ ξακόλουθῆσε

τῆ δουλειά του καὶ τὸ τραγοῦδι, κάνοντας πῶς δὲν τὲς προσέχει :

*Ὅμορφο ποῦναι τῶμορφο πέντε φορές καὶ δίκαια,
Κι' ἀπ' ὅλα τὸ καλύτερο ὁ ἄντρας μὲ τῆ γυναῖκα!*

Οἱ γυναῖκες μία στιγμή εἶχαν σταματήσει, καὶ μία κοπέλλα ἀνήλικη ἀκόμη, μαυριδερή, ξυπόλητη, λιγνή, μικρὴ καὶ ἀσκημη εἶπε ἄξαφνα :

Μωρὲς κοπέλλες! ὁ Καραβέλας μωρὲς!.. Γιά τονε!

Καὶ ξεκαρδίστηξε στὰ γέλοια καὶ τὸν ἔδειξε μὲ τὸ δάχτυλο ἐκεῖ ποῦ ἐκαθότου. Ἐγέλασαν τότες κι' οἱ ἄλλες.

—Μωρὲς, σωπάστε, μωρὲς, ποῦ εἶναι ντροπή! Τσωπάστε, ποῦ νὰ σᾶς πιάσει τὸ γλυκὺ σας! εἶπε μιλώντας μὲ τὴ μύτη καὶ γελώντας ἡ γριά, μία γυναῖκα κατακκόκινη στὸ πρόσωπο, ξυπόλητη, ξεχτένιστη καὶ ποῦ ἐφοροῦσε μίαν ἀντροικιά μακέτα τρίπαλια, πέρα μεγάλη, μὲ σκισμένες ὅλες τὲς τσέπες. Εἶναι ντροπή, μωρὲς, καὶ θὰ μᾶς βροῖσει! κι' εἶναι γέροντας ἄνθρωπος! Καθήστε, λέω, φρόνιμες! Ὁ πολὺ κακὸ σήμερον· ἐγὼ γυρίζω πίσω!

Κ' ἐγελοῦσε δυνατὰ καὶ κείνη.

Ἐχυθῆκαν ὅλες μαζὴ στὸ στενὸ μονοπάτι ποῦ κατέβαινε τὸ πλάϊ, κ' ἐροβόλησαν, πηδώντας καὶ γελώντας, τὴ ράχη, ὡς τὰ πρῶτα σπίτια. Καὶ τότες μία ἄλλη ψηλὴ νέα μὲ κανονικὰ πιθέματα καὶ μὲ ζωηρὰ μάτια, ἀλλὰ μαύρη πολὺ στὸ χροῖμα, ἐφώνησε πασιζοντας ν' ἀντικορατήσῃ τὸ χαχάρισμά της :

—Καλησπέρα σου, Θωμᾶ· ρόκες φτιάχνεις;

—Θὰ μοῦ χαρίσεις μίαν, τοῦ φώναξε κάποιον ἄλλη.

—Εἶναι ντροπή, εἶναι ντροπή! εἶπε πάλι μὲ τὴ μύτη ἡ γριά, κρούοντας μὲ τὴ λερὴ της μπόλια ἕνα

πονηρὸ χαμόγελο. Μὴν πειράζετε, μωρὲς, τὸν ξένο νοικοκύρη! Προβατεῖτε, γειά σας! προβατεῖτε!

— Ἀπόχηρος, καλόγερος τώρα ὁ κακομοίρης ὁ Καραβέλας! εἶπε μία μικρὴ ὁμορφη γυναῖκα, δαγκάνοντας τὴ μπόλια της.

Ὅλες ἐξέσπασαν τότες σὲ δυνατὰ γέλοια, ἐνῶ ἡ γριὰ τοὺς ξανάλεγε:

— Προβατεῖτε, μωρὲς!

Καὶ μὲ τοὺς ἀγκῶνες ἐσκουντοῦσε δύο τρεῖς ποῦ εὐρισκόνταν σιμά της.

Μὰ ὡς τόσο ὁ γέρος, ποῦ δὲν εἶχε δώσει ἀπάντηση ἄφηκε ὅλο μεμιάς τὴ δουλειά του, ἐπέταξε μὲ θυμὸ τὸ κοπίδι καὶ τὴ ρόκα ποῦ ἐσκάλιζε, ἔκοψε στὴ μέση τὸ τραγούδι του, ἔκοκκίνισε, κ' ἐκατάλαβε πῶς τοῦ ἦταν ἀδύνατο νὰ βαστάξει τὸν ἑαυτό του, μ' ὅλο ποῦ ἤξερε πῶς θὰ συγχιζόνταν περσότερο. Καὶ τῆς ἀποκρίθηκε καλότροπα, κάνοντας τάχα πῶς ἐγελοῦσε:

— Ἀπόχηρος! τί νὰ γένει; ὡς ποῦ νὰ σὲ πονέσει ἡ καρδιά καὶ νάρθεις ἐσύ, καλή μου κοπέλλα, γιὰ νὰ μοῦ κάμεις συντροφιά στὸ κρεββατάκι μας! Δὲ θὰ πάθεις κανένα κακό, κοκόνά μου! ἀλήθεια σοῦ λέω, κανένα!

Καὶ λέγοντας ἔτσι, ὅλο ἐχαμογελοῦσε κι' ὅλο ἐκουνοῦσε τὸ κεφάλι του. Μὰ βλέποντας πῶς ὅλες ἐξεραίνονταν στὸ γέλοια, ξανάπε:

— Ἐλάτε, ἐλάτε ὅλες σας, ὡς καὶ ἡ ἀφεντιά σου ποῦ εἶσαι γριὰ—δὲν πειράζει· ἐλάτε νὰ σᾶς μάθω ἐγὼ σκολεῖο, μεγάλο σκολεῖο, ἀπὸ κείνο ποῦ δὲν εἶναι οὐδὲ στὴν Ἀθήνα! Ναί, ναί εἶναι κοῖμα νὰ πᾶτε ἀγράμματα στὸ γαμπρό, ὅταν θὰ σᾶς πιάσει στὰ χέρια του!.. Εἶμαι γέροντας ἐγὼ, μὰ σᾶς λέω ἄγια λόγια, καλύτερα ἀπὸ τοῦ Βαγγέλιου!...

Κι' ὄλο μὲ μιὰς μὴ κρατῶντας πλιὰ τὸ θυμό του, ἐφώναξε :

— Ἀνάθεμα τὴν πίστι οὐ πιστεύετε!

— Μὴ χολεύεσαι ἔτσι, Θωμᾶ! τοῦπε ἢ γριὰ καλότροπα, ἐνῶ οἱ ἄλλες ἐξεκαρδιζόνταν, καὶ μὴν κολάζεοι! Συμπάθησέ τες, Θωμᾶ μου· εἶναι ἀνέμναλες αὐτές, καὶ σὺ γέροντας, γνωσεμένους ἀνθρώπος!

— Μὴ θυμώνεις, Καραβέλα μου! τοῦπε πειραχτικά κάποια.

— Ἐλα, Κατερινιό, σπίτι μου, ἔλα μέσα, τῆς ἀπάντησε, ἔλα νὰ ἰδεῖς ἂν εἶμαι γέροντας ὅπως μὲ λέτε, νὰ ἰδεῖς! σοῦχω φυλαμένη ρακὴ καὶ κουνιά, νὰ πιεῖς ὅσο σοῦ ἀρέσει. Κ' ἡ σουκιά μου εἶναι γιομάτη σῦκα· θ' ἀνεβεῖς ἀπάνου νὰ τὰ φᾶς ὅλα μαγάρι! κ' ἐγὼ θ' ἀθήσομαι ἀποκάτου σου καὶ θὰ τηράζω· χά, χά, χά!

Καὶ λέγοντας ἔτσι ἐκουνούσε τὸ κεφάλι του.

Ἄξαφνα ἐφάνηκε στὴν πόρτα τοῦ ὁ Ἀργύρης, παχύς, χοντρός, μεγάλος καὶ κατακίτρινος. Ἐχτύπησε θυμωμένος τὸ χοντρὸ ραβδί του στὸ πέτρινο κατώφλι του, κι' ὅλες ἐσώπασαν στὴ στιγμή.

— Μωρὲς παληογαϊδάρες, ἐπάσκισε νὰ φωνάξει μὲ τὴν ψιλή του φωνή, δὲν ἔχετε καμία ντροπή; Τί εἶναι αὐτὰ ποῦ κάνετε; διαβαίνετε τὲς ξένες γειτονιές γιὰ νὰ περιπαίσετε τὸν κόσμον στὸ σπίτι του; Θὰ σᾶς καταγγείλω! καὶ θὰ πᾶτε φυλακὴ! Δὲ ντροπέσαστε κι' ὅλας! Λέτε πῶς δὲν ἔχει ὑπεράσπιση ὁ γέρονς ἀνθρώπος; ἐγὼ τὸν ἔχω σὰν πατέρα μου: ξέρετέ το· κι' ἀμέτε νὰ χαθῆτε!

Οἱ γυναῖκες ἐπῆραν ντροπιασμένες τὸν κατήφορο τρέχοντας ὅλες μαζῆ, καὶ σὲ μία στιγμή δὲν ἐφαίνονταν πλιά.

—Σπολλάητή σου! εἶπε χαμογελώντας ὁ Καραβέλας μ' ἓνα βαθὺ ἀναστεναγμό.

—Μὰ κ' ἡ ἀφεντιά σου, τοῦπε σοβαρὰ ὁ Ἀργύρης, γιὰτὶ δὲν μπορεῖς νὰ κάνεις τὸν κουφό;

—Ὅταν ἀκούω αὐτὸ τὸνομα, ἀνάθεμα τὸν πατέρα του ποῦ μοῦ τὸ πρωτόβγαλε, δὲν ξέρω τί μοῦ γίνεται! Μοῦρχεται ὅλο μὲ μιὰς νὰ κλάψω, νὰ γελάσω, χολεύομαι, παθιάζω, θέλω νὰ ξεσκιστῶ, νὰ κοπῶ ὅλος σὰν τὸ μέρηγκα! Ἀκούω τὸ αἷμα μου νὰ βράζει, μοῦ ἀνεβαίνει ἀπὸ τὰ πόδια στὸ κεφάλι, καὶ πρέπει κάτι νὰ πῶ, ἢ θυμωμένος, ἢ γελαστά, ἢ σὰ νὰκλαιγα! Τί νὰ κάμω; Κι' ἀπ' ὅταν ἀπέθανε ἡ συχωρεμένη, ἐπαρραπήρανε θάρρος αὐτὰ τὰ τσουρδέλια! Πρῶτα τήνε σκιαζόντανε, φαίνεται, τώρα κάθε βράδυ ἔχω αὐτὴν τὴ ζωὴ! Κάθε βράδυ! Εἶναι θᾶμα νὰ περάσει μία μέρα χωρὶς νὰ μὲ πειράξουνε!... Ἄχ, ἀπ' ὅταν μοῦ πέθανε ἡ συχωρεμένη, ὅλα μοῦ πᾶνε ζαβὰ καὶ τὸ σπίτι μου ρουμπαροῦμ!

Καὶ λέγοντας ἔτσι ἔστρεφε τὰ χέρια του, τὸνε γύρω στ' ἄλλο.

—Δείποντας ἐσύ, ξανάπε ἔπειτα ἀπὸ μία στιγμή, θᾶμουνα τώρα ψόφιος τσῆ πείνας· τὸ ψωμὶ ποῦ μοῦ δίνεις μὲ βαστάει!

—Δὲν εἶναι κ' ἔτσι! εἶπε χαμογελώντας ὁ Ἀργύρης καὶ κλειόνοντας τὰ μικρά του τὰ μάτια· δὲν εἶσαι κ' ἔρημος! Γέρος εἶσαι, παιδιὰ δὲν ἔχεις· τί θὰ πείραζε κι' ἂν ἐξέκανες λίγο χτῆμα;

—Γέρος; γέρος;... Μὰ ὄχι καὶ τόσο! Ἡ καρδιά μου εἶναι σὰν τοῦ μικροῦ παιδιοῦ, καί, μὰ τὴν ἀλήθεια, μοῦ φαίνεται πῶς ἀκόμα παιδὶ εἶμαι! Τόσα χρόνια καὶ δὲν ἐκατάλαβα ποτέ μου πῶς ἐγίνηκα ἄντρας κ' ἔπειτα γέροντας. Καὶ τώρα ἀκόμα, ποῦ μοῦ λένε πῶς ἐγέρασα, μοῦ φαίνεται πῶς εἶμαι τὸ παιδὶ

ποῦ ἔπαιζε στὴ γειτονιά μας, ὅπως τώρα τὰ δικά σου! Μοῦ φαίνεται πῶς θὰ βγεῖ ὁ πατέρας μου γιὰ νὰ μὲ κράξει, ἢ μάνα μου γιὰ νὰ μὲ ταγίσει, κι' ἄντις αὐτοὶ εἶναι στὸν ἄλλον κόσμο! Στὸν κόσμο τῆς ἀλήθειας! Δὲ μπορῶ λοιπὸν νὰ τὸ πιστέψω πῶς πραγματικὰ εἶμαι γέροντας!... Κ' ἔπειτα ἐγὼ θὰ ζήσω πολλὰ πολλὰ χρόνια ἀκόμα. Καὶ θέλω νὰ ζήσω μ' ἀρέσει ἡ ζωὴ! Ἐγὼ δὲν ἔχω κακοσύνες μέσα μου, ποῦ νὰ μὲ τήζουνε. Δὲν εἶμαι παθητικὸς ἄνθρωπος γιὰ νὰ χτικιάσω! "Α, ὄχι! "Ὅπως μούρχεται ἡ χολή, μεμίας κι' ὄλας μοῦ φεύγει. Ἡσυχάζω μὲ μίας, κ' ἐσωτερικὸ δὲ βαστάω. Καταλαβαίνεις ἔ; Θυμᾶσαι τὸν ἄρχοντα; ἐπῆγε ἐνενηντα χρονῶ ὁ θεὸς σ' χωρῆς τονε' κι' ὁ παπᾶς, ποῦ ζεῖ κάπου στὸ βουνό, εἶναι ἑκατὸν τεσσάρω. "Αν ἀρχινήσω λοιπὸν νὰ ξεκάνω, σὲ λίγα χρόνια δὲ θάχω τίποτα· καὶ τί θὰ γένω, ὅταν ἀλήθεια ἐρθουνε τὰ γεράματα; Κ' ἔπειτα ντρέπομαι νὰ πουλῶ τὸ προᾶμα μου! Κι' ἀλίμονό του ἐκεινοῦ ποῦ γλυκαθεῖ καὶ βάλει χερί· σὲ λίγο γέρονται ὄλα μπάμπала! Φφ!

Κ' ἐφύσησε στὴν ἀνοιχτὴ του παλάμη.

—Καλὰ λές, τοῦπε πονηρά ὁ Ἀργύρης ξανακλειόντας τὰ μάτια του· γιὰ νᾶσαι σίγουρος γιὰ τὰ γεράματα, θᾶπρεπε νὰ βρεῖς κανέναν ταχτικὸν ἄνθρωπο καὶ νὰ τοῦ κάμεις μίαν ἰσόβια πρόσοδο γιὰ νᾶχεις ἓνα τόσο τὴν ἡμέρα ὅσο ζεῖς καὶ νᾶσαι ξέγνοιαστος ἀπ' ὄλα καὶ καθόλα. Εἶσαι τῆς ιδέας μου; Πῶς τὴ βρίσκεις; ἔ;

Κ' ἐπειδὴ ὁ Καραβέλας δὲν ἀπαντοῦσε, ξακολούθησε:

—Μὰ αὐτὸς ὁ κάποιος δὲν πρέπει νᾶναι τᾶνιψίδια σου! ὄχι, βέβαια! κι' οὔτε κανέναν δικός σου· ὄχι! Τί θὰ τοὺς κάμεις ἐκεινῶνες, ἂν λείψουνε ἀπὸ τὸ δόσιμο, κι' ὄχι γιὰτὶ δὲ θὰ θέλουνε νὰ τὸ πλερώ-

νουνε, μὰ γιατί δὲ θὰ θᾶχουνε ; Κι' ἀλήθεια αὐτοὶ δὲν ἔχουνε ποτέ τους ! Πῶς θᾶχουνε ; Εἶναι τόση φαμίλια, ἕνας σωρὸς κόσμος ! Ὅ,τι κι' ἂν μπεῖ σπίτι τους, εἶναι μία στάλα νερὸ στὴ θάλασσα· μικρὰ παιδιά, γέροι, γριῆς γυναῖκες, ὅλο ἀδύνατα μέρη !... Ὅχι λοιπὸν σ' ἕνανε ἀπὸ αὐτουνούς. Μὰ θὰ βρεῖς ἕναν ξένονε, ἕναν τέλεια ξένονε, ποῦ νᾶχει φυσικὰ θεοσύνη ! Καταλαβαίνεις τί σοῦ λέω, νὰ πιστεύει Θεό !....

—Γιὰ ἐφέτος, εἶπε σκεφτικός ὁ Καραβέλας, ἐγὼ δὲ θᾶχα ἀνάγκη ! Μὰ ἔτυχε ἡ ἀρρώστια της. Τόσον καιρὸ στὸ κρεβάτι, μὲ γιατρούς, μὲ γιατρικά, μ' ἀφηκε πὶ ξύλου. Ἴδε ἄνθρωπος ! Στὸ ὕστερο ἐπούλησα καὶ τὰ ρονιά της καὶ τὸ γέννημα. Ἐλεγα νὰ κάμω πατάτες· μού μείνανε ἀσκάλιστες· κ' εἶδες τί ἔβγαλα. Νὰ τες !—Κ' ἔδειξε μὲ τὸ δάχτυλο ἕνα σωρούλι σὲ μίαν ἄκρη τοῦ σπιτιοῦ.—Αὐτὲς εἶναι ὅλες ὅλες : οὔτε γιὰ φυτό.. Κ' ἔπειτα ποῦ πέθανε, ἐπιάνανε οἱ βροχάδες. Βρέξε, διάολε, βρέξε ! Κάθε μέρα αὐτὴ ἡ ζωὴ ! Καὶ τὸ ταμπακοχώραφο μού μινε χέρσο ! Δὲν εἶχα, βλέπεις, νὰ βάλω μὲ μιάς ἐργάτες καὶ νὰ τὸ προφτάσω κάποια μέρα πῶκαμε ἥλιο· κ' οἱ γυναῖκες οἱ δικές σου εἶχανε νὰ κάμουνε τὸ δικό τους. Ἐπесе ὅλη ἡ δουλειὰ σ' ἕνα χέρι, κ' ἔτσι, ἀντὶς ἀπὸ καπνός, ἐγίνηκε σανὸς γιὰ τὰ πρόβατα τοῦ κόσμου, καὶ πατιέται τὸ χωράφι ὅλη μέρα· εἶναι μία φλίψη νὰ τὸ γλέπει κανεὶς· τέτοιο σῶχωρο ἀγρίωμα !... Κ' ἔτσι τὸ σπίτι μου πάει ρουμπαραροῦμ !... Ἐλεγα τοῦλάχιστο νὰ κάμω τίποτα γέννημα· μοναχός μου ἄνθρωπος, θᾶχα ψωμί ἀπὸ τὸ δικό μου ἔξη, ἑπτὰ μῆνες. Ἐπήγανε καὶ μού τὸ κλέψανε !... Ὅρσε!

Καὶ μὲ τὰ χέρια του ἐμούτζωξε τὸν ἀέρα.

—Κάποιος συγγενής σου βέβαια! τοῦπε πονηρὰ ὁ Ἀργύρης· ποιὸς ἄλλος;

—Δὲν εἶδα, καὶ δὲ μαρτυράω! Ἄς ἔχει τὴν κατάρα τοῦ Θεοῦ!

—Σκέψου τὴ δουλειὰ ποῦ σουπα! Οἱ ἐλῆές σου, τὰ χωράφια καὶ τὸ σπίτι, μὲ τὸ νὰ κάθεται καὶ μέσα, ἀξίζουμε, μὰ τὴν ἀλήθεια! Μπορεῖς νᾶβρεις κ' ἕνα τάλλαρο τὴν ἡμέρα· ἕνα ταλλαράκι! Καὶ στὸ σπίτι νὰ κάθεται ὥστε ζεῖς, ἃ θέλεις. Καὶ ξεγνοιασιά! κ' ἀπὸ καιροὺς, κ' ἀπὸ κλέφτες, κ' ἀπ' ὄλα! Καὶ νὰ μὴ δουλεύεις. Νὰ κάθεται, σὰν πασᾶς, καὶ νὰ φουμάρεις τὸ τσιγάρο σου! Ὡς καὶ στὴ χώρα ζεῖς μ' ἕνα τάλλαρο τὴν ἡμέρα!... Σκέψου!

—Ἐνα τάλλαρο; εἶπε ξαφνιασμένος ὁ Καραβέλας κ' ἀνοίγοντας τὰ μάτια του.

—Μάλιστα!

—Καὶ ποῦ θὰ βρεθεῖ ὁ ἄνθρωπος;

—Ἐ, θὰ ζετᾶσουμε.

—Θὰ τὸ κάνατε σεῖς; ἐρώτησε ὁ Καραβέλας μ' ἕνα πονηρὸ γέλοιο. Γιὰ σᾶς τὸ σπίτι μου ἀξίζει, γιατί τὸ ἐνώνετε μίᾳ μέρα μὲ τὸ δικό σας καὶ τὰ κάνετε μαζῆ ἕνα σεράγι.

—Ὡχ, τούπε ὁ Ἀργύρης ἀδιάφορος· τί τὰ θέλουμε τὰ πολλὰ τὰ σπίτια! Ὁ παλαιὸς ὁ μύθος λέει: Χτῆμα ὅσο βλέπεις, σπίτι ὅσο σὲ χωράει! Τὰ σπίτια εἶναι ἔξοδο. Μὲ τὲς οἰκοδομὲς ὅλοι οἱ χωριάτες καταχαιλιῶνται. Εἶναι κουτοὶ ἄνθρωποι. Ἄμα τύχει κ' ἔχουνε δύο ὄβολα ζηλεύουνε ἀπαλάτια.....Μάλιστα..... Μὰ ἄφησε νὰ μιλήσω καὶ τᾶδεροφῶ μου· ὡς κ' αὐτὸς φυσικὰ ὁρίζει, ὅπως καὶ γώ· καὶ σοῦ δίνουμε ἀπάντηση.

—Ὁ Γιάννης; χαμογέλασε πάλι πονηρὰ ὁ Καραβέλας· ὁ Γιάννης εἶναι τοῦ λόγου σου, καὶ τοῦ λόγου

σου εἶσαι ὁ Γιάννης! Κ' ἐγὼ ἐσκεφτόμουν ἀντὶς ἀλλοιῶς. Ἐλεγα νὰ ξαναπαντρευτῶ, καὶ σύντομα μάλιστα· ὅσο βασιτέμει ἀκόμα. Μπορεῖ νάκανα καὶ κανένα παιδί, ποιὸς ξέρει!... μὰ κι' ἄς μὴν ἔκανα· θάχα γυναῖκα κοντά μου· θάχα δούλα χάρισμα.

—Καὶ ποιά σέ παίρνει, καημένε; τοῦπε ἀμέσως ὁ Ἀργύρης, ποῦ αὐτὴ ἡ ἰδέα τὸν ἀνησύχησε. Βέβαια, ποιά σέ παίρνει; Ἄς ἀφήσουμε τὰ ἀστεῖα, τὰ χρόνια εἶναι χρόνια. Καὶ πάλε μπορεῖ νὰ βρεθεῖ καμία γριά, καμία φτωχιά ποῦ νὰ θέλει ν' ἀποκουμπήσει τὸ κεφάλι της, μία σὰν τὴν Ἀντριάνα, ἄς ποῦμε, τὴν κουτσή, ἢ καμία παρόμοια! Μὰ τί ἔκαμες τότες; Μιὰ τρύπα στὸ νερό! Θάχεις πάλε γυναῖκα γιὰ νὰ τήνε γεροκομᾶς! Τὰ ἴδια πάλε! Κ' οἱ νέες δὲ σέ παίρνουνε, βέβαια! Ἐξὸν ἀπὸ καμία ἀπελπισμένη, τοῦ ριξιμοῦ, ἢ καμία ποῦ νὰ τῆς γράψεις ἐσὺ ὅτι κι' ἂν ἔχεις, δικό της. Ἐτσι ναί. Μὰ γιὰ σκέψου τί μπορεῖ νὰ σοῦ φυλάει ἡ τύχη, ἂν τὸ κάμεις!... Χμ! χμ!

Κ' ἐσώπασαν καμπόσες στιγμὲς κ' οἱ δύο.

—Σὲ καλό σου, Θωμᾶ! εἶπε μπερδευτὰ μὲ τὴν ὁμορφη φωνή της ἡ Μαρία, ποῦ εὐρέθηκε ἄξαφνα μπροστά τους· γιὰ παντρεῖά μου εἶσαι! Καὶ θέλεις καὶ κοπέλλα! Χά, χά! Ἡ παντρεῖά θέλει ἀντρεῖά, καημένε Θωμᾶ! Καὶ δὲ βλέπεις οἱ κοπέλλες πῶς σὲ σταυρώνουνε; Γιατί; γιατί δὲ σὲ φοβοῦνται! Κι' αὐτὴ ποῦ θὰ πάρεις θὰ γελάει, ὡς κι' αὐτὴ, μαζὴ σου μὲ τὸ ἄλλες ἀντάμα, καὶ σὲ κἀνα δύο χρόνια θὰ σ' ἔχει συγυρισμένονε! Μ! μ! μ! Κι' ἀνεβοκατέβαζε μ' ὄρμη τὸ γρόθο της πάνου ἀπὸ τὸ μέτωπό της, κρατῶντας ἀπλωμένα τὸ δεῦτερο καὶ τὸ μικρὸ δάχτυλο. — Φυλάξου, καημένε Θωμᾶ, ξακολούθησε, μὴν τύχει καὶ σὲ μπλέξουνε μὲ καμίανε καὶ τὸ μετανοιώσεις. Μὰ θᾶναι τότες ἀργά. Ἐδὼ

στὸ χωριό μας ὑπάρχουνε γαλαντόμοι ὅσοι θέλεις, μπερκέτι!

Κ' ἐστριφογύρισε γλίγωρα ἀπλωμένο τὸ δεξί της χέρι.

—Ἐλεγα, εἶπε δειλὰ ὁ Καραβέλας· ἀπόφαση, παναπεῖ, δὲν ἐπῆρα!

—Ἄλλους ἀπὸ μᾶς δὲν ἔχεις, καημένε Θωμᾶ, τοῦπε πάλι ἢ Μαρία. Ὅχι; Τὰ παιδιὰ τὰ δικά μας εἶναι τὰ μοναχὰ ποῦ σ' ἀγαποῦνε, τὸ βλέπεις! Ἐχεις παράπονο; Δὲ μπορεῖ νάχεις παράπονο, μὰ τὸν Ἅγιο! Εἶναι τὰ μοναχὰ στὸ χωριό, ποῦ δὲ σοῦ κάνουνε πείραξη. Πές τὴν ἀλήθεια. Χά, χά! Τὰ σκοτώνω στὸ ξύλο, ἂν ἀκούσω καὶ σοῦ ποῦνε τίποτα! Καί, μὲ μᾶς ποῦ ἐντεσες, δὲ σοῦ λείπει τίποτα, γιατί σ' ἀγαποῦμε ὅλοι μας καὶ σ' ἐμάθαμε τώρα. Πές τὴν ἀλήθεια! Ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ σοῦ πέθανε ἡ Ἀγγέλω σου, ὁ Θεὸς σ' ἠωρέσ' τὴνε, σοῦλειψε κάτι; Μὴν τὸ φαί; μὴν τὸ πιτό; μὴν τὸ πλύσιμο; μὴν τὸ συγύριο σου, τὸ μάλωμα, τὸ ράψιμο, ὅτι κι' ἂν σοῦλαχε; πές!

—Κ' ἐγὼ σᾶς δουλεύω σ' ὅτι μπορῶ, τῆς ἀποκριθῆκε περήφανα· τὰ χέρια μου βαστοῦνε ἀκόμα. Καὶ μὲ τὸ γαῖδαρό μου σᾶς κάνω τὰ θελήματά σας. Καλωσύνη σας, παναπεῖ, ποῦ μὲ θέλετε· μὰ τὸ ψωμί μου τὸ βγάζω, δὲ ζημιονόσαστε!

—Πάω καὶ ξανάρχομαι, εἶπε ἄξαφνα ὁ Ἀργύρης σιάνοντας στὸ κεφάλι του τὴν ὁμορφὴ ψάθα του· πρέπει νὰ πάω, γιατί ἔχω θέλημα. Θὰ συμφωνήσω ἓνα χωράφι γιὰ νὰ τ' ἀγοράσουμε· πέστε τα καὶ ξεδιαλύνετέ τα οἱ δύο σας. Κι' ἂν ἔρθει, νύφη, ἢ παπαδιά, κοίταξέ σου νὰ μὴν κάμεις τίποτα, χωρὶς ἐγὼ νὰ ξέρω, γιατί ὁ γαμπρός σου ὁ παπᾶς δὲν εἶναι καγένας κουτὸς ἄνθρωπος. Ὅταν θὰ μιλήσετε, θέλω νάμαι κ' ἐγὼ ἐκεῖ!...

Καί, λέγοντας ἔτσι, ἐπῆρε τὸν κατήφορο, χαμογελῶντας. Κ' ἡ Μαρία εἶπε μιλῶντας μὲ τὸν ἑαυτό της:

—Κάνε, κάνε, μωρὲ Ἀργύρη βῶζιασμένε· ὅσα ἀποχτᾶς δὲ θὰ τὰ χαρεῖς, γιατί εἶσαι σάπιος, μωρέ! Μὰ εἶναι ἀνυπόφερτο πρᾶμα, δὲ μᾶς ἀφίνεις οὔτε νὰ κινηθοῦμε! Τί μπαίνεις ἢ ἀφεντιά σου στὸ δικό μας, στὸ πρᾶμα τοῦ πατέρα μου; μὰ τί μπαίνεις; Καλὰ μοῦ τὰ λέει ἡ ἀδερφή μου ἢ παπαδιά! Μά! .

Κ' ἔτσι λέγοντας ἐβγήκε ἀπὸ τὴν πόρτα καὶ κείνη, κ' ἐμπῆκε στὸ σπῆτι τοῦ Καραβέλα, κ' ἐβάλθηκε ἀμέσως νὰ τοῦ συγγυρίζει τὸ κρεββάτι. Ἔτσι ἔκανε κάθε βράδυ. Κι' ὁ Καραβέλας τὴν ἀκολούθησε γελαστός, περπατῶντας σιγὰ σιγὰ, καὶ χαϊδεύοντας τ'ἄσπρα του τὰ γένεια.

Ἡ Μαρία τὸν ἐκοίταξε κ' ἔβαλε τὰ γέλοια.

—Ὅσο βασιτέσαι ἀκόμα, τοῦπε, πᾶς καλὰ ἔτσι, ἀμὴ ἔπειτα; Ἐπειτα ἔρχονται οἱ κακὲς μέρες! Στὸν πάτο γράφει ἡ πόρτα!

—Σὰν τὸ βάλω στὸ νοῦ μου, ἀποκρίθηκε σοβαρός, τότες λέω πῶς πρέπει νὰ πάρω σύντροφο, γιατί....

—Μ! μ! μ! τοῦ ξανάκαμε ἡ Μαρία μὲ τὰ δύο δάχτυλα πάνου ἀπὸ τὸ μέτωπό της.

—Τὸ ξέρω, τῆς ξανάπε, μὰ τί νὰ σοῦ πῶ, μοῦ μπορεῖ ἀκόμα ἡ γυναῖκα!....

—Εἶσαι λύξουρος! τοῦπε καὶ ξεκαρδίστηκε στὰ γέλοια.

—Κ' ἔπειτα, εἶπε ὁ Θωμᾶς κοιτάζοντάς την μὲ πόθο, δὲ μοῦ χρειάζεται νάσαι καὶ τρυφερούδι. Νά! μία γυναῖκα νοικοκυρά, γερή, —... σὰν τὴν ἀφεντιά σου, ἄς ποῦμε! ... ποῦ σοῦ στάζει, νὰ μὴν ἀβασκαθεῖς, τὸ αἶμα ἀπὸ τὸ μάγουλο!....

Καὶ λέγοντας ἔτσι, σιγὰ σιγὰ τὴν ἐζύγωνε.

Ἡ Μαρία ξαναγέλασε δυνατὰ καί, ρίχνοντάς του μία λοξὴ ματιά, τοῦπε:

—^τ▲ Θωμᾶ, ᾶ Θωμᾶ! εἶσαι πάρα πονηρός, ἐγὼ σὲ ξέρω, καημένε μου! Παιγνίδια μοῦ θέλεις· ἔ; Χά, χά, χά! Μὰ ξέρεις τί λέει ὁ μῦθος: «Παίξει ὁ νιὸς μὲ τὴν κοπέλλα; ἄφισ' τους κι' ἄς παίζουνε! Παίξει ὁ γέρος μὲ τὴ νιά; τὴν... τὴν ἔκαμε, τὴν ἔκαμε ὅ,τι ἤθελε μὲ μιὰ!» Καημένε Θωμᾶ, τὸ ξέρω, τὸ ξέρω, ποῦ σοῦ ἀρέσω! Χά, χά! Ἐμᾶς τῶ γυναικῶνε αὐτὸ δὲ μᾶς ξεφεύγει... Μὰ αὐτὴ ἡ δουλειὰ ἔχει κόκκαλα!...

—^τ Ἀκουσε, Μαρία, τῆς εἶπε, καὶ τὰ μάτια του ἐσπιθήρισαν· ἄκουσε! Δὲν εἶμαι νιός, μὰ ἡ καρδιά μου εἶναι σὰ δεκοχτῶ χρονῶ παιδιοῦ! Ἄλῆθεια σοῦ λέω!

—^τ Σὰν τράγος ποῦ εἶσαι! ξαναγέλασε ἡ Μαρία, κουνῶντας τὰ τέσσερα δάχτυλά της κάτω ἀπὸ τὸ πηγούνη της.

—^τ Θὰ τὰ κόψω, τῆς ἀπάντησε πιάνοντας τὰ γέγεια του· αὐριό, πούναι Σαββάτο, θὰ τὰ ξουρίσω. ὦ Μαρία, ποῦ εἶναι κεῖνος ὁ καιρός! Ἦσουνε κοπέλλα, κ' ἐγὼ μεγαλύτερός σου πολὺ καὶ παντρεμένος· καὶ σ' ἔκαμάρωνα σὰν ἐδιάβαινες τὸ χωριό, ἀνάμεσα στὲς ἄλλες γυναῖκες, μὲ τὴ στάμνα σου, ὁμορφη, ὁμορφη: ναί, ἡ πιλιὸ ὁμορφη!... Ἦθελα νᾶχα χηρέψει τότες· ὦ, θὰ σ' εἶχα πάρει· μὰ ἡ τύχη μου, ἀνάθεμά τηνε, ἀποφάσισε ἄλλοιῶτικα... Κ' ἐχάρηκα τόσο, ὅταν εἶχα ἀκούσει πῶς σ' ἔκανα γειτόνισσα, σὰν ἐπῆρες τὸ Γιάννη, γιατί ἔτσι θὰ μπορούσα νὰ σὲ βλέπω ὅσο ἤθελα· μὰ ἐζήλευα κι' ὄλας τὸ Γιάννη ποῦ σ' ἔπαιρνε.. Καὶ τώρα ἔχουνε περάσει χρόνια, καὶ τὰ ξαναθυμοῦμαι ὅλα αὐτὰ, καὶ δὲν ξέρω τί γίνεται μέσα μου.. Ξανανιώνω, Μαρία, ὅταν σὲ κοιτάζω, ὅταν εἶσαι κοντά μου, καὶ φαντάζομαι τί θάτανε, ἂν ἴσως...

Καί, λέγοντας ἔτσι, ὁ Καραβέλας τὴν εἶχε ζυγώσει σιμὰ στὸ κρεβάτι του, κ' ὅλο μεμιὰς τῆς ἔρριξε γύρω της τὸ δυνατὸ του χέρι καὶ τὴν ἔσφιξε ἀπάνου του μὲ πόθο.

—ὦ ψυχὴ μου!... ἐμουρούρισε.

Ἐκείνη τὸν ἀγριοκοίταξε πρῶτα, μὰ δὲν ἐμπόρσειε νὰ κρατήσῃ τὰ γέλοια, ποῦ τὴν ἔπνιξαν, καὶ τοῦ φώναξε ξεκαρδισμένη :

—Κάτου τὸ φαουσόχερό σου! Ἄφησέ με ἀμέσως, κακομοίρη μου! Εἶσαι γέροντας, καὶ σὲ σιχαίνομαι! Ἔλα, σοῦ λέω, ἄφησέ με!

Κ' ἔφτυσε κατὰ γῆς. Μὰ ὁ Καραβέλας δὲν τὴν ἄφινε ἀκόμα· κ' ἡ Μαρία ἐθύμωσε. Τὸν ἐκοίταξε ἄγρια στὸ πρόσωπο, ποῦ τώρα ἦταν σιμὰ στὸ δικό της καὶ ποῦχε κοκκινίσει, καὶ δὲν ἐμπόρσειε πάλι νὰ βαστάξῃ τὰ γέλοια :

—Δὲν κόβεις, καημένε, τὰ γένεια σου, ποῦσαι σὰν τράγος! τοῦπε. Τὸ στόμα σου εἶναι χωράφι· δὲν ἔχεις δόντι! καὶ θέλεις καὶ γυναῖκα! Χά, χά, χά! Τὶ θὰ σοῦ ζηλέψουμε;

Καί, λέγοντας ἔτσι καὶ γελῶντας, ὅλο προσπαθοῦσε νὰ τοῦ ξεφύγει, κινῶντας ὅλο της τὸ κορμί.

—Ἄφησέ με, λέω, γιατί φωνάζω! Φτάνουνε τὰ στεῖλα! Ἄφησέ με, Θωμᾶ! Δὲ βλέπεις, καημένε, τί παλληκάρι μὲ κοιμᾶται; Εἶσαι γέροντας, εἶσαι ἄσημος, εἶσαι σιχαμερός. Φτού, φτού!

Καί, κάνοντας μία δυνατὴ προσπάθεια, ἐκατάφερε νὰ λευτερωθεῖ ἀπὸ τὸ σφίξιμό του, κ' ἦρθε σιμὰ στὴν πόρτα.

—Ἄ τέτοιος εἶσαι! τοῦ ξαναφώναξε. Δὲ θὰ πατήσω πιλιὸ στὸ σπίτι σου· δὲ θὰ μὲ ἰδεῖς πιλιὸ ἐδῶ μέσα!

Ἐκεῖνος ἀναστέναξε καὶ τὴν ἐκοίταξε σὰ δαρμένο

σκυλὶ καὶ δὲν τῆς ἀπάντησε. Ἦταν κουρασμένος ἀπὸ τὸ πάλεμα καὶ πικραμένος. Ἡ Μαρία ξαναγέλασε ἀπὸ καρδιᾶς, καὶ σὰ μετανοιωμένη τοῦ ξανᾶπε γελῶντας :

—Καὶ πάλε ποιὸς ξέρει... σὰν ἰδῶ ποῦ ἀγαπᾶς στ' ἀλήθεια! Ἔ, τότες μπορεῖ νὰ μὴ μὲ βαστάξει ἡ καρδιά! Ἀλλοιῶς, τί σὲ θέλω ; Καλύτερος δὲν εἶσαι ἀπὸ τὸ Γιάννη μου ! Δὲ σ' ἀφίνω ὅμως νὰ κάμεις τὸ κέφι σου καὶ νὰ γελᾶς μαζῆ μου, ἔτσι, χάρισμα ! Ἄ ὄχι, καμία δουλειά, Θωμᾶ μου.—Καὶ τοῦκανε ὄχι μὲ μὲ τὸ δάχτυλο καὶ μὲ τὸ κεφάλι.—Θὰ ἰδῶ πρῶτα, θὰ ἰδῶ τὴν ἀγάπη σου μὰ ἀγάπη μία φορά!.. Ἀλλοιῶς, χτῆμα ἔχεις καὶ παντρέψου, μαγάρι αὔριο. Γυναῖκα βρίσκεις, εἶπες! Ἀμὴ τί! Πᾶς γιὰ νὰ μὲ γελάσεις ἔ ; Δὲν τὸ ξέρεις ποῦ εἶμαι πούλι πονηρό, Θωμᾶ ; Κι' αὔριο νὰ μοῦ φέρεις ἐδῶ μέσα καμίαν ἄλληγε καὶ νὰ τῆ βλέπω σπίτι σου καὶ νὰ γελᾶτε μαζῆ καὶ νὰ μοῦ κάνετε πείσματα! Αὐτὸ γυρεῦεις νὰ μοῦ κάμεις! Ἐξυπνος ποῦ εἶσαι, Θωμᾶ! Μὰ αὐτὰ μαζῆ μου δὲν περνᾶνε! Ὅχι, ὄχι!

—Κάνω ὅ,τι θέλεις, τῆς ἀπάντησε ὁ Καραβέλας, χάνοντας τὰ λογικά του καὶ σμίγοντας τὰ χέρια ἔλα, Μαρία, κι' ἄς εἶναι ὅλα δικά σου! Ἔλα, κ' ἔχε με ἔπειτα γιὰ δοῦλο σου στὸ σπίτι μου, καὶ δίνε μου μονάχα ὄγγια τὸ ψωμὶ κι' ὄγγια τὸ νερό ὅ,τι ἔχω καὶ κατέχω πάρ' το! Μὰ ἔλα, ψυχὴ μου! Σοῦ τὰ παραδίνω ὅλα κι', ἂν τὸ θέλεις, κάνω σὰν τὸ Γλαβοστάθη πῶκανε τὰ μαϊκὰ καὶ ποῦ παράδωκε τοῦ Διαόλου ὡς καὶ τὴν ψυχὴ του, καὶ δὲν ἐβάσταξε γιὰ τὸν ἑαυτό του παρὰ μισὸ κοντάλι στὸ ζωνάρι του. Ὡ μὴ μοῦ φύγεις! Ἄ μὲ ψυχοπονιέσαι ;

Ἡ Μαρία ἐγελοῦσε πάντα. Ὁ ἀλαλιασμένος γέ-

ροντας τὴν ἐδιασκέδαζε· καὶ τώρα δὲν τὸν ἐφοβότουν. Πισώπλατά της ἦταν ἡ πόρτα.

—Θὰ ἰδοῦμε, τοῦλε· στὸ χέρι σου εἶναι!

Καί, σὰ νὰ ἐντροπελότουν, ἔκρουσε μετὴ μπόλια τῆς τὸ πρόσωπό της.

Κι' αὐτὴν τῆ στιγμῇ τὴν ἔκραξε ἀπ' ὄξω ὁ ἄντρας τῆς ποῦ ξαναγύριζε ἀπὸ τῆ δουλειά του στὸ σπίτι, χοντρός, δυνατός, νέος.

—Ὅριστε, τοῦ ἀπάντησε, κατεβαίνοντας μὲ χαρὰ τὰ χαλασμένα σκαλοπάτια τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Καραβέλα, κ' εὐρέθηκε ὄξω.

—Τὰ ξαναλέμε, ἐφώναξε τοῦ Καραβέλα, ποῦ, ἀκολουθώντας τὴν, ἔβγαινε κ' ἐκεῖνος ἀπὸ τὸ σπίτι του ταραγμένος καὶ λυπημένος.

Ὁ Γιάννης ἔστεκότουν ὀρθὸς στὸ κατώφλι τοῦ σπιτιοῦ του, καὶ ἡ Μαρία τοῦπε γελώντας:

—Γιάννη, Γιάννη, τί ἐπῆγες νὰ πάθεις σήμερα! Λίγο ἔλειψε, μὰ πολὺ λίγο! κι' ὁ Θωμᾶς σ' ἐκεράτωνε! ὦωω, κάπρος!

Ὁ ἄντρας τῆς ἐταράχτηκε μίᾳ στιγμῇ, ἐκοίταξε πρῶτα τὸ Θωμᾶ, ποῦ ἐβάλλθηκε νὰ τρέμει καὶ ποῦ κατέβασε τὸ βλέμμα, κ' ἔπειτα κατάματα τὴ γυναῖκα του, μὲ τὰ ἀγαθὰ του μισοκλεισμένα μάτια. Ἡ Μαρία δὲν εἶχε πάψει ἀκόμα τὸ γέλοιο τῆς κ' ἐκοίταζε περιφρονητικὰ τὸ γέροντα. Κι' ὁ Γιάννης τότες ἐβάλλθηκε ὡς κι' αὐτὸς νὰ γελᾷ δυνατὰ, κ' ἔγνεψε τῆς Μαρίας νὰ τὸν ἀκολουθήσει.

Κι' ὁ Καραβέλας ἐκούνησε πονηρὰ τὸ κεφάλι του, κ' εἶπε σὰ νὰ μιλοῦσε μὲ τὸν ἑαυτό του, μὰ ἀρκετὰ μεγαλόφωνα ὥστε νὰ τὸν ἀκοῦνε κ' οἱ ἄλλοι:

—Μὰ τὸν ἅγιο Σπυρίδωνα, ὁ Ἀργύρης μοῦδωκε σήμερα τὴν καλλήτερη ὀρμήνεια! Εἴμαστε σύφωνοι ὅλοι! καὶ θὰ κάμω ὅ,τι μοῦ λέει. Θὰ ρωτήσω

τὸ νοδάρο ἅμα τὸν ἰδῶ. Ἔτσι θὰ φχαριστηθεῖ, λέω, κ' ἡ Μαρία!.. καί...

VI

Ἦταν ἓνα ἄλλο ἀπόγεμα, κ' ἦταν ἀκόμη καλοκαῖρι. Ὁ ἥλιος ἐπήγαινε νὰ βασηλέψει, χρυσώνοντας ὅλες τὲς κορφὲς τῶν βουνῶν. Στὸ σπίτι τοῦ Ἀργύρη ἦταν, αὐτὴν τὴν ὥρα, μονάχη ἡ Χρυσάνθη στὴ μεγάλην τὴν κάμαρη, κ' ἐσυγύριζε κ' ἐμιλοῦσε μονάχη της, κ' ἔτρεμε τὸ κοκκαλιάρικο καὶ γερασμένο κεφάλι της. Κ' ἔλεγε, μιλῶντας μοναχὴ της:

— Τὸν ἐφάγανε οἱ ἔγνοιες τὸν καημένο τὸν Ἀργύρη μου, τὸν καλὸ νοικοκύρη, τὸν καλὸ τὸν ἄνθρωπο! Ὅλο γιὰ τὸ σπίτι του δουλεύει ὁ νοῦς του, καὶ τοῦ δίνουνε κάθε μέρα τὸ σπολλάτητ' ἡσυχία δὲν ἔχει ποτέ, οὔτε μέρα, οὔτε νύχτα. Δῶσε ἀπὸ δῶ, πάρε ἀπὸ κεῖ, κάμε τοῦτο, ἄφηκε τ' ἄλλο· ἂν ἡσυχάζει κ' ἡ θάλασσα, ἡσυχάζει καὶ τὸ κεφάλι του. Καὶ τὸ ἄσμα του ἔτσι ὅλο πάει χειρότερα, κάθε μέρα καὶ χειρότερα! Καὶ φαίνεται ἀντὶς τόσο γερός! Θερίο! Παχὺς παχὺς, κι' ὁμορφος ὁμορφος! Μὰ τόσο— δὰ νὰ χολευτεῖ, ἓνα μικρὸ ἀνηφοράκι νὰ κάμει, ὅποια ἄλλη δουλειὰ νὰ πιάσει, κάτι νὰ μὴν τοῦ πάει ἴσια, καὶ γένηται εὐτὺς σὰν πεθαμένος, καὶ λαχανιάζει, καὶ λέγεται, σὰν τὸ σκύλο τώρα τὸ καλοκαῖρι! Ζωὴ κι' αὐτὴ! Κ' ἐκείνη ἡ ἄλλη στρυνάρι! Τρώει, πίνει, κοιμᾶται τὸν ἄντρα της, φωνάζει, κάνει, δαιμονίζεται, τίποτα! Γερός πληρός! κι' ὁ Γιάννης της, γερός· κι' ὅλο γελάει, ὅλο γελάει, σὰ χάχας! Καὶ δὲν τῆς βάζει τίποτα τῆ μύτη κάτου! Πάει στὴν ἐκκλησιά, κι' ὅλες γυρίζουνε καὶ τήνε κοιτάζουνε, καὶ τῆ ζηλεύουνε, τόσο ποῦ τὴν πιάνει σιχνὰ τὸ κακὸ τὸ μάτι· φορεῖ τὰ

χρυσάφια της στὸ χορό, καὶ λάμπει, ἀνάθεμά τηνε, ὅλος ὁ τόπος! Καὶ μὴ δὲν ἔχουμε τὰ ἴδια στολίδια; Ὅσα ἔχει αὐτὴ, τάχω καὶ γώ ὅπως τὰ φορεῖ αὐτὴ, καὶ γώ ὅπου πάει αὐτὴ, εἶμαι καὶ γώ! Μὰ ἐγὼ τώρα, ἄχ! ἐγέρασα! Πάει τώρα! Πῶς νὰ πολεμήσω μὲ τὰ χρόνια; τὰ μαλλιά μου ἀσπρίσανε, τὰ δόντια μου πέφτουνε, τὸ κεφάλι μου τρέμει, ἐγιόμισα ζάρες· πᾶνε οἱ καλοὶ καιροί, πᾶνε! Κι' αὐτὴ ξαναγιώνει! Στάζει αἷμα τὸ μάγουλό της· θυμώνει καὶ γένηται κόκκινη, φωτιά! δουλεύει κ' ἰδρώνει, καὶ γερεύει περισσότερο, καὶ δὲν ἀρρωσταίει ποτέ της... Ἄχ!

Κ' ἔτσι λέγοντας ἔσπρωγγε σκιμμένη τὰ σκουπίδια ὅσω ἀπὸ τὴν πόρτα μὲ μία χαμηλὴ σκούπα ἀπὸ κλαοὶ μυρτιάς.

Σὲ λίγο μία γυναῖκα ἐρχότουν γνέθοντα; σπίτι τους. Τὴν ἔχαιρέτησε μ' ἓνα χαμόγελο καὶ τῆς εἶπε:

— Καλῶς ὄρισες, παπαδιά μου!

— Καλὸ στὴ συμπεθέα! τῆς ἀπάντησε ἡ παπαδιά, σταματῶντας μπροστὰ της καὶ στρίφοντας τὸ ἀδράχτι.

— Ὅρισε μέσα νὰ καθίσεις. Μέσα εἶναι δροσιὰ καλύτερη, γιὰτὶ μπαίνει κι' ἀπὸ τὰ παράθυρα ἀέρας.

Ἐμπῆκαν κ' οἱ δύο μέσα. Ἡ παπαδιά ἔβγαλε ἀπὸ τὴ ζώνη της τὴ ρόκα καὶ τὴν ἀπὶθωσε σὲ μία γωνιά σιμὰ στὸ παράθυρο, κ' ἤρθε κ' ἐκάθισε ἀπάνου στὴ μεγάλη κασέλα.

— Ἐπῆρα, εἶπε, τὴ ρόκα μου γιὰ νὰ μὴ διαβῶ ἀπὸ τὸ φόρο μὲ κρεμάμενα τὰ χέρια· καματερὴ εἶναι. Καὶ οἱ ἄντρες ἀφορμὴ γερεύουνε γιὰ νὰ μιλοῦνε· κάθονται καὶ ξετιμώνουνε ὅποιανε περνάει.., Ἀμὴ ἡ Μαρία;

— Ὅπου κι' ἂν εἶναι, ἐπλάκωτε, τῆς ἀποκρίθηκε ἡ Χρυσάνθη τρέμοντας μὲ τὸ κεφάλι καὶ καθί-

ζοντας σὲ μία καρέκλα σιμὰ στὸ τραπέζι. Πάει στὸ χωράφι μας γιὰ θέλημα κ' ἐμίλησε νὰ τήνε προσμένεις. Παίρνεις καφέ, παπαδιά;

—Μὴν πειραχτεῖς!... Ποῦ θὰ πᾶς τώρα;

—Ἐγὼ πουθενά. Στὸ μαγειριὸ εἶναι ἡ θυγατέρα μου. Ἐγύρισε ἀπὸ τὸ πλύμα καὶ κάνει τὴ μπουγάδα της. Φωτιά ἔχει ἀναμένηνε. Καμία πείραξη δὲν εἶναι!

Κ' ἔκραξε:

—Ἀγλαΐα, ἔλα νὰ κάμεις τὸν καφέ τοῦ παπαδιᾶς· κάμε μου καὶ μένανε!

—Σὲ λίγο θάναι ἔδῳ κι' ὁ παπᾶς μου κι' ὁ πατέρας μου, εἶπε.

—Γιὰ κείνην τὴ δουλειά, βέβαια· ἔ; Καλῶς νάρθουνε.

—Γιὰ τὴ δουλειά μας! εἶπε ἡ παπαδιά, πειραγμένη λίγο καὶ βροϊσκοντας πῶς ἡ Χρυσάνθη δὲν ἔπρεπε νὰ γνοιάζεται γιὰ τὴν ξένη ὑπόθεση.

—Ἄ ναι, εἶπε ἡ Χρυσάνθη· κι' ὁ νοικοκύρης μου τὸ λέει· οἱ δουλειές καλὸ εἶναι νὰ τελειώνονται σύντομα· εὐρέθηκε τώρα τρόπος;

Αὐτὴν τὴ στιγμή ἐμπῆκε μέσα ἡ Ἀγλαΐα, μία ὄμορφη χοντρὴ κοπέλλα, δεκαπέντε χρόνων, ξυπόλητη, δίχως μπόλια στὸ κεφάλι καὶ μὲ ἀνασηκωμένα τὰ μανίκια· ἐχαιρέτησε τὴν παπαδιά, ἐπῆρε δύο φλιτζάνια ἀπὸ τὸ ράφι, καὶ ξαναβγῆκε ἀμέσως.

—Ὁ Ἀργύρης, εἶπε ἡ παπαδιά, εἶναι ξένος, καὶ δὲ μπορεῖ νάχει γνώμη. Τὸ ὄλο εἶναι ὁ Γιάννης. Αὐτὸς ὀρίζει τὴν ἀδερφή μου, κι' αὐτὸς θὰ τῆς πεῖ τί ἔχει νὰ κάμει· ἂν θὰ πεῖ τὸ ναι ἢ τὸ ὄχι!

—Δὲν τὸ ξέρεις, παπαδιά, εἶπε πειραγμένη ἡ Χρυσάνθη, ποῦ ὁ Ἀργύρης μου, ζωὴ νάχει, εἶναι τοῦ σπιτιοῦ τὸ τεμόνι; Ὁ Γιάννης, χωρὶς νὰ τοῦ

πάρει τὸ ρῶτημα, δὲν κάνει οὔτε τόσο—δά!—Κ' ἔδειξε τὴν ἄκρη τοῦ δάχτυλού της. —Καὶ σωστὸ εἶναι: γιατί ὁ Ἀργύρης μου, τὸ λέει ὅλο τὸ χωριό, ἔχει περισσότερο μυαλό, αὐτὸς ξέρεי κι' ὀρμηνεύει ὡς καὶ τοὺς ξένους, ἔρχονται ἐδὼ ἀνθρώποι καὶ ρωτιῶνται σ' αὐτόνε, σὰ νὰ πηγαίνανε στὸν ἀβουκάτο! Τὸ Γιάννη τότε ρωτάει γιὰ τὸν τύπο... γιατί εἶναι τυπικὸς ἀνθρώπος ὁ Ἀργύρης μου. Καὶ, ξέρεις, παπαδιά, τὰ δύο ἀδέρφια εἶναι ἀγαπημένα σὰ δύο ἀγγέλοι, ὅσο καὶ νὰ μαλώνουμε ἑμεῖς οἱ γυναῖκες. Καὶ φουσ κὸ εἶναι: ἀπὸ μικρὰ τὰ κυνηγήσανε τὰλλα τους τὰδέρφια ἀπὸ ἄλλη μάννα, κι' ὁ Γιάννης ἀφοκράστηκε τὴ μάννα του κι' ἀπακουμπίστηκε στὸν Ἀργύρη κι' αὐτὸς, πές, τὸν ἐκουνάρησε, αὐτὸς τὸν ἐπάντρεψε, τοῦκαμε τὰ στολίδια τῆς γυναῖκας του, ὅσα ἔχω καὶ γώ... Ὁ πατέρας τους τὸν εἶχε ἀφήκει μικρόνε, κι' ὁ Ἀργύρης μου τὸν ἐπῆρε μαζῆ του μὲ τὴ μάννα τους· κ' ἐπῆγανε χῶρια κ' οἱ τρεῖς τους· κ' ἔτσι ὁ Γιάννης τότε θεωρεῖ ἀκόμα σὰν πατέρα του.

Ἡ Ἀγλαΐα ἔφερε αὐτὴν τὴ στιγμή τὸν καφῆ, κρατῶντας τὰ φλιτζάνια ἕνα σὲ κάθε χέρι, τὸν ἐπρόσφερε στὲς δύο γυναῖκες, καὶ ξαναβγῆκε ἀμέσως χωρὶς νὰ μιλήσει. Ἡ παπαδιά τὴν ἀκολούθησε μὲ τὸ βλέμμα.

—Καλὴ κοπέλλα, εἶπε· δὲν ἀκούεται σὲ τίποτα!

—Τοὶ κοπέλλες μας, εἶπε μὲ καμάρι ἡ Χρυσάνθη, τοὶ μαθαίνουμε γρέτζικα. Ὁ νοικοκύρης μου, ποῦναι φρόνιμος, δὲ θέλει μεγαλοπρέπειες! Θέλει νὰ μάθουνε ὅλα τὰ θελήματα ἀπὸ τὸ πρῶτο στὸ ὕστερο, θέλει νὰ μὴ βαριοῦνται, νὰ μὴ ντρέπονται τὴ δουλειά. Μόνο ποῦ δὲν ξενοδουλεύουνε. Αὐτὸ ὄχι. Καὶ θέλει ἔτσι, γιὰ νὰ μποροῦνε νὰ πάρουνε κ' ἕναν ἀνθρώπο πλιο δεύτερο, ἀν τοὺς λάχει. Οἱ μεγάλοι θέλουνε προικιά

πολλὰ καὶ δὲν εἶναι πάντα οἱ καλύτεροι. Πολλὲς φορὲς προκόβουνε καλύτερα οἱ προστυχώτεροι. Κι, ἂν καρτεροῦμε μοναχὰ μεγάλους, μπορεῖ νὰ μείνουνε ἀνύπαντρες σὰν τοὶ θεῖες τους ποῦ ἐγεράσανε ἔτσι!... Καί, ξέρεις, παπαδιά, εἴμαστε ὅλοι μὲ τὴ γνώμη τοῦ νοικοκύρη μου. Φυσικά, αὐτὸς εἶναι τὸ τεμόνι!

—Τὸ τεμόνι, εἶπε ἡ παπαδιά πειραγμένη καὶ μ' ἓνα χαμόγελο.

—Τὸ τεμόνι! εἶπε βεβαιώνοντας ἡ ἄλλη. Κ' εἴμαστε ὅλοι σύμφωνοι καὶ σ' αὐτὸ καὶ σ' ὅ,τι ἄλλο πεῖ σ' γὰρ ὅ,τι λέει εἶναι γιὰ τὸ καλὸ τοῦ σπιτιοῦ κ' εἶμα τε ἀγαπημένοι, ὅπως θέλει ὁ Θεός!... Τί μπαίνει ποῦ κάποτες...

Ἡ παπαδιά ἀνοιξε ξαφνισμένη τὰ μάτια της:

—Ἀγαπημένοι! εἶπε μὰ μὲ τὴν ἀδερφή μου οὔτε δὲ μιλεῖτε, καὶ μαλώνετε κάθε στιγμή, συμπεθέρα μου! Εἴσαστε παράξενες καὶ οἱ δύο! Καί, μοναχὰ τὴν ἡμέρα ποῦ θὰ μεταλάβετε, ἀγαπιόσαστε γιὰ καμία ὥρα, καὶ τὴν ἴδια μέρα ἀρχίζετε πάλι τὰ ἴδια!...

—Μὴν τὰ λογαριάζεις αὐτά! ἡ γρίνια δὲ μᾶς χωρίζει. Καὶ ποιά φιλία δὲν ἔχει γρίνια; Πᾶμε μπροστὰ ἔτσι τόσα χρόνια!.. γιὰ τὸ ἰντερέσο ὅμως εἴμαστε πάντα σύμφωνες! Εἶδες τὰ δέρφια, σὰν εἶναι μικρὰ παιδιὰ τσακώνονται ὅλη μέρα, δέρνονται ὅλη μέρα... ἔτσι κι ὁ Ἀργύρης μου ἔδινε ξύλο τοῦ ἀδερφοῦ του ὅσο θέλεις· κάθε μέρα!... Σὰν ἐμεγαλώσανε ὅμως, λησμονηθήκανε ὅλα, κ' εἶναι τώρα μέλι γάλα. Τὸ ἴδιο καὶ μεῖς, νὰ ζήσεις!... κ' οἱ ἄντρες μας δὲ μᾶς ἀκοῦνε.

Ὅσο ἔιχαν πιεῖ κ' οἱ δύο τὸν καφέ τους· ἡ παπαδιά ἀναποδόγυρε τὸ φλιτζάνι της πάνω στὸ πιατάκι του καὶ τὸ ἀπίθωσε στὸ τραπέζι· ἡ Χρυσάνθη

σηκώθηκε, τὸ πῆρε, καὶ μαζῆ μὲ τὸ δικό της τὸ φύλαξε στὸ ράφι. Ἐπειτα ἦρθε στὸ παραθύρι κ' ἐκοίταξε πέρα τὸ δρόμο. Κ' οἱ δύο γυναῖκες ξακολούθησαν τὴν ἀτέλειωτη ὁμιλία τους.

Σὲ λίγο ἡ Χρυσάνθη εἶπε :

— Ἡ Μαρία ἐπλάκωσε !

— Ναί ; τῆς ἀποκρίθηκε ἡ παπαδιά, σκύφτοντας ἀπὸ τᾶλλο παράθυρο.

Κάτου ἀπὸ τὰ μάτια τους, ὀμπρὸς τους, δεξιὰ κι' ἀριστερά, ἀπλωνότουν τὸ μεγάλο χωριό, μὲ τὴ μεγάλη κίτρινη ἐκκλησιά του στὴ μέση, μὲ τὲς ἀνώμαλες μαυρισμένες στέγες του· πολλὰ κεραμίδια ἐκάπνιζαν αὐτὴν τὴν ὥρα. Καὶ τὰ σπίτια ἦταν χτισμένα πυκνὰ πυκνὰ στὴ μέση τοῦ χωριοῦ, σὲ ἀνηφόρια, σὲ σιάδια καὶ σὲ λακκώματα, ἄλλα μικρὰ κι' ἄλλα μεγάλα, ὅλα μὲ μικροστὰ παράθυρα, παλιὰ καὶ καινούργια, σοβαντισμένα κι' ἀσοβάντιστα, ἄλλα λοξὰ ἀπάνω στὰ στριφτὰ σοκάκια, ἄλλα μὲ τὴν πρόσοψη στὸ δρόμο, κι' ἄλλα μὲ μόνο τὸ ἓνα ἀγκωνάρι τους· κι' ἀραιώναν πρὸς τὸ ἔβγα καὶ πρὸς τὲς ἄκρες τοῦ χωριοῦ, χτισμένα μέσα στοὺς κήπους τους, ἀνέβαιναν μία χαμηλὴ ράχη ἀνάμεσα σὲ καλάμιωνες, κ' ἐκατέβαιναν ὡς στὰ σόχωρα, ἐκεῖ ποῦ στὰ λαγγάδια οἱ ἐλιές ἀπλωναν τ' ἀργυροπράσινο φουντωτὸ κλαρί τους.

Ὁ ἀμαξωτὸς δρόμος ἔσκιζε τὸ χωριὸ στὴ μέση, ἀπὸ ἄκρη σ' ἄκρη, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ παράθυρα τοῦ Ἀργύρη δὲν ἐφαινότουν, παρὰ ἔκανε σὰν ἓνα χάσμα ἀνάμεσα στὲς μαυρισμένες στέγες, κ' ἐφανερωνότουν μόνο στὸ ἔβγα τοῦ χωριοῦ, σ' ἓνα γύρισμα, ὅτε ἐπενοῦσε, πλατὺς πλατὺς, κατηφορητὸς καὶ κάτασπρος, στὰ ριζὰ τῆς ἄλλης ράχης μὲ τὰ σπίτια καὶ τοὺς καλάμιωνες, κ' ἐκατέβαινε ἴσιος καμπόσο γιὰ ν' ἀφα-

νιστεῖ πέρα, πίσω ἀπὸ ἓνα βουνάκι φυτεμένο ὄλο μ' ἀργυροπράσινες ἑλιές καὶ μαῦρα κυπαρίσσια καὶ πούχε στὴν κορφὴ του μίαν ὄμορφη μικρὴ κίτρινη ἐκκλησιά, μ' ἓνα χαμηλὸ καμπαναριὸ μὲ τρεῖς μικρὲς καμπάνες.

Σ' ἐκεῖνον τὸν πλατὺ τὸ δρόμο ἀνέβαιναν τώρα ὡς διακόσια πρόβατα, ὅλα ἓνα κοπάδι, συντρυμωγμένα ὅλα, τὸ ἓνα σιμὰ στ' ἄλλο, ξαλλάζοντας ρυθμικὰ καὶ γλίσωρα τὰ μικρὰ τους πόδια καὶ κουνώντας χαμηλὰ τὸ φοβιτισιάρικο γυμνὸ τους κεφάλι· κι' ἀνάκατες μέσα στὸ ὁμοίομορφο κοπάδι ἐφαινόταν καμπόσες γίδες, ποῦ προβατοῦσαν μ' ὀρθὸ τὸ μισίδι, κοιτάζοντας δεξιὰ κι' ἀριστερά, παρέτοιμες νὰ τρέξουν. Κ' ἔμενε πίσω ἀπὸ τὸ κοπάδι ἓνα διάστημα δρόμου ἄδειο, ὅθι ἐσηκωνότουν σκόνη πολλή· κι' ἀκολουθοῦσε ἓνα πλῆθος γυναῖκες, κάθε ἡλικίας, γριές, νέες, κι' ἀνύπαντρες, ὡς καὶ ἀνήλικες κοπέλλες καὶ παιδιὰ μικρὰ μαζῆ τους, ἄλλες μὲ στρογγυλὰ καλάθια στὸ κεφάλι, ἄλλες μὲ σκισμένα ξύλα, ἄλλες μὲ γιομάρια κλαρί, κρατῶντας κάποιες στὴν ἀγκυλιὰ τὸ παιδάκι τους, κι' ἄλλες γνέθοντας τὴ ρόκα τους ἢ κεντῶντας ὀμπρὸς τους τὸ φορτωμένο ὑποζύγιό τους· κι' ὅλες ἐκουβέντιαζαν ἀναμεταξύ τους, μπουλούκια μπουλούκια, καὶ μεγαλόφωνα τόσο, ποῦ ἡ χλαλοὴ ἀκουότουν ὡς στὸ χωριό. Κ' ἔπειτα ἔμενε πάλι ὁ πλατὺς δρόμος ἄδειος. Καὶ κατόπι ἓνας ἀνθρώπος, μ' ἓνα ἄλατρο στὸν ὤμο, ὀδηγοῦσε στὸ χωριὸ τὸ μαῦρο καματερό του, δεμένον ἀπὸ τὰ στρογγυλὰ κέρατα· καὶ καθ' αὐτὸ στὸ γύρισμα, κάτου ἀπὸ τὸ βουνάκι μὲ τὲς ἑλιές καὶ τὴν ἐκκλησιά, ἐπρόβαλε τώρα στὴ μέση τοῦ δρόμου ὁ γαῖδαρος τοῦ Καραβέλα φορτωμένος κλαρί ἀπὸ τὴ μία μεριὰ τοῦ σαμαριῶν καὶ μὲ τὴ Μαρία καθισμένην ἀπάνου στὴ

ράχη του, κι' ὁ ἴδιος ὁ Καραβέλας κατόπι, ξυρισμένος, μὲ καινούργια ψάθα στὸ κεφάλι, μὲ καινούργια τσαρούχια στὰ πόδια· κι' αὐτὸς μὲ τὸ χοντρὸ ραβδί του ἔκεντοῦσε ἀπὸ πίσω τὸ ζῶο.

Ἀπὸ τὰ παράθυρα καλὰ δὲν ἐφαινόταν, μὰ ἡ Χρυσάνθη τοὺς ἐμάντεψε.

Καὶ τὸ κοπάδι ὅλο ἐσίμωνε πρὸς τὸ χωριὸ ἀφίνοντας σκόνη κατόπι του. Τώρα ἀκούονταν τὰ πρῶτα ζῶα, ποῦ ἔβλιαζαν· καὶ ἡ χλαλοὴ ἐγενότουν δυνατώτερη. Τέλος τὸ κοπάδι ἔφτανε στὸ ἔμπα τοῦ χωριοῦ· καὶ κάτω ἀπὸ τὴν πρώτη ράχη μὲ τὰ σπίτια, στὴν ἀρχὴ τοῦ ἀνηφόρου ποῦ ἀνέβαινε σ' ἐκείνην τὴ γειτονιά, ἓνα μέρος ἀπὸ τὰ πρόβατα ἐσταμάτησε, ἐξέμεινε πίσω, ἐξεχωρίστηκε ἀπὸ τὸ κοπάδι, κ' ἐρρίχτηκε μ' ὄρμη πρὸς τὸ ἀνηφόρι, πιλαλῶντας γοργά. Κάποιες γυναῖκες τοὺς ἐπῆγαν κατόπι κι' ἀνέβηκαν μαζῆ τους τὴ ράχη. Καὶ τὰ ἐπίλοιπα ζῶα ἀκολούθησαν τὸ δρόμο τους. Καί, καθὼς τὸ κοπάδι περνοῦσε ἀπὸ τοῦ χωριοῦ τὰ σπίτια, ὅλο ἐμίκρανε, γιὰτι πολλὰ ζῶα ἐξέμεναν πίσω, ἢ σταματῶντας στὸ σπίτι τους ἢ παίρνοντας τοῦ χωριοῦ τὰ σοκάκια· κ' ἔτσι δὲν ἔφτασαν οὔτε τὰ μισὰ στὴν ἀρχὴ τοῦ ἀνηφόρου ποῦ ἀνέβαζε στὸ σπίτι τοῦ Ἀργύρη.

Στὸ σπίτι πρωτόφτασαν τὰ πρόβατα κ' ἐσταμάτησαν κάτω ἀπὸ τὴν κληματαριὰ βελάζοντας. Ἡ Ἀγλαΐα ἐπῆγε κι' ἀνοίξε τὸ στάβλο, κ' ἐμπῆκαν τὰ ζῶα μέσα. Καὶ σὲ λίγο ἔφτασαν κ' οἱ δύο θυγατέρες τῆς Μαρίας, φορτωμένες στὸ κεφάλι καὶ κεῖνες, ἡ Ἀμαλία μὲ ξύλα σκισμένα, ἡ Ὀλγα μ' ἓνα γιομάρι χλωρὸ κλαρί, φορῶντας κ' οἱ δύο πισώπλατα στὴ ζώνη τους ἓνα τσεκούρι· καὶ μαζῆ τους ἦταν ὁ Ἀντρέας, ποῦ, χαμογελῶντας καὶ δείχνοντας ἔτσι τὰ μεγάλα του δόντια, ψηλός, λιγνός, ξανθός, σκευρωμένος

καὶ ἄνοστος, τοὺς ἔδωκε χερί γιὰ νὰ ξεβοηθήσουν κι' ἄδραξε τὴν ἀφορμὴ γιὰ ν' ἀρπάξει τὴν Ἀμαλία ἀπὸ τὸν κόρφο. Τέλος ἔφτασε κάτω ἀπὸ τὴν κληματαριὰ κι' ἡ Μαρία, μὲ τὸν Καραβέλα κατόπι. Ἐσταμάτησαν τὸ γαῖδαρο, ποῦ ἤθελε νὰ πάει παρέκει, στὸ μικρὸ καλύβι τοῦ Καραβέλα, κάνοντάς του σσς! μὲ τὰ χεῖλη, καὶ λυγρῇ ἐπήδησε ἀπὸ τὴ ράχη του κι' ἔτιναξε τὰ φορέματά της. Κι' ὁ Καραβέλας, βαστώντας τὸ ζῶο ἀπὸ τὸ καπίστρι, τὴν ἐκοίταζε μ' ἓνα βλέμμα ἀνήσυχο ποῦ ὄλο ἐσπιθίριζε, κι' ἐχάιδευε τὸ ἄσπρο του μουστάκι, κι' ἔρριχνε κι' ὄλας ματιὲς στὸν ἑαυτὸ του μ' ἓνα πικρὸ πονηρὸ χαμόγελο.

Ἐκείνη τοῦπε γελῶντας καὶ ρίχνοντάς του μία κοροϊδευτικὴ ματιά:

— Καλὸ γάχεις, Θωμᾶ! ποῦ μ' ἔφερες καβαλαριὰ!

Κι' ὁ Καραβέλας ἐγέλυσε εὐχαριστημένος.

— Νὰ ξεφορτώσουμε τὸ γαῖδαρο, εἶπε τοῦ Ἀντρέα.

Ἡ Μαρία ἐγύρισε τὲς πλάτες κι' ἐχάθηκε πίσω ἀπὸ τὸ ἀγκωνάρι τοῦ σπιτιοῦ γιὰ ν' ἀνεβεῖ ἀπάνου, ἐνῶ ὁ γέρος μὲ τὸ παιδί ἐλυοῦσαν τὰ μακρὰ σαμαρόσκοινα.

— Ξέντεσε, τοῦπε ὁ Ἀντρέας, τὸ σκοινὶ ἀπὸ τὸ σκαρβέλι!

Ὁ Θωμᾶς ἐκοκκίνησε, τὸν ἐκοίταζε ἀγριεμένος καὶ παρέτοιμος νὰ βγεῖ ἀπὸ τὰ ὄριά του, ἀλλὰ ἤμπόρεσε νὰ βασταχτεῖ, βλέποντας πῶς τὸ παιδί δὲν εἶχε γνώμη νὰ τὸν πειράξει.

— Ἀπὸ τὸ σκαρβέλι, ἀπὸ τὸ σκαρβέλι!... τοῦπε.

— ὦ Θωμᾶ! διαμαρτυρήθηκε τὸ παιδί φοβισμένο· δὲ σοῦπα τίποτα! ἀπὸ τὸ σκαρβέλι τῆς σα-

μάρας, ναί, αὐτὸ εἶπα... μὴ μὲ κάμεις νὰ φάω ἀπόψε καμπόσο ξύλο!

— Ἄ ξέρεις! τοῦπε ἠσυχάζοντας καὶ σηκώνοντας τὸ χέρι, σὰ νάθελε νὰ τότε χτυπήσει, καὶ τοῦ χαμογέλασε.

Ὅστος ἡ Μαρία εἶχε φτάσει ἀπάνου· καί, πρὶν προφτάσει νὰ μπεῖ μέσα στὸ σπίτι, ἐξέσπασε σ' ἓνα δυνατὸ γελοκόπι. Ἐτράβηξε μὲ τὰ δύο χέρια τῆς τὰ κόκκινα μάγουλά τῆς κ' ἐφώνησε χωρὶς νὰ βλέπει ποιὸς ἦταν μέσα:

— Ὁ Καραβέλας, μάτια! μάτια! δὲν ἔχει πλιά βασταγμό! Μάτια, πῶς κάνει! Σὰν κάπρος! Χά, χά, χά!

Καὶ βλέποντας τὴν παπαδιά, τὴν ἐκαλησπέρισε χωρὶς νὰ κόψει τὸ γέλιοι τῆς, κ' ἔγυρε τὸ κεφάλι τῆς Χρυσάνθης.

— Τὶ εἶναι αὐτὰ ποῦ λὲς καὶ ποῦ κάνεις! τῆς εἶπε σοβαρὰ ἡ παπαδιά, ποῦ χωρὶς νὰ τὸ θέλει ἀντιστήκωνε τὸ φέρσιμο τοῦ ἀντρός τῆς. Μοῦ κάζεται ποῦ βουρλίστηκες, καημένη Μαρία!

Κ' ἐκούνησε πολλὰς φορὰς τὸ κεφάλι σφίγγοντας τὸ στόμα τῆς.

— Σὰν καπρί! ξαναῖπε ἡ Μαρία καὶ ξαναγέλασε δυνατὰ.

Ἡ Χρυσάνθη χαμογέλασε τῆς παπαδιάς φχαριστημένη.

— Τάνιψίδια μου, εἶπε μὲ κακοσύνη, θὰ κληρονομήσουνε τὸν Καραβέλα!

Ἡ Μαρία τῆς ξαναγύρισε τὸ κεφάλι κ' εἶπε πειραχτικά:

— Ὅπως εἶναι τὰ μοῦτρα τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι κ' ἡ καρδιά του! Ὁ κίτρινος ἄνθρωπος, παπαδιά μου, δὲν εἶναι ποτέ του καλός· εἶναι ἡ κακοσύνη ποῦ

τόνε κιτρινίζει καὶ τοῦ φέρνει τὴν κεφαλοτρέμουσα !.. Ἐγὼ ἡ δύστυχη ἀκολουθῶ τὴν ὁρμήνεια τοῦ Ἀργύρη, τοῦ σοφοῦ τοῦ ἀνθρώπου !... Ἰσια ἴσια, ἀνπῶ ὄχι !

Ἡ Χρυσάνθη δὲν τῆς ἀποκρίθηκε κ' ἐσώπασαν καμπόσες στιγμὲς κ' οἱ τρεῖς τους. Τέλος στὸ προαύλι ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τοῦ Γιάννη, πῶλεγε στὰ παιδιά του, πασκίζοντας νὰ φαίνεται σοβαρὸς, χωρὶς καὶ νὰ τὸ καταφέρνει :

— Ἀπόψε καθίστε ἤσυχα μὲ τὴν Ἀγλαΐα· ἔχουμε ἀπάνου κάποια ὀμιλία, καὶ μὴ μπαινοβγαίνετε κάθε στιγμή στὸ σπίτι ! Ἀδεμὴ θὰ σᾶς ξυλίσει ἡ μάνα σας ! Φυλαχτεῖτε !

Κ' ἐγέλασε. Ἐγέλασαν καὶ τὰ δύο ἀγόρια μαζῆ του κ' ἐκρεμάστηκαν ἀπὸ τὰ χέρια του κ' ἀπὸ τὰ ροῦχα του, προσπαθῶντας νὰ τὸν σταματήσουν, ἐνῶ αὐτὸς ἀνέβαινε τὰ σκαλιὰ τοῦ σπιτιοῦ τους, μ' ἓνα χαμόγελο χαρᾶς στὰ χεῖλη, κάτου ἀπὸ τὸ μακρὸ κρεμαστό του μουστάκι, καὶ μὲ μισοκλεισμένα μάτια.

— Κάτσετε ὄξω ! εἶπε στὰ παιδιά του, σπρώχνοντας τα γλυκὰ μὲ τὰ χέρια.

Κ' ἡ Μαρία, ἄμα τὸν εἶδε, τοῦ φώναξε γελῶντας δυνατά :

— Μὰ τὸ Θεό, Γιάννη, ὁ Καραβέλας θέλει νὰ σοῦ φορέσει τὰ κέρατα ! Πάρε τὰ μέτρα σου ! Δὲν ἔχει πιλὸ βασταγμό ! ὦ νὰ τὸν ἴδεῖς πῶς κάνει ! Πῶ, πῶ ! μάνα μου ! σὰν κάπρος !

— Χὰ χὰ χά ! ἐγέλασε ὁ Γιάννης κ' ἐμπῆκε μοναχὸς στὸ σπίτι κ' ἐκαλησπέρισε.

VII

Εἶχαν συναχτεῖ ὅλοι μέσα στὸ μεγάλο δωμάτιο, καὶ μόνη ἡ Χρυσάνθη εἶχε ἀποτραβηχτεῖ στὸ μαγειριὸ ἀπὸ διάκριση, γιατί ἡ δουλειὰ δὲν ἦταν δική της. Οἱ δύο ἀδερφάδες, ἡ παπαδιὰ κ' ἡ Μαρία,

ἐκαθόνταν ἀπάνω στὴ μεγάλη σκαλισμένη κασέλα, στὴν ἄκρη ἢ μία, στηρίζοντας τὸνα τῆς πόδι στὸ πάτωμα, στὴ μέση ἢ ἄλλη, μὲ κρεμάμενα καὶ τὰ δύο πόδια, ποῦ κάθε τόσο τὰ κουνοῦσε, ὅταν ἤθελε νὰ μιλήσει. Ὁ Γιάννης εἶχε καθίσει σ' ἓνα χαμηλὸ μπαγκούλι στὰ πόδια τῆς γυναίκας του, ξεμανίκωτος, μ' ἀνοιχτὸ τὸ μαλλιερό του στῆθος, μὲ μισόκλειστα μάτια, σὰ νυσταγμένος, κ' εἶχε βγάλει τὴν ψάθα του ἀπὸ τὸ κεφάλι, καὶ πότε τὴν ἔπαιζε στὰ χέρια του, πότε ἔκανε μ' αὐτὴν ἀέρα στὸ πρόσωπό του. Σ' ἓνα σκαμνὶ σιμά του ἦταν ὁ νοδάρος, πιὸ γέρος ἀκόμη ἐκεῖνο τὸ βράδυ, λιγνός, μὲ διάφανο πετσί, μὲ κόκκινα μάγουλα, μὲ τὸ χαμόγελό του, ποῦ δὲ μπορούσε ποτὲ νὰ σβυστεῖ, οὔτε ὅταν ἐθύμωνε, σκυφτὸς ἀπάνου στὸ χοντρὸ ραβδί του ποῦ τὸ βαστοῦσε μὲ τὰ δύο του χέρια ἀνάμεσα στὰ πόδια του. Ὁ Ἄργυρης ἀνάπνεε μὲ δυσκολία, ξαπλωμένος σὲ μίαν ἄλλη καρέκλα, γέρνοντας τὲς πλάτες του στὸ μεγάλο τραπέζι, ποῦ ἦταν στὴ μέση τῆς κάμαρας, στρωμένο μ' ἓνα μάλλινο σειρωτὸ μεσάλι, γαλάζιο, ἄσπρο καὶ κόκκινο, κ' ἐκοίταζε κάθε τόσο ἀπὸ τὴ μία μεριὰ κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἀνοιγοκλειῶντας τὰ μικρὰ ζωηρά του μάτια. Καὶ τέλος, ξάγναντα στὸ νοδάρο, ἦταν καθισμένος μὲ μεγαλοπρέπεια ὁ ὄμορφος παπᾶς, ὁ γαμπρός του, ἓνας ἄντρας ψηλὸς μὲ κοντὰ γένεια, ποῦ ἄρχιζαν ν' ἀσπρίζουν, μὲ μεγάλα ὄραϊα μάτια κάτου ἀπὸ τὰ σταχτυὰ του φρύδια, μ' εὐγενικὸ πρόσωπο, μὲ μαλακὸ σκοῦφο στὸ κεφάλι, καὶ ντυμένος μὲ καθαρὰ μαῦρα ράσα καὶ μὲ κόκκινο ζωνάρι. Ἐbasτοῦσε ἀπανωτὰ τὰ δύο του πόδια κάτου ἀπὸ τὸ πρασινοσμένο σώρασό του, καὶ τὸ δεξί του χέρι περασμένο πάνουθε ἀπὸ τὸ ἀκουμπιστήρι τῆς καρέκλας του.

κ' εἶχε ψηλὰ τὸ κεφάλι, σὰν ὅταν ἐλειτουροῦσε μέσα στὸ ἅγιο βῆμα τῆς ἐκκλησιᾶς του.

— Συμφωνήστε, ἔλεγε ὁ νοδάρος μὲ τῆ φωνή του ποῦ μετὰ βιᾶς ἀκούοτον καὶ πῶβγαινε σὰ σβημένη πνοὴ μέσαθε ἀπὸ τὰ ροδοκκόκινα χεῖλη του· συμφωνήστε σὰν ἀδερφάδες, σὰν ἐδικοὶ ποῦ εἶμαστε ὅλοι μας. Ἐγὼ δὲ θέλω νὰ βαστάξω γιὰ τὸν ἑαυτὸ μου τίποτα· ξέρω πῶς τὰ γεράματά μου εἶναι ἀσφαλισμένα. Πόσο ἀκόμα θὰ ζήσω; Δύο, τρία χρόνια; Ναὶ καὶ ὄχι! Ἡ ἀγιωσύνη του εἶναι ἱερωμένος ἀνθρώπος· πῶς θὰ μ' ἀφήκει νὰ πεθάνω στὴ ρούγα; Ἄπ' ὅ,τι τρώει θὰ μοῦ δώσει κ' ἐμένα· κι' ἂν πάλε σπίτι του δὲν εἶμαι φχαριστημένος, ἔρχομαι δὼ στῆς Μαρίας μου, νὰ μοῦ δώσει ἕνα κομμάτι ψωμί. Πῶς θὰ μοῦ τάρνηθεῖ; Ἄς ἔχει δόξα ὁ Θεός, ἔχει γιὰ νὰ θρέψει δέκα σὰν κ' ἐμένα!...

Κ' ἔπειτα εἶπε ὁ Ἀργύρης κλειδώντας τὰ μικρὰ του τὰ μάτια:

— Αὐτὸ θέλει κ' ἡ δικαιοσύνη! Στὸν πάτο τῆς γραφῆς ἡ ἀγιωσύνη του εἶχε ὡς τὰ σήμερα ὅλο τὸ χτήμα!

Ἡ παπαδιὰ τοῦριξε μία λοξὴ ματιὰ, κι' ἀνυπόμονα εἶπε:

— Ἀκοῦς. Γιάννη, τί μᾶς λέει ὁ πατέρας μας; Μίλιε ἐσύ· ἡ διαφορὰ μας στέκεται μόνο στὸ σπίτι! Ἄλλὰ ἐγὼ θέλω νὰ κουβεντιάσουμε μὲ σέ· ἀκοῦς, Γιάννη;

Ὁ Γιάννης ἐγέλασε καὶ δὲν ἀποκρίθηκε.

— Μὰ τὴν εὐκὴ, εἶπε ὁ παπᾶς μὲ μεγαλοπρέπεια, χοντραίνοντας τῆ φωνή του σὰν ἐκεῖ ποῦ κήρυχνε στὴν ἐκκλησιὰ τὸ Βαγγέλιο, τὸ σπίτι ἔτσι, ὅπως εἶναι τώρα, εἶναι κάτι· μά, ἂν ἴσως μοιραστεῖ σὲ τρία, — γιὰτι φυσικὰ θὰ βαστάξει κ' ἡ ἀφεντιά του,

ὁ πατέρας μας, ἓνα μέρος γιὰ τὸ καγκέλο του· δὲ μπορεῖ, μὰ τὴν ἀλήθεια, ποῦ εἶναι ὁ Θεός, νὰ γράφει στὸ δρόμο... ἔ;....

—Βέβαια, βέβαια! εἶπε βιαστικὰ ὁ Γιάννης, ποῦ ἐνόμισε πῶς ἔπρεπε νὰ μιλήσει, γιὰτὶ δὲ μποροῦσε ν' ἀκολουθήσει τὴ δύσκολη φρασεολογία τοῦ παπᾶ.

—Πῶς βέβαια; τοῦπε, κουνῶντας μὲ θυμὸ τὸ κεφάλι τῆς ἡ Μαρία, ἔχουμε....

—Τὸ σπίτι, τὴν ἀντίσκηψε ἡ πακαδιά, εἶναι ὅ' ἄλλη γειτονιά· τί θὰ τὸ κάμετε; Νάταν ἐδῶ σιμά, τὸ καταλάβαινα.

—Βέβαια! ξανᾶπε ἀμέσως ὁ Γιάννης χαμογελῶντας καὶ θέλοντας νὰ δίνει καὶ κείνος κάποια ἀπάντηση.

Ἡ Μαρία τοῦγυρε θυμωμένη τὸ κεφάλι καὶ τὸν ἄγγιξε μὲ τὸ πῦδι τῆς.

—Ἐχουμε εἶπε, δύο παιδιὰ ἀρσενικά· ὁ καιρὸς περνάει· αὔριο παντρεύουμε τὸ ἓνα, τοῦ δίνουμε σπίτι ἐκεῖ κάτω, κ' ἔτσι δὲ σκάζουμε ἐδῶ ἀπὸ τὴ στενοχώρια! Ποῦ νὰ χωρέσουμε ὅλοι μας ἐδῶ μέσα, σούρδου-μούρδου, σὰν τοὺς Γύφτους!

—Βέβαια, βέβαια! εἶπε ὅλο μεμιάς ὁ Γιάννης, γελῶντας φχαριστημένος.

—Ὡ ἴσαμε τότες, εἶπε μὲ μεγαλοπρέπεια ὁ παπᾶς, ὁ Θεὸς ἔχει! Ποιὸς γνωρίζει τὰ θελήματά του; —Κ' ἔσταυροκοπήθηκε.— Ὡς κ' ἐγὼ πατρικὸ σπίτι δὲν ἔχω· τάφηκα τοῦ ἀδερφοῦ μου, ἀφοῦ εὔρηκα τὸ καλύτερο! τοῦ τάφηκα ἔτσι, γιὰ τὴν ἀμαρτωλὴ μου ψυχὴ, τοῦ τὸ δώρισα! Ἀποζημίωση σὲ χτῆμα δὲν τοῦ πῆρα, παρὰ μόνον ἓναν καφέ, κάποια ριζολιά, ξέρω καὶ γώ, γιὰ νὰ λέω πῶς κάτι ἔλαβα καὶ γὼ ἀπὸ τὸν πατέρα μου. Naί, μὰ τὴν ἀλήθεια!...

Ὁ Ἀργύρης ἐκοίταζε ὀλόγυρά του ἀνήσυχος.

—Τὸ σπίτι, εἶπε μὲ τὴ σβημένη φωνή του ὁ νοδάρως, καλὸ εἶναι νὰ μείνει ἕνα καθὼς εἶναι ὡς τὸχει ἢ παπαδιὰ μὲ τὰ παιδιὰ της· καὶ θὰ μένω μέσα ὡς κ' ἐγώ. Τὸ φερε ἢ μοῖρα νὰ γένηι πάλε ἕνα στὸ πρόσωπό μου, δὲ θέλω κι' ὄλας νὰ μοιραστεῖ στὸ πρόσωπό μου. Καλὰ ποῦ πρέπει ν' ἀλλάξει νοικοκύρη, μὰ καὶ νὰ γένηι πίσω πάλε τετάρτια ;...

Καὶ ξακολούθησε ἀναστενάζοντας κι' ὄλο χαμογελῶντας χωρὶς νὰ τὸ θέλει :

—Ὁ Θεὸς δὲν ἠθέλησε νὰ μοῦ ἀφήκει τὸ ἀρσενικό μου παιδί, τὸν ἀδερφό σας... εἶναι τώρα χρόνια πεθαμένος, μὰ δὲν τὸν ἀλησμόνησα, μ' ἔκαψε αὐτὸς ὁ θάνατος! Θάτανε ἄντρας τώρα, πατέρας, ἢ καὶ πάππος ἴσως... αὐτὸς θὰ τὸ παιρνε ὄλο· κι' ἀντὶς θὰ πάω μὲ τὸν καῦμό του στὸν Ἄδη. Ἡμαστε τρεῖς ἀδερφοί· ὁ πατέρας μας ἔκαμε καὶ τοὺς τρεῖς νοδάρους, ὅπως ἦτανε καὶ κεῖνος. Μᾶς ἔμαθε λίγα γράμματα· εἶχε τότες τὰ μέσα μὲ τοὺς ἀρχόντους καὶ μὲ τοὺς Ἀγγλους, καὶ τὰ κατάφερε. Ἐπειτα ὁ μεγάλος μας ἀδερφός, ὁ Μάρκος, ἐγένηκε παπᾶς, τὴν εὐκὴ του νάχουμε, ἐπῆγε χῶρια του καὶ τοῦ δώκαμε τὸ σπίτι τῆς μάννας μας· ἐμείναμε ἔτσι δύο, κι' ὁ πατέρας μας τρεῖς, νοδάρτοι στὸ σπίτι. Ἀπέθανε σὲ λίγο κ' ἡ μάννα μας· ἀπέθανε καὶ τὸ μονάκριβο παιδί τοῦ ἀδερφοῦ μου, ἕνας νέος ἴσιαμε κεῖ πάνου!... ἔπιο φαίνεται νερὸ ἰδρωμένος, ἐπῆρε μία πούντα, καὶ σ' ἔξη μῆνες κάτω! Ἡ νύφη μου δὲν ἔκανε ἄλλα παιδιὰ. Κ' ἔπειτα ἦρθε ἢ σειρὰ τοῦ ἀδερφοῦ μου, ἐπῆγε κ' ἐκεῖνος! κ' ἔμεινα νοικοκύρης ἐγὼ σ' ὄλο τὸ σπίτι καὶ στὸ χτήμα, ὅταν ὁ πατέρας μας, ἕκατὸ χρονῶ, ἔκλεισε τὰ μάτια. Κ' εἶχα ἐσᾶς τὲς δύο καὶ τὸ παιδί τ' ἀρσενικό· κ' ἦρθε τότες στὸ χω-

ριὸ τὸ σπυρὶ στὸ λαιμό, σὰ θανατικό· ἔκοψε κάπου ἑβδομήντα παιδιά, ὅλα τὰνήλικα... καὶ τὸ δικό μας!...
Ἄχ! Καὶ γὰρ τότες ἔκλεισα τὰ βιβλία μου, καὶ σὰς παράτησα μὲ τὴ μάννα σας, κ' ἔξενιτεύτηκα γιὰ νὰ ξεδώκω τὴ λύπη μου, καὶ δὲν ἐγύρισα παρὰ ἔπειτα ἀπὸ δέκα χρόνους, ἴσια ἴσια γιὰ νὰ κλείσω τὰ μάτια τῆς μάννας σας καὶ γιὰ νὰ σὰς παντρέψω!... Ὦχ! εἶδα τόσους θανάτους! Εἶδανε τὰ μάτια μου πολλά! Στὴν ξενιτεῖά ὅμως εἶχα δυστυχεῖσαι πολὺ!...

— Ἄς ἔρθουμε στὴν ὁμιλία μας, εἶπε ὁ Ἀργύρης βλέποντας πῶς ἡ ὥρα περνοῦσε καὶ ξέροντας πῶς ὁ νοδάρος, ὅταν ἄρχιζε νὰ διηγεῖται τὰ παλιά του τὰ πάθη, δὲν εὔρισκε ποτὲ τὸ τέλος·— κ' ἄς παραδεχτοῦμε...

— Μίλησε, Γιάννη, ἐσύ! τὸν ἀντίσκοψε ἡ παπαδιὰ γέροντάς του τὸ πρόσωπο.

— Ἡ κουμπάρα μου; εἶπε μὲ τὴ σβημένη φωνή του ὁ νοδάρος.

— Ἡ κουμπάρα σου! εἶπε σοβαρὸς ὁ παπᾶς· ἀναφέρνεις αὐτὴνε μπροστά μου; Εἶμαι παπᾶς, εἶμαι καὶ πνευματικός! πρέπει νὰ βαστάω τὴ θέση μου!

— Τὰ γεράματα, ἔκαμε ἡ παπαδιὰ σὰ γιὰ νὰ δικαιολογήσει τὸν πατέρα της, ἀδυνατίζουνε τὸ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου! Σὺ μὲ κάθησέ τινε παπᾶ!

— Ἡ κουμπάρα μου, ξανᾶπε ὁ νοδάρος, μ' ὀρμηνεύει νὰ μὴ σὰς μοιράσω τὸ χτήμα, καὶ μοῦ λείει νὰ μὴν ἀδικήσω καμίανε· σὰς ἀγαπάει καὶ τὲς δύο ὅμοια!

— Αὐτὴ, εἶπε πικρογελῶντας ἡ Μαρία, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ της σ' ἔκατάστρεψε. Θέλει νὰ σοῦ τρώει αὐτὴ! Δὲ σ' ἄφηκε ποτὲ λεφτὸ στὴν τσέπη. Θᾶσοννε σήμερα μέγας καὶ πολὺς, καὶ μεῖς πλούσιες, γιὰτὶ ὄβολα ἔβγαλες καταδίκη.

— Ἀφήστε αὐτὴν τὴν ὀμιλία· ἔκαμε πάλι σοβαρὸς ὁ παπᾶς, ἀπλώνοντας τὸ μεγάλο του χέρι.

— Αὐτὴ, εἶπε ὁ νοδάρως μὲ τὴν ξεψυχισμένη φωνή του, ποῦ ἔτρεμε, εἶναι γυναῖκα ποῦ γιὰ μένανε ἐσυκοφαντήθηκε ὅσο καμία ἄλλη, ἐμισήθηκε ἀπὸ τὸν κόσμον κι' ἀπὸ σᾶς, κι' ἐκαταφρονέθηκε γιὰ μέ. Κ' ἐπούλησε γιὰ μέ τὸ χτῆμα της, ὅταν ἐδυστύχεψα, καὶ μ' ἔχει δεκαπέντε χρόνους τώρα στὰ χέρια της, κι' ἐγέρασε στὰ δικά μου τὰ χέρια· καὶ δὲ μοῦ ζήτησε ποτέ της τίποτα, οὔτε στεφάνι· κι' ἂν ἤθελε θὰ τὴν ἐπαιρνα, γιὰτὶ ἐβολοῦσε· κι' ὅσες φορές τὴν ἀκουσα, ἐπῆγα καλά, κι' ὅταν δὲν τὴν ἀκουσα, εὔρηκα τὰ λόγια της μπροστά μου! Μὰ ἐγὼ δὲν τὴν ἀκούω, ἐλίτηδες, γιὰ νὰ μὴν τὸ παίρνει ἀπανου της, καὶ νὰ μὴ λείει πῶς αὐτὴ ὀρίζει...

— Τότες, εἶπε ὁ παπᾶς στενοχωρημένος, κόπιασε νὰ κουβεντιάσεις τὴν κουμπάρα σου· περιττὸ εἶναι ποῦ ἐσυναχτήκαμε ἐδῶ!

— Ἐχει δίκιο! εἶπε ζωηρὰ ἡ Μαρία.

— Ἄχ! ἀναστέναξε ἡ παπαδιά· τὰ γεράματα τὸν ἐκάμανε νὰ χάσει τὴ ντροπή.

— Μὰ δὲ λείει καὶ τίποτα, εἶπε γελῶντας μὲ καλωσύνη ὁ Γιάννης. Ὁ καημένος ὁ πεθερός μου θέλει κι' αὐτὸς ἓνα μποικούνι γυναῖκα στὰ γεράματά του· Τί παναπεῖ πούναι γέροντας; Καλὰ κάνει· Χά, χά, χά!

Κ' ἔτσι λέγοντας ἐχώρευε τὴν ψάθα του στὰ χέρια.

Κανένας δὲν ἐγέλασε, κι' οἱ γυναῖκες ἐκοίταξαν τὸν παπᾶ σὰ φοβισμένες.

Κι' ὁ Ἀργύρης κλειῶντας τὰ μικρά του τὰ μάτια εἶπε τοῦ Γιάννη:

—Θὰ κουβεντιάσετε τὴ δουλειά σας ἢ ὄχι; Ἐσκοτείνασε! ἀνάψτε τὸ φωτερό.

Ἡ Μαρία ἐπῆγε στὸ ράφι, ἐκατέβασε μίαν μπρούτζινη λάμπα τοῦ λαδιοῦ, ποῦχε τέσσερα φυτίλια, τὴν ἀπίθωσε ἀπάνω στὸ τραπέζι, τὴν ἐγέμισε λάδι, τῆς ἔσιαξε τὰ φυτίλια, ἐπῆρε σπύρια ἀπὸ τὸν ἄντρα τῆς καὶ τῆς ἄναψε τὰ δύο. Σιγὰ σιγὰ τὸ σπίτι ἐφωτίστηκε, ἐνῶ τὰ παράθυρα ἔφεγγαν ἀκόμη, καὶ ὅλοι ἐκοίταξαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον.

Κι' ὁ νοδάρος εἶπε ἀπαντῶντας στὸν Ἀργύρη:

—Μιὰν ἄλλη στιγμή τελειώνουμε.

—Ἐθυμήθηκε, εἶπε ἡ Μαρία τὴν κουμπάρα του, καὶ ἔμετανοῶσε· θέλει τώρα νὰ τὴν ἀκούσει.

Ὁ Ἀργύρης ἐσήκωσε τὰς πλάτες του, κοιτάζοντας τὸν παπᾶ· ὁ νοδάρος ἠθέλησε νὰ σηκωθεῖ.

—Κάθισε πατέρα, τοῦπε ἡ παπαδιά, μπορεῖ καὶ νὰ συμφωνήσοιμε.

—Ἄς παραδεχοῦμε, εἶπε ἡ Μαρία, πῶς σᾶς ἀφίνουμε τὸ σπίτι· δὲ θὰ μᾶς ἀποζημιώσετε;

—Βέβαια, εἶπε ἀμέσως ἡ παπαδιά.

Ὁ παπᾶς ἀνυπομόνησε.

—Βέβαια, εἶπε· μὰ πῶς βέβαια; Δὲ θὰ πᾶμε φυσικὰ μὲ τοὺς παλιούς, καὶ δὲ θὰ τὸ ξετιμήσοιμε κατὰ τὸ σύστημά τους, κάνοντας καὶ τοὺς λογαριασμούς τους! Τὸ σπίτι, σὰ νὰ ποῦμε, ἔχει τόσα τράβα: τόσο τὸ ἕνα, κάνουνε τόσο. Τόσες σανίδες: τόσο ἢ μία, τόσο. Τόσα κεραμύδια: τόσο τὴ χιλιάδα, τόσο. Τόσες ὀργιές τοῖχο, τόσο. Τόσα παράθυρα, τόσες πόρτες, τόσο! Καὶ ποῦ νὰ τὰ λέω ὅλα!..

Καί, λέγοντας ἔτσι, ἐχτυποῦσε κλειστὰ τὰ δύο πρῶτα δάχτυλα τοῦ ἐνοῦ χεριοῦ του στὴν παλάμη τοῦ ἄλλου.

—Ἄμὴ πῶς; ἐρώτησε ὁ Γιάννης, νομίζοντας πῶς ἔπρεπε κάτι νὰ πεῖ καὶ κείνος.

—“Ὅχι ἔτσι! εἶπε ὁ παπᾶς· μὰ θὰ ποῦμε: τὸ σπίτι εἶναι τώρα παλῆ, κι' ἀξίζει ἓνα τόσο.

Κι' ὁ Ἀργύρης εἶπε ἄξαφνα:

—Γιὰ τὸ μισὸ σπίτι, θὰ δώσεις, παπᾶ, τῆς νύφης μου τὴν κατοικιά σου, στὸ Φανό, καλύβι καὶ χωράφι καὶ μαζῆ τὶς δεκαπέντε ριζολιές!....

—Τὴν κατοικιά, μάλιστα! εἶπε βιαστικός ὁ Γιάννης κ' ἐγέλασε.

Ὁ παπᾶς ἐταράχτηκε.

—Μὰ ἡ κατοικιά, εἶπε, εἶνε δικό μου χτῆμα, τί μπαίνει μὲ τὴν προῖκα τῆς παπαδιᾶς μου!

Κι' ἔπειτα ἀπὸ μία στιγμή ξανᾶρε σκεπτικός:

—“Ὁχι, δὲν κάνουμε τίποτα! ἄς ἀφήσουμε τώρα τὸ σπίτι ἀνεμοίραγο, κι' ἄς τὸ διατάξει ὁ πατέρας μας, ὅπως βούλεται καὶ θέλει, στὴ διαθήκη του! Ἡ κι' ἄς μείνουνε τὰ πράματα ὅπως εἶναι.

Κ' ἐσηκώθηκε, πιάνοντας ὅλο τὸ ὕψος τῆς χαμηλῆς κάμαρας.

—“Ὅχι! εἶπε ὁ νοδάρος, ἀλλάζοντας ἄξαφνα γνώμη. Τῆς κουμπάρας μου θὰ τῆς περάσει ἡ ἰδέα πῶς τὴν ἀκούω. Ἄς τελειώνουμε! Κ' ἔπειτα δὲν εἶναι δικιο νᾶχει ὅλο τὸ χτῆμα ἢ παπαδιά, κ' ἡ Μαρία μου νᾶναι ζῶπρικοη! Ἄλλο πρᾶμα ὅσο διεύτυνα ἐγώ: ἡ καθεμία εἶχε τὴν προῖκα τῆς, τὰ ρέστα ἦτανε γιὰ μέ, τᾶκανα ὅ,τι ἤθελα!

Ὁ παπᾶς ξανακάθισε.

—Μὰ γιατί, εἶπε ἡ παπαδιά, δὲ μιλεῖ ὁ Γιάννης, γιατί δὲ μιλεῖ ἡ ἀδερφή μου, παρὰ μόνο τοῦ λόγου σου, κὺρ Ἀργύρη; Μὴ σοῦ βαρυφαίνεται, συμπέθερέ μου! Θὰ σ' ἄρесе νὰ κουβεντιάζω ἐγὼ γιὰ τὴν προῖκα τῆς Χρυσάνθης;

—Ὁ Γιάννης, εἶπε ὁ Ἀργύρης, εἶναι βαρύσκοπος καὶ δὲν ξέρει παρὰ νὰ λέει ναί, ὅλο «σοὶ Κύριε»!

Ὁ Γιάννης ἐγέλασε.

—Δὲ θέλω, εἶπε ὁ παπᾶς, κουνῶντας τὸ ἕνα του πόδι, δὲ θέλω νὰ μὲ λένε πλεονέχτη, γιατί εἶμαι ἱερέας τοῦ Ὑψίστου! Ἄς παραδεχτοῦμε πῶς γιὰ τὸ μισὸ σπίτι ἐγὼ δίνω ἀπὸ τὸ δικό μου τὴν ἀποζημίωση, ὄχι βέβαια τὸ χτῆμα στὸ Φανὸ, μὰ ἄλλου... ἂν βρεθεῖ τρόπος· κι' ἄς μιλήσουμε τώρα γιὰ τᾶλλα χτῆματα...

—Θά βάλετε τὰ προικιά σας κάτω, εἶπε ζωηρὰ ὁ Ἀργύρης.

—Κάτω! εἶπε γελῶντας ὁ Γιάννης, ποῦ ἡ σοβαρὴ ὁμιλία τὸν ἐδιασκέδαζε.

—Ὅχι! εἶπε ὁ παπᾶς πειστωμένος.

—Χωρὶς τὰ προικιά σας' τὸ φτωχικό μου εἶναι λίγο! εἶπε ὁ νοδάρος.

Ἐσυζητήσαν ἀκόμα πολλὰς ὥρες, ἐμεγαλοφώνησαν, ἐθύμωσαν, ἐμίλησαν ὅλοι μαζῆ, καὶ τέλος εὐρέθησαν σύμφωνοι. Γιὰ τὸ περίφημο μισὸ σπίτι, ἡ Μαρία θᾶ παιρνε τὴν κατοικία τοῦ παπᾶ στὸ Φανὸ, τὸ καλύβι καὶ τὸ χωράφι, ἀλλὰ ὄχι τὰς δεκαπέντε ἑλιές. Τότες εἶπε χαμογελῶντας ὁ Ἀργύρης:

—Ἀπὸ αὔριο λοιπὸν ὁ καθέννας γένεται κύριος στὸ δικό του. Φέρετε τώρα, Μισοῖα, κρασί, γὰρ νὰ βλογγίση ὁ παπᾶς τὴ συμφωνία· κρᾶζε εἰσὼ καὶ τὴ Χρυσάνθη!

—Δὲν τῆς μιλῶ! εἶπε ἡ Μαρία σουφρώνοντας τὸ μέτωπο!

Κι' αὐτὴν τὴ στιγμή ἐφανερώθηκε στὴ πόρτα τοῦ σπιτιοῦ ὁ Καραβέλας, κοιτάζοντας μέσα τὸ σπίτι, σὰ νὰ ζητοῦσε νὰ μιλήσει μὲ κάποιον. Ὁ Ἀργύρης τὸν ἐκάλεσε νὰ πιεῖ καὶ κεῖνος μαζῆ τους, κι' ὁ Καραβέλας ἐμπῆκε μέσα καὶ τοὺς ἐκαλησπέρισε.

—Ὁ νοδάρος, ταῦπε ὁ Ἀργύρης, ἐμοίρασε τώρα

τὸ χτῆμα του στὲς θυγατέρες του. Γέροντας ἄνθρωπος εἶναι κι' αὐτός· δὲ μποροῦσε πλιὰ νὰ τὸ δουλεύει. Ἔλα νὰ πιεῖς καὶ τοῦ λόγου σου στὴν ὑγεία τοι!

Ὁ Καραβέλας ἐχαμογέλασε πονηρά.

— Ὅλο του τὸ πρᾶμα, εἶπε, στὲς θυγατέρες του!

— Ναι, εἶπε ὁ Ἀργύρης ἀνήσυχος.

— Στὲς θυγατέρες του; ξανᾶπε ὁ Θωμᾶς, κουνῶντας τὸ κεφάλι του καὶ κοιτάζοντας κατάμματα τὴ Μαρία· ὅλο του τὸ πρᾶμα; Ὡστε τώρα δὲ μπορεῖ πλιὰ νὰ πουλήσει τίποτα! Μὰ οὔτε καὶ πρῖν δὲ μποροῦσε, γιὰτὶ φυσικὰ οἱ γαμπροὶ δὲ θ' ἄφιναν! Καὶ πῶς νὰ μπῆ ξένος σὲ τέτοια μεπεδέματα!... Καὶ τὸ σπίτι;...

— Κ' ἐκεῖνο, τοῦπε γελῶντας ἡ Μαρία γιὰτὶ ὅλο τὴν ἐκοίταζε.

— Μὰ γιὰτὶ στὲς θυγατέρες του; εἶπε ὁ Καραβέλας· δὲν εὑρίσκει ἓναν ξένον; Ἄν αὔριο οἱ θυγατέρες του τότε βαρεθοῦνε, τί θὰ κάμει αὐτός, γέροντας ἄνθρωπος; Καλύτερα ὁ ξένος παρὰ οἱ ἐδικοί· δὲν μοῦ τόπες ἔτσι, Ἀργύρη; Μπορεῖ καὶ νὰ μετανοιώσει!

— Παράτρέχεις, Θωμᾶ, τοῦπε μὲ μεγαλοπρέπεια ὁ παπᾶς.

— Ἐχεις δίκιο, εἶπε γλυκὰ ὁ Ἀργύρης· μὰ ὅλα τὰ δάχτυλα δὲν εἶναι ἴσια! Οἱ θυγατέρες του εἶναι παιδιά του, ἐσὺ εἶσαι ἄτεκνος!....

— Ὁ ἄνθρωπος, εἶπε πικρὰ ὁ Καραβέλας, ποῦ δὲν ἔχει κρέας δικό του, εἶναι σὰν τὸ πουλί στὸ κλαρί! Ἔτσι καὶ γῶ. Ξέρω τί πρέπει καὶ τί δὲν πρέπει νὰ κάμω. Ξέρω τί εἶναι αὐτὸ ποῦ θὰ μὲ κάμει νὰ μετανοιώσω... μὰ ὁ νοῦς δὲν ὀρίζει πάντα! κι' ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀκούει πάντα τὴν καλὴν του ὀρηγνεία, ἀλλὰ κάνει τὸ ἀνάποδο, αὐτὸ ποῦ ξέρει πῶς θὰ τοῦ φέρει κακό!... Ἦρθα ἐδῶ, Ἀργύρη, νὰ σὲ παρακαλέσω νὰ

μοῦ κάμεις τὴν ἰσόβια πρόσοδο κατὰ πῶς ἐμιλήσαμε!
Ὁ νοδάρος εἶναι ἐδῶ καὶ θὰ μᾶς ὀρμηγέψει!

—Τί; εἶπε ἡ Μαρία θυμώνοντας· ὁ Ἀργύρης θὰ σοῦ πάρει τὸ χτήμα;

—Κ' οἱ δύο μας, εἶπε χαμογελῶντας ὁ Γιάννης· δὲν εἶμαστε ἀδέρφια; Γιατὶ ἐγώ, κ' ὄχι ὁ Ἀργύρης; γιατί ὁ Ἀργύρης, κ' ὄχι ἐγώ;...

—Πολὺ καλὴ σκέψη, εἶπε ὁ παπᾶς μὲ μεγαλοπρέπεια· ποῦ νὰ κυνηγιέσαι, γέρος ἄνθρωπος τώρα, μὲ χτήματα, μὲ δουλειές, ἀφοῦ δὲν μπορεῖς νὰ δουλέψεις ὁ ἴδιος! Ἔχεις ἓνα τόσο, βρέξει χιονίσει, κ' ἡσυχάζεις.

Ἡ Μαρία ἐκοίταξε τὸ Θωμᾶ καὶ τὸν Ἀργύρη θυμωμένη· κ' αὐτὸς ἐκατάλαβε πῶς δὲν εὐχαριστιότου.

—Νὰ σοῦ τὰ γράψω τῆς ἴδιας; τῆς εἶπε παρακαλῶντας.

—Ἡ γυναῖκα, εἶπε μὲ σβημένη φωνὴ ὁ νοδάρος, κατεβάζοντας τὰ μάτια σὰ ντροπιασμένος, δὲ μπορεῖ νὰ κάμει οὔτε τὸ παραμικρό, χωρὶς τὸ θέλημα τοῦ ἀντρός της! Δὲν μπορεῖ οὔτε νὰ κουνηθεῖ! Καὶ τί ἀσφάλεια θά'χεις ἀπὸ τὴν ὑποχρέωση μιανῆς παντρεμένης γυναίκας;

—Καὶ γὼ, εἶπε ὁ Γιάννης, δὲν κάνω τίποτα χωρὶς τὸν ἀδερφό μου! Πῶς θὰ πλερώνω; Αὐτὸς βαστάει τοῦ σπιτιοῦ τὸ τεμόνι!

Ὁ παπᾶς μὲ μιὰ ματιὰ του τὸν ἐπαίνεσε.

—Μά, εἶπε ὁ Ἀργύρης, κλειόνοντας τὰ μάτια του, ἓνα τάλλαρο τὴν ἡμέρα, ὄχι! ἂ ὄχι! Ἀφοῦ θά'χεις τὸ φαί σου, ἀπ' ὅ,τι τρώγω καὶ γὼ, τὸ σιγύριο σου, τὰ φορέματά σου, καὶ.....κ' ὅ,τι ἄλλο θέλει ἡ καρδιά σου.....τί ἄλλο; Δὲν ἀξίζουμε ὅλα αὐτὰ τὸ τάλλαρο; Καὶ πάλε ἄς σοῦ δώσουμε χαρτζιλίκι κ' ἓνα φράνκο τὴν ἡμέρα, νὰ τὸ χαλᾶς γιὰ τὴν ψυχὴ σου· τί ἄλλο;

Ἄς ποῦμε στρογγυλὰ ἑβδομηῆντα τάλλαρα τὸ χρόνο! τί λές; εἶναι καλά; Καὶ μόνο ἂν σοῦ καταλείψουμε τὸ χρειαστό σου, θᾶχεις τὸ δικαίωμα νὰ ζητᾷς τὸ τάλλαρο· κι' αὐτὸ γιατί περπατοῦμε στὸν κόσμο μὲ ζωὴ καὶ μὲ θάνατο! Μπορεῖ ἐγὼ νὰ πεθάνω, κ' οἱ κληρονόμοι μου νὰ μὴ σ' εὐχαριστοῦνε.... Σοῦ μιλῶ ἴσια, κι' ἄγια! Τί λές;

—Ναὶ βέβαια! εἶπε πονηρὰ ὁ παπᾶς κι' ἐσηκώθηκε ἀπὸ τὴν καρέκλα του.

—Ὅπως θέλετε, εἶπε πονηρὰ ὁ Καραβέλας, κοιτάζοντας τὴ Μαρία.

Αὐτὴ τοῦ χαμογέλασε.

VIII

Λίγες μέρες ἔπειτα ἡ Ἰσόβια πρόσοδο εἶχε ὑπογραφτεῖ. Κ' εἶχε περάσει καιρὸς. Καὶ μιὰ μέρα ὁ Ἀργύρης ἀποφάσισε νὰ γκρεμίσει τὸ σπίτι τοῦ Καραβέλα, νὰ τὸ ξαναχτίσει μ' ἓνα πάτωμα, καὶ νὰ τὸ ἐνώσει μὲ τὸ δικό του. Κ' εἶχε ἀγοράσει δύο ὄργυιες πέτρα, ποῦ τώρα ἦταν ξεφορτωμένη στὴν ἀμμουδιὰ, εἶχε διορίσει στὸ βουνὸ τὰ μάρμαρα γιὰ τὰς πόρτες καὶ τὰ παράθυρα, εἶχε ρίξει καμπόσα κυπαρίσσια, δικά του κάποια, κι' ἄλλα ἀγορασμένα, εἶχε κράξει τοὺς πριονιστάδες νὰ τοῦ βγάλουν τὰ δοκάρια καὶ τὰς σανίδες, εἶχε φέρει ἄμμο κι' ἀσβέστη· κ' οἱ γυναῖκες τοῦ σπιτιοῦ, οἱ δύο συνυφάδες καὶ οἱ θυγατέρες τους, ἐκουβαλοῦσαν τὰ ὑλικά στὸ κεφάλι· κι' ὁ ἴδιος ὁ Καραβέλας ἐκαβαλοῦσε μὲ τὸ γαῖδαρό του κ' ἐκεῖνος ἀπὸ τὴν ἀμμουδιὰ τὴν πέτρα, πέντε στράτες τὴν ἡμέρα, γιατί ἤθελε νὰ φχαριστήσῃ, ὅσο μπορούσε, τὴ Μαρία. Κ' ἡ πέτρα ἐμαζευότουν γύρω στὸ σπίτι του σωρός, ποῦ κάθε μέρα ἐμεγάλωνε στὸ προαύλι του, στὸ

μικρὸ τὸν κῆπο· καὶ κάθε βράδυ ἐρχόνταν οἱ γλωρὲς κυπαρισσένιες σανίδες, γεμίζοντας μοσκοβόλια τὸν ἀέρα, κ' ἐστιβαζόνταν σ' ἓνα μαγαζι τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Ἀργύρη· κ' οἱ χωριανοί, ὅταν ἀπαντοῦσαν τὸν Ἀργύρη στὸ δρόμο, τὸν ἐσυχαίρονταν μ' ἓνα χαμόγελο στὸ στόμα, ἐνῶ ἀπὸ μέσα τους τὸν ἐφτονοῦσαν· κι' ὅλο τὸ χωριὸ μ' ἓνα στόμα κατηγοροῦσε τὸν Καραβέλα, καὶ τὸν ἐβριζε, γιατί εἶχε ἀδικήσει τ' ἀνίψια του κ' εἶχε προτιμήσει τοὺς ξένους.

Οἱ μῆνες τοῦ καλοκαιριοῦ εἶχαν περάσει, μὰ ὁ καιρὸς δὲν εἶχε χαλάσει ἀκόμη. Κ' ἦταν μία ὁμορφη, ὄχτωβριάτικη μέρα, ἡλιόλουστη· κ' ἐκόντευε τὸ μεσημέρη. Κι' ὁ Καραβέλας ἀνέβαινε αὐτὴν τὴν ὥρα, κεντῶντας ἀπὸ πίσω τὸ γαῖδαρό του, τὸν ἀνήφορο, ποῦ ἐρχότου ἀπὸ τὴ θάλασσα στὸ χωριό· κι' ὁ δρόμος ἐκεῖνος περνοῦσε πρῶτα μέσα ἀπὸ ἓναν ἐλαιῶνα, σ' ἓνα καταπράσινο πλάγι. Οἱ ἐλιές θεώρατες πολὺκλωνες, ψηλές, ἀργυροπράσινες, ἐβραίζαν ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ βλογημένου καρποῦ τους, ποῦ ἐχρούσιζε κ' ἐγυάλιζε ἀνάμεσα στὰ μικρὰ φύλλα. Κ' ἦταν ὁ ἐλαιῶνας ἐκεῖνος σὰν περιβόλι, χωρὶς σφαλιές κι' ἀγκάθια, χωρὶς ἄγρια χόρτα καὶ ρεῖκια, κάτου ἀπὸ τὰ δένδρα, γιατί οἱ νοικοκυρεοί, ἀναμένοντας νὰ πέσει ὁ πλούσιος καρπός, εἶχαν ψιλῶσει ὅλον τὸν τόπο· κ' ἐσκέπαζε μόνο τὴ γῆ τὸ νωπὸ πρᾶσινο χορτάρι καὶ τὴν ἐστόλιζε. Κι' ὁ δρόμος ἦταν ἓνας παλαιὸς δρόμος, ἀπὸ τὸν καιρὸ τῶν Ἑλλήνων, στρωμένος μὲ στρογγυλές μεγάλες ἄσπρες πέτρες, κ' ἐπερνοῦσε φιδωτὸς ἀνάμεσα στὲς μεγάλες ἐκεῖνες ἐλιές. Ἀπὸ αἰῶνες τώρα κανεὶς δὲν τὸν ἐφτιανε κι' ὡστόσο καταλυμὸ δὲν εἶχε· μὰ σὲ πολλὰ μέρη ἔλειπαν οἱ πέτρες, ἀλλοῦ ἦταν χωσμένος ὁ μισὸς ἀπὸ τὰ χῶματα, ποῦ ἐπέφταν ἀπὸ τοὺς ψηλοὺς ὄχτους καὶ ποῦ μὲ τὰ

χρόνια ἐλόγγιαζαν. Κ' ἔπειτα ἔμπαινε σ' ἓνα μικρὸ φαράγγι, ἀνάμεσα σὲ δύο ψηλὰς ράχες, ποῦ, ὀρθὲς κι' ἀπόγκρεμες, ἔδειχναν τὰς σκληρὰς φλέβες τῆς γῆς στὶς ἀποτιλιὰς τους, χωρὶς οὔτε ἓνα χορτάρι, φαγωμένες ἀπὸ τοὺς ἥλιους καὶ τὰς βροχὰς, καὶ κατακίτρινες.

Καὶ τὸ μικρὸ ὑπομονητικὸ φορτίκι τοῦ Καραβέλα ἀνέβαινε μὲ κόπο τὸν ἀψὺν ἀνήφορο, φορτωμένο μὲ δυὸ βαρεῖες μεγάλες πέτρες, δεμένες ἀπὸ τὴ μιά μεριά τοῦ σαμαριοῦ κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη· κ' ἔσταματοῦσε κάθε τόσο γιὰ ν' ἀλλάξει τὸ πάτημά του, ἢ γιὰ νὰ πάρει φόρα καὶ ν' ἀνεβεῖ κάποιο σκαλοπάτι τοῦ χαλασμένου δρόμου, ἢ γιὰ νὰ διαλέξει τὸ πλιὸ ἴσιο κ' εὐκόλο μέρος· κι' ἀπὸ πίσω ὁ Καραβέλας, σκυφτός, ἰδρωμένος, κόκκινος, μὲ ριχτὴ τὴ γιακέτα του στὸν ἓναν ὄμο, ἐκεντοῦσε μὲ τὸ χοντρὸ ραβδί του τὸ ζῶο, τὸ βοηθοῦσε στὰ κακὰ πατήματα νὰ σηκώσει τὸ βάρος, σπρώχνοντας μὲ τὸ ἓνα χέρι ἀπὸ τοῦ σαμαριοῦ τὰ σκαρβέλια ἢ πιάνοντας καὶ μὲ τὰ δύο του χέρια τὸ σαμάρι, κι' ὅλον τὸ δρόμο ἀδι-ἀκοπα τοῦ φώναζε : «Δὲ δώ, δὲ δώ», καὶ τοῦ μιλοῦσε κι' ὅλας :

— Προβάτει, προβάτει, μωρὲ γάϊδαρε, ὡς πὸν νὰ ψοφήσης κ' ἐσύ, κακομοίρη μου!... Καὶ μ' ὅλα ταῦτα ἢ ζωὴ σου εἶναι ἀπὸ τὴ δική μου καλύτερη!... Δὲ δώ! Καὶ τὸν χτυποῦσε μὲ τὸ χοντρὸ ραβδί. Δὲ δώ! Ἔχεις ἀκόμα, μωρὲ, νὰ κουβαλήσεις πέτρα καὶ πέτρα! Ἀπὸ τὰ τώρα εἰδείλιασες ;... Δὲ δώ!... Θὰ γένει κοτζάν σαράγι τὸ σπίτι μου... τὸ σπίτι τους!... Θὰ ἐνώσει μὲ τᾶλλο, θᾶχει ἔτσι κι' ἄλλα δύο παράθυρα, θὰ γένει ἄλλη μία κάμαρη μεγαλύτερη ἀπὸ τὴ μεγάλη τυς τὴν κάμαρη! καὶ θὰ τὴν πάρει φυσικὰ ἡ Μαρία στὸ μερτικό της, ὅταν θὰ μοιράσουνε!... Ἐκεῖ λοιπὸν θὰ κοιμᾶται μὲ τὸν ἄντρα της!... Ἄχ,

ἄχ! Γερασμὸ δὲν ἔχει· τὸ μάγουλό της στάζει αἷμα·
γυναῖκα μία φορά! Μὲ τὸ μάτι τρώει τὸν ἄνθρωπο!..
Δὲ δώ! Μὰ ὡς τὰ τώρα ἀκόμα τίποτα· ὡς πότε; μὲ
ξεφεύγει, μοῦ κάνει νάζια. Τώρα τὸ δικό μου τὸ πή-
ρανε! Πάει! Καὶ τὰ παιδιά τους, ἀνάθεμά τα, ἀρχί-
ζουνε, μέσα στὸ σπίτι τους κιάλας, καὶ δὲν τοὺς
λέει κανένας τίποτας! Γιατί ἔτσι, γιατί; Θέλει νὰ μὲ
γελάσει, καὶ μὲ γελάει!... Γι' αὐτὸ ἔδωκα τὸ δικό
μου;... Μὰ ἔτσι λέει μὲ τὸ νοῦ της!... Ἄ, θὰ
γένω κ' ἐγὼ κακὸς... ἢ καλωσύνη δὲ φελάει!...
Θὰ τήνε πιάσω, κι' ὅθε τὰ βγάλει ἢ ἄκρη!...
Δέ δώ! Ὅθε τὰ βγάλει ἢ ἄκρη!... Καὶ τὸ στανιὸ ὁ
Θεὸς τ'ὄδειξε!

Τώρα ἔμπαινε στὸ μικρὸ φαράγγι· καὶ τὸ ζῶο
ἐγλιγώρευε τὸ πάτημά του, γιατί ὁ δρόμος ἦταν ἴσιος
πλὴν κι' ἄστρωτος στὴν ψιλή του ἀμοῦσα. Κι' ὁ Κα-
ραβέλας χαμογελοῦσε, σὰ νὰ βλεπε ὀμπρὸς του ἓνα ὀ-
μορφο ὄνειρο, κ' ἐβάλλθηκε μὲ ψιλή φωνὴ νὰ τραγου-
δάει τὸ συνηθισμένο τραγούδι του :

**Ὅμορφο ποῦναι τ'ὄμορφο πέντε φορὲς καὶ δέκα,
Κι' ἀπ' ὅλα τὸ καλύτερο ὁ ἄντρας μὲ τὴ γυναῖκα.**

Κι' ὅλο με μίας, ἀπὸ τὴν κορφὴ τῆς μίας ράχης
μία παιδιάστικη, σὰν ἀσημένια, φωνὴ ἔκραξε δυνατὰ :
—Καραβέεεεελα!

Κι' ὁ γέρος ἀνατινάχτηκε ἄξαφνα, ἔσταμάτησε
τὸ γαῖδαρό του, ἄφισε νὰ πέση χάμου ἢ γιακέτα του,
ἀνοιξε τὰ κοκκινισμένα του μάτια, ἐκοίταξε ψηλὰ κι'
ὀλόγυρα, ἐκοκκίνισε, κ' ἐκατάλαβε πῶς ἔβγαινε ἀπὸ
τὰ ὄριά του. Κι' ἀποκρίθηκε χωρὶς νὰ βλέπει που-
θενὰ κανέναν καὶ μισογελῶντας :

—Παιδί μου, ἐδῶ εἶμαι, ἐδῶ εἶμαι! τί θέλει ἢ μάννα;

Καὶ θυμωμένος ἔδειρε τὸ γαῖδαρό του, βλαστη-

μῶντας τον, ἐσήκωσε τὴ γιανέτα του καὶ τοῦ φώναξε :

—Δέ δώ!... Τάχα καὶ τὰ δέντρα ἀποχτάνε τώρα λαλιά;

Κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη ράχη μία ἄλλη παιδιάστικη φωνὴ τὸν ξανάκραξε :

—Καραβέεεεελα !

Κι' ὁ γέρος ἔχασε τότες τέλεια τὰ λογικά του.

—Παιδιά μου ! παιδιά μου ! ξαναφώναξε· γιατί μὲ κράζετε, παιδιά μου;

Κ' ἐξεθύμανε πάλι μὲ τὸ γαῖδαρό του καταφέροντας του μία δυνατὴ ραβδιὰ καὶ προφέροντας ἄλλη μία φοβερὴ βλαστήμια.

—Δέ δώ ! Διάολος μέσα σου ! Δέ δώ !

Ἐνα γέλοιο ἀκούστηκε καὶ στὲς δύο ράχες, κι' ὁ Καραβέλας ἐκατάλαβε πῶς ἐκεῖ εἶχαν μαζευτεῖ πολλὰ παιδιά καὶ τὸν εἶχαν προσμείνει ὡς ποῦ θὰ περνοῦσε.

—᾽Ω Θεέ μου ! ἀναστέναζε.

Καὶ τώρα πάλι μία τρίτη φωνὴ τὸν ἔκραξε :

—Καραβέλα ! Σὲ βλέπω, σὲ βλέπω !...

—Ἐχετε δίκιο, ἀποκρίθηκε γελῶντας καὶ τρίζοντας τὰ λίγα του δόντια, δίκιο, δίκιο μεγάλο· ἐγὼ φταίω ὁ κακοκέφαλος ! ἐγὼ ποῦ σᾶς ἔβαλα στὸν κόσμο ! ἐγώ, παιδιά μου ! ἐγώ, μούλοι μου !

—Καραβέλα, ξανάκραξαν δύο τρεῖς φωνὲς μαζῆ, ἔπειτα ἀπὸ ἓνα δυνατὸ γελοκόπι.

—Δέ δώ ! τὸ Θεό σου ! εἶπε κ' ἐράβδισε τὸ ζῶο. Δέ δώ!... Ἐδὼ παρακάτου, στὴ μεγάλη τὴ σούδα, ἐκεῖ μέσα, ναί, χαροκοπούσαμε μὲ τὴ μάννα σας ! Ἐκεῖ σᾶς ἔσπειρα ! Ἄς εἶχα τότες τὸ μυαλό μου ! Τώρα, καλὰ μοῦ κάνετε, παιδιά μου, καὶ μὲ κράζετε ! Καλὰ μοῦ κάνετε!...

Κι' ἄκουσε πάλι τῶν παιδιῶν τὰ γέλοια, ποῦ τοῦ ἐρχόνταν κατόπι, ψηλά, στὴν κορφὴ τῆς ράχης. Κι'.

ἀπελπισμένος ἐβιαζότου νὰ βγεῖ ἀπὸ τὸ στένωμα, ἐλπίζοντας πῶς στὸ μεγάλο δρόμο θ'ἔβρισκε τὴν προστασία κανενὸς ἀνθρώπου· κ' ὥστόσο ἐκοίταζε ἀπάνου, προσπαθῶντας νὰ ἰδεῖ μέσα στὰ κλαριά κανένα πρόσωπο παιδιοῦ καὶ νὰ τὸ γνωρίσει, γιὰ νὰ τὸ χτυπήσει στερνότερα, ὅταν θὰ τὸ ἀντάμωνε.

Καὶ κάποιο τοῦλε :

— Σὲ βλέπω, μὰ δὲ μὲ βλέπεις !

Κ' εἶπανε ἄλλα ξεσπῶντας στὰ γέλοια.

— Καραβέλα ! σὲ βλέπω, σὲ βλέπω !

Κι' αὐτὸς τοὺς ἀπάντησε πάντα στὸν ἴδιο τρόπο κάνοντας πῶς γελάει.

Τέλος ἐβγήκε στὸ μεγάλο δρόμο καὶ τὰ παιδιά ἐσώπασαν. Ἀλλὰ γιὰ ὥρα ἄκουε ἀκόμη τὸ γέλοιο τους, ποῦ ὄλο ἐμάκρανε, γιὰτι ἔφρουγαν καὶ κεῖνα τρέχοντας μέσα στὸ ἀγρίωμα. Κι' ἀναστέναξε ὁ Καραβέλας ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιάς του κ' εἶπε : «Τὶ τυράγνιο ! » καὶ τὰ μάτια του ἐμόσκειψαν. «Ὅλο ἐμένα, ὄλο ἐμένα βρίσκουν νὰ πειράζουν, κανέναν ἄλλο νὲ μέσα σ' ἕνα χωριό ! Γιατί ; μὰ γιατί ; . . . » Κ' ἐράβδισε τὸ γάϊδαρό του.

Κι' αὐτὴν τῇ στιγμῇ εἶδε μπροστά του τὴν ἀδερφή του· κ' ἡ πρώτη του ὁρμὴ ἦταν νὰ πάρει ἄλλο δρόμο, γιὰτι τὴν ἐντρόπηκε ἄξαφνα· κ' ἐνόμισε πῶς ἤθελε νὰ μαλώσει μαζῇ του, γιὰτι τὴν εἶχε διώξει τὴν ἡμέρα τῆς θανῆς τῆς γυναικός του· καὶ κρυφὰ εἶχε κάμει τὴν ἰσόβια πρόσοδο σὲ ξένους. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποῦχε χηρέψει, δὲν τὴν εἶχε ξαναἰδεῖ. Καὶ τοῦ φάνηκε πῶς ἡ γριὰ γυναικίκα εἶχε γεράσει ἀκόμη περισσότερο· στὸ φῶς τῆς ἡμέρας τὸ πρόσωπό της ἦταν πλιὸ ὠχρό, πλιὸ ζαρωμένο, πλιὸ στεγνὸ καὶ πλιὸ ἄσκημο, μὲ τ' ἀνήσυχτα, ξεθωριασμένα μάτια, ποῦ ἦταν κόκκινα ἀπὸ τὰ δάκρυα.

— ὦ Θωμᾶ ! τοῦπε, Θωμᾶ !

Ἐκεῖνος τὴν ἐκοίταξε ἀλαλιασμένος. κ' ἔσταμάτησε, ἐνῶ ὁ γαῖδαρος ξακολούθησε ὑπομονητικὰ τὸ δρόμο του.

— Στασιά ! τῆς εἶπε, μὴν ξέροντας τί ἄλλο ἔπρεπε νὰ τῆς μιλήσει.

— Ἐσκαψες, τοῦπε ἐκείνη, ὁ ἴδιος τὸ λάκκο σου ! Καὶ μοῦ πονεῖ, γιατί εἶσαι ἀδερφός μου καὶ μᾶς ἐγέννησε μία μάννα. Κ' ἐκατέβηκα ἐπίτηδες ὡς ἐδῶ, γιὰ νὰ σ' ἀνταμώσω καὶ νὰ σοῦ τὰ πῶ ! Μὰ εἶναι πολὺ ἀργὰ τώρα ! Τί ἔκαμες, Θωμᾶ ! γιατί ἔτσι ;

Τὴν ἐκοίταξε ἄγρια.

— Κάτι σὲ παραγνοιάζει ! τῆς εἶπε. Ἄ ξέρω, ξέρω!... τᾶθελες γιὰ τὰ παιδιὰ σου, τὰ καημένα ! ᾶ, ᾶ !

— Ἦθελα νὰ μὴν καταφρονιέσαι ! τοῦπε, καὶ τὸ μάτι της πάλι ἐβούρκωσε.

Τὴν ξανακοίταξε κατάματα κ' ἐκατάλαβε αὐτὴν τῆ στιγμῇ πῶς κανεὶς ἄλλος στὸν κόσμο δὲν τὸν τήραζε μὲ τὸ ἴδιο βλέμμα, κανεὶς ἄλλος δὲν ἐδάκρυζε γιὰ κεῖνον.

— Τώρα ἐγίνηκε ! τῆς εἶπε βραχνὰ μ' ἓναν ἀναστεναγμό. Μὰ γιατί νᾶμαι ἐγὼ τὸ θέατρο τοῦ χωριοῦ ; Κάθε βράδυ, ὅταν εἶμαι σπῆτι μου καὶ περνοῦνε γιὰ νερὸ οἱ κοπέλλες, ὅλο μοῦ φωνάζουνε· τώρα καὶ στὸ δρόμο, ὅλοι οἱ-παληόμουλοι ! Δὲν ἔχω ζωὴ. Γιατί ; μὰ γιατί ;

— Γιατί ἔμεινες ἔρημος κ' ἀπροστάτευτος !

— Ἄπ' ὅταν ἀπέθανε ἡ γυναῖκα μου !

— Κι' ἄκουσες τὲς ὁρμήνιες τοῦ Ἀργύρη, τοῦ αἱματοφάη ! καὶ μᾶς ἐδιώξες !

— Ἄπ' ὅταν ἔμεινα ἔρημος ! εἶπε πικρὰ καὶ κωνῶντας τὸ κεφάλι του.

— Ἀπὸ τότες!... καὶ τώρα, πῶδωκες ἐκεῖ μέσα

τὸ ἔχει σου, ἔχασες κάθε ὑπόληψη ! ὁ κόσμος ξέρει, γιατί τῶδωκες !... Σ' ἐπῆρε αὐτὴ ἢ πουτάνα στὸ λαιμό της καὶ σὲ γελάει !

— Ἡ πουτάνα ; εἶπε ἀγριεύοντας ὁ Καραβέλας. Ποιά ; ποιά ;

— Μὴ θυμώνεις ! τοῦπε, μὴ θυμώνεις μαζῆ μου ! Ἐγὼ δὲ θέλω παρὰ τὸ καλό σου, κ' ἄς μᾶς ἔδιωξες ἔγώ, μοναχή, ἐγὼ στὸν κόσμο ἑκείνη γελάει μαζῆ σου, καὶ πισώπλατά σου παινεύεται καὶ σὲ βρίζει ! ὦ Θωμᾶ !...

Δὲν τῆς ἀπάντησε κ' ἐβάλθηκε νὰ προβατεῖ γλίγωρα γιὰ νὰ προφτάσει τὸ ζῶο, ποῦχε προχωρήσει καμπόσο, ξέροντας τὸ δρόμο του. Κ' ἐκείνη τὸν ἀκολούθησε.

— Καὶ θὰ πᾶς ἀπὸ κακοῦ σὲ χειρότερο, κακομοίρη μου, τοῦ ξανάπε, μ' αὐτὴν τὴν ἰδέα ποῦ σοῦ μπῆκε στὸ μυαλό ! Εἶναι πράματα γιὰ νὰ τὰ κάνει ἕνας γέροντας ἄνθρωπος ; Κ' ἔχασες τὸ ἴριζι σου, τὴν ὑπόληψή σου ! Γιὰ τοῦτο ἐγίνηκες τοῦ χωριοῦ τὸ κορόιδο ;

Τὴν ἐκοίταξε πάλε ἀπελπισμένος.

— ὦ, τῆς εἶπε, ἔτσι δὲ θὰ πάει ὀμπρὸς γιὰ πολὺν καιρὸ αὐτὴ ἢ ζωὴ ! Σὰν ἰδῶ τὰ πάρα στενὰ δίνω μία καὶ τελειώνω !

Κ' ἐπιασε μὲ τὰ δύο του δάχτυλα τὸ λαρύγγι του, τῶσφιξε, κ' ἔκαμε « Κλ ! » γουρλώνοντας τὰ μάτια.

— Ἐτσι σ' ἐκατάφερε ὁ κύρ Ἀργύρης, γιὰ νὰ σὲ κληρονομήσει ἀνέξοδα ! τοῦπε.

Κ' ἔκαμαν ἔπειτα σιωπηλοὶ καμπόσο δρόμο. Ἐκείνη ἔγενθε, σαλιώνοντας καὶ μὲ τὰ δύο της χέρια τὸ φάδι, πῶβγαινε πλατὺ κ' ἄγανὸ ἀπὸ τὴν μάλλινη τουλούπα κ' ἐστριφότου κ' ἐδυνάμωνε, καθὼς τὸ ἀδράχτι ἐγύριζε, κατεβαίνοντας ἀπὸ τὴν ἄκρη τῆς

ρόκας, ὡς ποῦ κοντοάγγιζε τὴ γῆς, κ' ἐκεῖνος ἔσπρωχνε τὸ ζῶο γιὰ νὰ πηγαίνει γοργότερα στὸν ἀνήφορο τοῦ μεγάλου δρόμου. Τέλος ἡ γοιὰ τοῦ ξανᾶπε:

—Καλὰ ποῦ θᾶκανες νὰ μὴ δίνεις καμίαν ἀπάντηση, ὅταν σὲ παρανομίζουν, γιατί ὁ κόσμος, βλέπεις, εἶναι τόσο κακός, κ' ὅσο τοῦ λές, τόσο γελᾷει! Κ' ἔπειτα λές ὡς καὶ σὺ τόσο παράξενα λόγια, σὲ τόσο παράξενον τρόπο, ποῦ μὲ τὸ στανιὸ κάνεις τοὺς ἀνθρώπους νὰ γελοῦνε καὶ γένεσαι μπαίγνιο! Δὲν τὸ καταλαβαίνεις; Ἄν θέλεις νὰ κάμεις κάτι, πιάσε κανένα παιδί, καὶ σπάσε του τὸ κεφάλι ἢ τὸ ποδάρι, κ' ἄμε στὴ φυλακὴ κ' ἄμα βγείς ἀπὸ τὴ φυλακὴ, βλέπεις πῶς θὰ σὲ φοβοῦνται! Ἄμῃ ἔτσι; δὲν εἶσαι παρὰ σὺ στὸ χωριὸ μας καί, μὰ τὸ Θεό, ὅλοι ἔχουνε τὰ παρατσούκλια τους, ἄντρες γυναῖκες, γιὰ νὰ γνωρίζονται, μὰ ὅπως ἐσὺ δὲν κάνεις κανέναν! Μπᾶ, μπᾶ, μπᾶ!

Κ' ἔσταυροκοπήθηκε.

Τὴν ἐκοίταξε πάλι, κουνῶντας ἀπελπισμένα τὸ κεφάλι.

Κ' ἔπειτα ἐκείνη τοῦ μίλησε γιὰ τὰ παιδιά της. Ὁ ἕνας της γιὸς ἐπλήγαινε τώρα στρατιώτης ἢ κοπέλλα της ἢ μεγάλη εἶχε ὅλα τὰ προικιά της ἔτοιμα δὲν ἐπέριάζε τίποτα ποῦ ὁ μάρομπας της δὲν τῆς εἶχε δώσει οὔτε μία κλωστή, ἀπ' ὅσα εἶχε ἀφήκει ἢ θειά της τίποτα! Αὐτὰ βέβαια θὰ τοῦ τᾶχανε πάρει ἡ φαμίλια τοῦ Ἀργύρη, ἢ Χρυσάνθη, ποῦ ἦτανε σᾶν ξεροσταφίδα, καὶ ἡ κυρὰ Μαρία, ἢ κυρὰ Μαρία! γιὰ τὴν Ἀμαλία τους καὶ τὴν Ἀγλαΐα τους! Φυσικά, φυσικά!... Μὰ ἐγενότοᾶν ὡς καὶ ἡ Ἀμαλία ἕνα λουλούδι, πρώτης γραμμῆς! ἀνώτερη ἀκόμη ἀπὸ τὴν κυρὰ μητέρα τους! Ὅλη μέρα, ὅλη μέρα ἔτσι-

μποτραβιότουνε μὲ τὸν ξάδευφό⁷της· κάθε μέρα καὶ κάποιος τὴν ἔβλεπε! ἔγνοια της καὶ κεινῆς! Μὰ τῆς Στασιάς, ἡ κοπέλλα της, ἦτανε φρόνιμη, ἀθώα, τίμια καὶ καλὴ! καλὴ ὅπως ὅλα της τὰ παιδιὰ! Τὸ ἕνα καλύτερο ἀπὸ τᾶλλο! Τὴν ἔσεβόντανε ὅλα· κ' ἦτανε ὅλα δουλευτάδες· οἱ πρῶτοι δουλευτάδες! κ' ἡ γῆς τοὺς ἔδινε τὸ καθημερινό τους, κ' ἄς εἶχανε λίγη· ἐπήγαιναν κιόλας κ' ἔξενοδούλειαν, κ' ἔτσι δὲν εἶχανε ἀνάγκη οὔτε νὰ χρεώνονται, ποτέ οὔτε ἕνα τᾶλλο! Καὶ τώρα ἐπάντρευε τὴν θυγατέρα της μ' ἕνα καλὸ παιδί ποῦ τῆς τὴν εἶχε βζητήσει· ἡ χαρὰ θὰ γενότουν τὲς ἀποκριές· καὶ θὰρχότουνε βέβαια κ' ὁ Θωμᾶς στὴ χαρὰ γιὰ νὰ γλεντήσει κ' ἐκεῖνος· θὰ σφάζανε ἕνα ἀρνί· τᾶρνί ποῦ θὰ γεννοῦσε τὸ Νοέμβρη ἢ προβατὶνα τους...

Κι' ὡστόσο ἔφταναν τώρα στὸ περικλάδι ποῦ ἀνέβαινε τὴ ράχη τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Καραβέλα. Ὁ γάϊδαρος ἔκαμε δύο τοῖα γλίγωρα πατήματα, παίρνοντας φόρα γιὰ ν' ἀνεβεῖ τοῦ μονοπατιοῦ τὸν ἀνήφορο· καὶ ἡ γοιὰ ἀποχαιρέτησε τὸν ἀδερφό της.

—Καθὼς σοῦ μίλησα, τοῦπε γνέθοντας· μὴ δίνεις ἀπάντησες τέτοιες. Θυμήσου το!

—Σὰ χολεντῶ, τῆς ἀπάντησε, λέω ὅ,τι μούρχεται στὸ στόμα· δὲ μπορῶ νὰ κάμω ἄλλοιῶς! Καὶ τότες ὁ νοῦς μου γεννάει τὰ παράξενα, καὶ πρέπει νὰ τὰ πῶ! δὲν ξέρω πῶς διάολο εἶμαι καμωμένος!...

Κι' ἀνέβηκε τὸν ἀνήφορο κατόπι στὸ γάϊδαρο· καὶ στὸ μισὸν τὸ δρόμο ἐγύρισε κ' ἐκοίταξε τὴν ἀδερφή του, ποῦ κ' ἐκείνη εἶχε ξεκινήσει γιὰ τὸ σπίτι της κ' ἐπήγαινε σκυφτὰ σκυφτὰ, μιλῶντας μοναχὴ της.

Κ' εἶπε τότες μὲ τὸ νοῦ του: «Ποιὸς ξερεῖ ἂ θάμουννα καλύτερα μαζῆ τους, ἂν ἴσως τότες δὲν τοὺς εἶχα διώξει!... Τᾶνψίδια μου θὰ μὲ συμπονοῦ-

σαν καλύτερα ἀπὸ τοὺς ξένους, καὶ θὰ μὲ ὑπεράσπιζαν ! Μὰ ἤξερα καὶ γὼ ποῦ ἀληθινὰ ἢ Στασιὰ μ' ἀγαποῦσε ; Ποῦ τ' ἔξερα ! Εἶχα βάλει στὸ νοῦ μου τὸ κακό, γιατί εἶμαι κακὸς ἄνθρωπος ! » Κι' ἀναστέναξε. « Κ' ἔπειτα ἡ Μαρία ! . . . »

IX

Ἐσταμάτησε κάτω ἀπὸ τὴν κληματαριά, ποῦ ἄρχιζε τώρα νὰ χάνει τὰ φύλλα της κ' ἐκιτρίνιζε. Κ' ἐκοίταξε ὀλόγυρά του κ' ἔκραξε :

— Μαρία !

— Ἐχω ἄλλο διάλογο στὸ κεφάλι μου, καὶ μὴ σοῦ εἰπῶ ποῦ ἄλλοῦ ! τοῦ ἀποκρίθηκε ἐκείνη θυμωμένη ἀπὸ πάνου· ὡς καὶ σὺ εὐρέθηκες τώρα νὰ μὲ σκοτίσεις ; Ξεφόρτωσε ὅπως μπορεῖς ! ἐκεῖ εἶναι ἡ διχάλα !

Καὶ ξακολούθησε μὲ μουγγὴ φωνὴ βρίζοντας τὴ συγάμπρισσά της :

— Μᾶς ἄκουσε ! μᾶς ἄκουσε ! Τί μοῦ κάνεις, μωρὴ μούμια, τί μοῦ κάνεις !

Ὁ γέρος ἀναστέναξε· ἐστήριξε μὲ τὴν ξύλινη διχάλα τὴ μία μεριά τοῦ σαμαριοῦ, ἔλυσε ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά τὴ χοντροὴ πέτρα, καὶ τὴν ἄφηκε μεμιάς νὰ πέση χάμου μὲ θόρυβο. Κι' ὥστόσο ἡ Χρυσάνθη ἀπαντοῦσε στὴ Μαρία :

— Δὲν εἶναι δικά σας, μωρὴ, ὅλα τὰ καλὰ τοῦ Θωμᾶ· ἔχουμε καὶ μεῖς τὰ μισά. Μᾶς τ' ἀπόκτησες, ἡ καημένη, μὲ τὸ κορμί σου ! οὔτε τὸ γέροντα δὲν ἐσιχάθηκες ἀπὸ τὴν ἀλαιμαργία σου !... Σοῦ τὸ φωνάζει ὅλο τὸ χωριό !...

— Μωρὴ χτικιάρα ! τῆς φώναξε ἡ Μαρία, μὲ συκοφαντᾶς, καὶ τὸ ξέρεις !... Ἐγὼ, μωρὴ, μὲ τὸν Καραβέλα ;

— Μὲ τὸν Καραβέλα ! εἶπε ὁ γέροντας ἀπὸ κάτω, ἐνῶ ἄφινε νὰ πέση καὶ ἡ πέτρα ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά τοῦ ζώου. Μὲ τὸν Καραβέλα ! — Καὶ δύο δάκρυα τοῦ

κύλισαν ἀπὸ τὰ μάτια. — Κ' ἔλεγα νᾶχω ἀπὸ σᾶς τὴν ὑπεράσπισή μου καὶ τὴν ψυχοπόνια!... κι' ἀδίκησα γιὰ σᾶς τ' ἀν.ψίδια μου, ποῦναι ἀπὸ τὸ αἶμα μου· κι' ἀντίς... κι' ἀντίς, ὡς κι' ἀπὸ σᾶς τὰ περγέλοια, ὅπως κι' ἀπ' ὄλον τὸν κόσμο!... Ἄχ, ἄχ! Σᾶς ἄφισα ὅ,τι κι' ἀν εἶχα, ὅλα, ὅλα· καὶ χωρὶς νᾶχω τὸ χρέος, κάθουμαι καὶ δουλεύω ὅλη μέρα· γιὰ σένα, Μαρία· ἀντίς νὰ τρώγω καὶ νὰ πίνω καὶ νὰ ἡσυχάζω!... ὦ τί ἔπαθα, τί ἔπαθα, ὁ κακοκέφαλος! Αὐτὸ εἶναι τὸ σπολλάγητη ποῦ μου δίνεις!...

— Τώρα ποῦ νᾶρθῃ ὁ Γιάννης μου! εἶπε ἡ Μαρία τῆς Χρυσάνθης, φοβερίζοντας. Θὰ τοῦ τὰ εἰπῶ ὅλα, μὰ ὅλα! Ἄ κακὴ γυναῖκα! τὸ στόμα σου θὰ βγάλει σκοιλήκια! Μὰ θὰ γλυτώσι υμε ἀπὸ τὰ χέρια σας! γιὰ νὰ γλυτώσουμε, θάβανα καὶ τὴ δημόσια στὴ χώρα! ναί, ναί! Ἄκοῦς ἐκεῖ νὰ μου μελετάει τὸν Καραβέλα! Ποιόνε; τὸν Καραβέλα!...

Ὁ γέρος ἀπὸ κάτου ἐβάλθηγε ἄξαφνα νὰ γελᾷει πικρά.

— ὦ δὲν τὸ ξέρει, χά, χά, χά! δὲν τὸ ξέρει ἡ κυράτσα Μαρία ποῦ μπορῶ νὰ τῆς ἀνοίξω τὰ παλιὰ κατᾶστιχα καὶ νὰ τῆς ψάλω τὸν ἐξάψαλμο, καὶ νὰ τῆς πῶ μὲ τὸ νῦ καὶ μὲ τὸ σῖγμα ὅσα ἔκαμε, ἕνα ἕνα, καὶ κοπέλλα καὶ παντροεμένη!... Χά, χά, χά! ἢ λέει πῶς δὲν τὰ ξέρω; Καὶ θᾶρθῃ τότες παρακαλῶντας, ὅπως ἤρθε γιὰ νὰ μᾶς πάρει τὸ χτήμα! Ναί, ναί, Χρυσάνθη, καλὰ τῆς λές, ναί, ναί! Τοῦτα τὰ χέρια τοῦ γερόντου τὴν ἀγκαλιάσανε, τὴν ἐμαλάξανε, Χά, χά! αὐτὲς οἱ βουῦλλες δὲ σβήγονται ποτὲ τῷ καιρῷ! Μὰ ποτέ! Χά, χά! Ναί, ἐκεῖ μέσα σπῖτι μου καὶ κάτω στὸ Φανό, στὸ καλύβι! Παρανόμιζε, Μαρία μου, ὅσο θέλεις μὰ ἔχεις κομμένη τὴν ὀρά σου, κομμένη μὲ τὸ ψαλίδι μου! Χά, χά!

— Ἀκοῦς; ἀκοῦς; τῆς εἶπε μὲ κακία ἡ Χρυσάνθη· σοῦ τὰ λέει καὶ μπροστά μου! Μοῦ τὰ κρουβες· ἔ; καὶ μοῦ κανες τὴν ἄγια! Ντροπὴ σου! οὐ, οὐ!...

— Ὅχι! τῆς φώναξε ἡ Μαρία ξεφρενιασμένη ἀπὸ τὴ χολή της.

Κ' ἐβγῆκε στὸ παράθυρο. Κ' ἐπάσκιζε νὰ ἰδεῖ τὸ γέροντα μέσα ἀπὸ τὰ κλαριά καὶ τὰ φύλλα τῆς κληματαριάς, ποῦ αὐτὴν τὴν ὥρα ὁ μεσημεριάτης τὴ σάλευε.

— Ἄτιμε Καραβέλα, τοῦπε· τί εἶναι αὐτὲς οἱ συκοφαντίες; τί βγάζεις ἀπὸ τὸ βρωμόστομό σου; Δὲ φοβᾶσαι οὔτε τὸ Θεό, οὔτε τὸν ἄντρα μου; Δὲν περνάει, μωρέ, ἡ μπογιά σου! — Καί, κοπανίζοντας μὲ τὸν ἕνα γρόθο τὴν παλάμη της, ξακολούθησε: — Κακομοίρη μου! ἐγὼ σ' ἐβάλα στὸ σακκί καὶ σ' ἔχω μέσα δεμένονε! Καλὴ ἰδέα σοῦ μπῆκε στὸ μυαλό, μὰ βγάλε τήνε! Καὶ τὰ σίδερα νὰ τρῶς, περιττὸ εἶναι! Δὲ θὰ σοῦ γένει ἡ χάρη καὶ δὲ σοῦ γίνηκε! Λέγε, λέγε ὅλη μέρα· δὲν κάνεις τίποτα! τίποτα! Καὶ σ' ἔχω στὰ χέρια μου κακομοίρη! σ' ἐκατάφερα ὅπως ἤθελα ἐγώ! Δὲν ἔχεις πλιὰ οὔτε μνημα! καὶ τὸ σπίτι σου θὰ τὸ κάμω ἕνα σεράγι, γιὰ νὰ κίθομαι μέσα ἐγὼ καὶ τὰ παιδιὰ μου καὶ ὁ ἄντρας μου, νὰ μοῦ ζήσει. Σήμερα αὔριο ἐσὺ πεθαίνεις, γιατί εἶσαι γέροντας παμπάλμιος, κ' ἐμεῖς θὰ ζήσουμε, μωρὲ Καραβέλα!...

— ὦς καὶ σύ, ὡς καὶ σύ! ἀναστέναξε, καὶ στὰ μάγουλά του ἐκύλισε ἄλλο ἕνα δάκρυ.

— Δὲ μπορῶ νὰ κακολογιῶμαι γιὰ σέ! τοῦ φώναξε.

Αὐτὸς ἐβάλλθηκε πάλι νὰ γελαίει.

— Χά, χά, χά! Καλὰ κάνεις, καλὰ κάνεις καὶ ντρέπεσαι τὸν κόσμο καὶ δὲ θέλεις νὰ ξέροι ἄλλος ὅσα εἰάμαμε, ὅσα κάνουμε! ὦ ἔχεις δίκιο! Δικό σου

εἶναι τὸ δίκιο.... Μὰ οὔτε σ' ἀντρογόγυνο χολή, οὔτε σ' ἀδέρφια ἀμάχη!... Χά, χά! Κι' ἀντρογόγυνο δὲν εἴμαστε; Δὲν εἶσαι ἡ Μαρία μου; Ἄμῃ τί! Θ' ἀγαπηθοῦμε πάλε καὶ θὰ περάσουμε ὅπως θέλει ὁ Θεός! Ναί, ναί! Χά, χά, χά! Ἔχεις δίκιο!...

— Ἄτιμε Καραβέλα! τοῦ ξαναφώναξε, τρέμοντας ἀπὸ τὸ θυμὸ της· μέτρα τὰ λόγια σου! Τώρα ποῦ νάρθει ὁ ἄντρας μου, θὰ σὲ κάμει λιανὰ στὸ ξύλο! Σκάφτεις μονάχος σου τὸ λάκκο σου! Μὰ τοῦτο τὸ σταυρὸ (κ' ἐσταυροκοπήθηκε) δὲ θὰ σὲ ζυγώσω πιλιό μου! Ποτέ, ποτέ! οὔτε σὰ θὰ ψυχομαχήσεις! Δὲ μοῦ πρόεπουνε αὐτὲς οἱ βραισιές, γιατί ὅσα μοῦ λὲς δὲν τάκαμα! Μὰ σοῦ πρόει να τιμωρηθεῖς, να ψηθεῖς γιὰ τὴ γλώσσα σου! Πιλιό οὔτε νερὸ ἀπὸ τὰ χέρια μου! Δὲ θ' ἀνοίγω ἐγὼ τὸ στόμα τοῦ κόσμου! Ἄμῃ τί! Δὲ σ' ἄρσσε να ζήσεις ἥσυχος στὰ χέρια μας, ἀμῃ ἔβαλες ἰδέες στὸ νοῦ σου! Βγάλ' τε; βγάλ' τε! Θὰ πᾶς μὲ τὸν καιμὸ σου, δὲ θὰ σοῦ περάσει τίποτα, οὔτε ἓνα τόσα! Τ' ἀκοῦς; τ' ἀκοῦς; Καὶ μὴ σοῦ περάσει ἡ ἰδέα πὼς θὰ χαλάσεις τὰ γραμμένα! Ἄ μπᾶ, πάει τώρα! Κι' ἂν θέλεις, κάθεσαι ἥσυχος, καὶ κλεῖς τὸ στόμα σου, ἀδεμή, ἢ πεινάσεις, ἢ διψάσεις, δὲ θὰ γνοιαστεῖ κανεὶς γιὰ σέ, καὶ σ' ἀφίνουμε, ὅταν ἀρρωστήσεις, να βρωμέψεις στὸ κρεββάτι, ὅπως ἀφημες τὴν κακομοίρα τὴ γυναῖκα σου! Ἔτσι σοῦ πρόει. Ναί, ναί! Τί σοῦ πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ πὼς εἶναι οἱ γυναῖκες τοῦ κόσμου; Δὲν τὸ εἶδες πὼς ἐπλέρωσες τὴ ζούρλια σου; Θέλεις να πλερώσεις κι' ἄλλα; Δὲ σοῦ κάθουμαι! Σκάσε, σκάσε!

Καὶ λέγοντας ἔτσι ἐκοπάνιζε τὴν παλάμη της.

Αὐτὴν τὴ στιγμή ἐμπαινε στὸ σπῆτι ὁ Ἀργύρης, ψηλός, παχὺς, κατακίτρινος, λαχανιασμένος κ' ἰδρωμένος ὄλος· κ' ἦρθε κ' ἔπεσε σὲ μία καρέκλα σιμᾶ

στὸ τραπέζι, κ' ἄπλωσε τὰ πόδια του. Ἡ Μαρία ἐσώπαινε ἐνῶ ὁ Καραβέλας τῆς ἀπαντοῦσε ἀκόμη ἀπὸ κάτω· καὶ ὁ Ἀργύρης δὲν μπορούσε ἀπὸ τὸ δρόμο κ' ἀπὸ τὸ θυμὸ νὰ μιλήσει, παρὰ ἐστριφογύριζε τὰ μικρά του τὰ μάτια.

— Ἀέρα, ἀέρα, ἐπιθύρισε, ξεκουμπώνοντας τὸ στήθος του.

Ἡ Χρυσάνθη ἦρθε σιμά του ἀνήσυχη, δακρυσιμένη, τρέμοντας μὲ τὸ κεφάλι· ἔβγαλε ἀμέσως τὴ μπόλια της καὶ τοῦκανε ἀέρα στὸ πρόσωπο. Καὶ ρίχνοντας τῆς Μαρίας μίαν ματιὰ γεμάτη μῖσος τῆς εἶπε:

— Τί μοῦκαίεις, μωρή χαμένη; τί μοῦκαίεις; ὁ Θεὸς θὰ σοῦ τὰ πλερώσει!... Θὰ μοῦ τότε πεθάνεις τὸν καλὸ μου τὸν ἄντρα!...

— Ἀκουόσατε, εἶπε δειλὰ ὁ Ἀργύρης, ὡς τὸ φόρο! κ' ἐστέκονταν οἱ ἄνθρωποι ὀρθοὶ νὰ σᾶς ἀκοῦνε. Τί ἐπάθατε πάλε; Μὰ δὲν ἔχετε καμία ντροπή; Καὶ τί βρωμόλογα λέτε, οὔτε στὰ προνοστάσια; Στιὰ καὶ φλόγα εἶσατε κ' οἱ δύο! Κ' ἐχρειάστηκε ν' ἀνεβῶ τρέχοντας τὸν ἀνήφορο· καὶ νὰ τί μοῦ κίματε! Θεσκάσω.... Νὰ σᾶς τὰ πλερώσει ὁ Θεός!...

— Αὐτὴ ἡ πύξια, αὐτὴ ἡ δείξια! εἶπε κλαίοντας ἡ Χρυσάνθη.

— Ὄρεε! τῆς εἶπε ἡ Μαρία, μουτζώνοντάς την μὲ τὰ δύο χέρια καὶ βγαίνοντας ἀπὸ τὸ σπίτι.

Ἀπὸ κάτω ὁ Καραβέλας ὅλο ἐμουρμούριζε. Εἶχε ξεφορτώσει τὸ γαῖδαρό του, κ' ἐστεκότου ὀρθὸς μπροστὰ στὸ ζῶο καὶ τὸ κοίταζε, σὰ νὰ πρόσμενε ἀπὸ κεῖνο προστασία. Καὶ σὲ λίγο ὁ Ἀργύρης εἶχε ἡσυχάσει, κ' ἔβγῃκε ὡς κ' αὐτὸς στὸ παράθυρο καὶ τὸν ἔκραξε:

—Θωμᾶ, γιατί ἐσήκωσες τόση ἑπανάσταση καὶ κακολογᾷς ἔτσι τὴ νύφη μου ;

—Τί ἄλλο προσμένω ἀπὸ τὸ σόϊ σας, ἀνάθεμά το ; τοῦπε ὁ Καραβέλας.

—Ἐπῆγες μὲ κακές ἰδέες ! τοῦ φώναξε ὁ Ἀργύρης. Βγάλ' τες ἀπὸ τὸ νοῦ σου, καημένε, εἶσαι γέροντας.

—Ὡ μ' ἐβάλατε στὸ σακκί. Μοῦ τῶπε ἡ Μαρία . Ἄν εἶσαι τίμιος ἄνθρωπος, πᾶμε νὰ χαλάσουμε τὰ γράμματα ! Δὲ θέλω νᾶμαι στὴν ἐξουσία σας ! Ἔλα, Ἀργύρη νὰ τὰ χαλάσουμε....

—Δὲ χαλιῶνται, τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ Ἀργύρης χαμογελῶντας. Σοῦλκιψε καμία μέρα τίποτα ; τὸ φαί σου ; τὸ πιτό σου ; τὰ ρούχα σου ; τὸ φράνκο σου ; τὸ συγγύριο σου ; Τί νὰ σοῦ κάμω, σὰν ἐπῆγες μ' ἄλλες ἰδέες καὶ δὲν ἐπίτυχες ;

Κ' ἐγέλασε, καὶ ξαναμπῆκε μέσα. καὶ ξανακάθησε.

—Φέρε μου νὰ γευτῶ, εἶπε τῆς Χρυσάνθης σὲ λίγο.

Ἐκείνη τὸν ἄκουσε ἀμέσως. Κι' ὁ Ἀργύρης ἔμεινε καμπόση ὥρα μοναχός, κι' ἄκουε τὸ μουρμουρητὸ τοῦ Καραβέλα χωρὶς νὰ τοῦ δίνει ἀπάντηση.

Ἄξαφνα ἐμπῆκαν στὸ σπίτι ὁ ἀδερφός του μαζῆ μὲ τὸν παπᾶ καὶ ἡ Μαρία κατόπι τους. Ὁ παπᾶς εἶχε λησμενήσει τὴ μεγαλοπρέπειά του· ἦτανε θυμωμένος κι' ἐκείνος, ὠχρὸς καὶ ἰδρωμένος. Ὁ Γιάννης, ξεμανίκωτος καὶ μ' ἀνοιχτὸ τὸ στήθος, χαμογελοῦσε μὲ μισόκλειστα μάτια· ἡ Μαρία ἐκοίταζε τριγύρω της ἀνήσυχη κ' ἐδάγκανε τῆ μπόλια της, θυμωμένη ἀκόμη μὲ τὸν Καραβέλα.

—Τί τρέχει, παπᾶ ; εἶπε ὁ Ἀργύρης κλειόντας τὰ μικρά του τὰ μάτια, ἀφοῦ τὸν ἐχαιρέτησε.

—Ἀκοῦς ἐκεῖ, Μαρία, εἶπε ὁ παπᾶς, μιλῶντας

γλίγωρα, κι' ἀνεμίζοντας τὰ ράσα του, χωρὶς οὔτε νὰ καλημερίσει· ἀκοῦς ἐκεῖ, ὁ πατέρας σας ἔχασε τὸ νοῦ του. Εἶναι σὰ μικρὸ παιδί. Ἡ ἀρχὴ τοῦ πῆρε τὰ χαρτιά του, τὸ ξέρετε· καὶ μὲ τὸ δίκιο της. Δὲν ἔβλεπε, δὲν μπορούσε πλιὰ νὰ γράφει, γιατί τρέμει τὸ χέρι του· τὰ συμβόλαιά του δὲ μπορεῖ κανένας ἄνθρωπος νὰ τὰ διαβάσει, οὔτε καὶ ὁ ἴδιος· πῶς θάναί ἔτσι νοδάρος; Καὶ δὲν εἶχε τάξη καμία... Καὶ τώρα τί θέλει; Τί μπορεῖ, λές, νὰ θέλει; Ἀφοῦ λέει, δὲν ξετάζει πιλιό, γιὰ νὰ φέρνει τῆς κουμπάρας του νὰ χορταίνει, θέλει, — ἀκοῦς; — θέλει νὰ μᾶς τήνε κουβαλήσει στὸ σπίτι μας. Ναί, σπίτι μας... Σκεφτεῖτε σὲ τί θέση μᾶς βάζει... Νὰ κάθομαι τώρα ἐγώ, παπᾶς, νὰ κάνω τὸ δραγάτη καὶ νὰ ξαλλάζομαι μὲ τὰ παιδιὰ μου καὶ μὲ τὴν παλαδιὰ μου, γιὰ νὰ μὴ μᾶς τήνε θρονιαῖσει σπίτι μας... Μὰ σκεφτεῖτε το... Ἐγὼ παπᾶς, καὶ νὰ θέλει νὰ μὲ βάλει νὰ καθίσω μ' αὐτὴν τὴν πόρνη... Μὰ εἶναι ἀνυπόφερτο τὸ προᾶμα... Ἀνυπόφερτο...

— Πωπὼ βουροδούλια!.. εἶπε ἡ Μαρία, τραβῶντας τὰ μάγουλά της. Τὰ γεράματα δὲν ἔρχονται μοναχά τους....

— Τώρα θάρθει ἐδῶ, καὶ πάρτε τὰ μέτρα σας! ξανῆπε ὁ παπᾶς.

— Χά, χά, χά! ἐγέλασε ὁ Καραβέλας· τὸ σπίτι εἶναι δικό του· τὸ κάνει ὅ,τι θέλει. Ἔχει δίκιο. Χά, χά, χά!...

— Τράβα τὴ δουλειά σου, Καραβέλα, τοῦ φώναξε ὁ παπᾶς θυμωμένος.

— Ὁ χότζας! εἶπε πικρογελῶντας ὁ Καραβέλας, ὁ χότζας! Χά, χά! παρανομίζει κι' ὅλας! Δὲ θυμᾶται ποῦ ὁ Δεσπότης δὲν ἤθελε νὰ τόνε κάμει παπᾶ, γιατί ἐλέγανε πῶς τὸ σκεῦος ἐρράγη!

Κι' ὥστόσο ἔλεγε ὁ Γιάννης γελῶντας καὶ μὲ μισοκλεισμένα μάτια :

— Θέλει κι' αὐτὸς ἓνα μπουκοῦνι γυναῖκα· γιατί ὄχι ; γιατί εἶναι γέροντας ; Χά, χά !

Ἦ παπᾶς τοῦρριξε μία λοξὴ ματιά.

— Τώρα, εἶπε, ἀφοῦ βλέπει πῶς δὲν τήνε θέλουμε, μᾶς φοβέρισε πῶς θὰ στεφανωθεῖ τὴν κουμπάρα του. Καὶ λέει πῶς ἔτσι θὰ μᾶς τήνε φέρει σπίτι. ... Μὰ δὲ μπορεῖ νὰ γένει οὔτε αὐτό. Πῶς θὰ βάλω αὐτὴν τῇ γυναῖκα, μιὰ τέτοια, μαζῇ μὲ τὴν παπαδιά μου, μαζῇ μὲ τὲς θυγατέρες μου ; Μία τέτοια ! Ἄ ὄχι ! Κι' ἂν τὸ κάμει, θὰ βρεῖ τὴν πόρτα κλειστή. Πάρτε καὶ σεῖς τὰ μέτρα σας· κανέννας δὲ θὰ εἰπεῖ πῶς ἔχουμε ἄδικο. Κανέννας !...

— Καλὰ λέει ὁ παπᾶς, εἶπε σοβαρὰ ἡ Μαρία. Μωρέ, μέρα ποῦ μοῦ ξημέρωσε !

— Χά, χά ! ἀκούστηκε νὰ γελᾷ ὁ Καραβέλας· κι' ὁ νοδάρος γαμπρός ! Χά, χά ! Μὰ καλὰ σᾶς κάνει !

— Πωπὼ βουροδούλια ! ξανάπε ἡ Μαρία, θὰ γελᾶνε ὡς κ' οἱ πέτρες !

— Θᾶρθει ἐδῶ, εἶπε ὁ παπᾶς, νὰ γυρέψει ἀποκούμπι· μὴν τὸν ἀκούσετε ! Ἐγὼ δὲν τοῦ ἀρνιέμαι τίποτα ! Γιὰ τὸν ἑαυτὸ του ὅτι θέλει· μὰ τὴν κουμπάρα του δὲν θέλω νὰ τήνε ξέρω ! Ἐχετε γειά !

Καί, λέγοντας ἔτσι, ἐβγῆκε θυμωμένος βιαστικὰ ἀπὸ τὸ σπίτι. Ὁ Καραβέλας ξαναγέλασε.

— Ἀφήσετέ με νὰ τὰ ξεδιαλύνω ἐγὼ, ὅταν ἔρθει ! εἶπε ὁ Ἀργύρης. Μὰ τώρα ἄς φαῖμε !

Ἡ Μαρία ἐβγῆκε ὄξω καὶ κείνη· ὁ Γιάννης ἐκάθισε σιμὰ στὸν ἀδερφό του· καὶ τὰ δυὸ ἀδέρφια ἐμίλησαν καμπόση ὥρα γιὰ τὲς δουλειές τους : γιὰ τὸ νιόργοτο χωράφι, γιὰ τὲς ἐλιές ποῦ ὠρμαζαν, γιὰ τὸ

δαμάλι ποῦ ὁ Γιάννης ἔμελλε νὰ σφάζει, γιὰ τὴν ἐκκλησιά ποῦ ἔφτιανε τὸ χωριὸ στὸ καινούργιο κοιμητήριον. Ὁ Ἀργύρης ἦταν ἐπίτροπος. Καὶ τέλος ξανάφθαν μέσα οἱ δύο γυναῖκες, φέροντας τὸ φαγητὸ καὶ τὸ πιτό, ἀπίθωσαν ὅλα ἀπάνου στὸ τραπέζι καὶ ξανάπῆγαν στὸ μαγειριὸ γιὰ νὰ γευτοῦν κ' ἐκεῖνες μὲ τὰ παιδιά τους. Ὁ Γιάννης ἔτρωγε λαίμαργα, σκύφτοντας ἀπάνου στὸ χοντρό πιάτο του, ἀλείφοντας ζουμιὰ τὰ κρεμαστὰ μουστάκια του, κάνοντας θόρυβο μὲ τὰ χεῖλη του καὶ μὲ τὰ δόντια του· ὁ Ἀργύρης ἀντὶς ἐγευότου· σιγά· σιγά, παίροντας μικρὰς μπουκιὰς στὸ στόμα καὶ ἀναπνέοντας πάντα μὲ δυσκολία. Καὶ τὰ δύο ἀδέρφια δὲν ἐμιλοῦσαν. Τέλος ὁ Ἀργύρης εἶπε :

— Νάχα, καημένε Γιάννη, τὴν ὄρεξή σου! Εἶδες ἢ ξεγνοιασιά τί κάνει! θάσουνε ἔτσι ἂν ἐπήγαινες χώρια σου;

— Χώρια μου; εἶπε γελῶντας ὁ Γιάννης· μὰ δὲν τόχω στὸ νοῦ μου; Ἡ Μαρία τὸ λέει, μὰ ἄς λέει! ποιὸς ἄντρας εἶναι κείνος ποῦ ἀκούει τὴ γυναῖκα του; Χὰ, χά!

Κ' ἔπειτα ἀποτέλειωσαν σιωπηλοὶ τὸ φαγητό τους.

— Νά κι' ὁ νοδάρος! εἶπε σὲ καμπόσο χαμογελῶντας ὁ Ἀργύρης· κ' ἐσηκώθηκε γιὰ νὰ τοῦ δώσει τὸ χέρι.

Ψηλὸς, λιγνός, σκευρωμένος, μὲ βαθουλωμένα μηλίγγια καὶ βαθουλωμένα κόκκινα μάγουλα, ὁ γέροντας ἐμπῆκε μέσα στὸ σπῆτι καὶ τοὺς ἐχαίρετῆσε μὲ τὴ σβησμένη πνοή του. Τὰ ζωηρά του-μάτια ἦταν ἀνήσυχα καὶ κιτρινιασμένα, μὰ τὸ στόμα σου ἐφαινότου νὰ γελᾷ μὲ τὰ πάρα κόκκινα χεῖλη του.

Ἡ Μαρία τὸν εἶχε ἀκολουθήσει.

— Ἀφέντη νοδάρε! τοῦπε ὁ Ἀργύρης.

—Καλὸ στὸν πατέρα, εἶπε ὁ Γιάννης.

—Θέλεις νὰ γευτεῖς, νοδάρε; τοῦ ξανᾶπε ὁ Ἄργυρης.

—Ὁχι, ἀπάντησε μὲ τὴν ἀδύνατη φωνή του· δὲν ἔφαγα, μα δὲ θέλω! Ἐκείνη εἶναι νηστικιά!

Καί, λέγοντας ἔτσι, ἐκουνοῦσε πικρὰ τὸ κεφάλι του.

Ὅλοι ἔκαμαν πῶς δὲν ἄκουσαν, κι' ὁ νοδάρος ξανάρχιζε, χαμογελῶντας χωρὶς νὰ τὸ θέλει καὶ φέρνοντας ἀπὸ δὴ κι' ἀπὸ κει τὸ ἀνήσυχο βλέμμα του:

—Παιδιά μου, τὸ χωριὸ μας εἶναι κακό! σὰν τὰ Σόδομα! Γιατί ὁ Θεὸς δὲ ρίχνει φωτιά νὰ τὸ κάψει; Για νὰ μὴν κάψει καὶ τὲς ἐκκλησιές, ποῦναι ὀρθόδοξες! Ἄχ, τί τοῦκαμα ἐγὼ τοῦ κόσμου γιὰ νὰ μὲ συκοφαντήσῃ; τί, γιατί ν' ἰπάει αὐτὸς ὁ κόσμος στὸν εἰσαγγελέα καὶ νὰ τόνε κάμει νὰ ξοδευτεῖ καὶ νάρθει ἐδὼ ἀπὸ τὴ χώρα μὲ τὴν ἄμαξα καὶ νὰ μοῦ κάμει ἐπιθεώρηση; γιατί; Καὶ μ' ἔβαλε ὁ εἰσαγγελέας νὰ διαβάσω τὰ γράμματά μου, ποῦγραφα, καὶ δὲ μπορούσα νὰ τὰ βγάλω, γιατί τὰ γυαλιά μου ἐπαλιώσανε καὶ δὲ φελοῦνε πλιά; κι' οὔτε αὐτὸς δὲ μπόρεσε νὰ τὰ διαβάσει, μ' ὅλο ποῦ ξέρει πολλὰ γράμματα, γιατί δὲν ἔχει συνηθίσει στὸ χαρακτῆρα μου!... Καὶ δὲν εὔρηκε σὲ τάξη τὸ χαρτί τὸ βουλωμένο, γιατί κάθε μέρα στὴν Ἀθήνα κάνουνε καινούργιους νόμους! κ' εὔρηκε ἔτσι ἀφορημὴ καὶ μοῦ πῆρε τὰ χαρτιά, καὶ μ' ἔπαιψε!... Τώρα...

—Τώρα; εἶπε ἡ Μαρία.

—Τώρα... τώρα... τώρα... δὲν ξετάζω πλιά τίποτα... οὔτε ἓνα ψωμὶ τὴν ἡμέρα! καὶ τί θὰ τῆς παίρνω ἐκεινῆς; θὰ πεθαίνει τῆς πείνας!...

—Ποιανῆς; εἶπε ἀδιάφορη ἡ Μαρία.

Ὁ γέρος ἐκοίταξε ἀνήσυχος ὀλόγυρά του, καὶ τὰ κόκκινα μάγουλά του ἄχρισαν λίγο· μὰ τὸ χαμόγελό

του δὲν ἐμπόρεσε νὰ σβῆσει ἀπὸ τὰ χεῖλη του. Ἐφοβήθηκε νὰ προσφέρει τὸ νόμα τῆς γυναῖκας, σὰ νᾶταν βλαστήμια· μὰ στὸ τέλος ἐπῆρε τὴν ἀπόφαση :

— Τῆς... κουμπάρας μου! εἶπε κλειόντας τ' ἀνήσυχα μάτια του.

— Ἄ ἐκεινῆς! εἶπε περγελαστικὰ ἡ Μαρία. Πφ!

— ὦ Μαρία, εἶπε παρακαλεστικὰ ὁ γέροντας· τί μοῦ γύριψε; νὰ τῆς παίρνω ἓνα κομμάτι ψωμί, ὅσο γιὰ τὴν πνοή! Κι' ὁ παπᾶς, κ' ἡ θυγατέρα μου μοῦ τὸ ἀρνήθηκαν, γιατί δὲν τὴν ἔχω, λένε, γυναῖκα μου! Δὲν τὴν ἔχω τίποτα! ὦ ὁ παπᾶς, ὁ παπᾶς! νὰ μπεῖ τὸ δαιμόνιο μέσα του! Κ' ἡ θυγατέρα μου, τὴν κατάρρα μου νάχη! Μ' ἐβάλανε τώρα στὸ δρόμο! Γιατὶ πῶς θὰ εἶμαι ἐγὼ χορταμένος καὶ πεινασμένη ἐκείνη ἡ γυναῖκα ποῦ ἐγέρασε στὰ χεῖρα μου; Θέ μου, πάρε μου τὰ δίκια! Καὶ τοὺς εἶπα: θὰ τὴ στεφανωθῶ καὶ θᾶναι ἔτσι στεφανωτικιά μου γυναῖκα, καὶ θὰ μπορούσα ἔτσι νὰ τήνε φέρω στὸ σπίτι, ποῦναι δικό μου! Καὶ μοῦπανε ὄχι! Καὶ μὲ πικράνανε ἴσια μὲ τὴν καρδιά, καὶ περπατῶ ἀναστενάζοντας καὶ καταριέμαι! Δὲ θὰ λάβει καλὸ ἡ παπαδιά! Τὰ γγόνια μου θὰ τῆς πεθάνουνε· θὰ τὴν πικράνει κι' αὐτήνε ὁ Θεός, ὅπως μὲ πικράνε αὐτὴ κ' ἐμένα! — Καὶ τὰ δάκρυα ἐκλυοῦσαν στὰ βαθουλωμένα μάγουλά του.

— ὦ ἂν ἦτανε πλούσια ἡ κουμπάρα μου, ξακολούθησε σὲ μία στιγμή, ἂν εἶχε κι' αὐτὴ χτήματα καὶ τάλλαρα, θὰ βλέπατε πῶς θὰ τὴν ἠθέλανε, θὰ βλέπατε!

— Πατέρα, τὸν ἀντίσκοψε ἡ Μαρία· ἔλα στὰ σύγκαλά σου, καὶ μὴ ζητᾶς τὸ ἀδύνατο ἀπὸ ἓναν παπᾶ, καὶ μὴ θελήσεις, γέροντας ἐσὺ, νὰ γενεῖς ρεζίλι ....

— Μαρία, τῆς ἀποκρίθηκε τρέμοντας, ἐσὺ εἶσαι κα-

λὴ, ἐσὺ, τὴν εὐκὴ μου νᾶχεις, ἐσὺ σέβουσαι τὰ γεράματά μου· ἐσὺ θᾶσαι εὐτυχισμένη ἐδὼ μέσα με τὸν ἄντρα σου, με τὰ παιδιά σου! Δὲ θὰ πικρᾶνεις καὶ σὺ τὸν πατέρα σου! Δὲ θὰ με διώξεις καθὼς ὁ παπᾶς, δὲ θὰ μ' ἄρνηθεῖς τὸ κομμάτι ψωμί ποῦ σοῦ ζητῶ σὰ γιὰ λεημοσύνη γιὰ κείνην τὴ δύστηχη! Δὲ θὰ κάμεις σὰν τὴν παπαδιά! Καὶ θὰ θυμηθεῖς πῶς ἡ γυναῖκα ἐκείνη, στὴ δύστηχίᾳ, στοὺς δύσκολους καιρούς, ὅταν εἶχε πεθάνει ἡ μάνα σας, ἐβάσταξε τὸ σπίτι σας, σᾶς ἔκαμε ὅλα τὰ θελήματα, σᾶς ἀγάπησε σὰ μάνα! κ' ἐφτώχυνε γιὰ μᾶς, κ' ἐξέκαμε τὸ φτωχικό της γιὰ νὰ μὴν ἀκουστοῦμε πῶς πουλοῦμε τὸ δικό μας!... Κι' ὅταν θᾶναι τοῦλάχιστο γυναῖκα μου, δὲ θὰ τὴν ἀφήσεις νὰ πεθάνει τῆς πείνας, γιὰτὶ ἡ καρδιά σου, ἐσέ, εἶναι καλή, καὶ θᾶχεις μαζῆ με τὰ παιδιά σου, τὴν εὐκὴ μου!

Κ' ἐβάλθηκε πάλι νὰ κλαίει.

—Χά, χά, χά! ἐγέλασε ὁ Καραβέλας ἀπὸ κάτου· ὁ νοδάρος γαμπρός! καὶ τί νέος! ὀγδοῆντα χρονῶνε! καὶ ζητάει τῆς θυγατέρας του ἓνα κομμάτι ψωμί γιὰ νὰ κάμει δύναμη! Χά, χά! Πεινάει τὸ ἀντρούγυνο πρὶν κάμουνε παιδιά! Χά! χά! χά!... Νοδάρε, ἐσμίξαμε δυὸ τρολλοὶ ἐδὼ μέσα! Ἐχαρίσαμε, κ' οἱ δύο τὸ δικό μας τῆς θυγατέρας σου! Χά, χά!

Κι' ὁ Γιάννης εἶπε :

—Μαρία, δὲ μᾶς ζητάει κανένα προῖμα μεγάλο! Τοῦχομε τὸ χτήμα του! Ἄν ἤθελε τὸ πουλοῦσε!

Ὁ νοδάρος τὸν εὐχαρίστησε με μία ματιά· μὰ ἡ Μαρία τότες ἀγρίεψε :

—Πατέρα, εἶπε, γιὰ τὸ καλὸ ποῦ σοῦ θέλω, παράτησέ τὴν αὐτὴν τὴ γυναῖκα· αὐτὴ σὲ χάλασε! Θᾶσουνε σήμερα ἀφέντης, πνιμένος στὰ τάλλαρα, χωρὶς αὐτὴνε! Παράτησέ τὴνε καὶ μὴ γνοιαστεῖς πλιὰ γιὰ

κείνηνε. Θὰ βρεῖ τὸν τρόπο νὰ ζήσει στὸ νησί μὴ δὲν ἀπέθανε ἀκόμα οὔτε ἕνας τῆς πείνας. Γύρισε σπίτι σου, καὶ θὰ σὲ δεχτεῖ ὁ παλᾶς κ' ἡ παλαδιά, σὰν παιδιὰ σου ποῦναι. Γύρισε μοναχός σου, κὶ μὴν κάμεις τὸ κακὸ ποῦ μελετᾶς στὸ νοῦ σου. Τήνε ντρεπόμαστε.

— Ἔτσι; εἶπε ὁ νοδάρος, ἀνοίγοντας τὰ μάτια κὶ τρέμοντας ὄλος, ἔνω τὰ χεῖλη του, ποῦχαν χλωμιάσει, ἀδιάκοπα χαμογελοῦσαν, χωρὶς νὰ τὸ θέλει ἔτσι;...

Καὶ ὁ Ἀργύρης σοβαρὸς τοῦπε:

— Οὔτε ἡ παλαδιά, οὔτε ἡ Μαρία δὲν ἔχουνε καμία ὑποχρέωση γιὰ κείνην τὴν γυναῖκα. Τώρα δὲ μποροῦνε νὰ τὴν ξέρουνε καὶ ἂν τὴ στεφανωθεῖς δὲ θέλουνε, γιὰ τὴν ντρεπόνται. Δὲ θὰ κάμεις λοιπὸν καλά, κὶο νοδάρε.

— ὦ, ἀπάντησε, ὡς ἔχετε τὴν κατάρα μου ... Ἀργύρη, ἐσὺ τὰ κάμες ὅλα! ἦτανε δικό σου τὸ σέδιο, πλεονέκτη ...

Κ' ἐσηκώθηκε κ' ἐβάδισε παρὸς τὴν πόρτα κ' ἐβγήκε στὸ δρόμο.

— Τὴν κατάρα μου νάχεις, Μαρία! ξακολούθησε, παίροντας τὸν κατήφορο. Σ' ἐπαράδωκε ὁ Ἀργύρης στὰ χεῖρα τοῦ Καραβέλα, μὰ νὰ τοῦ πάρει κ' ἐκεινοῦ τὸ χτήμα καὶ τὸ σπίτι δὲ θὰ ἰδῆτε οὔτε σεῖς καλό ...

Κ' ἐνωῦ ἐκατέβαινε τὸ δρόμο, τὰ μάτια του ὄλο ἐδάκουζαν. «Θὰ πάω νὰ διακονέψω, ἔλεγε, ἕνα κομμάτι ψωμί γιὰ μένα καὶ γιὰ τὴν γυναῖκα μου ... Οἱ ξένοι θὰ μὲ σπλαγχιστοῦνε καλύτερα ...»

Κὶ ὁ Καραβέλας τὸν εἶδε νὰ κατεβαίνει, τὸν ἀκολούθησε μὲ τὸ βλέμμα, κ' ἐξέσπασε σ' ἕνα δυνατὸ γελοκόπι:

— Χά, χά, χά! Ἐφυγε ὁ ἕνας τρελλὸς! ὁ ἄλλος μένει ἐδώ, σιμὰ στὸ γάϊδαρό του.

Κ' ἔπειτα ἔσυρε τὸ ζῶο ἀπὸ τὸ σκοινὶ πρὸς τὸ σπίτι του. Κ' ἐνῶ ἐπῆγαινε, τὸν ἐτσάκισε ἄξαφνα ἓνα κατάκαρδο κλάμα, ἄφησε τὸ ζῶο, κ' ἐξαπλώθηκε πίστομα στὸ κρεβάτι του :

— ὦ Μαρία, Μαρία ! κ' ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα σου , ὦ γιατί μᾶς ἐπότισες τόσο φαρμάκι ; ὦ Μαρία, Μαρία, Μαρία !

Κ' ἔκλαιγε.

X

Εἶχε ξανάσθει πάλι ἡ ἀνοιξη, ὁ καιρὸς τῆς δουλειᾶς. Κ' ἦτανε μεσημέρι. Στὸ χωριό, μαγαζιά καὶ σπίτια ἦταν κατάκλειστα· στὸ μεγάλο δρόμο σπάνιοι διαβάτες ἐπερονοῦσαν κανένα ζῶο δὲν ἀκουότου. Κι' ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Ἀργύρη ἔλειπαν ὅλοι ἐκείνην τὴν ἡμέρα, γιατί εἶχαν ἐργατιά στὰ χωράφια τους, κ' εἶχαν πάει νὰ μαζέψουν τὰς ἐλιές, ποῦχε στρώσει στὴ γῆς ἡ τελευταία φουρτούνα.

Μόνη ἡ Μαρία ἦταν ἐκεῖ. Εἶχε μείνει στὸ χωριὸ γιὰ νὰ μαγειρέψει γιὰ τοὺς ἐργάτες. Καὶ τότε ἀνακάτεψε γιὰ ὑστέρη φροσὰ τὸ φαγητὸ μὲ τὴ μεγάλη κουτάλα, τὴν ἐγέμισε, τὸ κοίταξε, τῶφερε σιμὰ στὸ στόμα της, τὸ φύσηξε, τὸ δοκίμασε μὲ τὴν ἄκρη τοῦ χελιοῦ της, τῶβρηκ· ἔτοιμο, κ' ἐκατέβασε ἀπὸ τὸ σιδερένιο τριπόδι τὸ μεγάλο μαῦρο λεβέτι.

« Ἄς δώσω προῦτα τὴ μερίδα τοῦ Καραβέλα », εἶπε μὲ τὸ νοῦ της παίρονοντα; ἀπὸ ἓνα ράφι ἓνα χοντρὸ πιάτο καὶ γεμίζοντάς το κόκκινο φαγητὸ. Ἐπειτα ἔκοψε ἓνα μεγάλο κομμάτι ψωμί, τὸ πῆρε παραμάσκαλα, καὶ μὲ τὸ πιάτο στὸ χέρι ἐβγῆκε ἀπὸ τὸ μαγειριό.

Κι' αὐτὴν τὴν ἡμέρα δὲν τ' ἀλίθωσε, σὰν τὰς

ἄλλες μέρες, στὸ κατώφλι τοῦ Καραβέλα, καὶ δὲν τοῦ χτύπησε ἀπ' ὄξω τὴν πόρτα γιὰ νὰ τὸν εἰδοποιήσει, ἀλλὰ ἐμπῆκε στὸ σπῆτι του φωνάζοντάς τον μὲ τὸ νομά του. Καὶ τὸν εὔρηκε καθισμένον ἀπάνω στὴν παλιὰ κασέλα του καὶ συλλογισμένον. Τὸν ἐχαίρησε μ' ἓνα χαμόγελο. Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποῦ τὸν κουβέντιαζε ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποῦχαν μαλώσει.

— Καλῶς ἐκόπιασες! ἀνάκραξε ὁ γέρος βλέποντάς την. Καλὸ στὰ μάτια της.

Καὶ τὸ πρόσωπό του ἐξάνοιξε ἀπὸ χαρὰ. Κ' εὐρέθηκε ὄλο μεμιάς ὀρθός, τῆς ἐπῆρε ἀπὸ τὰ χέρια τὸ ψωμί καὶ τὸ κιάτο, καὶ τῆς εἶπε:

— Δῶσε μού το, τὸ βλοημένο, γὰ τὸ πιθώσω ἀπάνου στὴν κασέλα. — Κ' ἔμεινε ὀρθός μπροστά της, τὴν ἐκοίταξε μὲ πάθος καμπόσες στιγμές, κ' ἔπειτα τὰ μάτια του ἔπεσαν ἀπάνου στὴν πόρτα, σὰ νὰ ἀναμετριότου ἀν' ἐπρόφτανε νὰ τῆς φράξει τὸ δρόμο.

Τοῦ εἶπε:

— Θωμᾶ, τὸ βλέπεις: ὁ κόσμος εἶναι κακὸς καὶ μιλεῖ κακὰ· κ' αὐτὴν τὴν ὀχιά ἐδῶ μέσα τὴν ἀκοῦς πῶς κάνει.

— Θέλεις νὰ τῆς βγάλω τὰ μάτια; ἀπάντησε κοκκινίζοντας.

— Γι' αὐτὸ δὲν ἐρχόμουνα. Κ' εἶχα ὄροιο νὰ μὴ σοῦ μιλῆσω ποτέ. Ἐπαραπῆρες θάρος. . Κ' ἐγώ, τὸ ξέρεις, δὲν τὰ θέλω τὰ ρεζιλίγια. Ὅ,τι ἐγίνηκε, ἐγίνηκε· μὰ οὔτε παρέκει, οὔτε πάρα πέρα. Πρέπει τὰ στόματα τοῦ κόσμου νὰ κλείσουνε. Σ' ἄφινά καμιά φορὰ νὰ κάνεις ἀστεῖα, γιατί σ' ἐπαιρνα γιὰ γέροντα, γιὰ πατέρα μου, μὰ ἄλλα εἶναι τὰ ἀστεῖα κ' ἄλλα τὰ σοβαρά. Κι' ἀν' θέλεις νάχουμε ὁμόνοια, πάρε το ἀπόφαση, κ' ἠσύχασε, καὶ μὴν κάνεις αὐτὰ

τὰ τεράστια, εἰδεμή, τὸ βλέπεις, βγαίνεις ζημιωμένος ὁ ἴδιος.

— ὦ Μαρία! τῆς εἶπε δακρῶζοντας.

— Τὸ κακὸ εἶναι, ποῦ δὲν ξέρω πῶς νὰ φερθῶ μαζῆ σου. Ἄν σὲ βροῖζω, κατηγοροῦμαι ὁ κόσμος, γιατί ἔχουμε τὸ δικό σου στὰ χέρια μας· ἂν σ' ἔχω μὲ τὰ καλά, μᾶς κακολογᾶνε, καὶ παίρνεις θάρρος ὡς καὶ σύ, καὶ τότες....

— Ἀπὸ κείνην τὴν ἡμέρα, τῆς εἶπε πικρὰ μὲ κοροϊδεύετε ὅλοι. Ἡ ἴδια δὲ μὲ ὀνοματίζεις ποτὲ ἀλλοιώτικα· κ' ἐδώκετε τὸ ἐλεύτερο στὰ παιδιά σας νὰ μὲ πειράζονγε, ὅλα, ὅλα, καὶ ξεκαρδίζονται στὰ γέλοια, ὅταν θυμῶνω. Τί ζωὴ μοῦ κάνετε ἐδῶ μέσα! Δὲν ἔχετε κοῖμα; δὲν ἔχετε κοῖμα; — Κι' ἀναστέναξε μὲ βαρὺ παράπονο. — Πῶς θὰ ζήσω ἔτσι;

— Αὐτὰ πᾶς καὶ τὰ λὲς στὰ μαγαζιά, κι' ὁ κόσμος βογγάει ἐνάντια σὲ μᾶς, καὶ μᾶς βγάζεις κακὸ ὄνομα.

— Τί ἄλλο νὰ κάμω; ἀπολογήθηκε ἀνασιτινάζοντας.

— Καὶ χτὲς μᾶς ἔκραξε ὁ κύριος Ἀργύρης καὶ μᾶς ἐμάλωσε ὅλους καὶ μ' ἔβρισε· κι' αὐτὴ ἦ ὀχιὰ τοῦπε πῶς ἐγὼ ὀρμηθεύω τὰ παιδιά νὰ σὲ πειράζονγε καὶ τ' ἀφίνω νὰ σὲ παρανομίζονγε. Κι' ἂν τόκανα στ' ἀλήθεια, τόκανα γιατί μ' ἐρεζίλευε, ὅπου κι' ἂν εὐοισόσουνε. Καὶ δὲ θέλω νὰ πιστεῦει ὁ κόσμος πῶς εἶσαι ἀληθινὰ ἀγαπητικός μου, πῶς ἔτσι σὲ κατάφερα νὰ μᾶς δώκης τὸ χτῆμα σου, γιατί θέλω νὰ τὸ ξέρουνε ὅλοι πῶς ἐγὼ ἀγαπάω τὸν ἄντρα μου. ὦ εἶναι τόσο καλὸς καὶ τέτοιο παλληκάρι, νὰ μοῦ ζήσει... Ὁ κόσμος, ποῦ λὲς, ἔχει στόμα καὶ μιλεῖ, κι' ἄς εἶσαι

γέροντας .... Ἄφησε ποῦ τοῦ ἀνδρίγεις ὁ ἴδιος τὰ μάτια .

—Μὲ τυράγνησες, Μαρία, τῆς εἶπε μὲ πόνο· τί μοῦ γύρειφες καὶ δὲν τόκαμα ; Κ' ἤθελα νὰ σὲ δουλεύω σὰ ραγιάς, σὰ σκλάβος, χάρισμα .... Μὰ τί μοῦ πες; ποιά ἦτανε ἡ συμφωνία μας; Κι' ὄλο μεμιάς ἅμα ἀπόγραψα τὴν πράξη, ἄλλαξες γνώμη, καὶ μὲ μίσσησες, κι' οὔτε φανερά, οὔτε κρυφὰ δὲ μένεις οὔτε μία στιγμή σιμά μου, οὔτε στιγμή .... Κι' ἀπὸ τὰ παιδιά, ὧ κι' ἀπὸ κείνα, εἶμαι κυνηγημένος... Ὡς κ' ἡ μικρότερη, ἡ Ὀλγα σου, τί μοῦ κάνει, τί μοῦ κάνει ....

Τὸν ἐκοίταξε μία στιγμή μὲ συμπονητικὸ βλέμμα καὶ τοῦ χαμογέλασε μὲ τὴν ἄκρη τοῦ χειλιοῦ της καὶ τοῦπε :

—Δύστυχε .

Καὶ ἡ ὄψη τοῦ Καραβέλα ἐξαστέρωσε μεμιάς, ἕνας ἀναστεναγμὸς παρηγοριᾶς ἐβγήκε ἀπὸ τὰ στήθη του, ἐκοίταξε γιὰ πολλὴ ὥρα τὴ Μαρία, καὶ τὸ μάτι του ἐδάκρυσε .

—Μὰ ἡ Ὀλγα μου, εἶπε ἡ Μαρία, δὲν τὸ πιστεύω, αὐτὴ σὲ λυπιέται καὶ κλαίει ὅταν οἱ ἄλλοι σὲ θυμῶνουνε .

—Εἶναι ἡ χειρότερη ! κι' ἀπὸ τὴ Χρυσάνθη χειρότερη, ποῦ σὲ κάνει νᾶσαι θεριὸ μαζῆ μου . Μὲ ζυγώνει, τὸ λιγόχρονο, μὲ τὸ μέλι στόμα, σὰ φοβισμένη πάντα, καὶ δὲ μοῦ λέει ποτὲ τὸ παρανόμι, καὶ δὲ βρίζει· μὰ ξέρει κ' ἡ ἴδια ποῦ φταίει καὶ γι' αὐτὸ μὲ φοβᾶται . Κ' ἡ ψυχοπόνια της εἶναι ψέμα κ' ὑποκρισία, κι' ἄς εἶναι ἀκόμα ἀνήλικη . Πῶς τὴν ἔμαθες ἔτσι, Μαρία; καὶ τί ὀπωρικὸ θὰ σοῦ γένει, ἀνάθεμά το! Ὅσες φορὲς μοῦ φέρνει αὐτὴ τὸ φαί μου, δὲν τρώεται!

καὶ σκύλος νὰ τῶτρογε, θὰ λύσσαζε ἀπὸ τὰ πιπέρια· τὰ λάχανα χωρὶς λαδί, γιομάτα τρίχες καὶ βρωμίες· στὸν καφὲ κολυμπᾶνε ψεῖρες... Μοῦ τὰ κάνει ὅλα αἰτὰ γιὰ νὰ μὲ πεθάνει· μα θὰ τὴ σκοτώσω στὸ ξύλο καμμία μέρα. σοῦ τὸ λέω γιὰ νὰ τὸ ξέρεις. Κ' ἔρχεται σιμὰ μου μὲ τόση γλυκάδα, ποῦ κάθε φορὰ μὲ γελαίει. Γιατί ἔτσι Μαρία; Ὡς καὶ τσιγάρο μοῦφερε ἀπὸ καβαλίνα. Αὐτή, αὐτή...

—Τὰ παιδιά, τοῦπε συλλογισμένη, ξέρουνε τί ζητᾶς ἀπὸ μένα, γιὰ τοῦτο δὲ σ' ἀγαπᾶνε. Ἔχουνε δίκιο κι' αὐτά, γιατί ἐβάλληκες νὰ μᾶς ντροπιάσεις. Μὰ ἡ Ὀλγα, δὲν τὸ πιστεύω. Θα τήνε στέλνει ὁ Ἀντρέας· αὐτὸς μὲ τὴν Ἀμαλία τὰ σκαρφίζονται ὅλα τὰ παιδέματα, καὶ στέλνουνε τὸ μικρὸ, καὶ κάθονται στὴν ἄκρη καὶ γελᾶνε.

Κ' ἐγέλασε.

—Γελᾶς κ' ἐσύ; τῆς εἶπε ἀγριεύοντας ἄξαφνα πάλι. Κι' ὅταν τὰ βλέπεις, τὰ καμαρώνεις; ἔ; Μὰ θὰ γελάσω, ὡς καὶ γὼ, σὲ λίγο, θὰ γελάσω....

Κι' ὡστόσο εἶχε καταφέρει νάχει πίσωπλατά του τὴν πόρτα, φράζοντας ἔτσι τὸ διάβα... Κι' ὅλο μὲ μιάς, χωρὶς ἢ Μαρία νὰ τὸ προσμένει, τῆς ἔρριξε ὀλόγυρα στὴ μέση τὰ δύο δυνατὰ του χέρια καὶ τὴν ἔσφιξε ὅσο μπορούσε, κ' ἐπροσπαθοῦσε νὰ τὴ σπρώξει πρὸς τὸ κρεββάτι.

—Καὶ στοῦ Θεοῦ τὸν κόρφο νὰ πᾶς, τῆς εἶπε δὲ θὰ μοῦ ξεφύγεις. Δὲ θὰ μοῦ ξεφύγεις.

Κ' ἐπάσκιζε νὰ τὴ φιλήσει.

Ἐκεῖνη μία στιγμή ἐσαλεύτηκε· ἔκαμε ἓνα λοξὸ βῆμα, σπρώχνοντας κι' αὐτὴ τὸν Καραβέλα πρὸς τὴν πόρτα, κ' ἐμάκρυνε τὸ κεφάλι τῆς ἀπὸ τὸ πρόσωπό του, γιὰ νὰ μὴ δεχτεῖ τὸ φίλημα, κόκκινη ἀπὸ τὸ θυμὸ τῆς κι' ἀνοίγοντας τὰ μάτια. Ἐφερε τὸνα τῆς

χέρι στὸ μέτωπο τοῦ Καραβέλα καὶ τοῦσπρωγνε μ' ὅλη της τῆ δύναμη τὸ κεφάλι, ἐνῶ, μὲ τᾶλλο διπλωμένο πάνου στὸ στήθος της, τὸν κρατοῦσε, ὅσο μποροῦσε, μακρὰ της· καὶ τοῦπε μὲ μῖσος· τρίζοντας τὰ δόντια της:

—Καραβέλα, ἄφησέ με! ἄφησέ με, γιατί φωνάζω! ἄφησέ με νὰ φύγω!

Κι' ὅλο ἐπάλενε κ' ἀκατάπαντα τοῦ ἀντιστεκότουν.

—Κάμε ὅτι θέλεις, τῆς εἶπε μ' ἓνα δαιμονικὸ γέλοιο, φιλῶντας τὴν στὸ χέρι, δὲν εἶναι κανέννας ἐδῶ! Κ' ἔχω δικαιώματα! Μοῦ πήρατε τὸ χτήμα μ' αὐτὴν τὴ συμφωνία!

Κι' ἀντιστυλώνοντας τὸ ἓνα του πόδι, εἶχε καταφέρει νὰ τὴ ρίξει ἄλλο ἓνα βῆμα ὀπίσω, πρὸς τὸ κρεβάτι· κ' ἦταν ἀνεβασμένο στὸ πρόσωπό του ὅλο του τὸ αἶμα κ' ἐβαστοῦσε τὴν πνοή του γι' ἄλλη μιὰ προσπάθεια. Ἐκείνης τῆς ἔλειψε μιὰ στιγμή ἢ δύναμη, κ' ἐφοβήθηζε πὼς ὁ γέρος θὰ τὴν ἐνικοῦσε· ἢ καρδιά της γτυποῦσε μέσα στὰ στήθη της, τὸ πρόσωπό της ἄλλαζε κάθε στιγμή χρῶμα, σταξιὲς ἴδρου τῆς ἔβρεχαν τὸ μέτωπο· καὶ μὲ τὸ χέρι ποῦ τοῦ κρατοῦσε τὸ μέτωπο τοῦ στρέβλωνε τὸ κεφάλι, τοῦ τὸ τίναζε, κ' ἐπροσπαθοῦσε νὰ τοῦ δίνει κατάστηθα ἀγκωνιὲς μὲ τ' ἄλλο· καὶ μ' ὅλη τὴ δύναμη τοῦ κορμιοῦ της ἀναδευότουν γιὰ νὰ στρίψει τὸν Καραβέλα καὶ νὰ μὴ βρεθεῖ ἀνάσκελα στὸ κρεβάτι, ἀν ὁ γέρος κατορθῶνε νὰ τὴν πισωδρομήσει ἀκόμη ἓνα βῆμα, κ' ἔσφιγγε τὰ δόντια της κ' ἐτρόμαζε, κ' ἔπαιρνε δύσκολα τὴν πνοή της.

Μ' ἄλλα δύο λοξὰ πατήματα τὴν εἶχε σπρώξει ἀκόμη στὰ ὀπίσω· κ' ἐκατάλαβε πὼς ἐκιντύνεσε. Σὲ μιὰ στιγμή θὰ τὴν ἐνικοῦσε καὶ θὰ τὴν ἐξάπλωνε.

Καὶ τότες ἡ δύναμή της ἐπέρσειρε. Τὸ πρόσωπό της ἐγίνηκε μαυροκκόκινο· τὸν ἐτίναξε δυνατά, τοῦ ἀνοιξε τὰ μάτια, τοῦ ἔδειξε τὰσπρα ἀφρισμένα δόντια της στρίζοντάς τα, καὶ τοῦπε μὲ μουγγή φωνή:

— Ἀτιμε Καραβέλα, ὄχι, ὄχι! δὲ θά σοῦ γένει τὸ χατήρι! Σὲ καρυκιάζω καλύτερα.

Καὶ μία στιγμή τοῦ ἄφηκε τὸ μέτωπο. Ἐκεῖνος ἐνόμισε πῶς εἶχε νικήσει, κ' ἐγέλασε. Ἀλλὰ μεμιὰς τὸν ἔπιασε ἀπὸ τὸ λαιμό, καὶ μὲ τὰ δάχτυλά της τοῦσφιγγε καὶ τοῦστριψε τὸ κοκκαλιάρικο λαρύγγι.

— Ἀτιμε Καραβέλα. ἔτσι, ἔ!

Ὁ γέρος ἐπάσιμισε νὰ ξεφύγει τὸ σφίξιμο, ἔστριψε τὸ μισὸ κομμάτι τοῦ πρὸς τὴ μιὰ μεριά, τὸ ξέστριψε πρὸς τὴν ἄλλη, ἐκυκλογύρισε μαζὴ της ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἔκαμε ἓνα μικρὸ βῆμα ὀπίσω, ἔπειτα δύο μεγαλύτερα, τὴν ἔφερε πάλι σιμὰ στὸ κρεβάτι, κ' εὐρέθηκε μαζὴ της ἕως τὴν πόρτα, ἐτινάχτηκε, ἔρριξε πίσω τὸ κεφάλι, τὴν ἔσφιξε, τὴν ξανάφερε στὴ μέση τοῦ σπιτιοῦ· ἀλλὰ δὲν τὸν ἄφινε. Κ' αἰστανότουν στὸ λαιμό του ἓνα δυνατὸν πόνο, καὶ τοῦλειπε ἡ πνοή, καὶ τὸ σταματημένον αἷμα τοῦ φούσκωνε ὅλες τὰς φλέβες τοῦ προσώπου καὶ τὸ μαύριζε, καὶ τὰ μάτια του γουρλωμένα ἔβγαιναν ἀπὸ τὰς κωχέρας τους, τὰ αὐτιά του ἐβούιζαν, ἐνόμιζε πῶς τὸ καύκαλό του θάσπαζε κι' ἀθέλητα ἔβγαλε τὸ ἓνα χέρι ἀπὸ τὴ μέση τῆς Μαρίας κι' ἄδραξε τὸ χέρι ποῦ τὸν ἔπνιγε. Ἐκεῖνη ἠμπόρεσε τότες νὰ κινηθεῖ πλιὸ ἐλεύθερα, καί, χωρὶς νὰ τοῦ ἀφήσει τὸ λαιμό, τὸν ἔσπρωξε στὰ ὀπίσω μ' ὅλη της τὴ δύναμη, κ' εὐρέθηκε ὅλο μεμιὰς ὄξω ἀπὸ τὰ χέρια του, ἐνῶ ὁ Καραβέλας ἐσωριαζότουν ἀπάνου στὴ κασέλα του. Ἡ Μαρία ἔκαμε ἀκόμη ἓνα πήδημα, ἔσταμάτησε στὴν πόρτα, κ' ἐστάθηκε καὶ τὸν ἐκοίταζε, λαχανια-

σμένη ἀπὸ τὸ πάλεμα καὶ φχαριστημένη ἀπὸ τὴ νίκη. Αὐτὸς ἐκαθότουν τώρα ντροπιασμένος μὲ τὸ κεφάλι κάτω, χωρὶς πνοή, κουρασμένος καὶ πονεμένος, κ' ἐπάσκιζε νὰ καταπιεῖ τὸ σάλιο του, ποῦ δὲ μπορούσε νὰ περάσῃ ἀπὸ τὸ λαιμό του.

— Ἄτιμε Καραβέλα, τὸν ἔβρισε, δὲ σοῦ τόπα πῶς δὲν περνᾶνε μαζῆ μου τ' ἄστεϊα;

Ὁ γέρος ἐβάλθηκε νὰ τρέμει σύγκορμος· τώρα πάλι τὸ καταραμένο παρανόμι τὸν ἔκανε νὰ βγαίνει ἀπὸ τὰ ὄριά του κ' ἐθύμωνε ἀκόμη περισσότερο, γιατί δὲ μπορούσε νὰ τῆς δώσῃ ἀμέσως τὴν ἀπάντησιν καὶ νὰ ξεθυμάνῃ, τώρα ποῦ δὲν εἶχε πλιά πνοή.

— Θὰ σοῦ πῆσω, Καραβέλα, τὸ στόρι στ' ἄχυρο, τοῦ ξανᾶπε μὲ μῖσος· θὰ σε ψοφήσω.

Αὐτὸς ἐμετροῦθηκε ἂν μπορούσε ξανά νὰ τὴν ἀδράξῃ. Ξεροκατάπε δύο φορές, τὴν ἐκοίταξε καλὰ στὰ μάτια, καὶ τῆς εἶπε πικρά:

— Καραβέλα; ἔ; ἔπειτα ποῦ μοῦ φαγες ὄλα! ἔ;

Κ' ἔφερε στὸ λαιμό του τὰ δάχτυλά του, καὶ τὸν ἔτριψε. Κ' ἔπειτα ὅλο μὲ μίαν ἐγέλασε, καὶ γελαστὰ τῆς εἶπε:

— Μιὰ φορὰ κ' ἔγαν καιρὸ ἡ Κουτσασημίνα, τοῦ Σπαθάρου ἡ γυναῖκα, ἐφαρμάκωσε τὸν ἀγαπητικό της, κ' ἔκαμε ἄλλα ἑφτά φόνικὰ στὸ χωριό μας. Κ' ἐβγήκε ἀπόφαση καὶ τὴν ἐδέσανε ἀπὸ τὰ χέρια κ' ἀπὸ τὰ πόδια ἀπὸ τὴν ὄρα τεσσάρων ἀλόγων, γυμνὴ ὀλόγυμνη, κ' ἐδειχνε στὸν ἥλιο τὴν καταφρόνια της! Καὶ τᾶλογα τὴν ἐκάμανε τέσσερα τετάρτια, καὶ τὰ θάψανε στὲς τέσσερις ἄκρες τοῦ χωριοῦ· καὶ οἱ σταυροὶ ἀκόμα βρῖσκονται γιὰ παράδειγμα. Τὴν ἴδια διαστρεμμένη ψυχὴ ἔχεις καὶ σύ, Μαρία, κ' ἔπρεπε νὰ δουλεύῃ ἀκόμα ἐκεῖνος ὁ ἅγιος ὁ νόμος

καὶ νὰ σοῦ γένοι καὶ σένα τὸ ἴδιο! —Κι' ἀναστέναξε. —
Γιατί εἶσαι τόσο κακῆ;

—Δὲ σὲ θέλω παλιόγερε! Φτού σου, Καραβέλα·
θὰ σκιάσεις μὲ τὸν καημὸ σου! Φτού σου!

Ὁ γέρος ἐβάλθηκε ἄξαφνα νὰ κλαίει θρηνητικά,
κι' ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ πεφταν χοντρὲς σταξιὲς τὰ
δάκρυα, καὶ τῆς εἶπε;

—Ὡς καὶ σύ, Μαρία, ὅπως ὅλος ὁ ἄλλος κόσμος,
ὡς καὶ σύ μὲ μάχεσαι, ὡς καὶ σύ μ' ἀπελπίζεις! ἤξερες
πὼς ἤμουνα γέροντας, κι' ἤξερες πόση ἦτανε ἡ ἀγάπη
μου, καὶ μ' ἔκαμες καὶ γίνηκα πένητας! καὶ μὲ καλό-
πιασες, ὡς νὰ μὲ καταφέρεις, καὶ τώρα μὲ κατα-
φρονᾷς, τώρα μὲ φένεις, τώρα μὲ βρίζεις! Καρα-
βέλα; ἔ; Τὸ προῖτὰ παιδιὰ ἀπὸ τὲς ράχες, τὰ κορί-
τσια τῆ βραδειᾶ, τὰ παιδιὰ σας ὅλη μέρα, κάθε
στιγμὴ, τώρα ὡς καὶ σύ! καὶ καμμία εὐχαρίστια, κα-
μία! Ἄχ, μὰ ἔτσι δὲν τήνε θέλω τῆ ζωῆ, μὰ δὲν
τήνε θέλω! —Καὶ μὲ τὸ γρόθο ἐχτύπησε δυνατὰ τὸ
κεφάλι του.

Ἡ ὀργὴ τῆς ἔπεσε ἄξαφνα, τοῦδωκε μία ματιὰ
ἀπὸ συμπάθεια, λησμονῶντας μία στιγμὴ ὅτι τῆς
εἶχε κάμει, κι' αἰστάνθηκε πὼς ἡ καρδιά τῆς ἀπά-
λαινε.

—Κακομοίρη! τοῦλε.

Ὁ Θωμᾶς τὴν ἐκοίταξε θλιβερὰ γιὰ πολλὴν ὥρα
μὲ δακρυσμένον μάτι σὰ νὰ ἐζητοῦσε ἔλεος· τέλος
τῆς εἶπε:

—ὦ Μαρία, ἕνας λόγος δικός σου, ἕνα ναί, θὰ
μ' ἔκανε νὰ ἰδῶ ζωντανὸς τὸν Παράδεισο! ὦ νῆ-
μουνα μία στιγμὴ νέος, μία στιγμὴ μοναχὰ καὶ ν'
ἀπεθίνησκα ἀμέσως! ὦ, θὰ μ' ἤθελες τότες!...Μὰ
ἔτσι, μὰ ἔτσι:

Αὐτὴ ἐγέλασε πρῶτα κι' ἔξαναθύμωσε: —Μὰ ξέρεις

τί μου ζητᾷς; Καὶ δὲ βλέπεις τί κοτζᾶμ ἄντρα πῶχου καὶ πόσο τὸν ἀγαπάω;

—Κ' ἡ συμφωνία; τῆς εἶπα δειλά, κατεβάζοντας τὰ μάτια.

Δὲν τοῦ ἀπάντησε. Καὶ τώρα τὰ μάτια τοῦ Καραβέλα ἐστέγνωσαν μεμιὰς κ' ἐσπιθῆρισαν. Ἐθύμωσε πάλι κ' ἐκεῖνος, καὶ τῆς εἶπε μὲ μῖσος:

—Θᾶμαι ἐχτρός σου, ἐχτρός τοῦ σπιτιοῦ σου, τῶν παιδιῶν σου! Θὰ σοῦ θέλω τὸ κακό, θὰ σοῦ τὸ κάνω, γιατί μ' ἀδίκευες! Θέλω νὰ χαλάσω αὐτὴν τὴν ἰσόβια πρόσοδο!

—Ὡ δὲ χαλιέται, τοῦπε γελῶντας πειραχτικά, δὲ χαλιέται, κακομοίρη Καραβέλα!

Κ' ἐκουνούσε τὰ δάχτυλα τοῦ ἐνὸς χεριοῦ της ἀνάποδα κάτου ἀπὸ τὸ πηγούνη της.

Αὐτὸς δὲν ἤξερε τώρα πλὴν τί τῆς ἔλεγε:

—Καραβέλα, ἔ; Καραβέλα μὲ λένε, ἔ; Τὰ λησμόνησες, φαίνεται, τὰ περασμένα χρόνια, ποῦ ἦσουνε ἀκόμα κοπέλλα, ἀκόμα μικρή! Εἶχα καὶ τότες ἓνα γάϊδαρο, κ' ἐπερνούσα κάθε μέρα ἀπὸ τὲς ἐλιές μου, σιμὰ στὴν κατοικιά μου. Μὴ μου κοκκινίζεις. Μαρία! Σοῦ τὰ λέω, γιατί τ'ἀπραξες!... Καὶ σ' εὔρηκα μέσα στὴ σοῦδα μὲ τὸν ξάδερφό σου, κ' ἦσουνε μισόγυμνη! Χά, χά, χά! Ὅπως κάνει τώρα κ' ἡ Ἀμαλία σου μὲ τὸν Ἀντρέα σας, νὰ σοῦ ζήσουνε!... Πόσες φορὲς τοὺς εἶδα κι' αὐτουνούς, καὶ δὲ μὲ ντρέπονται πλιά! Χά, χά, χά! Καί τοὺς ἔδωκα θάρρος, ἔτσι, γιατί μ' ἀρέσει νὰ ντροπιαζόσαστε! Καὶ μ' ἐσὲ τὸ ἴδιο! ὁ ξάδερφός σου ἐφυγε τότες τρέχοντας κι' ἀκόμα τρέχει! κ' ἐγὼ ἐπήδηξα μέσα στὴ σοῦδα, καὶ ἀπὸ λίγο θὰ σ' ἐπιανα στὰ χέρια μου, καὶ θὰ καλοπερνούσες, γιατί τότες ἤμουννα νέος ἀκόμα κ' ἄς ἤμουννα παντρεμένος! Μὰ δὲ σ' ἀρπαξα παρὰ τὴ μπόλια σου,

καὶ σοῦ τὴν ἐπῆρα! Κ' ἐπῆγες ξεγιάδειτη στὸ σπίτι σου· καὶ τὴν ἐκρέμασα ἀπὸ ἓνα δέντρο μπαντιέρα στὴν κατοικιά μου, καὶ τὴν εἶδε ὅλος ὁ κόσμος· κ' ἤρθε ἡ μάγνα σου στὴ γυναῖκά μου; καὶ τὴν ἐπῆρε, καὶ σ' ἔβρισε τότες ἡ γυναῖκα μου, κ' ἡ μάγνα σου σ' ἔβρισε! Τώρα ἔμαθες καὶ βρίζεις ὡς καὶ σύ! Πῶς τὰ λησιμόνησες αὐτά;...

— Ἄ Καραβέλα! τοῦπε μὲ μῖσος.

— Ἀπὸ μικρὴ ἤσουνε μαθημένη στὴν πουτανιά, σάν τὴ θυγατέρα σου!...

— Εἶμαι τρελὴ ποῦ κάθομαι καὶ σ' ἀκούω! Κάτου μὲ προσμένει ἡ φαμιλιά μου κ' ἡ ἐργατιά μου· ἀνάθεμά σε, Καραβέλα, μ' ἔχασομέρησες!— Κ' ἔκαμε ἓνα κίνημα γιὰ νὰ φύγει, μὰ ὁ θυμὸς τῆς δὲν τὴν ἄφηκε.—Καραβέλα! τοῦ ξανᾶπε ἀπὸ τὸ προαύλι· εἶσαι κακὸς ἄνθρωπος, κακὸς! τί θὰ κάμεις π' αὐτὰ ποῦ μοῦ λές; δὲ σοῦ περνάει, παληόγερε! Τὴν κοπέλλα μου νὰ τὴν ἀφήκεις ἤσυχη καὶ νὰ μὴν τήνε μελετᾶς, ἀκοῦς! καὶ νὰ σκάζεις ἀπὸ τὸν κτημὸ σου χωρὶς νὰ μιλεῖς! γιατί ἔμεῖς στὸ σπίτι μας θὰ χαροκοπᾶμε, κ' ἐπίτηδες, γιὰ νὰ ψένεσαι ἐσύ!

— Ἀγαπάει τάχατες τὸν ἄντρα τῆς! εἶπε γελῶντας ὁ Καραβέλας καὶ δείχνοντάς τὴν μὲ τὸ δάχτυλο· καὶ τότε γελᾷ ὥστόσο καὶ κείνονε! Ἐγὼ τὰ ξέρω, θά σοῦ τὰ πῶ ὅλα, ὅλα, ὅλα!...

Ἡ ὀργὴ τότες τῆς ἐγέμισε τὰ στήθη, ὅλο τὸ αἷμα τῆς ἀνέβηκε στὸ κόκκινο πρόσωπό τῆς, ἐρρίχτηκε νὰ χυθεῖ ἀπάνω του καὶ νὰ τότε χτυπήσει· μὰ ὁ γέρος τὴν ἐκοίταζε πειραχτικά καὶ τῆς γελοῦσε.

— Ξέρεις, Καραβέλα, τοῦπε, πῶς φέρνω τὸ τσεκούρι καὶ σοῦ παίρνω τὸ κεφάλι, σάν τ' Ἀη Γιαννιοῦ; Φτού σου, φτού σου, φτού σου!

Καὶ τὸν ἐφοβέριζε μὲ τὸ δάχτυλο καὶ τὸν ἐφτυοῦσε.

Αὐτὸς ἄνοιξε, προσκακῶντας τὴν, τὰ δύο τοῦ χέρια. Καὶ ἡ ὀργή της ἐπέρσεψε ἀκόμη. Ἄξαφνα ἐβάλθηκε νὰ φωνάζει ξεφρενιασμένη:

— Ὁ Καραβέλας θέλει νὰ μὲ ληστέψει! Ὁ Καραβέλας!

Κι' ὁ γέρος ἐφοβήθηκε, κατέβηκε ἀπὸ τὴν κασέλα, κ' ἐκοίταξε ὀλόγυρά του, ἀλλὰ συνεπαρμένος ἀπὸ τὴν ξαφνικὴ συγκίνησή του δὲν ἔκοψε τὸ γέλοιο του, ἐνῶ τὰ μάτια του ἐδάκρυζαν. Καὶ ἡ Μαρία πνιγμένη ἀπὸ τὴν ὀργή καὶ μὴν ξέροντας πλὴν τί κάνει, ὀλομεμιάς ἐσήκωσε μπροστά του τὸ φουστάνι της καί, γιὰ νάχει τὰ χέρια ἐλεύθερα, τὸ βάσταξε μὲ τὸ πηγούνι. Καί, πιάνοντας τὴ μέση της, ἐστάθηκε ὀμπρὸς του, καὶ τοῦπε δείχνοντας τὴ γύμνια της, ἐνῶ τὰ μάτια της ἐβγαζαν σπίθες ἀπὸ μῖσος καὶ τὸ στόμα της ἄφριζε:

— Ἐδῶ εἶμαι, ἐδῶ εἶμαι, γυμνὴ μπροστά σου! Δὲ σὲ ντρέπομαι, ἄτιμε Καραβέλα, γιατί εἶσαι γέροντας! Κοίτα, κοίτα! Τὸ κορμί μου τόχω φυλαμένο γιὰ τὸν ἄντρα μου, γιὰ τὸ παλληκάρι μου, νὰ τὸ χαίρεται, ναί, μωρέ! Σκάσε ἐσὺ ἀπὸ τὸν καημὸ σου!

Κι' ἀφίνοντας τὰ φορέματά της νὰ ξαναπέσουν, ἔσκυψε καὶ τὸν ἔφτυσε στὸ πρόσωπο: Φτού σου, φτού σου!

Κι' ὁ γέρος ἐκιτρίνισε, ἔπαιψε τὸ πειραχτικὸ του γέλοιο, ἐβάλθηκε νὰ τρέμει, κι' ἔπεσε πρῶτα γονατιστὸς χάμον, καὶ ξαπλώθηκε ἔπειτα πίστομα κατὰ γῆς, κρύβοντας τὸ πρόσωπό του μέσα στὰ χέρια, κ' ἐβάλθηκε νὰ κλαίει.

Ἡ Μαρία τώρα εἶχε ξαναβγεῖ στὸ προαύλι, κ' ἐκεῖ ἔακολουθοῦσε νὰ φωνάζει:

— Γειτόνοι, τρεχάτε, τρεχάτε! Ὁ Καραβέλας θέλει νὰ μὲ ληστέψει!

Καὶ σὲ λίγο ἐμαζευτήκαν ἐκεῖ, ἄντρες, γυναῖκες,

παιδιά, πολὺς κόσμος, κ' ἐγελοῦσαν ὅλοι, κ' ἐκατάκρεναν, κ' ἔβριζαν τὸν Καραβέλα, κ' ἠθελαν νὰ μάθουν ἓνα ἓνα ὅσα εἶχαν συνέβει. Ἡ μία ἔλεγε τῆς Μαρίας :

— Καὶ δὲν τοῦβγαζες τὰ μάτια τοῦ Καραβέλα :

— Ἐγὼ σοῦ τόλα, ἔλεγε μία ἄλλη· ἐπήγαινε μὲ σκοπό, ὅταν σᾶς ἔκαμε τὴν ἰσόβια πρόσοδο.

— Μὰ εὔρηκε νὰ παίξει, ὁ παλιόγερος, εἶπε μία τρίτη.

— Γέρος ἄνθρωπος, καὶ τὸ καταδέχτηκε! εἶπε ἓνας γέροντας.

— Ἄς τὸν διώξει ὁ Ἀργύρης ἀπὸ τὸ σπίτι σας, εἶπε ἓνας ἄλλος.

— Καλὰ ποῦ γλύτωσες! εἶπαν ἄλλοι. Κανένas δὲ θὰ τόνε σπλαγγιστεῖ!

Καὶ τὰ παιδιά, ποῦ γελοῦσαν, κ' ἐπαραιμόνευαν ἀπὸ τὴν πόρτα τὸν Καραβέλα μέσα στὸ τὸ σπίτι του, τοῦ φώναζαν :

— Οὐ, οὐ, Καραβέλα! Οὐ, οὐ, Καραβέλα!

Κι' αὐτὲς εἶχε σηκωθεί τώρα κ' εἶχε ξανακαθίσει περίλυπος πάνω στὴν παλιά του κασέλα, καὶ δὲν ἐμυλοῦσε, μὰ ἀπὸ τὴ στενοχώρια του ἔσφιγγε ἓνα μὲ τᾶλλο τὰ χέρια, μὴν ἔροντας πῶς νὰ φύγει ἀπὸ κείνην τὴν κόλαση, καὶ κάθε τόσο ἓνα δάκρυ τοῦσταζε ἀπὸ τὰ μάτια. Κάθε στιγμή τὸ παρασσούκι τοῦρχότου στ' αὐτιά σὰ μία δυνατὴ βεργιὰ καὶ τὸν νιρόπιαζε.

Καὶ τώρα ἀνάμεσα στὸν κόσμο ἐφανερώθηκε κ' ὁ ἄντρας της.

Ἦτανε πεινασμένος κ' εἶχε ἀφήσει τὴν ἐργατιά στὸ χωράφι κ' εἶχε ἔρθει νὰ ἰδεῖ, γιατί δὲν ἐκατέβαινε ἡ γυναῖκα του. Καὶ βλέποντας ἐκεῖ τόσον κόσμο, μ' ἓνα χαμόγελο ἐρώτησε τί συνέβαινε σπίτι του, καὶ μὲ μισόκλειστα μάτια ἄκουσε τὴ γυ-

ναῖκα του, ποῦ μεγαλόφωνα καὶ μὲ μεγάλες χειρονομίες τοῦ ξήγησε θυμωμένη πῶς ὁ Καραβέλας τὴν εἶχε χυμῆσει γιὰ νὰ τήνε ληστέψει.

Ὁ κόσμος ἄκουε μὲ προσοχὴ τὰ λόγια της. Πολλοὶ ἐφοβέριζαν τὸν Καραβέλα, τὰ παιδιὰ τὸν περγελοῦσαν. Μὰ ὁ Γιάννης ἐβάλθηκε ἀκράτητα νὰ γελάει, κ' εἶπε:

— Ὅλο αὐτὸ ἦτανε; Μὰ εἶναι τόσο γέροντας; τί μποροῦσε νὰ κάμει;

Κ' ἐμπῆκε στὸ μαγειριὸ γιὰ νὰ πραινέι τὴν πείνα του. Ἀλλὰ ἡ Μαρία ἤθελε νὰ ἐρεθίσει τὸν ἄντρα της κ' ἐφώναζε ἀπ' ὄξω θυμωμένη:

— Ὁ ἄτιμος ὁ Καραβέλας δὲν εἶναι καὶ τόσο ἀδύνατος; λίγο ἀκόμη καὶ μ' ἀναποδόγερνε στὸ κρεββάτι του, καὶ θὰ σὲ στόλιζε ἔτσι φοβερά, καημένε Γιάννη μου! Κάνε, κάνε τὸν ἀδιάφορο!

Αὐτὴν τὴ στιγμὴ εὐρέθηκε στὴ μέση τοῦ κόσμου κ' ὁ Ἀργύρης, λαχανιασμένος, ψηλός, παχύς, κίτρινος, μὲ τὸ χοντρὸ ραβδί του στὸ χέρι, καὶ κατόπι του ὁ γέροντας νοδάρος, σουρωμένος, σκευρωμένος, μὲ τὰ κόκκινα θολὰ μάγουλά του, μὲ τὸ ἄσβηστο χαμόγελο στὰ κόκκινα χεῖλη του, καὶ μὲ τὰ ζωηρὰ ἀνήσυχα μάτια του, ποῦ ἦταν τώρα γεμάτα περιέργεια. Ὁ Ἀργύρης ἐκατάλαβε σὲ μία στιγμὴ τί ἔτρεχε, κ' ἐμπῆκε ἀμέσως στὸ σπίτι τοῦ Καραβέλα. Κι' ὁ γέροντας ἐσηκώθηκε ἀπὸ τὴν κασέλα του ἀλαλιασμένος κ' ἐκοίταξε γύρω του σὰ νὰ ζητοῦσε βοήθεια, κ' εἶπε μὲ βραχνὴν τρεμάμενη φωνή, κοκκινίζοντας ὅλος:

— ὦ Ἀργύρη, ἄς χαλάσουμε τὴν ἰσόβια πρόσοδο!

— Δὲ χαλιέται, τοῦ ἀπάντησε σοβαρὰ ὁ Ἀργύρης μὲ τὴν ψιλὴν κ' ἄσκημη φωνή του καὶ πασκίζοντας νὰ χαμογελάσει δὲ χαλιέται! Ἐκάμαμε στὸ χτήμα σου τόσα ἔξοδα!... Μὰ γιατί δὲν εἶσαι φχαριστημένος; τὸ φαί σου, τὸ πιτό σου, τὴ ντυμασιά σου,

τὸ συγγύριό σου, ὅλα δὲν τᾶχεις ; γυρεύεις πράματα ἄλλα ἔ ; μὰ αὐτὰ δὲ σοῦ γέγονται ! Δὲ σοῦ γέγονται !

Καὶ ξαναβγῆκε, γελῶντας, ἀπὸ τὸ σπίτι.

Ὁ κόσμος ὥστόσο ἔφευγε κ' ἐσκορπιζότουν καλοκαρδισμένους. Κι' ὁ Ἀργύρης ἄκουσε τὸ νοδάρο πῶλεγε τοῦ κόσμου μὲ τὴ σιγαλὴ ἀδύνατη φωνή του :

— Ἐλεγα πὼς εἶχε πιάσει ἢ κατάρα μου, κ' εἶχε πεθάνει κάποιος ἐδῶ μέσα, ὁ γαμπρός μου, ὁ Ἀργύρης, τὰ παιδιὰ τους ! κ' ἔτρεξα. Μὰ ὄχι, μὴν τοὺς ἀκοῦτε ὡς νὰ τοῦ πάρουνε τὸ πράμα, ἢ θυγατέρα μου τὸν ἤθελε ἔτσι τὴν εἶχε ὀρμηνέψει ὁ Ἀργύρης, ἀνάθεμα τὸν πατέρα του ! Τώρα τοῦ κάνουνε αὐτὰ γιὰ νὰ τόνε διώξουνε ἀπὸ τὸ σπίτι του, καὶ νὰ τὴν χῶνουνε χωρὶς βάρος ! Ἔτσι μοῦ κάμανε κ' ἐμὲ οἱ γαμπροὶ μου, καὶ διακονεύω, καὶ ψωμοζητάω, γιὰ μὲ καὶ γιὰ τὴ γυναῖκα μου ! Τὴν ἐστεφανώθηκα. Καὶ δὲ μᾶς θέλουνε σπίτι μου οἱ γαμπροὶ μου ! Δὲ μᾶς θέλουνε ! Ὁ παπᾶς, νὰ μπεῖ ὁ διάολος μέσα του, καὶ ὁ Ἀργύρης, αὐτὸς τᾶκαμε ὅλα ! Παρακαλῶ τὸ Θεὸ νὰ μὴ μείνει ψυχὴ σπίτι τους, νὰ πεθάνουνε ὅλα τὰ γγόνια μου !

Καί, λέγοντας ἔτσι, ὁ γέροντας ἐκατέβαινε πάλι τὸν κατήφορο ἀνάμεσα, στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ποῦ ἀδιάκοπα ἐγελοῦσαν, χωρὶς νὰ δώκει ἀπάντηση στὸν Ἀργύρη, ποῦ τὸν ἐκραζε ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ του.

XI

Εἶχαν περάσει μέρες. Κ' ἓνα πρωτὶ ὁ Καραβέλας ἐσηκώθηκε ἀγριεμένος ἀπὸ τὸ κρεβάτι του, κ' ἐφώναζε ὀλομεμιάς γουρλώνοντας τὰ μάτια του :

— Θὰ γένω Πειρασμός !

Καὶ σκύφτοντας τὸ κεφάλι του ἐβάλθηκε νὰ

περπατεῖ βαρεῖα βαρεῖα μέσα στὸ σπῆτι του, κ' ἡ ἀπελπισία ἦταν ζωγραφισμένη στὸ κόκκινο πρόσωπο τοῦ γέρον.

— Ἀχ! θὰ γένω κακός! ξανᾶπε. Μοῦ φταῖνε ὅλοι οἱ ἀνθρώποι! ὅλοι, ὅλοι! Εἶμαι μάρτυρας σ' αὐτὸν τὸν κόσμο, μὲ μισήσανε ὅλοι, εἶμαι τοῦ χωριοῦ τὸ κοροῖδο! Ἐγὼ κοροῖδο! Ἀχ! ἄχ! Καραβέλα, ἀπὸ δῶ! Καραβέλα ἀπὸ κεῖ! Καραβέλα, κ' ἡ Μαρία! Ὡς κ' ἡ Μαρία!... Οἱ γυναῖκες τὸ βράδυ, ὁ κόσμος στὸ χωριό, τὰ παιδιά ἀπὸ τὲς ράχες! Ὡς κ' ἡ Μαρία!....

Κ' ἐνῶ ἔλεγε ἔτσι, ἡ καρδιά του, ποῦθελε νὰ βγεῖ ἀπὸ τὰ στήθη του, ἐλέγωνε, καὶ μέσα στὰ σπλάχνα του ἐγροικοῦσε σὰ μία δίψα νὰ κάμει κάτι ποῦ θὰ τὸν ἐλευτέρωνε ἀπὸ τὴ στενοχώρια, κάτι ποῦ θὰ τὸν ἔκανε φοβερὸ στους ἄλλους ἀνθρώπους καὶ ποῦ θὰ εἰσέγαζε τὸν ἀχόρταστο πόθο του· κί, ὅλο περπατῶντας, ἔτριξε τὰ λίγα του δόντια, καὶ πότε ἐκλειοῦσε σφιχτὰ τὰ μάτια του, σὰ νὰ ἤθελε νὰ ἴδει στὸ σκοτάδι, ποῦ ἐγενότου ὀμπρὸς του, ὄνειροφάνταστη εἰκόνα ἀπὸ κεῖνο ποῦθελε νὰ κάμει, πότε τᾶνοιγε πάλι φοβισμένος, κ' ἐσταματοῦσε γιὰ μία στιγμή τὸ περπάτημα, καὶ πότε ἀνάσαινε βαθεῖα, πότε ἔβαστοῦσε λυπημένος τὴν πνοή του, πότε ἐχτυποῦσε τὲς παλάμες του στὰ πόδια, καὶ πότε ἐκοίταζε ἀπελπισμένος τὰ οὐράνια. Ἐθυμότου κιόλας τὴν πεθαμένη γυναῖκα του, τὸ θάνατό της, τὴ ζωὴ του μαζὴ της, τὰ νειῶτα του. Τότες ποῦχε τὴ δύναμη, ποιὸς ἐκοτοῦσε νὰ τὸν πειράξει; Οἱ ἀνθρώποι ἤξεραν ὅλοι πῶς κ' ἐκεῖνος ἤμποροῦσε νὰ κάμει τὸ κακό, ἀν ἤθελε· κί οἱ ἀνθρώποι φοβοῦνται ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, καὶ μοναχὰ γι' αὐτὸ δὲν τρώγονται σὰν τοὺς λύκους! Μὰ τώρα τὸν ἐλογάριαζαν ὅλοι ἀδύνατον, ἄκακον ἀνθρώπο, καὶ γι' αὐτὸ τὸν τυρανοῦσαν· γι' αὐτὸ τυ-

ρανοῦν πάντα τοὺς γέροντες, τοὺς ἄτυχους γέροντες, ποῦ τοῦμοιαζαν! Ἡ ἀδερφή του τὸν εἶχε καλά ὀρμηνέψει, τοῦχε πεῖ τὸ σωστό. Καλύτερα εἶναι, εἶπε, ποῦ οἱ γέροι πεθνήσκουν! Κι' ἐσυλογίστηκε πῶς οἱ ἀνθρώποι ποῦχαν τὰ χρόνια του ἦταν ὅλοι, πές, ἤσυχτοι μέσα στὸν τάφο τους αὐτὴν τὴν ὥρα, καὶ δὲν ἐδοκίμαζαν πλιὰ τὲς πίκρες τοῦ κόσμου καὶ τὴν κακοσύνη του· μὰ ἄξαφνα ἐφοβήθηκε τὸ θάνατο, τὸ σκοτεινὸ καὶ κρύον Ἄδη, τὸ ἀτέλειωτο κοιμήσι, ποῦ δὲν εἶχε ξυπνημό, καὶ ποῦ ἄδραζε στανικῶς τὸν ἀνθρώπο, ὅσο καὶ ν' ἀντιστεκόταν, τὸν ἐπάγωνε σιγὰ σιγὰ, καὶ τοῦπαιρνε τὴν πνοή, βυθίζοντάς τον ποιὸς ξέρει ποῦ, σὲ ποιὸς ἀγνωροὺς καὶ τρομεροὺς κόσμους, ἢ καὶ στὸ τίποτα!... Κ' ἡ ἀπελπισία του ἐγένηκε ἀβάσταχτη, γιατί δὲν εὔρισκε λύτρωση, οὔτε μὲς στὴν καρδιά του, οὔτε στὸν ὄξω κόσμο· καὶ τοῦ πλημμύρισε τὰ στήθια τὸ φαρμάκι τοῦ φτόνου. Οἱ ἄλλοι εἶχαν τριγύρω τους γελαστὰ καὶ ἀγαπημένα πρόσωπα, ἢμποροῦσαν νὰ χορταίνουγ ἀγάπη! "Ὡς κι' ὁ Ἀργύρης, ὁ κακὸς ὁ ἀνθρώπος, μ' ὄλη του τὴν ἀρρώστεια, ὡς κι' ὁ νοδάρης μ' ὄλη του τὴ φτώχεια, μ' ὄλη τὴν ἐλεεινὴ ζωὴ του! Κι' ὁ Γιάννης; ὦ ὁ Γιάννης ἐδοκίμαζε ὅλες τὲς εὐτυχίες, ὅλες, ὅλες, αὐτός!... Καὶ τόσοι καὶ τόσοι ἄλλοι, ὅπου κι' ἂν ἐστρεφε τὰ βλέμματά του· παντοῦ ναὶ ἦταν πίκρες καὶ στενοχώριες, μὰ ἡ ζωὴ εἶχε φυλαμένο γιὰ καθένα κ' ἓνα χαμόγελο γλυκό, μίαν ἀγάπη, ἓνα ἔλεος· καὶ μόνος αὐτὸς σ' ὄλο τὸ χωριὸ ἦταν ὀρφανὸς κ' ἔρημος καὶ μισημένος! "Ὅλοι μποροῦσαν νὰ ζοῦν, ὅλοι νὰ λησμονοῦν τὴν πίκρα τοῦ θανάτου, καὶ μόνος αὐτὸς ἐπρεπε ἀδιάκοπα νὰ συλλογίζεται τὸ τέλος του, νὰ

παλεύει κάθε στιγμή μετὸ Χάρο, γιατί σὰν τὸν θάνατο ἦτανε φαρμακερὴ ἡ ζωὴ του.

— Φαρμακερὴ! φαρμακερὴ! ἀναστέναξε.

Κ' ἐθύμωσε. Ἄς ἐπικραίνονταν καὶ οἱ ἄλλοι τοῦλάχιστο! ἐπιθύρισε. Θὰ ὑπόφερναν πάντα λιγώτερό του λιγώτερό του! Μὰ τὸ κακὸ θὰ τὸν εὐχαριστοῦσε, θὰ τοῦγλύκαινε τοῦ ἄτυχου τὴν καρδιά, καὶ μάλιστα ἂν εὔρισκε ἐκείνους ποῦ τὸν εἶχαν ἀδικέψει, μὰ κι' ὅποιους ἄλλους· ἔφτανε νᾶταν ἄνθρωποι κ' ἦταν ἐχθροὶ του!... Σ' ἓναν τέτοιον ἀδίκον κόσμον, ἡ καλωσύνη δὲν εἶχε καμμία ἀνταμοιβή· δὲ θᾶχε οὔτε τὸ κρῖμα καμμία τιμωρία! Δὲν ἦταν αὐτὸς κουτὸς γιὰ ν' ἀφοκράζεται τὰ παραμύθια τῶν παπᾶδων! Ἦξερε καλὰ γιατί αὐτοὶ ἐμιλοῦσαν ὅπως ἐμιλοῦσαν! Τοὺς ἔβλεπε ὀμπρὸς τὸν πῶς ἐφέρονταν· ἔβλεπε, ἔβλεπε τὸ σύγαμπρο τοῦ Γιάννη, τὸν πλεονέκτη, ποῦ ἐπικραίνει τόσο ἓνα γέροντα, ἐνῶ ἐζοῦσε εὐτυχισμένος μετὰ γυναῖκα, μετὰ παιδιὰ, μετὰ χτήματα· κ' ἐγελοῦσε τὸν ἀθῶο τὸν κόσμον μετὰ τὸ φόβον τοῦ θανάτου, μετὰ τὴν κόλαση, κ' ἐκήρυχνε ὁ ὑποκριτὴς μετάνοια κι' ἀγάπη! Τὸ ἀδικο παντοῦ ἐβασίλευε! Γιὰ τοῦτο ὡς κι' αὐτὸς ἠθέλε νὰ κάμῃ τὸ κακόν.

— Θὰ γείνω Πειρασμός, ξανάπε, Πειρασμός!

Ὁ νοῦς του ἐπέταξε ἄλλοῦ. Ἐκεῖ κάτω στὸ καλύβι του, ὁ γείτονας τοῦ Ἀργύρη εἶχε δύο καματερὰ μεγάλα σὰ στοιχεῖα! Ἦταν ἓνας καλὸς ἄνθρωπος· ποτέ του δὲν τὸν ἐπαρανόμιζε· ἐζοῦσε ἡσυχος μετὰ τὴ φτωχὴ φανιλιά του, σκυμμένος ὅλη μέρα στὴ δουλειά, ποτίζοντας τὴ γῆ μετὰ τὸν ἰδρωτὰ του, χαρούμενος πάντα!... Μὰ γιατί ἐζοῦσε εὐτυχισμένος ἐκεῖνος, ἐνῶ αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶχε τέτοια ζωὴ; ὦ τὸν ἐμισοῦσε κ' ἐκείνον αὐτὴν τὴ στιγμή, γιατί κ' ἐκεῖνος ἦταν ἄνθρωπος, γιατί ὁ ἄνθρωπος τοῦχε φταίξει! Τοῦθελε τὸ κακόν του κ'

κεινοῦ! Τὰ δυὸ μεγάλα καματερὰ θ' ἀναχάραζαν τώρα ἤσυχα-ἤσυχα κάτω ἀπὸ τὲς ἐλιές· ὦ νὰ τοῦ τὰ φοφοῦσε, καὶ νὰ τὸν ἐβλεπε ἔτσι δυστυχημένον ὡς κ' ἐκεῖνον!... Νὰ μία χαρὰ τῆς ζωῆς ποῦ μπορούσε νὰ τὴ δοκιμάσει!... Θάβλαιγε ὁ γείτονας, θὰ χτυποῦσε τὰ στήθια του... ξαπλωμένα τὰ ζῶα!... Θάκραζε τὸν καταφρονημένο τὸ Θωμᾶ νὰ τοῦ δώκει βοήθεια, τὸ Θωμᾶ! Χά, χά, χά! ἐγέλασε. Λίγα βελόνια περασμένα στ' ἄχρα, καὶ τὰ ζῶα σὲ δύο τρεῖς μῆνες θάταν ψόφια!...

Κ' ἤξερε νὰ κάμει κι' ἄλλα κακά, κάθε λογῆς κακά, ὅχι αὐτὸ μοναχά, ὁ Θωμᾶς, ὁ ἀδύνατος ὁ Θωμᾶς, ὁ καταφρονημένος ὁ Θωμᾶς! Θὰ μπορούσε ν' ἀνοίξει πόλεμο μ' ὅλον τὸν κόσμον, χωρὶς νὰ πάθει ὁ ἴδιος οὔτε ἓνα τίποτα! Σωστὸς Πειρασμός! Γιατὶ μονάχα μὲ τὸ γείτονα; Καὶ μὲ τὸν Ἀργύρη τὸν πλεονέκτη ὄχι; καὶ μὲ τὴ Μαρία ὄχι; Πόσα τοῦχε κάμει αὐτὴ!... Μὰ ὁ Γιάννης, ὁ Γιάννης ἦταν ἄλλος ἀνθρώπος, αὐτὸς δὲν εἶχε κακοσύνες!... Μὰ, μὰ ὁ Θεὸς δὲν κάνει σεισμούς, καταποντισμούς, μὰ δὲ ρίχνει ἀστραπές, καὶ δὲ χαλαεῖ ἔτσι ἀδιάφορα τοὺς ἀδικούς καὶ τοὺς δίκαιους; Ἔτσι θάβαινε κι' ὁ Θωμᾶς! Ἄς ἔπαιρνε καὶ τὸ Γιάννη τὸ σκέδιο! Μὰ τί δύναμη εἶχε αὐτός, ὁ ἔρημος, ὁ κυνηγημένος, ποῦ κάθε μέρα ἔσκυφε καὶ περσότερο πρὸς τὴ γῆ, κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῆς δυστυχίας καὶ τοῦ κατατρογεμοῦ του;

Ἀναστέναξε, κ' ἔπειτα ἀμέσως ἐγέλασε:

— Χά, χά! Ὁ Θεὸς ἐχάρισε τοῦ ἀνθρώπου μυαλό! Τὸ βῶδι τὸ κυβερνάει ἓνα μικρὸ παιδάκι· τ'ἀλλογο ὑποτάσσεται μ' ἓνα μικρὸ χαλινάρι... Θὰ σᾶς παιδέψει κι' ὁ Θωμᾶς, ὁ Θωμᾶς ναί! Ὡς τὰ τώρα ἡ μεγάλη καλωσύνη δὲν τοῦ φέλεσε· θὰ τὸν ὀδήγαε τώρα ἀργὰ τὸ κρῖμα σ' εὐτυχία;... Πειρασμός σωστὸς θά-

ναι ὁ Θωμᾶς! Θὰ τότε λένε τότες μὲ δίκιο Καραβέλα, μπόγια παναπεῖ, καὶ δὲ θὰ πειράζεται! Δὲ θὰ πειράζεται; Μμ!... Μμ!...

Κ' ἔτσι λέγοντας, ἐβγήκε ἀπὸ τὸ σπίτι σκυφτός σκυφτός, κ' ἐπῆγε στὸ μικρὸ καλύβι τοῦ κήπου του, ὅπου ἦταν δεμένος ὁ γαῖδαρός του. Τὸ ὑπομονητικὸ ζῶο ἐκοιτόتون κατὰ γῆς καί, καθὼς τὸν εἶδε, ὀνὰ ὀνὰ ἐσηκώθηκε καὶ τὸν ἐκοίταξε.

— Μωρὲ Ἀργύρη! τοῦπε (ἔτσι τὸκραζε τώρα ἀπὸ καμπόσο καιρὸ) ἀκόμα δὲν ἐφόφησες, ἀνάθεμα τὸν πατέρα σου!

Καὶ τοῦρριξε ἄμπρός του μίαν ἀγκαλιὰ ἄχυρο ἀπὸ μίαν ἄκρη τοῦ καλυβιοῦ.

— Πάρε, κακομοίρη κ' ἐσύ! τοῦ ξαναπε' δὲ μοῦ ἀπομένεις παρὰ σὺ στὸν κόσμο· δὲ μ' ἀκοῦς παρὰ σὺ!..

Κ' ἔπειτα ἐπῆρε ἓνα ἄλλο μικρὸ χερσόβολο ἀπὸ τὸ ξερὸ φλέστρο, καὶ ξαναμπῆκε στὸ σπίτι του γελῶντας διαβολικὰ. Ἐκεῖ ἀνοίξε τὴν παλιὰ μαύρη κασέλα, ποῦ ἦταν ἀκόμη φορτωμένη μὲ τὰ ροῦχα τῆς γυναικὸς του, κ' ἀνάμεσα στὰ παλὰ τὰ πράματα ἐζήτησε κ' εὔρηκε σὲ καμπόση ὥρα ἓνα μικρὸ μαῦρο παννί, ὅπου ἦταν ἀκόμη τσιμπημένα ἓνα πλήθος σκουριασμένα βελόνια τῆς πεθαμένης. Κ' ἐκάθησε χάμον στὴ μέση τοῦ σαιτιοῦ, κ' ἓνα ἓνα τὰ περνοῦσε προσεχτικὰ μέσα στὰ φλέστρα. Κ' εἶπε μὲ τὸ νοῦ του: «Αὐτὰ εἶναι γιὰ τὰ βώδια τοῦ καλοῦ γειτόνου· θὰ τὰ φᾶνε, καὶ σὲ δύο μῆνες θ' ἀναι πόφια καὶ τὰ δύο, κ' ἄς εἶναι σὰ στοιχεῖά!» Κι' ἀναστέναξε, φοβισμένος ἀπὸ τὴν κακοσύνη του.

Κ' ἔπειτα ξανασηκώθηκε μὲ τὸ ἴδιο διαβολικὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη κ' ἀνακάτεψε πάλι τὰ παλαιὰ ροῦχα, βάζοντας τὸ χέρι του ὡς τὸ βάθος τῆς κασέλας, κ' ἀνάσυρε σὲ λίγο ἓνα μικρὸ ἄσπρο πουγγί δε-

μένο μ' ἐπιμέλεια. Τόλυνσε. Ἦταν γεμᾶτο πολὺ μικροὺς κίτρινοὺς σπόρους. «Νὰ ποῦ ἦρθε ἡ ὄρα νὰ χρειαστοῦνε!» εἶπε μὲ τὸ νοῦ του. «Γι' αὐτὸ τοὺς ἐμάζευα τὸ καλοκαίρι. Εἶναι ἑκατομμύρια τὰ σπυριά, καὶ φυτρώνοινε ὅλα! Ὁ γούννιερας ἔχει αὐτὴν τὴ χάρη. Τόνε βλογάει, βλέπεις, ὁ Διάολος, γιατί φαρμακώνει τὴ γῆς ἢ ρίζα του· πάει ἔξη ὀργγιές τοῦ βάθου. Καὶ θὰ τριοντίσει μεθαύριο μέσα στ' ἀμπέλι τοῦ Ἄργυρη, κ' ἐγὼ θὰ γελάω μὲ τὴ χολή τοῦ Ἄργυρη, καὶ θὰ ὑποχρεωθεῖ νὰ χαλάσει τ' ἀμπέλι.» Κ' εἶδε μὲ τὸ νοῦ του τὸ μορφο ἀμπέλι μὲ τὰ ζωηρὰ κλήματα, στὸ πλάϊ τῆς ἠλιόλουστης ραχούλας· ἦταν τώρα γεμᾶτο μαῦρα μεγάλα σταφύλια ποῦ ἐπρόσμεναν τοῦ τρυγητῆ τὸ κοπίδι. Κι' ἄξαφνα ὁ Καραβέλας ἐθύμωσε: «Ὅχι, ὄχι!» εἶπε ἀγριεμένος, «οὔτε ἐφέτος ἄς μὴν τρυγήσουν! Θὰ περνᾶσω ἀπὸ μέσα, ἀπὸ ὀρδίσι σ' ὀρδίσι, μ' ἓναν ἀσπάλαθρα καὶ δὲ θ' ἀφίσω οὔτε ρόγα, οὔτε μία ρόγα! Χειρότερα παρὰ ἂν ἐπερνοῦσε χαλάζι! Θὰ ἰδοῦνε τότες ἂν ἀξίζει κάτι ἢ κακοσύνη τοῦ Θεοῦ, καὶ θὰ βάλει ἔτσι γνώση ἢ κυρὰ Μαρία, ποῦ τὸν ἐπύκρανε, ποῦ τὸν ἐγέλασε! Τὸν ἐγέλασε!...» Κ' ἐβάλθηκε νὰ γελοκλαίει...

Ἡ φωνὴ τῆς Ὀλγας τὸν ἐκράξε ἀπὸ τὸ προαύλι. Χωρὶς νὰ τὸ θέλει, ἐκρυψε μέσα στὴ μεγάλη παλάμη του τὸ σπόρο, ἐκλείδωσε ἀμέσως τὴν κασέλα, κ' ἀγριεμένος ἐβγήκε στὴν πόρτα.

— Τί μὲ κραΐεις, λιγόχρονο; τῆς εἶπε μὲ μῖσος.

Καὶ βλέποντας ποῦ ἐκατέβαζε τὸ βλέφαρο παρῆτοιμη νὰ κλάψει:

— Λὲς ποῦ ἀλησμόνησα, τῆς ξαναῆπε, δείχνοντάς της τὰ λίγα του δόντια καὶ κοιτάζοντάς την μ' ἓνα μάτι κόκκινο ἀπὸ τὴν ὀργγὴ· ἐσύ, ἐσύ μὲ κυνηγᾶς χειρότερα ἀπ' ὅλους ἐδῶ μέσα, κ' ἄς μοῦ κάνεις τὴν

καλὴ μὲ τὴν ψεύτικη ταπεινοσύνη σου! Τὸ φαί σας, ὅσες φορὲς μοῦ τὸ φέρνεις ἐσύ, δὲν τρώεται ἀπὸ τὰ πιπέρια, ἀπὸ τὰς ἀκαθαρσίες ποῦ μοῦ ρίχνετε μέσα, στὸν καφὲ κολυμπᾶνε οἱ ψεῖρες, ὡς καὶ τσιγάρο ἀπὸ καβαλίνα μοῦφερες! Συμφωνᾶτε μὲ τᾶλλα τὰ παιδιὰ καὶ μοῦρχεσαι τότες ἐσύ! Θὰ σὲ σακατέψω, θὰ τὸ ἰδεῖς!

— Ἐγώ, μάρμπα Θωμᾶ, τοῦπε μὲ παράπονο, ἐγὼ σοῦ παίρνω πάντα τὰ δίκια!

Κ' ἦταν παρέτοιμη νὰ δακρῶσει.

— Χάσου ἀπὸ δῶ! τῆς ἐφώνησε ὁ γέρος μὲ μῖσος.

— Μοῦπε ὁ Ἀντρέας... ἐψιθύρισε ἀναστενάζοντας.

— Χάσου ἀπὸ δῶ, στρίγλα, τῆς ξαναφώνησε θέλοντας νὰ ριχτεῖ καταπάνω της.

Ὁ Ἀντρέας ἐφανερώθηκε τότες ὀπίσω της, σοβαρὸς σοβαρὸς στὴν ὄψη, μὰ τὸ βλέμμα του ἐγελοῦσε, καὶ μετὰ βιάς δὲν ἐξεσπούσε σὲ γέλοια.

— Φεύγα, μωρῆ! τῆς εἶπε σὰ μὲ θυμὸ. Ἐχει δίκιο ὁ Θωμᾶ! ἔχει ὅλα τὰ δίκια!

Ἡ μικρὴ τὸν ἐκοίταξε μὲ παράπονο κ' ἐτραβήχθηκε κλαίοντας.

— Θωμᾶ, ξακολούθησε ἐκεῖνος, θὰ πάρω τὸ γαῖδαρό σου· θὰ κουβαλήσουμε κάτι γέννημα· τὸ θερίσανε σήμερα.

— Πᾶμε μαζῆ! τοῦ ἀπάντησε χαμογελῶντας.

Ὁ Ἀντρέας ἔφερε τὸ ζῶο ἀπὸ τὸ καλύβι καὶ τὸ σαμάρωσε, ἐνῶ ὁ γέρος ἔκρυβε μέσα στὸ τάγιστρο τὸν ἄγριο σπόρο καὶ τ' ἄχυρο μὲ τὰ βελόνια, κ' ἐκλείδωσε ἔπειτα τὸ σπίτι του. Καὶ σὲ λίγο ἦτανε κ' οἱ δύο στὸ δρόμο, καβαλλάρης ὁ Καραβέλας ἀπάνου στὸ μικρὸ ζῶο καὶ σιμά του πεζὸς ὁ Ἀντρέας, καὶ ἐκουβέντιαζαν. Τώρα ἔλεγε ὁ γέρος:

—Θᾶχες ἓναν ἄνθρωπο γνωστικὸ σιμά σου, καὶ ἡ ζωὴ σου, μωρὲ παιδί, θάτανε ἀλλοιώτικη! Ἄμῃ τί! Μὰ ὡς καὶ σύ, μωρὲ παιδί, βάνεσαι καὶ μὲ σκάξεις, ὅλο μὲ τὰ παρανόμια, μωρὲ, ὅλο μὲ τὰ πειράγματα, κ' ἂν ὄχι ἐσύ, ἀφίνεις τᾶλλα τὰ μικρὰ νὰ μοῦ λένε ὅ,τι τοὺς ἔρθει στὴ γλῶσσα, καὶ γελᾶς, μωρὲ....

—Ἐγὼ! εἶπε ὑποκριτικὰ ὁ Ἀντρέας, βασιτώντας μετὰ βιάς ἓνα γέλοιο, καὶ χτυπώντας δυνατὰ μὲ τὴν παλάμη του τὰ καπούλια τοῦ ζώου.

—Κ' ἐσύ ναί, κ' ἡ Ἀμαλία, ναί, ναί! Κ' ἔπρεπε, μωρὲ παιδί, νὰ τὴν ὀρμηγέψεις τὴν Ἀμαλία νὰ μὴ δίνει ἀέρα τῶν παιδιῶν, γιατί ἐγὼ, μωρὲ, σᾶς θέλω τὸ καλό σας, καὶ θὰ μ' ἔχετε ἐμὲ μυστικόνε, καὶ θὰ σᾶς φυλάω, καὶ θὰ περάσετε ζωὴ χαρισάμενη!

Καὶ λέγοντας ἔτσι τοῦριξε μίαν πονηρὴν ματιά. Ὁ Ἀντρέας ἐγέλασε ἀνοιχτόμαζα.

—Δέ δό! ἐφώνηξε τοῦ ζώου.

—Νᾶμουνα ἐγὼ νιός, ξακολούθησε, καὶ νᾶχα, μωρὲ, τέτοιαν ξαδέρφη, ὃ δὲν τὴν ἀφίγα νὰ μοῦ ξεφύγει, καὶ νὰ μοῦ τὴν πάρει αὔριο κανένας ἄλλος! Θᾶμουνα κουτός, μωρὲ! Ἀκόμα δὲν εἰξέρεις τί εἶναι ἡ γυναῖκα, μωρὲ! Ἐνὰ πλάσμα ὅλο ζάχαρη! Τὸ λέει καὶ τὸ τραγούδι! Τρυφεροῦδι, μωρὲ, ἡ Ἀμαλία, ἴσια ἴσια γιὰ σένανε! Καλά, καλὰ κάνεις! ποιὸς θὰ σὲ κατηγορήσει; Ἐγὼ θᾶκανα περσότερα ἔ, ἔ, θὰ τὴν εἶχα σὰ γυναῖκα μου, γιατί ἐγὼ δὲ θᾶθελα νὰ χτικιάσω! Γιατί νὰ χτικιάσω; Καλό, μωρὲ, θὰ τσῆ κάμεις κ' ἐκεινῆς. Ἐγὼ εἶμαι τώρα γέρος ἄνθρωπος ἐμίλησα μὲ πολὺν κόσμο, μὲ χειρότερούς μου, μὲ καλύτερούς μου, καὶ ξέρω περσότερά σου! Ἡ πρώτη ἀρχὴ τοῦ χτικιοῦ, μωρὲ παιδί, εἶναι ὁ ἔρωτας. Βάνονται τὰ παιδιὰ καὶ ρωτεύονται, καὶ δὲν κάνουνε σάν

ποῦ ὁρμηνεύει τὸ φυσικό, μόνε κάθονται καὶ τή-
 ζουνε μὲ τὸν καημό τους τὸ κορμί τους, καὶ ἔτσι γχι-
 κιάζουνε καὶ πᾶνε ἀποκάτου ἀπὸ τὴ γῆς! Κ' οἱ
 κοπέλλες, μωρέ, λησμονᾶνε καὶ χορεύουνε καὶ παν-
 τρεύονται!... Φυλάξου, μωρέ, μὴ γχικιᾶσεις ὡς καὶ
 σὺ εἶσαι ἀδύνατος κ' εἶναι κριμα! Τὴν ἀγαπᾶς;
 μὴν ἀκοῦς τί λένε οἱ γριές καὶ οἱ μακαράδες οἱ
 παπάδες! Τώρα κιόλας ἐβγῆμε ἀπὸ τὴ σύνοδο, λένε,
 καινούργια δι ταξὴ καὶ τὰ ξαδέφια παίρνονται!
 Καὶ πάλε, ἀστεφάνωτοι τί παναλεῖ; Μία ἰδέα εἶναι
 κ' αὐτῆ' σὲ λίγα χρόνια δὲ θὰ στεφανώνεται κα-
 νένας! Κ' ἔπειτα μὲ τὴν Ἀμαλία δὲν τρέχεις κα-
 νέναν κίνδυνο, κανένανε! Τί θὰ σοῦ κάμουνε; Θὰ
 σὲ σκοτώσει ὁ πατέρας της; τ' ἀδέφια της; Χά,
 χά! Στὸ κρεββάτι ποῦ κοιμᾶσαι, θὰ κοιμᾶσαι μαζὴ
 της! Νά ἡ διαφορά!... Μὰ τί διαφορά, ἔ; Βάλ' τηνε
 καλά, στὸ γοῦ σου! Χά, χά, χά!... Καὶ λὲς ποῦ δὲ
 σοῦ θέλω τὸ καλό σου, ἐγώ, μωρέ!... Λίγες φωνές
 θὰ κάμει ὁ πατέρας σου, μπορεῖ νὰ τοῦρθεῖ τὸ
 πολὺ καμῖα δειλία, ἀφοῦ εἶναι κ' ἀρρωστος· μὰ ὁ
 μπάριμπας σου ὁ Γιάννης θὰ γελάσει· δὲ μπορεῖ νὰ
 κάμει ἀλλοιῶς· τόνε ξέρουμε! ἡ μάννα της ἡ Μαρία
 εἶναι κομμάτι δύστηρη, θὰ φωνάζει καμπόσο, εἶναι
 τὸ ἰδιωμά της· μὰ ποιὸς λογαριάζει, μωρέ, τὴ γυ-
 ναῖκες! Ἄς λένε! Γελίει μοναχὰ μ' αὐτὲς ὁ κόσμος!
 Τὰ λόγια μὰ φορὰ πληγὴ δὲν ἀνοίγουνε! Ἄς λέει,
 ἄς λέει, ἄς βρίζει, ἐσὺ θὰ γελάς καὶ θὰ διασκεδάσεις
 μὲ τὴ θυγατέρα της! Κι οἱ δὲ θὰ σοῦ καίεται!
 Κι' ὥστόσο ἐρχεται ἡ σοδειὰ καὶ θὰ σᾶς ἔχουνε
 ἀνάγκη, καὶ θ' ἄρθουνε παρακαλιῶντάς! Πφφ! Ἄ-
 κουσέ με ἐμένανε: ἀφοῦ τὰ πράματα εἶναι ἔτσι, πάρ'
 τηνε γυναῖκα σου, κ' ἀνάθεμάτισέ με, ἃ δὲ σοῦ λέω

καλά! Σήμερα κάλλιο παρὰ αὔριο. Θὰ τὴν ἀνταμώσουμε κάτω, κι' ἀποφάσισέ το.

Ὁ Ἀντρέας τὸν ἀκούε σοβαρός· εἶχε κατεβάσει τὸ βλέμμα, κ' εἶχε λησμονήσει νὰ χτυπᾷ τὸ γάϊδαρο.

— Ἀλήθεια, εἶπε κοκκινίζοντας· τὴν ἀγαπᾶω ἐγὼ τὴν Ἀμαλία.

— Δὲς καὶ δὲν τὸ ξέρω, μωρὲ παιδί; τοῦ ἀπάντησε ἀμέσως. Σὰς εἶδα πῶς κάνετε τόσες φορές. Γιατί σ' ὀρμηνεύω; Ἦθελα νάμαι ἐγὼ νιὸς καὶ νὰ τὴν εἶχα ξαδέσφη, θ' ἀβλεpes.... Ἐμπα της, μωρέ, καὶ τέλειωνε! Ἄ δὲ μὴ σήμερα αὔριο σοῦ τὴν παίρνουνε, καὶ τότες ἀπὸ τὸν καημὸ σοῦ θ' ἀχτικιᾶσεις, ἄσφαλτα! ἀκούς;

— Τὴν ἀγαπᾶω, ξανᾶπε ὁ Ἀντρέας χωρὶς νὰ τὸ θέλει.

Κ' αἰσθάνθηκε πῶς τὰ λόγια τοῦ γέροντος τοῦ ἀναβαν μέσα στὰ στήθη ἕναν ἀκράτητον πόθο, ποῦ σὰν ἀπὸ φωτιά τὸν ἔκαιε καὶ ποῦ τοῦ σκοτίζε τὸ νοῦ. Ἡ Ἀμαλία θὰ τὸν ἔκανε νὰ γνωρίσει ἄλλοιῶς τὴ ζωὴ, ὁ γέροντος ποῦ τὸν ὀρμήνευε εἶχε δίκιο, γιατί τὴν ἄφινε ἀκόμη; γιατί θὰ τὴν ἄφινε νὰ τοῦ ξεφύγει, ἀφοῦ αὐτὸς τὴν εἶχε πρωτοαγαπήσει; καὶ πόσο ὁμορφη ἦταν κιόλας ἡ Ἀμαλία! Κ' ἐφαντάστηκε πῶς ἦταν κιόλας σιμά της, πῶς τὴν εἶχε ζυγώσει μ' ὄλην τὴν τρεμουλίλα τοῦ πόθου του! Στὴν ἀγκαλιά της σὲ λίγο, μαζὴ της, θὰ γενότουν γιὰ πρώτη φορὰ τὸ νέο κρασί τῆς ζωῆς, τὴν ἀδοκίμαστη εὐτυχία τοῦ ἔρωτα, θὰ μάθαινε καὶ θὰ τῆς ἔδειχνε τὴ μέθη τῆς ἀγάπης ποῦ σκοτίζει τὸ νοῦ!...

— Τὸ βλέπεις; τοῦπε πονηρὰ ὁ Καραβέλας, κ' ἐγέλασε.

— Ναί, ναί, ἀποκρίθηκε ὁ Ἀντρέας, σὰ νὰ ὄνειρευνότουν.

Κ' ἔλειτα ἐβράδισαν βιαστικά, σιωπηλοὶ καὶ ὠ-
 δύο, σ' ἕναν κατήφορο ποῦ περνοῦσε μέσα ἀπὸ θε-
 ορατες ἐλιές βαγισμένες ἀπὸ τὸν εὐλογημένο καρπ-
 τους. Ὁ γαῖδαρος κατέβαινε μὲ προφύλαξητὸν ἄσκημο
 δρόμο, καὶ ὁ γέρος κάθε τόσο τὸν ἐφώναζε, τὸν ἐχτυ-
 ποῦσε μὲ τὸ ραβδί του, καὶ ὅλο ἔδινε κρυφές ματιές
 τοῦ Ἀντρέα ποῦ ἀλαλιασμένος ἀκολουθοῦσε, καὶ ὅλο
 χαμογελοῦσε εὐχαριστημένος. Ἐγεύοταν καὶ αὐτὸς
 γιὰ πρώτη φορὰ τὴ γλύκα τῆς ἐγδίκησης. Τὸ πάθος
 του ἐξεθύμανε τώρα. Θὰ τιμοροῦσε ὡς καὶ αὐτὸς τὴ
 Μαρία, καὶ θὰ γελοῦσε μὲ τὸ θυμὸ της καὶ μὲ τὴν
 ἀπελκισία της. Ἔτσι λοιπὸν ἡ ζωὴ τοῦχε φυλάξει
 καὶ ἐκείνου κάποια παρηγοριά, κάποια χαρὰ, κάποιο
 καλοκάρισμα;

Ἐφταναν τώρα στὸ καλύβι. Κ' ἐπερνοῦσαν αὐτὴν
 τὴ στιγμή ἀπὸ τὴν κατοικία τοῦ γειτόνου. Τὰ δύο
 μεγάλα βόδια του ἀναγάρωναν πλαγιασμένα κάτω
 ἀπὸ μία μεγάλη ἐλιά, διώχνοντας μὲ τὸ μεγάλο κε-
 φάλι τους τὲς μύγες. Καὶ ὁ Καραβέλας τὰ κοίταξε
 μία στιγμή μὲ χαιρέκακο βλέμμα, καὶ ἐκούνησε, φοβε-
 ρίζοντάς τα, τὸ κεφάλι.

Πλιὸ πέρα ἀπλόνότου, σ' ὅλο τὸ ῥόβολο, κατα-
 πράσινο τὸ ἀμπέλι τοῦ Ἀργύρη φορτωμένο τώρα μὲ
 μαῦρα σταφύλια καὶ σ' ἕνα σιάδι, ἐκεῖ ποῦ τέλειωνε
 τ' ἀμπέλι, ἦταν τὰ καλύβια του, ἐνῶ στὰ ριζὰ τῆς
 ράχης ἀπλωνότου ἕνα πλούσιο λαγγάδι, ὅπου τώρα
 μερικὲς γυναῖκες ἐθερίζαν. Μὲ τὸ δάχτυλό του ὁ Κα-
 ραβέλας τὲς ἔδειξε τοῦ νέου καὶ τοῦ πε:

— Ἰδές τῆνε! καὶ κάτω εἶναι!

Κ' ἐπέζεψε ἀπὸ τὸ ζῶο.

— Ναί, εἶπε ὁ Ἀντρέας κοκκινίζοντας, καὶ τὰ
 μάτια του ἔβγαλαν σπίθες.

— Ἄν τὴ φέρεις ἐδῶ πάνου, τοῦπε χαμηλόφωνα

ἐγὼ σᾶς κλειῶ μὲς στὸ καλύβι, καὶ κάθομαι ἀπ' ὄξω καὶ σᾶς φυλάω! Μὴ φοβᾶσαι, καημένο παιδί! Καὶ γιὰ νὰ μὴ μὲ ντραπεῖ, κρύβομαι, ὅταν θάρθει!

Κ' ἐγέλασε.

Ὁ Ἀντρέας ἐπῆρε τρέχοντας τὸν κατήφορο, κι' ὁ γέρος τὸν ἐκοίταξε μὲ μῖσος. «Σὲ κατάφερα» εἶπε μὲ τὸ νοῦ του· «θὰ τὸ κάμεις τώρα τὸ σημεῖο! Καὶ θὰ γελάω, ὡ πῶς θὰ γελάω!» Κ' ἔπειτα ἐκοίταξε ὀλόγυρά του. Ἦτανε μοναχός. Ἐβγαλε μέσα ἀπὸ τὸ τὰγιστρο τὸν ἄγριο σπόρο, τὸν ἀνακάτεψε μὲ ξερὸ χῶμα, ἐμπῆκε στ' ἀμπέλι, ἐκοψε δύο σταφύλια, καὶ, μὲ μίαν ἄγρια λάμψη στὰ μάτια, τὸν ἄφινε νὰ πέφτει ἀνάμεσα στὰ κλήματα, προβατῶντας σιγὰ σιγὰ στὰ ὄρδινα. «Τοῦ χρόνου» εἶπε πάλι μὲ τὸ νοῦ του «δὲν του γᾶτε οὔτε ὄβγα, ὁ γούμερας θάχει πνίξει τὰ κλήματα. Μὰ οὔτε ἐφέτος, οὔτε ἐφέτος! βροῦδυ, βροῦδυ, ὁ ἀσπάλθρας θὰ τὰ διορθώσει! Θὰ σᾶς κάμω ἐγὼ νὰ πικραθῆτε ἀπὸ πολλὰς μεριές! Ἐγνοια σας, ἐγνοια σας!»

Κ' ἔπειτα ἐγύρισε πρὸς τὸ χωράφι τοῦ γείτονα. Τὰ ζῶα ἀναχάραζαν ἀκόμα κάτου ἀπὸ τὴν ἐλιά τους, κι' Καραβέλας τὰ κοίταξε σκεπτικὸς καμπόση ὥρα, σὰ νὰ ἐξύγιζε μέσα του τὴν πράξη ποῦ ἐμελετοῦσε, καὶ τέλος εἶπε μὲ τὸ νοῦ του: «Ἄ ὄχι! δὲν μοῦφταιξαν, οὔτε ὁ γείτονας, οὔτε τὰ καημένα τὰ ζῶα του! Ὁ φτάνει, φτάνει, ὅ,τι ἔκαμα!» Κ' ἓνα δάκρυ ἐκύλησε ἄξαφνα στὰ μάγουλά του, κ' ἐθυμήθηκε τὴν ὥρα τοῦ θανάτου ποῦ γιὰ κεῖνον κάθε στιγμή ἐσίμωνε τὰ χρόνια του, οἱ μέρες του, οἱ στιγμές του ἦτανε μετρημένες! Καὶ τοῦρθε στὸ νοῦ ἡ φοριχτὴ ἀγωνία τῆς γυναικός του, τὴν ὕστερή της νύχτα. Κι' ὅμως ἐκεῖνη ἦταν δίκαιη καὶ ἀνακαη γυναῖκα, καὶ καμία πράξη κακὴ δὲν τὴν ἐβάραινε· εἶχε ζήσει σὰν ἄνθρωπος! Κι' αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶχε γένει πειρασμὸς τώρα! Εἶχε

καταστρέψει τὰ κόπια τῶν ἀνθρώπων, χαλῶντας τὸ βλογημένο ἀμπέλι, εἶχε πάθει στὸ λαιμό του τὴν Ἀγλαΐα, κ' ἐμελετοῦσε κι' ἄλλα κι' ἄλλα πράματα. Πῶς θὰ μπορούσε νὰ βγεῖ ἢ ἀθλια ψυχὴ του τὴν ὕστερη ὥρα ἀπὸ τὸ ἁμαρτωλό του κορμί; Ἀλλὰ ἀμέσως ἤρθαν στὸ νοῦ του κι' ὅλα τὰ μαρτύρια ποῦχε ὑποφέρει, τὸ μῖσος τῶν ἀνθρώπων, ποῦχε δοκιμάσει, καὶ ἡ καρδιά του ἐσκλήρυνε πάλι. Μὲ μῖσος ἐκοίταζε τὸ χαλασμένο ἀμπέλι, ποῦ ἦταν φορτωμένο μαῦρα σταφύλια, καὶ κάτου στὸν κάμπο τὲς γυναῖκες, ποῦ ἐθέριζαν, καὶ τὸν Ἀντρέα ποῦ προσπαθοῦσε νὰ ναι πάντα σιμὰ στὴν Ἀμαλία καὶ νὰ τὴν πειράζει ὅταν ἐμπόρειε. Κ' ἐγέλασε πάλι εὐχαριστημένος. Ἐπειτα ἐκάθισε κάτου ἀπὸ ἓνα δέντρο, κι' ἀνάμεινε, κι' ἀνάμεινε...

Κάτου στὸ χωράφι οἱ γυναῖκες ἔκοφταν τὰ κίτρινα στάχυα, κ' ἐγέμιζαν τὰ κανίστρια. Κι' ὁ Ἀντρέας τᾶδειαζε σ' ἓνα σωρό, στὴ ρίζα μιανῆς μεγάλης συκιάς, στοῦ χωραφιοῦ τὴν ἀκρῆ. Κάτου κάπου ἡ Ἀμαλία ἀφίνε τὸ θέρισμα, κ' ἐπήγαινε κάτου ἀπὸ τὲς ἐλιές γιὰ νὰ στρώνει τὰ πρόβατά της, καὶ τὴν ἀκολουθοῦσε ἐκεῖ ὁ Ἀντρέας γιὰ νὰ τὴ βοηθήσει τάχα, καὶ τὴν ἐκουβέντιαζε. Οὔτε ὁ Γιάννης, οὔτε ὁ Ἀργύρης, δὲν εἶχαν φανεῖ στὸ χωράφι.

Τέλος πρὸς τὸ μεσημέρι, ὁ Ἀντρέας ἀνέβηκε στὸ καλύβι γιὰ νὰ κατεβάσει τὸ ζῶο, ἐνῶ οἱ γυναῖκες ἐγέμιζαν τὰ σακκιὰ καὶ τᾶδεναν. Θὰ ἐκουβαλοῦσαν ὅλο ὅλο τέσσερις στράτες, κι' ὅλες ἐκεῖνο τὸ ἀπόγεμα, γιατί τὸ χωριὸ ἦταν σιμὰ.

Πρωτόφυγαν οἱ δύο συνφυάδες, ἡ Χρυσάνθη πρώτη, μὲ τὸ φορτωμένο ζῶο, περπατῶντας σιγὰ σιγὰ καὶ τρέμοντας μὲ τὸ κεφάλι, καὶ πολὺ κατόπι ἡ Μαρία μὲ τὴν Ἀγλαΐα, μ' ἓνα γιομάρι κλαρὶ στὸ κε-

φάλλι τους. Ἡ Ἀμαλία ἔμεινε μὲ τὰ πρόβατά της κά-
του ἀπὸ τὲς ἐλιές, καὶ ὁ Ἀντρέας εἶχε ἔρθει νὰ καθί-
σει σιμὰ στὸν Καραβέλα γιὰ νὰ φυλάει τὸ θειρισμένον
γέννημα.

Σὲ λίγο ὁ γέρος ἔκλεισε πονηρὰ τὸ μάτι, καὶ χα-
μογελῶντας τοῦπε χαμηλόφωνα :

— Κραῖξε τήνε! Τώρα εἶναι ἡ καλὴ στιγμή! Ἄ-
κουσέ με ποῦ εἶμαι γέροντας!

Ὁ Ἀντρέας τὸν ἄκουσε, κ' ἔκραξε δυνατὰ τῆ ξα-
δέρφη του. Αὐτὴ δὲν ἐτόλμησε νὰ μὴν ὑπακούσει.
Τὴν εἶδαν καὶ οἱ δύο, ποῦ ἀνέβαινε τῆ ράχη, μέσα
στὸ ἀμπέλι.

— Βλέπεις, τοῦ ξαναῆπε ὁ Καραβέλας, ποῦ ἔρχε-
ται; Βλέπεις; Δένε³ πῶς, ἂν οἱ γυναῖκες δὲν εἶχανε
τὴ ντροπὴ γιὰ νὰ τὲς βαστάει, θὰ κάνανε αὐτὲς χει-
ρότερα ἀπὸ τοὺς ἄντρες, γιατί ὁ πόθος τους εἶναι ἀψύ-
τερος! Χά, χά, χά! Δὲ βλέπεις, μωρέ, ποῦ ἡ Ἀμαλία
εἶναι μὲς τὴν ὥρα της;

Ὁ νέος τὸν ἐχοίταξε καὶ τὸ αἷμα ἀγέβησε στο
πρόσωπό του. Ἐχοίταξε ἔπειτα ξελογιασμένος τὴν
Ἀμαλία, ποῦχε κ' ὅλας ζυγώσει σιμὰ τους, κ' ἄξα-
φνα τὴν ἔλιωσε ἀποφασισμένος ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὴν
τράβηξε πρὸς τὸ καλύβι. Αὐτὴ ἀντιστάθηκε λίγο, μὰ
τὸν ἀκολούθησε.

Κι' ὁ Καραβέλας ξαναγέλασε καὶ τῆς εἶπε :

— Μὴ ντρέπεσαι, παιδί μου, Ἀμαλία μου! ἐγώ,
ποῦ μὲ βλέπεις ἐδῶ, τὰ ξέρω ὅλα τὰ μυστικά σας,
καὶ δὲ λέω τίποτα ἀπὸ καιρό, τὸ ξέρετε. Τί θὰ κερ-
δίσω γιὰ νὰ| σᾶς χαλάσω τὸ κέφι σας; Εἶμαι ἄν-
θρωπος κ' ἐγώ, καὶ ξέρω τί τοῦ χρειάζεται τ' ἀνθρώ-
που! Καλὰ κάνετε παιδιά μου! πολὺ καλά, μὲ γειά
σας! Διασκεδάστε ὅσο εἶσατε νέοι! ἐγώ θὰ κάθομαι
ἐδῶ νὰ σᾶς φυλάω!

Καὶ τὸ πρόσωπό του ἔπαιρνε μίαν ἀγαθὴ ὄψη καὶ ἐκονοῦσε πατρικὰ τὸ κεφάλι.

Οἱ δύο νέοι ἐμπῆκαν τέλος στὴν καλύβα. Κι' ὁ Καραβέλας ἐγέλασε δυνατὰ, καὶ ἐσηκώθηκε ἀμέσως καὶ ἤρθε σκυφτὸς σκυφτὸς στὴν πόρτα, καὶ τὴν ἔκλεισε μὲ τὸ χοντρὸ μάνταλο. Καὶ ἔπειτα ἀνέβηκε χαρούμενος στὸ μεγάλο δρόμο καὶ ἀνάμεινε.

Κάποιοι διαβάτες περνοῦσαν γυναῖκες μὲ τὰ πρόβατά τους, ἄντρες μὲ φορτωμένα ἄλογα ἢ μὲ τὲς ἀξνες στὸν ὄμο. Κι' ὁ Καραβέλας τοὺς σταματοῦσε καὶ, φεγγοβολῶντας ἀπὸ τὴν χαρὰ του, τοὺς ἔλεγε :

— Τάκλεισα μέσα στὸ καλυβὶ, τὰ ξαδέφια ! Χά, χά, χά ! Ὁ Ἄντροας ἔκαμε τώρα γυναῖκα του τὴν Ἀμαλία ! Πηγαίνετε καὶ ἴδετε !

— Τὰ καταραμένα ! ἔλεγαν κάποιοις γυναῖκες.

— Τὰ αἰμομίχτικα ! ἔλεγαν ἄλλες.

Κ' ἐγελοῦσαν ἀπὸ καρδιᾶς οἱ ἄντρες, γιατί οἱ περισσότεροὶ ἐμισοῦσαν τὸν Ἀργύρη. Καὶ ἐβιαζόνταν ὅλοι νὰ φτάσουν στὸ χωριό, γιὰ νὰ σπεύρουν οἱ ἴδιοι τὸ λόγο.

Καὶ σὲ λίγο ὁ Καραβέλας εἶδε ἀπὸ μακρὰ τὴ Μαρία βιαστικὰ νὰ κατεβαίνει ἀπὸ τὸ χωριό καὶ ἀπὸ τὰ κουνήματά της ἐκατάλαβε πῶς ἦταν πολὺ θυμωμένη. Κατόπι της ἐρχόνταν ὁ Γιάννης, παχὺς παχὺς, σὰν κουρασμένος, καὶ δὲν ἠμπόρειε νὰ τὴ φθάσει στὸ περπάτημα, καὶ ὕστερα ἐβάδιζε σιγὰ καὶ σκευρωμένη ἡ Χρυσάνθη κοντὰ στὴ θυγατέρα της, ποῦ ἔσερνε πίσω της τὸ γαῖδαρο.

Ἡ Μαρία τὸν ἐσίμωσε πρώτη, καὶ ἐσταμάτησε μίαν στιγμὴ κατακόκκινη στὸ πρόσωπο καὶ ἰδρωμένη. Κι' αὐτὸς τὴν ἐκοίταξε ἀνθρώπιαστα καὶ ἐβάλθηκε νὰ γελαίει.

— Ἄτιμε Καραβέλα ! τοῦπε ἀφρίζοντας· ἐσὺ, ἐσὺ

τάκαμες ὅλα! Μοῦ τὴν ἑκακομοίριασες γιὰ πάντα! Φτού σου!

Μὰ ὁ γέρος ἐξακολούθησε νὰ γελᾷ, καὶ δὲν ἐκατέβαζε τ' ἀδιάντροπο βλέμμα του. Καὶ ἡ Μαρία δὲν ἐμπόρεσε πλιὰ νὰ βασταχτεῖ στὸ θυμὸ της· ἔβγαλε τὴ μπόλια της, ἔρριξε κάτω τὰς μέρζες τοῦ κεφαλιοῦ της καὶ ἐζύγωσε τὸν Καραβέλα· καὶ τὸν ἔπιασε ἀπὸ τὰ φορέματα, καὶ τὸν ἐτίναξε μ' ὅλη τὴ δύναμή της, καὶ στρίζοντας τὰ δόντια της τὸν ἐκτύπησε στὸ πρόσωπο δύο τρεῖς φορές.

— Πάρε, πάρε, ἀθεόφοβε! τοῦλεγε.

Μὰ ὁ γέρος δὲν τῆς ἀντιστάθηκε, καὶ ἐξακολούθησε τὸ γέλιο του, μαζεύοντας μόνον τὰ φοβιομένους τὰς πλάτες του. Καὶ ἡ Μαρία ἤθελε νὰ τὸν ἀποτελειώσῃ· ἀλλὰ στὸ θυμὸ της ἐσυλλογίστηκε πῶς ἔχανε μὲ τὸ γέρο ἀκριβὲς στιγμὲς, καὶ ἐπῆρε πάλι τρέχοντας τὸν κατήφορο, πρὸς τὸ καλύβι, χωρὶς νὰ πάρῃ τὸ βροῖσιμο.

— Ἄτιμε ἄνθρωπε! ἄτιμε Καραβέλα! ἐφώνασε.

Καὶ ὁ γέρος τὴν ἀκολούθησε ἀπὸ μακριὰ, σκυφτὸς σκυφτὸς καὶ χαρούμενος. Τὴν εἶδε ν' ἀνασέρνει τὸ μάνταλο καὶ νὰ μπαίνει στὸ καλύβι. Σὲ μιὰ στιγμὴ εὐρισκότουν καὶ αὐτὸς ὀρθὸς ἐπὶ τὴν πόρτα. Τὰ δύο παιδιὰ ἔτρεμαν ἀπὸ τὸ φόβο τους, καὶ ἐβαστιόνταν ἀκόμα ἀγκαλιασμένα, γιὰτὶ δὲν εἶχαν προφτάσει νὰ ξεχωριστοῦν· καὶ ἡ Μαρία τώρα ἐρρίχτηκε ἀπάνω τους μὲ μέγαλο θυμὸ, τὰ χτύπησε ὅσο ἐμπόρεσε μὲ τὰ χέρια καὶ μὲ τὰ πόδια, τάφτυσε, καὶ τὰ καταριότουν.

— Τὰ θεοκατάρτα, τὰ αἱμομίχτικα! τοὺς ἐφώνασε. Μωρὲ Καραβέλα, τί μᾶς ἔκαμες! μᾶς ἐβουρδούλισες!

Τὰ παιδιὰ ὅμως δὲν ἔκαναν καμίαν ἀντίσταση. Καὶ ἐμπῆκε τότες ὁ Γιάννης στὸ καλύβι, κόκκινος, ἰδρωμένος, μὲ τὸ αἰώνιο χαμόγελό του κάτω ἀπὸ τὰ κρεμαστά του μουστάκια. Ἐγέλασε μιὰ στιγμὴ, ἐκοίταξε

σκερτικὸς τριγύρω του, καὶ τέλος εἶπε τῆς Μαρίας.

— "Ἀφῆσέ τους τώρα, νὰ τοὺ πάρει ὁ διάολος! Τὰ πράματα ἐσὺ τὰ κάνεις χειρότερα, πολὺ χειρότερα. Ἦσυχασε τώρα! Ἡ Ἀμαλία ἔκαμε κακὸ μοναχὰ τοῦ ἑαυτοῦ της! Θάπαιρνε ἕναν πλούσιο τοῦ χωριοῦ μας ἢ ἀπὸ ἄλλο χωριό· τώρα, δευτερωμένη, θὰ πάρει ἕναν κατώτερο, ἕνα φτωχόνε, γιατί ἔχασε τὴν πρώτη τιμὴ της. Αὐτὴ θὰ χτυπήσει τὸ κεφάλι της!

Κι' ἐκοίταξε τὸν Καραβέλα κ' ἐγέλασαν μαζίη κ' οἱ δύο.

Καὶ ἡ Μαρία παύοντας ἄξαφνα νὰ δέρνει τοὺς ἐκοίταξε ἄγρια. Ὁ θυμὸς της ἐχίγηκε ἀπελπισία, καὶ τὰ κοκκινισμένα μάτια της ἐπλημμύρισαν δάκρυα.

— Μωρὲ Στατήρη, μαθημένε στὴ ἀτιμία! εἶπε τοῦ ἀντροῦ της, καὶ μὲ τοὺς γρόθους της ἐχτύπησε τὸ κεφάλι της, ἐπέταξε χάμου τὴ μπόλια της κ' ἐβάλθηκε νὰ κλαίει.

Ἡ Χρυσάνθη ἐμπῆκε ὡς κι' αὐτὴ, στὸ καλύβι, τρέμοντας ὅλη, σκευρωμένη, γλωμὴ, μὴ μπορῶντας οὔτε νὰ φωνάξει, γιατί ἕνας κόμπος τῆς ἐσφιγγε τὸ λαιμό, καὶ μόνο τὰ χεῖλη της ἐσάλεψαν.

— Ἄ Καραβέλα, ἐπιθύρισε, μᾶς ἔχασες τὰ παιδιὰ μας! ἐσὺ μᾶς τὰ κάνεις αὐτὰ ἐδῶ μέσα! ἔτσι μᾶς δίνεις τὸ σπολλάητη!

— Μωρὴ παληομούμια! τῆς εἶπε ἡ Μαρία· τέτοιοι υἱοὶ ἐκουνάρησες, μωρὴ!

Κ' ἐβάλθηκε πάλι νὰ ξυλοκοπᾷ τὸν Ἄντρέα.

— Φταίει ἡ θυγατέρα σου, ποῦ σοῦ μοιάζει, τῆς ἀπάντησε ἡ Χρυσάνθη.

Κ' ἐπειτα ἐφώναζαν ὅλοι μαζίη: τὰ δύο παιδιὰ ποῦ ἀνελέητα ἐδερονόνταν, ἡ Μαρία ποῦ ἄφριζε ἀπὸ τὸ θυμὸ της, ὁ Καραβέλας, ποῦ γελῶντας ἀντίφτιανε τὴ φωνὴ τῶν παιδιῶν σὲ κάθε ξυλιά ποῦ ἔπεφτε, ὁ Γιάν-

νης, ποῦ ἤθελε νὰ τελειώσει ἡ ἄγρια σκηνὴ καὶ νὰ ἡσυχάσει, ὁ γείτονας ποῦχε τὰ βώδια· κ' ἡ Χρυσάνθη, κίτρινη ὄλη καὶ τρέμοντας πολὺ μὲ τὸ κεφάλι, ἐπάσιζε νὰ προστατέψει τὸν ὑγιότης, μπαίνοντας στὴ μέση καὶ τρώγοντας χτυπησιές κ' ἐκείνη.

Τέλος ἐφάνηκε κ' ὁ Ἀργύρης. Ἐμπῆκε μέσα χοντρός, ψηλός, ἰδρωμένος, κατακίτρινος, παίρνοντας δύσκολα τὴν πνοή του. Μὲ τὸ χοντρό του μαγγοῦρι ἐκατάφερε πρῶτα μία δυνατὴ ξυλιά τοῦ γοῦ του καὶ τὸν ἔκαμε νὰ φύγει ἀπὸ τὸ καλύβι. Τὸ χεῖλι του ἐκίτρινισε, κ' εἶπε λαχανιασμένος :

— Αὐτὰ λοιπὸν μᾶς ἔκαμες, Καραβέλα ! Πρέπει νὰ σὲ διώξω τώρα ἀπὸ τὸ σπίτι μου, πηγαινε στὰ δικαστήρια γιὰ νὰ χαλάσεις τὴν ἰσοβία πρόσοδο. Σπίτι μου ἔθρεφα ἕναν ὄφη, ποῦ μὲ δάγκασε ! Κάμετε ἡσυχία, γυναῖκες !

Κ' ἐσωριάστηκε χάμου σὰ λιγοθυμισμένος. Ἐσώπασαν ὅλοι· κ' ἡ Χρυσάνθη ἐβαλῆθηκε ἀμέσως νὰ τοῦ κάνει ἀέρα μὲ τὴ μπόλια της κ' ἐθρηνοῦσε κλαίοντας.

Κι' ὁ Καραβέλας ἐξέσπασε σ' ἕνα δυνατὸ γελοκόπι, κ' ἐπῆρε τοῦ χωριοῦ τὸ δρόμο.

Εἶχε περάσει καιρός. Ἡ Μαρία, ἡ Ἀμαλία καὶ ἡ Ἀγλαΐα ἐκουβαλοῦσαν, ἀπὸ τὸ πρωῖ, νερό, μὲ τὲς στάμνες στὸ κεφάλι, ἀπὸ τοῦ χωριοῦ τὸ πηγάδι, σπίτι τους. Ὁ Γιάννης ξεμανίκωτος, ξυπόλητος, μ' ἕνα ἄσπρο μαντήλι γύρω στὸ λαιμὸ γιὰ νὰ μὴν τὸν καίει ὁ ἥλιος, καὶ γεμάτος ὄλος πιτσιλιές ἀπὸ ἀσβέστη, ἀνακάτευε στὸ προαύλι, γελαστός καὶ ἀκούραστος, μὲ τὴν ἀξίνα, ἕνα μεγάλο σωρὸ λάσπη· δύο μαστόροι ἐδούλευαν,

ἀνεβασμένοι στὲς ψηλὲς σκαλωσιές, νέος ὁ ἕνας, ντυμέ-
νος φράγκικα, μὲ μεγάλη ψάθα στὸ κεφάλι καὶ μία
πατσαβούρα ὀμπρὸς του, ξανθός, μὲ μάτια γλαρά, σὰν
πεθαμένον, καὶ μὲ κόκκινη μύτη ἀπὸ τὸ πολὺ κρασί·
γέρος ὁ ἄλλος, μὲ χωριάτικη βράκα, ψηλὸς καὶ κείνος
καὶ μὲ παράξενο πρόσωπο, ποῦ δὲν ἤξερε κανεὶς πότε
ἦταν σοβαρὸ καὶ πότε χαροῦμενο. Ὁ πρῶτος ἐπελε-
κοῦσε μίαν ἀνώμαλη πέτρα, τῆς ἔστρωσε ἀπάνου
στὸν καμωμένο τοῖχο ἓνα κρεββάτι ἀπὸ λάσπη,
τὴν ἔρριχνε μέσα, τὴν χτυποῦσε δυνατὰ μὲ τὸ σφυρί γιὰ
νὰ καθίσει στὴ φολιά της, καὶ τὴν ἐπλέρωνε στὴ
θέση της, μπήγοντας βύσσαλα καὶ πέτρινες ἀγκίδες
σ' ὅλες τὰς χαραμίδες· καὶ ὁ ἄλλος ὡποῖο ἐστιοῦσε
μὲ ὑπομονὴ τὸν ὀρθὸ τῆς πόρτας, ἓνα μεγάλο κομ-
μάτι μάρμαρο, ποῦ, ἀγκαλιάζοντάς το, τῶστοιφε, τὸ
γύριζε, τὸ ἀνασήκωνε καὶ τὸ ζύγιζε ἔπειτα μὲ τὸ
βολύμι, κλειόντας τὸ ἓνα του μάτι γιὰ νὰ βρεῖ τὸ
ἴσιο. Ὁ Ἀντρέας, μισόγυμνος καὶ κείνος, ἔδινε ὑλικὸ
στοὺς δύο μαστόρους· καὶ ὁ Ἀργύρης, γλωμός, πα-
χὺς, ἀνασαιόντας μὲ δυσκολία, ἐκαθότου ἀπάνου
σὲ μίαν μεγάλη πέτρα στὴ μέση τοῦ σπιτιοῦ ποῦ ἔχι-
ζότου, κρατῶντας ἀνάμεσα στὰ παχιά του πόδια
τὸ χοντρὸ ραβδί του, καὶ ἐκοίταζε μὲ τ' ἀνήσχη μά-
τια του, πότε ἐδῶ, πότε ἐκεῖ, φροντίζοντας νὰ γένε-
ται κανονικὰ τὸ ἔργο. Ἡ Χρυσάνθη ἀκουότου στὸ
μαγειριό, ὅπου ἔμαγειροε.

Ἐκαινούργωναν τὸ σπίτι τοῦ Καραβέλα καὶ ἡ
οἰκοδομὴ ἐκόντεε νὰ τελειώσει.

Τώρα ὁ Ἀργύρης ἐσήκωσε τὸ χοντρὸ ραβδί του,
ἀγγίξε τὸ μάρμαρο, καί, μὲ τὴν ψιλὴ φωνή του, εἶπε,
χαμογελῶντας, τοῦ γέρου περὶ προσεχτικὰ τὸ ζύγιζε:

— Πρόσεχε, μαστόρα! γιατί ἄλλοιῶς, κάθε φορὰ

ποῦ οἱ μαραγγοὶ θὰ κάνουν τὰ φύλλα τῆς πόρτας θὰ σ' ἀναθεματίζουν!

— Δὲ θέλω ὀρμηγίες, τοῦ ἀποκρίθηκε παράξενα ὁ γέρος· ἄφησέ με νὰ δουλέψω ὅπως ξέρω γώ, εἰδὲ πάρε τὰ σύνεργα καὶ χτίσε ὁ ἴδιος τὸ σπίτι!... Ἐγὼ ἔχω κάμει σπίτια καὶ καμπαναρειά, μῆτε ἐγὼ δὲν ξέρω πόσα! κι' ὅπου βάλω τὸ χέρι μου, γένηται χτίριο ἀναιώνιο! Τὸνομά μου εἶναι ἀθάνατο!

— Θὰ μᾶς λείπει ὁ ἄμμος πάλε, ἐφώνασε βήχοντας ὁ Γιάννης κ' ἐστάθηκε μίᾳ στιγμῇ ὀρθὸς μὲ μισόκλειστα μάτια, κρατῶντας καὶ μὲ τὰ δύο του χέρια τὴν ἄξινα· πρέπει αὐριο νὰ βάλουμε δύο ἄλογα γιὰ νὰ μᾶς κουβαλήσουνε. Μὰ τ' ἀγῶνα εἶναι ἀκριβά.

Αὐτὴν τῇ στιγμῇ ξανῶρθαν ἀπὸ τὸ πηγάδι οἱ γυναῖκες κι' ἄδειασαν τὲς στάμνες τους σ' ἓνα ξεφούντωτο βαρέλι. Ἐκάθησαν ἔπειτα κ' οἱ τρεῖς τους κατὰ γῆς στὸν ἴσκιο.

— Ἐβράχημα ὅλη, εἶπε ἡ Μαρία, φέροντας τὸ χέρι τῆς στὸ κεφάλι.

— Ὁ Καραβέλας μὲ τὸ γαῖδαρό του μᾶς ἦτανε χρήσιμος, εἶπε σκεφτικὸς ὁ Ἀργύρης.

— Ποῦ νὰ πῆγῃ; εἶπε ἡ Μαρία δαγκάνοντας τὸ χεῖλι τῆς. Ἀδίκως ἐθυμώσαμε! Τί παναπεῖ ποῦ τὰ ξαδέφρια ἦτανε κλεισμένα στὸ καλύβι; τᾶχε κλείσει αὐτός· μοναχά τους δὲν ἦτανε γιὰ πρώτη φορά, κ' εἶναι μαζὴ ὅλη μέρα κι' ὅλη νύχτα. Φυσικά!

— Τὸ παρακάματε, εἶπε σοβαρὰ ὁ Ἀργύρης.

— Ὁχι! εἶπε ὁ πλιὸ νέος ἀπὸ τοὺς δύο μαστόρους, χτυπῶντας δυνατὰ μὲ τὸ σφυρὶ μίαν ἄλλη πέτρα· εἶναι τόσο παράξενος! εἶναι σὰ ζουρολός! Δὲν τὸ ξέρει ποῦ ὅσο κάνει ἔτσι, τόσο εἶναι χειρότερα; Τὰ παιδιὰ τὸ βρῖσκουνε παιγνίδι καὶ τότε σταυρώνουνε· καὶ λέει πράματα τόσο ἀφύσικα ποῦ κι' οἱ μεγάλοι

γελοῦνε καὶ διασκεδάζουνε· καὶ βάζουνε ἀπάνου τὰ παιδιὰ νὰ τόνε πειράζουνε, καὶ γέρονται γέλοια!... σὰ θέατρο.

— Νᾶμουνα ἐγὼ σὰν τὸ Θωμᾶ, εἶπε ὁ Γιάννης, θᾶχα γκρεμιστεῖ, ἂ δὲ μπορούσα νὰ κάμω ἄλλο κακό!

— Ἐσακάτεψε κι' ὅλας τὴν Ὀλγα μας, εἶπε ἡ Μαρία. Ἦτανε ἐδὼ καθισμένος στὴν πόρτι του, καὶ σιμά του, μέσα στὸ σπίτι, εἶχε κρυμμένο ἓνα μακρὸ καλάμι. Ἡ Ὀλγα τὸν ἐξύγωσε ἀθῶα· τὴν εἶχε ἀπὸ καιρὸ παραματιοῦ, καὶ μπάγκα της, μπάγκα της! Γι' αὐτὸ ἐγίνηκε καπνός. — Ἐγέλασαν ὅλοι — Ἄν ἔμενε ἐδὼ κάποιο παιδί, θὰ τὸ σκοτώνε... Κι' ὡστόσο ὅλο ἔκλαιγε.... Τόνε λυποῦσε ἡ κακία του!

— Ὁ Καραβέλας, εἶπε τώρα ὁ πλιὸ γέρος ἀπὸ τοὺς δύο μαστόρους ποὺ ἔχτιζε καὶ κείνος, εἶναι κακὸς ἄνθρωπος! Ἐμισήθηγε ἀπ' ὅλον τὸν κόσμο! Πεῖτε μου ἓνανε ποῦ νὰ τὸν ἀγαπάει! Γέρος εἶμαι καὶ γὼ καὶ παράξενος! μὰ γιατί δὲ μοῦ λένε παρανόμια; Κάτι δηλοῖ αὐτό, μὰ τὴν ἀλήθεια!

— Θὰ ξανάρθει εἶπε σκεφτικός ὁ Γιάννης.

— Ἐγὼ στοιχηματίζω, εἶπε ὁ νέος μαστορας ποῦ ὄς ἀπόψε, ὡς αὔριο θάναι ἐδὼ σὰ γαμπρός, ἀπάνου στὸ γαῖδαρό του! Ποῦ θὰ πάει;... Καὶ βρίσκει εὐτὺς δουλειὰ ἔτοιμη! Χά, χά, χά! Καλοπιάσετέ τον, ὡς νὰ κουβαλήσει τὸν ἄμμο!....

Τὰ δύο ἀγόρια τῆς Μαρίας ἦρθαν αὐτὴν τὴ στιγμὴ ἀπὸ τὸ σκολεῖο μὲ τὰ παλιὰ, λερωμένα βιβλία τους στὸ χέρι, κ' ἐμπῆκαν πηδῶντας μέσα στὸ ἀκάμωτο σπίτι. Ἐκοίταξαν μὲ καμάρι καὶ κείνα τὴν οἰκοδομὴ ποῦ ἐγενότου, τᾶσπρο κατώφλι, τοὺς χοντροὺς τοίχους· κ' ἔδειχναν, τὸ ἓνα τοῦ ἄλλου, τὸν τόπο ὅπου θᾶβάσαν τὰ λίγα τους ἐπιπλα· κ' ἔδοκί-

μασαν νὰ χτίσουν ὧ; κ' ἐκεῖνα μικρὲς πέτρες στὸν καμωμένον τοῖχο.

—Μεσημέρι! εἶπε σκεπτικὸς ὁ Ἀργύρης· πάει κι' ὅλας ἡ μέρα! Δουλειὰ ἐγένηκε λίγη! Τ' ἀνώφλια εἶναι ἄβαλτα ἀκόμα.

Οἱ μαστόροι τὸν ἐστραβοκοίταξαν. Κι' αὐτὴν τὴ στιγμὴ ἐφάνηκε ἡ Χρυσάνθη ἀπ' ὄξω ἀπὸ τοὺς τοίχους, καὶ μὲ χαμηλὴ φωνὴ εἶπε:

—Ὅταν θέλετε, κοπιάστε. Εἶναι ἔτοιμο.

Οἱ μαστόροι ἄφισαν ἀμέσως τὰ σύνεργά τους ἀπάνου στὸν τοῖχο ποῦ ἔχτιζαν, καὶ ἐσφουγγισαν τὰ χέρια τους. Κι' ὁ πλιὸ νέος ἀπὸ τοὺς δύο ἐκοίταξε, ὅπως τὸ συνήθιζε πάντα, τὸ μεγάλο δρόμο τοῦ χωριοῦ, καὶ σὲ μία στιγμὴ ἐγέλασε ἀπὸ καρδιᾶς κ' εἶπε:

—Ὁ Καραβέλας ἐπλάκωσε! νά τονε! ὦ πώ, πώ!

—Νά τονε! εἶπε γελῶντας κι' ὁ ἄλλος μάστορας, κ' ἔδειξε μὲ τὸ δάχτυλο τὸ δρόμο.

Οἱ τρεῖς γυναῖκες ἐρροίχτηκαν στὸν κῆπο, κ' ἐστάθηκαν κ' οἱ τρεῖς στὴν ἀράδα, κοιτάζοντας μὲ περιέργεια. Ὁ γέρος ἐρχότου ἀληθινά, καθισμένος στὸν ὄγκο γαῖδαρό του, σκυφτός, ἀδυνατισμένος, μὲ λερωμένα καὶ σκισμένα ροῦχα, μὲ τὸ χοντρὸ ραβδί του στὸ χέρι, μὲ κατεβασμένα μάτια, κ' ἀναστέναζε κάθε στιγμὴ καὶ δὲν ἐκοίταζε κανέναν.

Κ' οἱ γυναῖκες ἐγέλασαν.

Καὶ στὸ χωριὸ εὐρισκόνταν καμπόσοι ἄντρες, καθισμένοι κι' ὀρθοί, ὄξω ἀπὸ τὰ μαγαζιά, καὶ τὸν ἐκοίταξαν ὅλοι μὲ περιέργεια καὶ μ' ἓνα κρυφὸ χαμόγελο ποῦ ἦταν ἔτοιμο νὰ ξεσπάσει σὲ γέλοιο. Ὁ γαῖδαρος προβατοῦσε σιγὰ σὲ μίαν ἄκρη τοῦ δρόμου, κι' ὁ γέρος κάθε τόσο τὸν ἔδεχνε μὲ τὸ χοντρὸ ραβδί του, ἢ τὸν κλωτσοῦσε μὲ τὰ πόδια, μουρμουρίζοντας

κάποια βλαστήμια. Κι' ἄξαφνα ἓνα παιδί ὀπίσω του ἔταιξε μ' ἓναν τενεκέ τὸ ταμποῦρλο κ' ἐφώνησε :

— Καλῶς τὸν Καραβέλα!

Καὶ τοῦ χωριοῦ οἱ ἀνθρώποι ξεκαρδιστήκαν στὰ γέλοια. Αὐτὸς ἐταράχτηκε κ' ἐκοκκίνισε. Ἀνασήκωσε τὸ πρόσωπό του, ἐκοίταξε μὲ μῖσος τὸν κόσμον, ἀναστέναξε βαρειά, ἔδωκε μίαν δυνατὴ ραβδιά τοῦ ζῶου, καί, κατεβάζοντας πάλι τὸ βλέμμα, τοῦτε :

— Προβάτει, μωρὲ Ἀργύρη, ἀνάθεμα τὸν πατέρα σου! Ἐσὺ μοῦ τάκαμες ὅλα, ποῦ νὰ σοῦ τὰ πλερώσει ὁ Θεός!... Δέ δώ.

Οἱ ἀνθρώποι ξαναγέλασαν, κ' ἐμουρμούρισαν κατὶ ἀνάμεταξύ τους. Κι' ὁ γέρος ὥστόσο προχωροῦσε πρὸς τὸ σπίτι κ' ἔλεγε :

— Μὰ τί κόσμος, τί κόσμος!... Ὡς τὴν ὕστερη στιγμή θὰ μὲ σταυρώνουν!... Κ' εἶναι ὅλοι τους σύμφωνοι... ὅλοι, ὅλοι! Αὐτὴ ἡ ζωὴ πρέπει νὰ λάβει ἓνα τέλος, εἶναι ὥρα, εἶναι ὥρα!... Δέ δώ!

Ἐνα ἄλλο γέλοιο τοῦ ἀποκρίθηκε. Καὶ τὸ παιδί ξαναχτύπησε τὸν τενεκέ, φωνάζοντας πάλι :

— Καραβέλα!

Μὰ ὁ γέρος, ποῦ ἀνέβαινε τώρα τὸν ἀνήφορο τῆς ράχης, δὲν ἀποκρίθηκε, παρὰ ἔσκυψε περισσότερο ἀπάνου στὸ γάϊδαρό του, κι' ἀσχίγησε νὰ κλαίει μὲ βαρὺ παράπονο. Κι' ἡ Μαρία χωρὶς νὰ τὸ θέλει, εἶπε μ' ἓνα χαμόγελο.

— Ὁ κακομοίρης!

Τώρα ὁ γέρος ἐσταμάτησε κάτου ἀπὸ τὴν κληματαριά τοῦ σπιτιοῦ τους, κ' ἔδωσε ἐκεῖ τὸ ζῶο, κ' ἐκοίταξε περίεργα ὀλόγουρά του. Ὁ τόπος εἶχε ἀλλάξει. Τὸ παλιό του τὸ σπίτι δὲν ἦταν πλιά στὴ θέση του, καὶ στὸ ἴδιο τὸ μέρος, ἐσηκωνότουν περήφανο τὸ καινούργιο τὸ χτίριο μὲ τὰ δύο παράθυρά του. Ἐμεινε μία

στιγμὴ ἀναποφάσιτος, καὶ στὸ τέλος ἐκούνησε μὲ ἀδιαφορία τὸ κεφάλι. Κι' ὁ Ἀργύρης τὸν ἐζύγωσε τότες βαρὺς βαρὺς καί, χαμογελῶνμας μὲ τὸ ὄχρό του χεῖλι, τὸν ἐκαλησπέρισε· μὰ ὁ γέρος δὲν τοῦ ἀποκριθῆκε.

— Ποῦ ἦσουνε, Θωμᾶ; τὸν ἐρώτησε· ἐμεῖς ἐρίξαμε τὸ σπίτι σου, τὸ ξαναχτίσαμε παλάτι, καὶ δὲν ἦσουν ἐδῶ! — Καί, κοιτάζοντάς τον, μὲ κακοφανισμό, ξακολούθησε σοβαρά: — Σὲ τί κατάσταση εἶσαι· σμισμένος, λερωμένος, ἐλεινός! πῶς ἐγίνηκες ἔτσι; Εἶναι νὰ φορεῖς αὐτὰ τὰ ρούχα; ἢ τὸ κάνεις ἐπίτηδες γιὰ νὰ μᾶς ντροπιάζεις;

— Ναί, τοῦ ἀπάντησε, σφίγγοντας τὰ χυλασμένα δόντια του καὶ κοιτάζοντάς τον μὲ πάθος.

— Μὰ ποῦ ἦσουνε τόσες μέρες; τοῦ ξανᾶπε ὁ Ἀργύρης, ἀλλάζοντας κουβέντα.

— Ὁχ, εἶπε ἀναστενάζοντας ὁ γέρος· τί ζωὴ ἦτανε αὐτὴ ἐδῶ μέσα στὸ σπίτι σας! Τὰ παιδιὰ σας, ὅλα, κι' αὐτὴ ἡ Ὀλγα, πόσα μοῦ κάνανε! Κ' ἡ Μαρία μ' ἐφαρμάκωσε, κ' ἡ ἰσόβια πρόσοδο δὲ χαλιέται, κ' ἐγίνηκα καιρός, κ' ἐκόλασα τὴν ψυχὴ μου! Εἶναι ὅλα δικὰ σας, ποῦ νὰ μὴν τὰ χαρεῖτε! Κ' ἐχτίσατε τὸ σπίτι μου, σὰ νάχα πεθάνει κι' ὅλας, χωρὶς νὰ μοῦ πάρετε οὔτε τὸ ρῶτημα... Κ' ἐφυγα ἀπὸ δῶ, κ' ἐπῆγα στὰ ἀνιψίδια μου, καὶ μὲ διώξανε, μὲ τὸ δίκιο τους. Εἶναι ἀνθρώποι φτωχοί, ἀλλὰ τίμια παιδιὰ καὶ καλά. Κ' ἐδῶ πάλε ὅλο Καραβέλα, καὶ δός του Καραβέλα, καὶ δός του!... Ὁ ἀδικητάδες! Ὁλη μέρα, ὅλη μέρα, καὶ τὴ νύχτα! Κ' ἐδωκα μία κ' ἐφυγα μὲ τὸ γαῖδαρό μου τὸν κακομοῖρη. Κ' ἠθέλησα νὰ μπῶ στὸ φτωχοδοχεῖο, στὴ χώρα, καὶ δὲ μὲ δεχτήκανε οὐδὲ κεῖ, γιατί δὲν εἶμαι, λένε, φτωχός! Καὶ δὲν ἐπούλησα τὸ γαῖδαρό μου, γιατί ἦτανε τὸ μοναχό ποῦ μοῦ ἀπόμενε στὸν κόσμον καὶ δὲ

μ' ἐπίκραине! Κ' ἐβγῆκα νὰ ζητιανέψω στὴ χώρα, καὶ κανέννας δὲ μοῦδινε τίποτα, τίποτα, τίποτα! γιὰτι εἶμαι δυνατὸς καὶ μπορῶ ἀκόμα νὰ δουλέψω! κ' ἐκόντεψε νὰ ψοφήσω τῆς πείνας κ' ἐγὼ κι' ὁ γαῖδαρός μου, ὁ κακομοίρης! Καὶ τί νὰ κάμω; Νάμαι πάλε ἐδῶ, στὰ χέρια σας! Ἦρθα γιὰ νὰ τελειώσω ἐδῶ τὴ ζωὴ μου! Τὸ κριμα μου ὅμως θὰ σᾶς κννηγάει!

— Ἠσίχασε, τὸν ἀντίσκοψε ὁ Ἀργύρης· ἔλα νὰ φᾶς, νὰ πιεῖς, νὰ χορτάσεις. Θὰ ζήσεις καλὰ μαζὴ μας, Θωμᾶ· θᾶσαι φρόνιμος, καὶ κανέννας δὲ θὰ σὲ πειράζει. Τὸ σπίτι σου τὸ ρίξαμε, τὸ κάμαμε πολάτι, μὰ θᾶναι δικό σου, θὰ κατοικήσεις μέσα ὥστε ζῆς... Γιὰ τὴν ὥρα σοῦ βάλουμε σ' αὐτὸ τὸ μαγαζὶ τὸ κρεββάτι σου. Πᾶμε!

Ὁ Καραβέλας ἐχαμογέλασε ἀδιάφορα καὶ ἀκολούθησε τὸν Ἀργύρη στὸ ἀκάμωτο σπίτι, λησμονῶντας γιὰ μιὰ στιγμή τὴν ἀπόφασί του. Ἡ Μαρία ἦταν στὴν πόρτα. Τὴν ἐκοίταξε βαρύνθυμος, ἀναστέναξε κ' ἐβάλθηκε νὰ τρέμει. Στὴν ἄκρη τοῦ χειλιοῦ τῆς εἶδε σὰν ἓνα χαμόγελο, ποῦ ἡ γυναῖκα, θυμωμένη μὲ τὸν ἑαυτό της, ἐπάσκιε νὰ τὸ κρύψει· κ' ἐνόμισε πῶς ἤθελε πάλι νὰ τὸν κοροϊδέψει, ὅπως κι' ὅλοι οἱ ἄλλοι χωριανοὶ του ἀπὸ τὴ στιγμή ποῦχε πατήσει τὸ χωριό.

— Ἀ ἐξαναγύρισες! τοῦπε μὲ κακωσύνη· καὶ σὲ τί κατάσταση!

— Ὑπάρχει, τῆς ἀποπρίθηκε, ἓνας Θεὸς καὶ γιὰ τοὺς ἀδικημένους.

Τὸν ἐκοίταξε τώρα μὲ θυμὸ καὶ τοῦπε:

— Δησμονᾶ ὅσα μοῦκάμες! θέλεις νάχεις καὶ δίκιο, Καραβέλα!

Αὐτὸς ἐκοκκίνησε, ἀναστέναξε βαθειά, τῆς ἔρριξε μιὰ σκληρὴ ματιά, καί, χωρὶς νὰ χάσει τὸ νοῦ του, τῆς εἶπε:

— Καραβέλα, ἔ; Καραβέλα πάλι; Δὲν πειράζει! Ὅλα ἔχουν ἓνα τέλος! Μὰ πῶς νὰ τὸ πῶ; πῶς νὰ τὸ πῶ;... Ὁ Μαρία, ἐμεταχειρίστηκες τὴν ἀγάπη γιὰ νὰ μὲ κάμεις διακονάρη, καὶ μ' ἐκαταφρόνεςες, καὶ μ' ἔχεις ἀπελπίσει!... Πῶς νὰ τὸ πῶ!

Κ' ἐβάλθηκε νὰ κλαίει μὲ δάκρυα πολλά. Κ' ἔφυγε μὲ βιαστικά πατήματα, κ' ἐμπῆκε στὸ μαγαζί, ἀφίνοντας δεμένο τὸ γαῖδαρό του κάτω ἀπὸ τὴν κληματαριά, λησμονῶντας νὰ τοῦ ρίξει τὴν τροφή του. Ἄκουσε τοὺς μαστόρους, ποῦ ἐγευόνταν ἀπάνου, καὶ τὰ βήματα τοῦ Ἀργύρη, ποῦ ἐπήγαινε νὰ καθήσει μαζῆ τους. Τὸ κρεβάτι του ἦταν στρωμένο κ' ἔτοιμο. Καὶ ξαπλώθηκε κ' ἀναστέναξε. Κι' ἄκουε τὴ φωνὴ τῆς Μαρίας, ποῦ ἀκατάπαντα μιλοῦσε στοὺς μαστόρους, κ' ὅλο τὸν ἀνάφερνε μὲ τὸ παρατσούκλι, θέλοντας νὰ βρεῖ τὸ δίκιο τῆς ἀπὸ τὸν ξένον κόσμον.

Ὁ ἥλιος τέλος ἐβασίλευσε κ' αὐτὸς δὲν ἐσάλεγε. Μὰ δὲν εἶχε κοιμηθεῖ. Ἐκατάλαβε πῶς οἱ μαστοροὶ ἀσκόλαιναν, τοὺς ἄκουσε νὰ μπαίνουν στὸ σπίτι γιὰ νὰ δειπνήσουν· εἶδε ἔπειτα, χωρὶς νὰ προσφέρει λέξη, τὴν Ἀραλία, ποῦ σιωπηλὴ καὶ μὲ προφύλαξη ἐμπῆκε στὸ μαγαζί, καὶ τοῦφερε τὸ φαγητό του· τὴν εἶδε ποῦ ἄναψε τὸ καντήλι· τὴν εἶδε νὰ προσμένει μία στιγμή, σὰ νὰ καρτεροῦσε νὰ τῆς μιλήσει, καὶ τέλος νὰ φεύγει· κ' ἄκουσε ὄξω ἀπὸ τὴν πόρτα τὸ γέλιο τῆς καὶ τὴ φωνὴ τοῦ Ἀντρέα, ποῦ τῆς ἔλεγε.

— Ἄφησε τὸν Καραβέλα νὰ κουρευέται, κ' ἔλα δὼ νὰ καθίσεις σιμὰ μου· θὰ λένε ἀπάνου πῶς περιμένεις νὰ πάρεις πίσω τὰ πιάτα... αὐτοὶ δειπνοῦνε, καὶ δὲ θὰ καταλάβουνε τίποτα!

Κ' ἔπειτα τὴν εἶδε νὰ προβάλλει πάλι ἀπὸ τὴν πόρτα τὸ κεφάλι· ἦταν κουκουλωμένος μὲ τὸν γιακά του καὶ μὲ τὴν ψάθα του. Κ' ἡ κόρη ἐβάλθηκε πάλι νὰ

γελᾷ μουγγά· κι' ὁ γέρος ἀναστέναξε, γιατί ἐθυμήθηκε ὅλα τὰ πειρᾶγματά τους.

Ἄπᾶνου ἀποτελείωναν τὸ δείπνο· οἱ μαστόροι ἔφευγαν. Καί, κοιρασμένοι ὅλοι ἀπὸ τοὺς κόπους τῆς ἡμέρας, ἐπήγαιναν ἐνωρὶς στὸ κρεββάτι. Ἄκουσε πρῶτα στὸ πάτωμα τὰ πατήματα τοῦ Γιάννη ποῦ ἐγδυνότουν, ἐλετοῦσε τὰ παπούτσια του, κ' ἐχασμουριότουν νυσταγμένος· καὶ σὲ μία στιγμή, ὅταν αὐτὸς ἦταν πλιά στὸ κρεββάτι, ἐκατάλαβε πῶς κ' ἡ Μαρία ἐπήγαινε νὰ πλαγιάσει σιμά του. Κ' ἐστενοχωρήθηκε τόσο, ποῦ βαθειὰ ἀναστέναξε, κ' ἐβόγγηξε.

Καὶ ἡ Μαρία ἀπὸ πᾶνου, σὰ νὰ τὸν εἶχε ἀκούσει καὶ νᾶγε καταλάβει τὴν ἀφορμὴ τοῦ πόνου του, τοῦ χτύπησέ τὸ πάτωμα μὲ τὸ τακουῖνι, καὶ τοῦ φώναξε:

— Καραβέλα! ἄκου! Τώρα πέφτω νὰ κοιμηθῶ τὸ παλληκάρι μου! Ἄκουέ μας! καὶ σκάζε ἀπὸ τὸν καιμό σου.

Δὲν τῆς ἔδωκε ἀπάντηση, παρὰ ἐβάλθηκε πάλι νὰ κλαίει ἀπελπισμένος, σὰ μικρὸ παιδάκι, καὶ τέλος ἐψιθύρισε:

— Ἀμέσως θὰ σᾶς κάμω τὴν ἀδειά!... ἄχ, ἄχ!

Κ' ἐσηκώθηκε ἀπὸ τὸ κρεββάτι.

XIII

Τὴν ἄλλη μέρα, ἅμα εἶχε βγεῖ ὁ ἥλιος, ἦρθαν πάλι οἱ μαστόροι, γιὰ νὰ ξαναρχίσουν τὸ ἔργο τους. Εἶχαν κ' οἱ δύο καλὴ ὄρεξη, κ' ἐχαμογελοῦσαν. Ἐφυστοῦσε ἀνάλαφρα τὸ πρωῖνὸ ἀεράκι, κι' ὁ οὐρανὸς ἦταν ξάστερος, χωρὶς κανένα σύννεφο. Οἱ γυναῖκες εἶχαν σηκωθεῖ σύσκοτα, κι' ὡς ἐκείνην τὴν ὥρα εἶχαν κιόλας

γεμίσει νερὸ τὸ βαρέλι. Ὁ Γιάννης εἶχε κίβλους ἔτοιμον ἓνα μεγάλο σωρὸ λάσπη, δύο ἄλογα ξένα εἶχαν κουβαλήσει μία στράτα ἄμμο, κι' ὁ Ἀντρέας εἶχε φορτώσει πέτρες καὶ τοῦβλα τὴν ψηλὴ σκαλωσιὰ τῶν μαστόρων. Τὰ δύο ἀγόρια τῆς Μαρίας ἔκοιμοῦνταν ἀκόμη· ἡ Χρυσάνθη ἔκανε στὸ μαγειριὸ τὸν καφέ.

Σὲ λίγο ἄρχισε τὸ ἔργο. Ἀκουστῆκαν οἱ σφυριεὶς καὶ τὸ φάφλασμα τῆς λάσπης καὶ οἱ ὀμιλίες τῶν μαστόρων ἀπάνου στὶς σκαλωσιεὶς τους· καὶ σὲ μία στιγμή ἔμπῆκε βαρὺς βαρὺς κι' ὁ Ἀργύρης μέσα στὸ ἀκάμωτο σπίτι, πατῶντας μὲ προσφύλαξη στὲς ξεκάρφωτες παλιὲς σανίδες, κ' ἤρθε κ' ἐκάθησε στὴ μέση, ἀπάνου σὲ μιὰ κασέλα, ἀνάποδα γυρισμένη, κ' ἐκαλημέρισε. Ἐκοίταξε ἔπειτα ὀλόγυρά του τὴν οἰκοδομὴ, κ' ἐχαμογέλασε μὲ τὰ ὄχρά του χεῖλη.

Τώρα οἱ γυναῖκες ἄδειαζαν πάλι τὲς στάμνες τους. Καὶ ἡ Ἀγλαΐα ἔλεγε μὲ πόνο :

— Ἀχ ἡ κληματαριά μας εἶναι μαραμμένη. Δὲν τὴν εἶδες, θειά ;

— Μαραμμένη; τῆς ἀποκρίθηκε ἡ Μαρία· καὶ πῶς; ὦ κοῖμα τὰ σταφύλια!

— Μαραμμένη; εἶπε ἀνήσυχα ἡ Χρυσάνθη καὶ τρέμοντας μὲ τὸ κεφάλι· ἂ νὰ τὴν κόψουμε εὐτύς, πρὶν ξεραθεῖ τέλεια· τῶχο σὲ κακό νὰ ξεραίνεται μοναχό του ἓνα δέντρο στὸ σπίτι, γιατί κάποιος ἀπὸ τοὺς νοικοκυρέους, ὁ θεὸς φυλάξει, πεθαίνει στὸ χρόνο. Νὰ τὴν κόψουμε εὐτύς, ἄς πέσει ἀπάνου τῆς τὸ κακό!

— Καὶ πῶς ἐμαράθηκε; εἶπε βγαίνοντας στὴν πόρτα καὶ κακόφανισμένος ὁ Ἀργύρης, ποῦχε φυτέψει ὁ ἴδιος τὸ κλῆμα.

— Ἐγὼ λέω, εἶπε σκεφτικὰ ἡ Μαρία, πῶς ὁ γαῖδαρος τοῦ Καραβέλα ἔφαγε τὸ κλῆμα. Τί μᾶς ἔκαμε

πάλε, κακῶς ψυχρὸς ἐκόπιασε! Δὲν ἐκαθότανε στὸν τσακισμό του, ἐκεῖ ποῦ ἦτανε; Καλὰ ἦμαστε ἐδῶ χωρὶς αὐτόνε!

—Τὸν ἄφηκε ὄξω θεονήστικόνε ὅλη νύχτα! Κριμας ὅμως...εἶπε πάλι κακοφανισμένος ὁ Ἀργύρης.

Ὁ Ἀντρέας ἐκατέβηκε μὲ δύο πηδήματα τὴν ἀνεμόσκαλα, ἔκαμε τρέχοντας τὸ γύρο τοῦ σπιτιοῦ, ἐτσιμπησε, περνῶντας, τὴν Ἀμαλία, καὶ σὲ μία στιγμή ἀκούστηκε ἡ φωνή του, ποῦ ἔβριζε τὸ ζῶο, καὶ ὁ κρότος ἀπὸ τὸ ξυλοκόπι ποῦ τοῦδινε.

—Δὲ σᾶς εἶπα γῶ; εἶπε ἡ Μαρία. Ἐγὼ μαντεύω πάντα!

—Κάλλιο νὰ πρόβλεπες! τῆς εἶπε χαμογελῶντας ὁ Γιάννης.

Τώρα ξαναφάνηκε στὸ προαύλι ὁ Ἀντρέας μὲ τὰ δύο κορίτσια, συνοδεύοντας τὸ γαΐδαρο. Ὁ Ἀντρέας κρατοῦσε τὸ ζῶο ἀπὸ τὸ καπίστρι, καὶ κάθε τόσο τὸ γροθοκοποῦσε στὸ κεφάλι:

—Νὰ ἰδεῖτε πῶς τόκαμε! εἶπε· τὸ ξεφλούδισε ὅλο· τὸ κλῆμα θὰ ξεραθεῖ!

—Κριμα τὰ σταφύλια! ξαναῆπε ἡ Μαρία· τὰ καμάρωννα! Μᾶς ἔκανε κ' ἕναν ἴσκιο!... Τώρα!...

—Μὴ βαρεῖς, παιδί μου, ἔτσι τὸ ζῶο, εἶπε ὁ Γιάννης, μισοκλειόντας τὰ μάτια του· αὐτὸ δὲν ἔχει γνώση. Δῶσ' του καλύτερα μίαν ἀγκαλιὰ σανό!... θὰ μᾶς δουλέψει ἔπειτα. Δὲν τὸ βλέπεις; ἐλύσσαξε ἀπὸ τὴν πεῖνα του... Μὴν τὸ δέρνεις· ἂν τοῦχαμε ἀπὸ τὰ ψὲς τὴν ἐγνοια δὲ θὰ μᾶς χαλοῦσε τὸ κούρβουλο!

—Καλὰ σοῦ λέει, εἶπε ὁ Ἀργύρης. Ἀλλοιῶς δὲ θ' ἄχει τὴ δύναμη νὰ δουλέψει· καὶ τώρα ποῦ θὰ σηκωθεῖ ὁ Καραβέλας, θὰ στρωθοῦνε κ' οἱ δύο στὴ δουλειά. Θὰ τότε στείλω γιὰ τὸν ἄμμο.

Καὶ μὲ προφύλαξη ἐσηκώθηκε κ' ἤρθε στὸ νιό-

χτιστο παραθύρι κ' ἐκοίταξε τὴν κληματαριά, ποῦ τὰ φύλλα τῆς ἦταν ὅλα θλιβερὰ μαραμένα.

—Κοῖμα! κοῖμα! ξανᾶπε.

—Καὶ θὰ σοῦ πάει τάχα; εἶπε ὁ Γιάννης.

—Θὰ τότε ἰδεῖς, εἶπε ἡ Μαρία· θὰ πάει σὰν τὸ ἀρνί· θὰ τοῦ τὸ πῶ ἐγώ, τώρα ποῦ θὰ σηκωθεῖ.

Καὶ βάζοντας τὴ στάμνα τῆς, δίπλα, στὸ κεφάλι, εἶπε στὲς κοπέλλες:

—Πᾶμε!

Κ' ἐξεκίνησε πάλι μαζῆ τους γιὰ τὸ πηγάδι.

Καμπόση ὥρα οἱ ἀνθρώποι ἐδούλειπαν χωρὶς νὰ μιλοῦν. Κι' ὁ ἥλιος εἶχε ἀρχίσει νὰ καίει. Ὁ πλιὸ νέος ἀπὸ τοὺς μαστόρους ἐφόρεσε γύρω στὸν ἡλιοκαμμένο λαιμό του τὸ μαντίλι του κ' εἶπε γελῶντας:

—Αὔριο βάζουμε τὰ ξύλα στὴ σκεπή! Ἔχε ἔτοιμη, κύρ Ἀργύρη, τὴ σημαία· τί καλὰ θὰ μᾶς δέσεις στὰ μαντίλια;

—Ἔγνοια σας, τοῦ ἀποκρίθηκε κλειόντας τὰ μικρὰ του μάτια. Θὰ φχαριστηθεῖτε!

—Καὶ μᾶς πρέπει, εἶπε ὁ πλιὸ γέρος· τὸ σπίτι σοῦρχεται σὰ χάρισμα. Ὅσο ποῦ πλερώσατε τὰ μεροδούλια μας, τὰ μάρμαρα, καί... Τί ἄλλο ἔξοδο ἐκάματε;

—Κ' ἡ πέτρα· κι' ὁ ἀσβέστης· κι' ὁ ἄμμος; εἶπε ὁ Ἀργύρης.

—Καὶ τὸ χτῆμα τοῦ Καραβέλα; εἶπε γελῶντας ὁ γέρος· ὅτι τρώει τὸ πλερώνει ὁ ἄχαρος μὲ τὴ δουλειά του.

—Λάσπη! ἐφώνησε ὁ ἄλλος χτυπῶντας μὲ τὸ μιστρί μιὰ σανίδα· μὴ μᾶς χασομερᾶτε· ἀλλοιῶς αὔριο δὲ σκεπάζουμε!

Ὁ Ἀντρέας ἀνέβηκε τὴν ἀνεμόσκαλα, φορτωμένος στὸν ἕναν ὄμο μὲ μιὰ μεγάλη κεραμίδα γεμάτη

λάσπη, κ' ἦρθε στὴ σκαλωσιά, καὶ τὴν ἄδειασε πάνου στὸν τοῖχο ποῦ ἐχτιζότουں σὲ μιὰ σανίδα, σιμὰ στοὺς μαστόρους.

Ἡ Χρυσάνθη ἐκοίταζε τρέμοντας μὲ τὸ κεφάλι κ' ἐκαμάρωνε τὸ καινούργιο χτίριο, ἐκοίταζε κιόλας μὲ θαυμασμό τὸν Ἀργύρη, ποῦχε ξανακαθίσει στὴ μέση τοῦ σπιτιοῦ, κ' εἶπε:

—Τὸ καινούργιο τὸ σπίτι, τὸ καλότυχον, θὰ πέσει βέβαια στὸ μερτικό μας, ἔ; Ἀργύρη; Μοῦ ἀρέσει καλύτερα ἀπὸ τᾶλλο!

Ὁ Ἀργύρης τῆς ἐροῖξε μιὰ λοξὴ ματιά.

—Ἄν σ' ἀκούσει, τῆς εἶπε, αὐτὴ ἢ ἄλλη, θάχουμε πάλι μαλώματα κ' ἱστορίες!

Οἱ μαστόροι ἐγέλασαν κ' ἐμουρμούρισαν κάτι. Κι' ὁ Γιάννης τῆς ἀπάντησε μὲ καλωσύνη:

—Τί ἐκεῖνο, τί τοῦτο, δὲν εἶναι τὸ ἴδιο;

Κ' ἐδούλεψαν ὅλοι πάλι καμπόση ὥρα μὲ ζῆλο, σὰ νὰ βιαζόνταν νὰ τελειώσουν τὴν ἴδια μέρα τὴν οἰκοδομή. Ὁ Γιάννης ἀνακάτεψε μὲ τὴν ἀξίνα, τὴ λάσπη· οἱ μαστόροι ἐπελεκοῦσαν μὲ τὸ σφυρί τους τὲς πέτρες, τὲς ἔστρωσαν στὸν τοῖχο· οἱ μιστριὲς ἀκουόνταν ρυθμικά, πότε τοῦ ἐνθῦ, πότε τοῦ ἄλλου· καὶ ὁ Ἀντρέας, χωρὶς νὰ καθίζει οὔτε στιγμή, ἀνεβοκατέβαινε, φορτωμένος, τὴ σκαλωσιά.

Αὐτὴν τὴν ὥρα ξαναῤῥθαν ἀπὸ τὸ νερὸ κ' οἱ γυναῖκες, κ' ἄδειασαν τὲς στάμνες τους. Κ' ἡ Χρυσάνθη ἔδωκε τῆς κάθε μιανῆς ἓνα κομμάτι ψωμί. Ἐκεῖνες, ἀμίλητες, ἐκάθησαν στὸν ἴσκιον γιὰ νὰ ξαποστάσουν· κ' ἦταν ἔτοιμες πάλι νὰ ξεκινήσουν, ρουκανίζοντας ἀκόμη τὰ τελευταῖα κομμάτια τοῦ ψωμοῦ, ὅταν ὁ Ἀργύρης ἐφάνηκε ὀρθὸς στὸ νύχτιστο κατώφλι, καὶ τὲς ἐκοίταξε.

—Κι' ὁ Καραβέλας; τὸν ἐρώτησε ἡ Μαρία ἀκόμα;

—Τί τότε θέλεις; τὴν ἐρώτησε γελῶντας ὁ πλιόνεος ἀπὸ τοὺς δύο μαστόρους.

—Τὸν ἀγαπάω! ἀπάντησε, χωρὶς νὰ πειραχτεῖ κι' ἀκροκοκκινίζοντας. Τί τότε θέλω; Μὰ δὲ βλέπεις τὴν κληματαριά μου; εἶναι μία θλίψη! Πῶς νὰ μὴν τότε φωνάζω;

—Τώρα! τῆς εἶπε ὁ Ἀργύρης. Ἄφησέ τονε, στὴ ζωή σου, μὴ φύγει πάλι καὶ μᾶς κατακρίνει ὁ κόσμος!

—Γιατί δὲν ἐσηκώθηκε ἀκόμα; εἶπε ὁ Γιάννης.

—Θὰ μούδιασε ἐχτὲς ὅλη μέρα, εἶπε ὁ γέρος μαστορας· ποιὸς ξέρει ἀπὸ πότε παραδέρνει στὸ δρόμο!

—Πήγαινε, Ἀμαλία, νὰ ἴδεις ἀπὸ τὴν πόρτα, εἶπε ὁ Ἀργύρης. Μπορεῖ καὶ νὰ μὴ θέλει νὰ βγεῖ ἀπὸ τὸ σπίτι, γιατί εἶναι κόσμος ἐδῶ, καὶ φοβᾶται ἴσως μὴν ἀρχίσουνε πάλι τὰ πειράγματα... Ἡ μὴν εἶδε τὴν κληματαριά μαραμμένη, ἔ;

Ἡ Ἀμαλία ἐσηκώθηκε, μονομουρίζοντας κάποιαν κατάρα, καὶ ξεκίνησε σιγὰ σιγὰ.

—Ἐκατάντησε βάρετός, εἶπε ἀηδιάζοντας ἡ Μαρία.

—Τὸν ἐκάμαμε ἔτσι, εἶπε ὁ Γιάννης.

Ἐπρόσμεναν τώρα ὅλοι τὸ γυρισμὸ τῆς Ἀμαλίας. Κι' ἄξαφνα ἀκουσαν μία στριγγιὰ φωνή της.

—Τί ἔχεις καὶ φωνάζεις, ἀνάκραξε ἡ Μαρία. Ἔρχομαι, ἔρχομαι! Κάτι τῆς ἔκαμε ὁ ἀφορεσμένος!

Κ' ἔτρεξε νὰ βοηθήσει. Ἡ Χρυσάνθη ἐβάλθηκε νὰ κλαίει φοβισμένη, ζυγώνοντας τὸν Ἀργύρη, ποῦ ἐκιτρίνισε καὶ κείνος· ὁ Γιάννης ἄφησε τὴ δουλειά του· κι' ὁ Ἀντρέας ἐπήδησε βιαστικὸς ἀπὸ τὴ σκαλωσιὰ γιὰ νὰ τρέξει σιμὰ της. Ἀλλὰ ἦταν κιάλας

γυρισμένη ἦταν ὠχρή, τρομαγμένη, ἐφώναζε ἀκόμη, κ' ἐδάγκανε τὴν ἄκρη τῆς μπόλιας τῆς.

— Τί σοῦκαμε ὁ καταραμένος; τὴ ρώτησε ἀνήσυχη ἡ Μαρία.

Μὰ αὐτὴ δὲ μποροῦσε ν' ἀπαντήσῃ. Ἡ Ἀγλαΐα τῆς ἔπιασε τὰ χέρια, κ' ὁ Ἀντρέας ταραγμένος τῆς εἶπε :

— Σ' ἀχύμησε;

— Ὁ Καραβέλας... ὁ Καραβέλας.... εἶπε τέλος ἡ Ἀμαλία φωνάζοντας .

— Θὰ τοῦ πάρω τὸ κεφάλι σὰν τ' Ἀη Γιανιοῦ! εἶπε θυμωμένη ἡ Μαρία.

— Ὁ Καραβέλας ἐκρεμάστηκε! ἀποτελείωσε ἡ Ἀμαλία.

Ὅλοι ἐκοιταχτῆκαν ἀναμεταξύ τους.

— Τί λές; εἶπε ὁ Ἀργύρης κίτρινίζοντας.

— Ὁ τρομάρα του! ἐφώναξε ἡ Μαρία.

— Τί λές; εἶπε ὁ Γιάννης ἀνοίγοντας τούτην τὴν φορὰ τὰ μάτια του.

— Ναί, εἶπε ἡ Ἀμαλία· ἡ πόρτα ἦταν ἀμπῶγμένη μονάχα· καὶ μπροστὰ στὴν πόρτα αὐτὸς εἶναι κρεμασμένος ἀπὸ τὸ πατερό, καὶ τὸν ἐσκιάχτηκα!...

Οἱ δύο μαστόροι ἐπλήδησαν ἀπὸ τὴ σκαλωσιά· ὁ Ἀργύρης ἐκατέβηκε ἀπὸ τὸ καινούργιο κατώφλι· ἐκοιταχτῆκαν πάλι ὁ ἓνας μὲ τὸν ἄλλον, καὶ τέλος ὅλοι μαζῆ ἀκολούθησαν τὸν Ἀργύρη. Καὶ σὲ μία στιγμή εὐρέθησαν κάτω ἀπὸ τὴ μαραμμένη κληματαριά. Ἡ Ἀμαλία εἶχε ἀφήσει ἀνοιχτὴ τὴν πόρτα καὶ τὸν εἶδαν ἀμέσως ὅλοι. Ἦταν κρεμασμένος ἀπὸ τὸ λαιμό, μὲ τὸ κεφάλι ζαβό, γιατί τὸ σκοινὶ εἶχε συρθεῖ καὶ περνοῦσε τεντωμένο σιμὰ στὸ ἓνα αὐτί του. Τὰ γυάλινα μάτια του ἦταν ἀνοιχτά, χωρὶς βλέμμα πλιὰ καὶ ξεπεταγμένα ἀπὸ τὲς βαθειές τους κῶχες· ἡ γλῶσ-

σα του ἐκρεμότουν ὄξω ἀπὸ τὸ στόμα, ποῦχε χοντρού-
νει κι' ἄφινε νὰ φαίνονται τ' ἄσκημα δόντια του·
κ' ἦταν τὸ πικρὸ πρόσωπό του μαυροκόκκινο. Κι' ὄλο
του τὸ κορμί, ἀσάλευτο τώρα, ἐφαινότουν μακρύτερο,
γιατὶ ὁ θάνατος τ' ὄχε τεντώσει· καὶ τὰ μεγάλα δά-
χτυλα τῶν ποδιῶν του ἀκροάγγιζαν τῆ γῆς· καὶ γύρω
στὰ πόδια του ἦταν σκορπισμένα μερικὰ τοῦβλα, ποῦ
φυσικὰ τ' ὄχε βάλει ἀπάνωτά, γιὰ νὰ περάσει τὸ
σκοινὶ στὸ λαιμό του, καὶ τ' ὄχε σκορπήσει κατόπι μὲ
τὰ πόδια του. Μία στιγμή κανεὶς δὲν ἐμίλησε παρὰ
ἐσταθῆκαν ὄλοι καὶ τὸν ἐκοίταξαν. Κ' ἡ Μαρία
πρώτη ἐδάγκασε τὸ χεῖλι της, ἐκούνησε τὸ κεφάλι
της, τὸν ἐκοίταξε πάλι μὲ θυμὸ, καὶ εἶπε :

— Τί ἔκαμε τὸ κακοθάνατο, ἀνάθεμά το!

Κ' οἱ δύο μαστόροι ἔβαλαν τὰ γέλοια.

— Καλὰ τὸν ἐκατάφερε ὁ Πειρασμός! εἶπε ὁ πλιὸ
γέρος.

Ἐὐ Ἀργύρης ὅμως ἐφαινότουν στενοχωρημένος
κ' ἔπαιρνε δύσκολα τὴν πνοή του.

— Τί μᾶς ἔκαμε! εἶπε σκεφτικός· θὰ φωνάζει ὄλο
τὸ χωριό.

— Μὰ τί φταῖτε! εἶπε περιφρονητικὰ ὁ ἄλλος
μάστορας. Θὰ τὸν ἀναθεματίσει κ' ἡ Ἐκκλησία. Ἐὐ-
τὸς ἐπῆρε τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ! καὶ ὁ ἄνθρωπος δὲν
ἔχει τέτοια ἐξουσία!

— Πῶς τότε λυπιέμαι, εἶπε ὁ Γιάννης· μὰ πάει
τώρα! Τί νὰ τοῦ κάμουμε;

— Εἶδες, εἶδες, εἶπε ἡ Χρυσάνθη, τί μᾶς ἔκαμε!
Τώρα τὴ νύχτα θὰ μᾶς σκιαῖζει!

Ἐὐ Ἀντρέας ἄγγιξε χαμογελῶντας τὸ λείψανο καὶ
τ' ὄκαμε νὰ κουνηθῆ. Κ' ἐκεῖνο τὸ κούνημα τοῦ φά-
νηκε παράξενο τόσο, ποῦ ἔξαναγέλασε πλιὸ δυνατὰ
κ' ὕστερα εἶπε :

— Ἐτσίρωσε !

— Εἶναι μαῦρος σὰν Πειρασμός ! εἶπε ἡ Ἀμαλία σὰ μὲ φόβο, κ' ἐγέλασε.

— Μωρὸ τέλος πῶλαβε ὁ Καραβέλας μας ! εἶπε ἀκρογελῶντας ἡ Ἀγλαΐα.

— Καὶ θὰ μᾶς σκιάζει τὴ νύχτα, ξανᾶπε τρέμοντας ἡ Χρυσάνθη· δὲ θὰ μπορούμε οὔτε νὰ βγαίνουμε ὄξω !

— Χρεΐα ποῦ τὸν ἔχουμε ! εἶπε ἡ Μαρία. Εἴμαστε χριστιανοὶ καὶ βαπτισμένοι ! κ' ὅταν κάμουμε τὸ σταυρὸ μας, ὅτι λάχει καὶ ἰδοῦν τὰ μάτια μας χάνεται εὐτὸς ἀπὸ μπρὸς μας. Χρεΐα ποῦ τὸν ἔχουμε !

Κ' ἐμούτζωξε μὲ τὰ δύο τῆς χεῖρα τὸν πεθαμένο.

— Φέрте τὴ σκάλα νὰ τὸν ξεκρεμάσουμε ! εἶπε ὁ πλιὸ γέρος ἀπὸ τοὺς δύο μαστόρους.

Ὁ Ἀντρέας ἐροῖχτηκε νὰ φέρει τὴ σκάλα, μὰ ὁ Ἀργύρης τὸν ἐκράτησε κ' εἶπε.

— Μὴν τὸν ἀγγίξετε ! νᾶρθει πρῶτα ἡ ἀρχή !

— Ἄς πάει ἓνας νὰ τὴν κράξει, εἶπε ὁ ἴδιος μᾶστορας. Τί θὰ τότε κάμετε αὐτὸν τὸν βρικόλακα ;

Τὰ δύο ἀγόρια τῆς Μαρίας κατέβηκαν τώρα κ' ἐκεῖνα κ' ἦρθαν σιμὰ στὴ μητέρα τους, κ' ἐκοίταζαν περίεργα τὸν κρεμασμένον σὰ νὰ μὴν καταλάβαιναν.

— Γιατί ἐκρεμάστηκε ; εἶπε τὸ ἓνα.

— Γιατί ἐβαρέθηκε τὴ ζωὴ ποῦ τοῦ κάναμε, ἀποκορίθηκε γελῶντας τὸ πλιὸ μεγάλο.

— Ἀμέτε σκολειό σας ! τοὺς εἶπε σοβαρὰ ἡ μητέρα τους.

Μὰ ἐκεῖνα δὲν ἔφυγαν.

Σὲ λίγο ἦταν ἐκεῖ ὅλοι οἱ γειτόνοι. Ὁ νέος μᾶστορας, ποῦχε πάει νὰ εἰδοποιήσει τὴν ἀρχή, ἔσπερνε, περνῶντας, παντοῦ τὴν εἶδηση, κ' ἐδιηγότου γελῶντας τὸ τέλος τοῦ Καραβέλα. Κ' ἔτσι τώρα ἦταν

ὄλοι ἐκεῖ : οἱ γυναῖκες μὲ τὴ γρηά, ποῦ τὸν ἐπείραζαν, ὅταν ἐδιάβαιναν ἀπὸ τὴν πόρτα του, πηγαίνοντας γιὰ νερό, τὰ παιδιὰ ποῦ χτυποῦσαν τοὺς τενεκέδες, ὅταν ἐδιάβαινε ἀπὸ τὸ χωριὸ μὲ τὸ γάϊδαρό του, καὶ ποῦ τὸν ἐκραζαν ἀπὸ τὰς ῥάχες μὲ τὸ παρατσούκλι του, οἱ ἄντρες ποῦ ἐδιασκέδαζαν βλέποντάς τον νὰ θυμῶναι καὶ κανένα πρόσωπο δὲν ἦταν λυπημένον.

—Τί ἔλαπτες, κακομοίρη Καραβέλα! ἔλεγε ἡ μαυρειδερὴ νέα.

—Τί θάνατο ἔλαβες! ἔλεγε ἡ γρηά ποῦ φοροῦσε τὴν ἀντρίκια σκισμένη γιακέτα.

—Φτού σου! εἶπε ἡ μικρὴ γυναῖκα μὲ τὸμορφο πρόσωπο· ἤθελες νὰ πειράξεις ταὶ γυναῖκες, καὶ παραδόθηκες χερσπόδαρα τοῦ Πειρασμοῦ! Φτού σου!

—Εἶδες; εἶδες; εἶπαν πολλὰς ἄλλες.

Κι' ὄλο μὲ μίαν τὸν ἔφτυσαν πολλὰ στόματα μαζῆ καὶ ἄλλα εἶπαν:

—Ἀνάθεμά σε, Καραβέλα, ἀνάθεμά σε.

Καὶ τὰ παιδιά τοῦ χωριοῦ ἀποκρενόνταν γελῶντας:

—Οὐ, οὐ! Καραβέλα! οὐ! Καραβέλα.

Κ' ἐγέλασαν τότες καὶ τὰ δύο ἀγόρια τῆς Μαρίας.

Ἀνάμεσα στὸν κόσμον τότε ἐφάνηκε ἓνας ψηλός, παχύς, ξένος ἐνωματάρχης τοῦ χωριοῦ ὁ ἀστυνόμος. Ἐγελοῦσε καὶ κείνος. Ὁ κόσμος τοῦζαμε τόπο γιὰ νὰ διαβεῖ καὶ νὰ παρατηρήσει τὸν κρομασμένον. Καὶ τὸν ἐκοίταξε ἀδιάφορος παίζοντας μὲ μία σιδερένια ἀλυσσίδα, ποῦ τὴν ἐστοιφογύριζε στὸ ἓνα του χέρι.

—Καλὰ καλὰ, εἶπε σὲ μία στιγμή, ξεκρεμάσετε τον· στὴν ἐκκλησιά θὰ τὸν ἴδει ὁ γιατρός!

—Στὴν ἐκκλησιά! ἀνάκραξε ὁ πλιὸ γέρος μά-

στορας, στὴν ἐκκλησιὰ αὐτὸν τὸ βροικόλακα; Ἄς τότε ρίξουνε στὸν τράφο!

—Θὰ τότε θάψετε βέβαια στὸ κοιμητήριο! εἶπε ὁ ἄνωματάρχης.

—Ὅχι μὲ τοὺς ἄλλους ἀπεθαμένους μας, εἶπε ὁ ἴδιος μάστορας· σαράντα ὄργιες μακρονὰ ἀπὸ τὰ μνήματα θέλει ὁ νόμος τῆς Ἐκκλησίας!

—Ἐκεῖ λοιπὸν θάρθει κι' ὁ γιατρός, εἶπε ὁ ἄνωματάρχης.

Ὅσὸς ὁ Ἄντρεας εἶχε φέρει ἀπὸ τὸ καινούργιο σπίτι τὴν ἀνεμόσκαλα καὶ τὴν εἶχε στηρίξει στὸ ἀνώφλι ἀπὸ μέσα. Κι' ὁ πλιὸ νέος ἀπὸ τοὺς μαστόρους ἀνέβηκε καμπόσα σκαλιά, κ' ἐπάσκιζε τοῦ κάκου νὰ λύσει τοὺς κόμπους τοῦ σκοινοῦ, γιατί τὸ βάρος τοῦ κρεμασμένου τὸ τέντωνε, καὶ τὸ σαπούνι τῶκανε, νὰ γλυστράει ἀπὸ τὰ χέρια. Καί, βλέποντας σὲ λίγο πῶς οἱ προσπάθειές του ἦταν περιττές, ἐφώνησε:

—Ὅς καὶ εἴω θὰ μὲ παιδέψεις, μωρὲ Καραβέλα! Φέρτε μου ἓνα μαχαῖρι γιὰ νὰ τελειώσουμε!

Ὁ Ἄντρεας τοῦδωκε ἀμέσως τὸ μαχαῖρι· κι' αὐτὸς ἐβάλθηκε νὰ κόψει τὸ σκοινί, ποῦ δὲν ἄργησε νὰ σπάσει. Κι' ὄλο μὲ μιὰς τὸ σῶμα τοῦ Καραβέλα ἀκούμπησε βαρὺ βαρὺ στὰ δύο πόδια του, ἔμεινε μιὰ στιγμή ὀρθό, σὰ νάχε ζωντανέψει, κ' ἔπειτα ἐξαπλώθηκε μ' ὄρμη ἀνάσκελα χάμου, κάνοντας ἓνα παράξενο θόρυβο, κι' ὁ ἀέρας, ποῦ ἦταν ἀκόμα κλεισμένος στὸ στήθος του, τοῦ βγήκε τότες ἀπὸ τὸ στόμα, γιατί τὸ σκοινί εἶχε χαλαρώσει, καὶ τὸ λείψανο ἐβόγγηξε σὰ νάταν ἀκόμη ζωντανό.

—Ἐσκουξε! τὸν ἀκούσατε; εἶπε κάνοντας τὸ σταυρό της, ἡ γερὰ γυναῖκα ποῦ ἐφοροῦσε τὴν ἀντρίκια σκισμένη γιακέτα.

Καὶ μιὰ στιγμή ὄλος ὁ κόσμος ἔμεινε σιωπηλὸς σὰ

φοβισμένος· κ' ἔπειτα ἐγέλασαν ὅλοι, καὶ τὰ παιδιὰ ἐσυστουμωχτήκαν ἀνάμεσα στὲς γυναῖκες, γιὰ νὰ βλέπουν ξαπλωμένον τὸν ἄνθρωπο, καὶ τοῦ ξαναφώναξαν:

— Οὐ, οὐ! Καραβέλα!

— Ὅπισω σου, εἶπε ἡ Χρυσάνθη τρέμοντας μὲ τὸ κεφάλι καὶ σὰ νὰ ξορκουῖσε τὸ λείψανο, κακὸ νὰ μὴν ἴδουμε, κ' ἂν τὸ ἴδουμε, νὰ μὴν τὸ σκιαχοῦμε!

Τέσσεροι ἀνθρώποι ξυπόλητοι, μ' ἀνασηκωμένα τὰ βρακιά τους ὡς τὸ γόνα, ξεστήθωτοι, χωρὶς γιὰκέτα, ξεσκούφωτοι, ξεχτένιστοι καὶ μὲ γάνες, στὸ πρόσωπο, ἔφεραν, βιαστικοὶ καὶ γελῶντας τὸ νεκροκρέββατο. Ἦταν ἐκεῖνοι οἱ ἴδιοι ποῦχαν σηκώσει ἄλλοτες τὴ γυναῖκα τοῦ Καραβέλα. Καὶ σὲ μία στιγμή αὐτοὶ ἐξάπλωσαν στὸ νεκροκρέββατο τὸ λείψανο, τὸ φόρτωσαν στὸν ὄμο τους, ἐβγήκαν ἀπὸ τὴν πόρτα κ' ἐπῆραν τρέχοντας τὸν κατήφορο. Κανένας δὲν ἀκολούθησε κατόπι παρὰ ἐκοίταξαν ὅλοι ἀπὸ τὸ προαύλι. Ἀπὸ τὸ λαιμὸ τοῦ Καραβέλα ἐκρημότουν μακρὸν τὸ σκοινί. Καὶ τὰ παιδιὰ ἐροιχτήκαν στοὺς κήπους, κ' ἐροβόλησαν ἀπὸ τοὺς ὄχτους, γιὰ ν' ἀντισταυρώσουν τὸ λείψανο στὸ μεγάλο δρόμο τοῦ χωριοῦ.

Οἱ ἀνθρώποι ποῦ τὴν παίρνουν ἐξακολουθοῦσαν νὰ τρέχουν. Κι' ἀπ' ὄξω ἀπὸ τὰ μαγαζιά, ποῦ δὲν εἶχαν κλείσει, ἔστεκόνταν οἱ χωριανοί: κάποιιοι ἐκοίταξαν ἀδιάφοροι, ἄλλοι τὸν ἀναθεμάτιζαν, ἄλλοι ἐφτυοῦσαν, τὴν ὥρα ποῦ διάβαινε ἀπὸ μπρὸς τους, καὶ κάποιος τὸν ἐκαταφρόνησε μὲ τὰ λόγια ποῦ ὁ κόσμος φωνάζει στὰ ὄβρεϊκα λείψανα, ποῦ τὰ τρέχουν κ' ἐκεῖνα:

— Δαγός, λαγός, τοῦ διαβόλου κνηηγός!

Καὶ οἱ τέσσεροι ἀνθρώποι, ποῦ τὸν ἐπαίρνουν, ἐβαλθῆκαν τότες νὰ τρέχουν περισσότερο· καὶ τὰ παι-

διὰ ἐχτύπησαν τοὺς τενεκέδες, καθὼς τῶκαναν καὶ ὅταν ἐξοῦσε, καὶ τοῦ φώναξαν.

— Οὐ, οὐ Καραβέλα! Οὐ Καραβέλα!

— Καὶ καθὼς τὸ λείψανο περνοῦσε ὄξω ἀπὸ τῆ μεγάλης ἐκκλησιά τοῦ χωριοῦ, στὸ δρόμο εὐρέθηκε ὁ παλᾶς, ὁ σύζυγος τοῦ Γιάννη, καὶ δὲν τὸ βλόγησε οὔτε κεῖνος, ἀλλὰ στρέφοντας ἄλλου τὸ μεγαλόπρεπο πρόσωπό του, τοῦπε περήφανα:

— Θεὸς σ' ἠχωρέσ' σε κατὰ τὰ ἔργα σου!

Ἐνῶ, τρέχοντας τώρα κατόπι, τὰ παιδιὰ ξακούθησαν νὰ φωνάζουν. — Οὐ οὐ Καραβέλα! οὐ Καραβέλα! Κ' ἐτραβοῦσαν κάπρια τὸ γλυστερὸ σκοινὶ τοῦ ἐκρεμίου ἀπὸ τὸ λαιμὸ του!

Ἐτσι τὸ θλιβερὸ ξόδι ἐβγήκε ἀπὸ τὸ χωριὸ καὶ ἔφτασε τέλος στὸ κοιμητήριον, ἓνα μεγάλο ἀνώμαλο ἀγρίωμα, γεμάτο ἀγκάθια καὶ ἄγρια ξερὰ χόρτα, σὲ μίαν χαμηλὴν ράχη ποῦ δὲν ἦταν μακρὰ ἀπὸ τὰ ὑστερα σπύτια.

Τὰ μνήματα ἦταν λίγα, ἀνάμεσα στοὺς ἀμέτροντας τάφους ποῦ δὲν εἶχαν οὔτε σταυρὸ. Μία μικρὴ καινούργια ἐκκλησιά, χωρὶς καμπαναριό, ἦταν στὴ μέση· τὸ κοιμητήριον δὲν εἶχε τοίχους τοιγύρω. Καὶ φτάνοντας ἐκεῖ οἱ τέσσεροι μὲ τὸ λείψανο, ἀπίθωσαν στὸν ἥλιο τὸ νεκροκρέββατο, καὶ ἐβαλθῆκαν ἀμέσως νὰ σκάψουν τὸν τάφο, μακρὰ ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ καὶ παράμερα, σ' ἓνα μέρος ὅπου ἄρχιζε τὸ πλάι.

Κ' ἦρθε τότες ἐκεῖ τοῦ χωριοῦ ὁ γιατρὸς μὲ τὸν ἐνωματάρχη, καὶ τοὺς ἀκολουθοῦσε ὁ γέρος νοδάρης, σκυφτός, ἄσαρκος, ἀδύνατος, ἀκουμπώντας στὸ χοντρὸ ραβδί του, μὲ τὸ ἀναιώνιο, ἀθέλητο χαμόγελο στὰ κόκκινα χεῖλη του.

Κι' ὁ γιατρὸς ἐσίμωσε τὸ λείψανο, ἔσκυψε ἀπάνου του, τοῦ ξεκούμπωσε τὸ σταυρωτὸ τσιπούνι καὶ τὸ ποκάμισο, ἐκοίταξε μία στιγμή, κι' ἀδιάφορος ἐσήκωσε τὲς πλάτες του. Ἦταν τώρα παρτέτοιμος νὰ φύγει, ὅταν ὁ ἐνωματάρχης ἐτράβηξε ἀπὸ τὸν κόρφο τοῦ πεθαμένου ἓνα χαρτί, τὸ ξετύλιξε μὲ προσοχὴ, κι' ἀπὸ μέσα ἐβγήκαν δύο εἰκοσιπεντάριχα.

— Εἶναι δικὰ μου! εἶπε χαρούμενος ὁ γιατρός.

— Θὰ πληρωθοῦν οἱ νεκροθάφτες μὲ τὸ ἓνα! εἶπε ὁ ἀστυνόμος.

— Εἶχε λοιπὸν χοῦμα ὁ Καραβέλας; εἶπε ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Κ' ἐπῆγε κ' ἐκρεμάστηκε!

— Δὲν καταλαβαίνεις; εἶπε πονηρὰ ὁ ἄλλος τοῦ τάβαλε ἀπάνου του ὁ κύρ Ἀργύρης γιὰ νὰ τοῦ βρεθοῦνε καὶ νὰ μὴν ἔχει ἔτσι κατηγορία πῶς τὸν ἐστέρρευε. Ἰδὲς: τὸ χαρτί εἶναι καινούργιο!

Κι' αὐτὴν τὴ στιγμή εὐρέθηκε ὀμπρὸς τοὺς ὁ γέρος νοδάρος καὶ μὲ τὴ σβησμένη φωνή του εἶπε, χαμογελῶντας χωρὶς νὰ τὸ θέλει :

— Ἀφέντη γιατρέ, ἀφέντη γιατρέ, ὁ Ἀργύρης μὰ τὸ Θεό, τὸν ἐκρέμασε. Ὁ Ἀργύρης, ἀνάθεμα τὸν πατέρα του! γιὰ νὰ τόνε κληρονομήσει! Αὐτὸς τᾶκαμε ὅλα ἀπὸ τὴν ἀρχή!... ὅλα αὐτός! Ἔκαμε τὸν γαμπρό μου τὸ Γιάννη, τὸν ἀδερφό του, κερατᾶ, γιατί ὁ Καραβέλας εἶχε τὴ θυγατέρα μου, τὸ ξέρω ἐγώ, καὶ τᾶκαμε ὅλα γιὰ νὰ τόνε κληρονομήσει!.... Τὰ ἴδια μοῦ κάμανε καὶ μέ! Ἔσυμφωνήσανε μὲ τὸ γαμπρό μου τὸν παπᾶ, νὰ μπεῖ ὁ διάολος μέσα του, καὶ μ' ἔχουνε στὸ δρόμο, καὶ ζητιανεύω, ἐγὼ νοικοκύρης ἀνθρώπος!.... Παρακαλῶ τὸ Θεὸ νὰ μὴ μείνει ψυχῆσπίτι τους, νὰ πεθάνουνε ὅλα τὰ γγόνια μου! Ἀληθινὰ σᾶς λέω, ὁ Ἀργύρης τὸν ἐκρέμασε!....

Ὁ γιατρός, ὁ ἄστυνόμεος κ' οἱ νεκροθάφτες ξεκαρδιστῆκαν στὰ γέλοια. Κι' ὁ τάφος ἦταν τώρα ἑτοιμος. Καὶ μία γρη῏ ζύγωσε τότες τὸ λείψανο, ἐκάθησε μία στιγμή ἀμίλητη ὀμπρὸς του, ἐδάκρυσε καὶ τοῦπε :

— Ἐχασες, καημένε Θωμᾶ, τὴ ζωὴ σου καὶ τὴν ψυχὴ σου ! Καημένε Θωμᾶ, τί σοῦ κάμανε !...

Κ' ἀναστέναξε. Ἦταν ἡ ἀδερφή του.

Καὶ τώρα δύο ἀπὸ τοὺς νεκροθάφτες ἔπιασαν τὸν πεθαμένο, τὸν ἔφεραν στὸν τάφο, ὅπου εἶχαν κατέβει οἱ δύο ἄλλοι, καὶ οἱ τέσσεροι μαζῆ ἐκατέβασαν μέσα τὸ λείψανο.

Κι' ὁ νοδάρος εἶπε τότες μετὴ σβησμένη φωνή του, χαμογελῶντας ἀδιάκοπα :

— Βάλτε χῶμα μπόλικο ἀπάνου του, γιὰ νὰ μὴ μπορεῖ νὰ σηκωθεῖ καὶ νὰ βρικολακιάσει καὶ νὰ σκιάζει τὸν κόσμο ! Θάψτετέ τονε βαθειά βαθειά !

Καὶ ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς νεκροθάφτες ἀποκρίθηκε, ἐνῶ καὶ οἱ τέσσεροι ἐπετοῦσαν βιαστικὰ τὰ χῶματα μέσα στὸν τάφο :

— Οἱ ἐπιτρόποι θὰ σιάξουνε τὸ κοιμητήριον θὰ δουλέψουμε ἐμεῖς, μᾶς εἶπε ὁ Ἀργύρης, ποῦναι ἐπιτροπος· κι' ὅλα τὰ χῶματα θὰ τὰ ρίζουμε ἀπάνου του. Σὲ δύο τρεῖς μέρες δὲ θὰ ξέρει κανεὶς ποῦ τὸν ἔχουμε θαμένονε !...

